14. GADA GĀJUMS

AIZSARGS

AIZSARGS — SLĒPOTĀJS

1936. GADS

2. BURTNĪCA

SATURS

Uz vāka: N. Balgalvja uzņēmums „Aizsargs-slēpotājs".

Pielikums „Aizsargu organizācijas dzīve" ar 1936. gadu vairs neiznāks.

Žurnāls „AIZSARGS" iznāk ik mēneša 15. dienā

Abonēšanas maksa gadā ar piesūtīšanu: iekšzemē — Ls 4,—; uz ārzemēm — Ls 8,—
Naudas pārvedumi adresējami: Rīgā, Aizsargu štābs, „Žurnāls Aizsargs", pasta tekošs rēķins Nr. 10435. **Redakcija un izdevniecība** atrodas: Rīgā Aizsargu ielā Nr. 29/31, Aizsargu namā, ist. 10. Tālrunis 9-3-1-1-9. **Darba laiks:** darbdienās no plkst. 9—15
Atbildīgais redaktors runājams redakcijā trešdienās no pl. 17—18. Dzīv. tālr. 95315

1936. GADS
14.
G. GĀJUMS

AIZSARGS

2. (152.)
BURTNĪCA
15. FEBRUĀRIS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

Esi pienākuma kalps
un darba kungs

V. Upīša uzņēmums

Ziemas ainava

Prof. E. Blese.

Latviešu valoda

Latviešu valoda ir latvju tautas valoda, un kopš varam runāt par savā nacionālā apziņā vairāk vai mazāk etniski vienotu latvju tautu, kas šo latviešu valodu izveidojusi, pastāv arī latviešu valoda. Tomēr ne arvienu tas tā ir bijis, jo lielākas etniskas vienības — tautas parasti rodas no sākumā sīkākām vienībām — ciltīm, kuŗas pašas savukārt var būt atkal kādas agrākas vēl lielākas tautas sadalīšanās rezultāts. Ko tad nu mēs šai ziņā zinām par mūsu latviešu valodu, tās izveidošanos un sakariem ar citām valodām?

Valodniecība māca, ka latviešu valoda pieder pie tā saucamās indoeiropiešu valodu saimes, kuŗas locekļi plaši izplatīti Eiropā un Āzijā tiklab mūsu dienās, kā jau ļoti dziļā, vēl aizvēsturiskā senatnē. Pie ide. valodām pieder plašākās seno un mūsu dienu kultūras tautu valodu saimes, kā: indiešu (seno un tagadējo Indijas iedzīvotāju indusu), irāņu jeb irāniešu (seno un tagadējo persu un viņiem radniecisko Vidusāzijas riet. daļas tautu), armēņu, grieķu (seno un moderno), itaļu (ar senajā Apenīnu pussalā runātām umbru, osku un it sevišķi latīņu valodu, no kuŗas vēlāk izveidojusies tā saucamo romāņu valodu grupa: italiešu, franču, spāniešu, portugāļu, rētoramāņu un rumāņu valoda), ķeltu (īru, velsiešu, bretoņu), ģermāņu (vācu, angļu, holandiešu, zviedru, norveģu, dāņu), slavu (krievu, poļu, čechu, bulgāru, serbu, chorvatu) un beidzot tā sīkākā valodu saime, pie kuŗas pieder arī mūsu latviešu valoda — tā saucamā baltu valodu saime, pie kuŗas bez mūsu valodas pieder vēl lietuviešu jeb leišu un XVII g. simtenī izmirušā seno prūšu valoda. Šīs vēlākās baltu valodas savukārt ilgā attīstības procesā izveidojušās no agrākās kopējās baltu pirmtautas valodas.

Par šīs baltu pirmtautas mītnēm mūsu dienu pētnieki domā, ka šī tauta apm. ap 500. g. pr. Kr. dzīvojusi plašā joslā no Vīslas rietumos gar Baltijas jūŗas krastu un Daugavu ziemeļos līdz Okas upei austrumos un Pripetas baseinam dienvidos. Šī ir tā zeme, kur grieķu vēsturnieka Hērodota (V g. s. pr. Kr.) laikā dzīvojuši šā vēsturnieka pieminētie neuri, kuŗus tagad ar lielu varbūtību prof. P. Šmits uzskata par senajiem baltiem. Še dzīvodami, balti bija tuvi kaimiņi senajiem slaviem, ar kuŗiem baltiem arī valodā ir diezgan liela vienādība. Tāpēc nereti runā pat par kopēju slaviski-baltisku pirmvalodu, lai gan beidzamā laikā šīs domas vairs tik stingri neizsaka. Cieši sakari sensenajām baltu valodām bijuši ar seno somu valodām, kuŗas no baltu valodām daudz ko aizguvušas. Zināmā posmā pastāvējuši arī ciešāki sakari starp baltu un ģermāņu valodām, lai gan sīkumos te attiecību ziņā dažas neskaidrības.

Ap Kristus dzimšanas laiku un varbūt pat dažus gadu simteņus agrāk kopējā baltu pitmtauta jau bija sadalījusies atsevišķos zaros. No tiem vēstures gaismā vispapriekš ienāk rietumbalti, kas dzīvoja gar Baltijas jūŗas dienvidu un dienvidaustrumu krastu un vēl tālāk uz dienvidiem, jo ap Kr. dzimšanas laiku tos jau piemin romiešu vēsturnieki, nosaukdami viņus par aistiem. Vēsturnieks Plinijs (I g. s. otrā pusē) stāsta, ka Baltijas jūŗas dienv.-austr. piekrastē esot zeme Aestingia, un drusku vēlāk otrs slavens romiešu vēsturnieks Tacits ap 98. g. pēc Kr. jau tieši aizrāda, ka savā labajā krastā Baltijas jūŗa apskalojot aistu ciltis (Aestiorum gentes), kuŗas mūsu dienu vēsturnieki atzīst par seniem baltiem. Šis nosaukums aisti uzglabājas arī vēl vēlākos gadu simteņos, un VI g. s. pēc Kr. gotu vēsturnieks Jordans raksta, ka aisti ieņemot ļoti gaŗu jūŗas piekrasti, t. i. dzīvojot labi tālu uz ziemeļiem gar Baltijas jūŗas austrumu piekrasti. Šie aisti laikam gan bijuši tuvākā kārtā senie prūši. Romiešu vēsturnieku pieminētais novads ir daļa no senās baltu pirmdzimtenes, un arī archaiologi māca, ka jau no bronzas laikmeta sākot (t. i. laikmetā līdz 500. g. pr. Kr.) tur sastopam senos baltus, kas savas mītnes nav mainījuši arī vēlākos laikos, jo tur visu laiku sastopam arī vienas nepārtrauktas kultūras attīstības veidu līdz pat tiem vēlākiem laikiem, kad tur jau sastopam senos prūšus. Tādēļ ir pilnīgs pamats domāt, ka Tacita pieminētie aisti ir pirmā kārtā seno prūšu senči. Bet pēc archaiologu novērojumiem, ap Kr. dzimšanas laiku no prūšu kultūras sāk atdalīties jauna kultūras josla gar jūrmalu līdz pat Ventai, kurā archaiologi vēro seno kuršu kultūras sākumus. Tā kā nu vēsturnieki stāsta, ka aisti dzīvojuši tālu gar Baltijas jūŗas krastu, tad pieņemams, ka gan arī kuršu senči (pašu kuršu vārdu sastopam pieminētu tikai IX g. s.) jau ietilpuši senajos aistos. Tādējādi mūsu zemes dienvidrietumu novadi ir tā mūsu zemes josla, kur mēs visagrāk varam konstatēt vienā daļā senos latviešu tautas senčus.

Līdzās kuršu kultūras attīstībai, ap Kristus dzimšanas laiku, tālāk uz austrumiem tagadējos Zemgales novados sāk veidoties drusku citāda baltu kultūra. Te mūsu priekšā jau seno zemgaļu jeb ziemgaļu senči, kuŗiem kultūras ziņā pieslienas tālāk uz austrumiem dzīvojušā baltu cilts — senie sēļi. Apm. II g. s. pēc Kr. sastopam baltu kultūras pēdas arī jau uz ziemeļiem no Daugavas. Rietumu daļā te laikam bijuši no Aizdaugavas ienākuši zemgaļi, bet vidus- un austrumu daļā te ir gan jau to mūsu senču kultūra, kuŗus vēlāk pazīstam kā latgaļus jeb letgaļus, un kuŗi arī ir kļuvuši par kodolu, ap kuŗu ir izveidojusies vēlākā latvju tauta. Viņi arī devuši mūsu tautai savu nosaukumu. Tādējādi ap Kr. dzimšanas laiku un tuvākos gadu simteņos pēc Kr. jau sastopam sākumos visas vēlākās arī vēsturē pieminētās baltu ciltis,

no kuŗa sakusuma XIII, XIV un XV g. s. izveidojās latvju tauta. Acīmredzot, arī mūsu latvju valoda izveidojusies no visu šo seno latvju tautas pamatcilšu valodu sakusuma.

Par mūsu seno cilšu valodām mums ziņu ir gaužam maz. Līdz XIII g. s. sastopam latīņu un seno skandinaviešu jeb senīslandiešu avotos tikai nedaudz reižu atzīmētus kuršu un zemgaļu cilšu nosaukumus: lat. Cori, senīsl. Kúrir, lat. Semigallia un Semigalli senīsl. Seimgala (sal. mūsu Kurzemes māju vārdus Zeimji Talsu pagastā, Zaimji Bikstos, Zaimieši Vecaucē) un Seimgaller. Jāatzīmē arī Ņestora krievu chronikā (XI g. s.) pieminētie Лѣтьгола, Зимѣгола, Кърсь. No XIII g. s. sastopam šos nosaukumus jau lielā daudzumā, sevišķi latīņu un vēlāk arī vācu, sevišķi viduslejas vācu avotos: Semigalli, Curones (vāc. Semgallen, Kuren jeb Churen). Klāt nāk Letthi qui proprie dicuntur Letthigalli un Selones. Indriķa chronikā (XIII g. s. sākumā) sastopam vairākus dažādu mūsu seno cilšu pārstāvju vārdus: Talibaldus, Vesthardus, Russinus, Waridote un citus. Pirmos latv uzvārdus sastopam Rīgas parādu grāmatā XIII g. s. beigās, pēc tam arī citos dokumentos. Šur tur pa retam sastopam arī kādu sugas vārdu, piem., Indriķa chronikā drauga vārdu (draugum suum). Sevišķi kupls kļūst mūsu uzvārdu skaits XV g. s. beigās un XVI g. s. pirmajā pusē Rīgā. XVI g. simteņa pirmajai pusei pieder arī mūsu pirmās tēvu reizes.

Turpretī par tieši runājamo šo seno cilšu valodu mēs varam spriest tikai pēc nedaudz aizrādījumiem. Pa daļai tos mums sniedz jau minētie senie personu vārdi, vairāk — vecākie tā laika dokumentos sastopamie vietu nosaukumi un vēl vairāk — seno cilšu valodu pēdas tagadējo dažādu Latvijas apvidu valodā. Varam tad nu domāt, ka Vidzemē latvju valoda toreiz bijusi apm. tāda pati, kā mūsu tagadējā latv. valoda, saprotams, drusku agrākā attīstības posmā. Latgalē toreiz arī runājuši tagadējo vidus dialektu, jo veci latgaliešu vietas nosaukumi XIII g. s. rakstīti tagadējā vidus dialekta formā (piem. Lixna 1230. g., Nitczegale 1254.; tagadējā latgaliešu dialektā Leiksna un Neicgols). Zemgaļu valoda laikam drusku atšķīrusies no toreizējo Vidzemes latviešu valodas: te bijis sastopams otrējais (sekundārais) patskanis aiz -ār, -ēr, -ir, pie kam ār, ēr izrunā ar īsu patskani: piem., dokumentos rakstīts Terewetene (tag. Tērvete), tagadējā valodā runā varana, zirags u. t. t. Bijušas varbūt savādības arī līdzskaņu ziņā (bet maz), bijuši daži īpatnēji piedēkļi. Zemgaļu valodai ļoti līdzīga bijusi arī sēļu valoda. Spilgti no pārējo cilšu valodām atšķīrusies seno kuršu valoda. Te sastopam uzglabātu tās pašas zilbes (tautosillabisku) n līdzskaņu priekšā (citu cilšu valodā te n nesastopam), piem., kurzemnieku vārdos danga, sklandas, lanka, Nīgranda, tencināt, Venta, Venzava, lincis (=līcis), minstīties, dungla u. t. t. Te bijis sastopams vairāk kā citur divskanis ei, piem., sērdeinīte (=sērdienīte), te bijusi īpatnēja attīstības gaita savienojumiem tj un dj, kas citādi mums pārvērtušies par š un ž, bet te par ķ un ģ, sal. vietu nosaukumus Apriķi, Valtaiķi. Pluģi un c. Te bijuši sastopami īpaši dialektiski vārdi, kādu citur nav, piem., dvicele „divriteņu rati". Arī vietu nosaukumi šai Latvijas novadā ir citādāki. Sīkāki iedziļinoties Riet. Kurzemes jeb Kursas izloksnēs, it īpaši vairāk iepazīstoties ar turienes apvidus vārdiem un vietu nosaukumiem, novērojam, ka šai mūsu tautas daļai bijuši ļoti cieši sakari valodas ziņā ar senajiem prūšiem. Šai novadā arī visilgāk paglabājušies dzīvi tautas mutē un tautas dziesmās vecie cilšu un novada nosaukumi Kursa, kursi (= kurši), kursenieki, kurpretī citur senie cilts vārdi un apgabala nosaukumi ir tautas mutē un tautas dziesmās jau sen zuduši. Arī vācu rakstnieki vēl līdz pat XVII g. s. konsekventi šā novada ļaudis sauc par Kuren jeb Churen, kaut arī pēc valodas pieskaita viņus pie latviešiem. XVI g. s. vēl arī viņu valodu sauc par kurische jeb churische Sprache.

Laiks no XIII g. s. beigām līdz apm. XVII g. s. sākumam ir mūsu kopējās vienotās latv. valodas izveidošanās laiks. Sākumos šis process vairs nav restaurējams. Varam tikai domāt, ka Vidzemes, resp. senās Latgales latvjiem jeb letgaļiem bija palaimējies XIII g. s. cīņās paglabāt vairāk dzīvā spēka, kurpretī zemgaļi bija stipri noasiņojuši cīņā ar vāciešiem, un Kursa, kā diezgan neauglīgs novads, laikam vispārīgi nebija diezin cik bieži apdzīvota. Daļa zemgaļu bija izceļojusi uz Lietuvu, daži tālāk uz rietumiem, uz Kursu. Tā kā Zemgale bija auglīga, tad liekas, ka Vidzemes latvieši jau agri sākuši spiesties pāri Daugavai Zemgalē, nesdami līdzi savu valodu. Uz latviešu ieceļošanu Zemgalē un Kursā aizrāda māju vārds Latvieši Bērzmuižā un pēc tam arī Latves ciems Dundagas pagastā. Tā kā zemgaļu valoda visai nekad nebija atšķīrusies no latv. valodas, tad te arī ienākušo latviešu valoda varēja izplaukt visā kuplumā, ar ko tad arī izskaidrojas, ka mūsu dienās pats tīrākais vidus dialekts ir tieši Zemgales vidienē. Kursā turpretī ienācēju latviešu valoda bija spiesta padoties turienes senajai kuršu valodai, un tāpēc tā novada valoda arī mūsu dienās vēl ir daudz vairāk dialektiska nekā valoda Zemgalē. Tomēr ienācēji latvieši sakausēja atsevišķos novadu ļaudis vienā latviešu tautā un pamazām arī atsevišķu novadu ļaudīs pašos iedēstīja atziņu, ka viņi tiešām ir viena kopēja tauta, un ka viņiem ir kopēja valoda. Tas galīgi notika gan laikam tikai vēl XVII g. s. Mūsu tautas un valodas konsolidācijas ziņā tā tad Vidzemes latviešu izceļotājiem bijusi svarīga nozīme.

Vēl iekāms mūsu tautas un valodas konsolidācija bija pilnīgi notikusi visu mūsu tautas locekļu apziņā, mūsu valodas vēsturē notika cits svarīgs fakts: mums XVI g. s. līdz ar mūsu pirmajām iespiestām grāmatām izveidojās rakstu valoda. Par tās šūpuli mēs tagad ar drošu pamatu varam uzskatīt Rīgu, par tās pirmo plašāko izveidošanās vietu Zemgali. Rīga jau XVI g. s. bija zināmā mērā starplatvisks centrs, kur bija saplūduši latvieši no visiem mūsu zemes novadiem. Te viņi arī gan vispirms mācījās sevi pazīt par vienu kopēju tautu, un te arī jau XVI g. s. bija izveidojusies visiem Rīgas latviešiem saprotama kopēja sarunas valoda. To pirmie latviešu rakstu sastādītāji sāka lietot arī izdodamos rakstos, it īpaši 1586. g. katķismā un citos agrāk sastādītos, bet rokrakstā palikušos, neiespiestos un vēlāk pazudušos darbos. Valoda izveidojās laba, to visi saprata visur, kur tā nonāca, un tā bez sevišķas cīņas nodibinājās mūsu rakstu valodā. No paša sākuma tā nodibinājās arī Latgalē, kur tā pastāvēja XVI g. simtenī, visu XVII un līdz pat XVIII g. s. 50-iem gadiem, kad tur 1753. g.

iznāca Asūnes evaņģelijs latgaliešu dialektā. Šā dialekta kultivēšanai un lietošanai XVIII g. s. bija reliģiski un politiski motīvi: Latgale bija katoliska un piederēja Polijai, un tādēļ tās likteņu noteicējiem izlikās lietderīgi to arī valodas ziņā stiprāk atšķirt no pārējiem latviešiem un pārējās Latvijas. Diemžēl, šie kopējai latviešu tautai kaitīgie un tikai svešu tautu nolūkos dzīvē izvestie uzskati par valodas jautājumu Latgalē pamazām tā bija pārņēmuši latgaliešus pašus, ka vienotās un kopējās latviešu valodas aizstāvjiem vēl nesenā pagātnē nācās stingri cīnīties ar Latgales lokālpatriotiem un pārmērīgiem dialekta aizstāvjiem. Citos novados turpretī vienotā latviešu rakstu valoda nekur nekādas opozicijas nekad nav sastapusi, un no XVI g. s. sākot tā vienā noteiktā virzienā nepārtraukti attīstījusies un veidojusies līdz pat mūsu dienām. Neminēti paliek te darbinieki, kam lieli nopelni mūsu valodas attīstības ziņā, jo tas ir īpašs plašs jautājums.

Savā ilgā attīstības posmā latv. valoda daudz aizguvusi no svešām valodām — gan rada (piem., no krievu un vācu), gan no svešām savā uzbūvē un savas izcelšanās ziņā pavisam citādām valodām, kā piem., lībiešu valodas. Ir tā daudz devusi arī citām valodām, piem., stipras latviešu ietekmes ir šejiens vācu valodā, un lībieši ir gandrīz pilnīgi pārtautojušies. Viņu vē mūsu dienās runājamā valoda Ziemeļrietumu Kurzemē ir ārkārtīgi stipri sajaukta ar latviešu valodu. Aizgūtie vārdi mūsu valodā raksturo dažādas svešas kultūras ietekmes mūsu tautā, bet to sīkāk te apskatīt nevaram, jo tas ir plašs jautājums, un par to parunāsim kādu citu reizi.

Par dziļāku lingvistisku vienādību starp latv. valodu un tās radu valodām šeit runāt nevaram. Aizrādīsim tikai, ka latv. valodā ir daudz senatnīgu parādību kā skaņās, tā valodas formās un konstrukcijās. Dzīvais iekšējais attīstības spēks uzglabājies mūsu valodā līdz pat mūsu dienām, un taisni mūsu dienās, sakarā ar dažādām jaunām dzīves prasībām, tas it īpaši laužas uz āru dažādos jaunos veidojumos un jaunatvasinājumos. Mums tikai sava valoda jāprot cienīt, jācenšas tā lietot tīrā veidā, jāievēro tās likumi un valodnieku noteiktā pareizrakstība. Arvienu paturēsim prātā, ka kopējā valoda ir stiprākā tautas vienības pazīme un izpausme. Mīlēdami savu vienotu latv. valodu, mēs mīlēsim arī savu vienoto latvju tautu, un izkopdami vienotu latviešu valodu, mēs sekmēsim un padziļināsim arī latvju tautas vienību.

E. Blanks.

XIX gadu simta latviešu garīgie vadoņi

Juris Alunāns

Juris Alunāns latviešu garīgās attīstības vēsturē ieņem sevišķu vietu. Viņš, blakus Kr. Valdemāram, Kr. Baronam un citiem tautiskās atmodas pirmajiem vadoņiem, nospraudis stigu, par kuru vēlākos gadu desmitos gāja latviešu tauta savas garīgās un materiālās kultūras celšanā. Var pat sacīt, ka Juris Alunāns ir ideju bagātākā personība pagājušā gadu simta vidū. Viņš nav „darbinieks", bet ideju paudējs, viņš nav sekotājs citu pēdās, bet ceļa rādītājs nākošām paaudzēm. Jura Alunāna loma latviešu nacionālā attīstībā bija jo lielāka tādēļ, ka viņa darbības laiks iekrita laikmetu krustceļos. Bija atskanējušas jau pirmās spēcīgās balsis par labu latvju zemnieku sociālā un tiesiskā stāvokļa uzlabošanai, bija jau sperti pirmie soļi latviešu saimnieciskās patstāvības nodibināšanai, radās arī darbinieki izglītības laukā, bet neviens vēl nebija teicis, kādus ceļus mums iet garīgā laukā. Kas mūs gaida kā tautu? Kur meklēt mūsu dievus un praviešus? Citiem vārdiem, vēl nebija radīti nacionālās ideoloģijas pamati.

Krišjānis Valdemārs nosvērās vairāk uz sociālo un politisko reformu ceļu, bet vēl palika neizkopta un neizveidota latviešu nākotnes ticība. Še kā aicināts nāca Juris Alunāns.

Alunāns pirmais savos rakstos un dzejā sāka ideālizēt latvju pagātni. Vai tas kāds nopelns? — Jā. Tauta, kas nekad nav bijusi, kas nicina savu pagātni, tai droši vien nebūs arī nākotnes. Latviešu pašapziņas celšanā pagātnes ideālizēšanai, bez šaubām, piekrita ļoti liela loma. Juris Alunāns pirmais pieteica cīņu verdziskai sevis nicināšanai un mūsu pagātnes necienīšanai, aprādīdams latvju tautas gara bagātības un mūsu lielās spējas. „Ja latvieši nebūtu savā vēsturiskā attīstībā kavēti, viņi godam līdzās stātos seniem grieķiem," — tāds bija Jura Alunāna uzskats un ticība mūsu tautai. Viņš bija viens no pašiem pirmajiem latviešu modinātājiem, kas ticēja latvju nacionālam ģenijam un to centās atmodināt. Jurim Alunānam bija pravieša ticība un to viņš pauda savai tautai. J. Alunāns radīja veselu plejādi latviešu dievu un sadzejoja veselu Olimpu. Viņš lika pamatus latviešu vēstures un mitoloģijas romantikai, un līdz ar to maldināja savus pēctečus. Lai nu kā, bet Auseklis un viņa laiks dzīvoja no tā, kam sākumu deva Alunāns. Visas septiņdesmito un vēlāko gadu tautiskās romantikas plūdiem slūžas pavēra Juris Alunāns. Pats viņš jau sen bija aizsaulē, kad latviešu biedrība vēl dzīvoja no viņa idejām un viņa gara tēliem. Tas pats sakāms par Jura Alunāna nopelniem mūsu valodas izkopšanā. Arī šajā laukā viņš ir suverēns un vēlākie mūsu valodas reformātori ir tikai Jura Alunāna skolēni. Viņš deva mūsu valodai ap 500 jaunu vārdu un arī jaunu valodas garu.

Juris Alunāns ir pirmais dzejnieks, kas savā dzejā latviešus pacēla uz kultūrtautu līmeņa. Viņš arī lieliski atdzejojis klasisko dzeju, un tā mūs saistīja ar Vakareiropas garīgās dzīves avotiem.

Juris Alunāns — pirmais latviešu nacionālais ideologs. Še viņam pēcnieki ir tikai Kronvalds, Auseklis un Materu Juris.

Dzejnieks, sapņotājs un domātājs. Ideju paudējs un jauns pravietis savai tautai. Latviešu brīvības un

lielās nākotnes dzejnieks — agrais cīrulis, — tāds Juris Alunāns ieiet mūsu kultūras vēsturē.

Juris Alunāns rakstīja „Mājas Viesī“ no 1856. g. Viņa tā laika rakstiem ir saimnieciska un praktiska nozīmē. Alunāns raksta par kalpiem, ieteic par tiem rūpēties, bet arī tos stingri turēt. Ja viņi mājās paliek, tad tiem rokās jāiedod derīgas grāmatas par lauku un dārzu kopšanu, par lopu audzēšanu, pamācīšanas par dabas lietām, avīzes, pātaru grāmatas. Gājēju bērni agri, jo agrāk, jo labāk, jāsūta skolā, un tām ziņām, kuŗās bērni jāmāca, vajadzētu būt šīm: vispapriekšu Dieva vārdi, tad lauku un dārzu kopšana, lopu audzināšana, rakstīšana, rēķināšana, arī kādas ziņas par svešām zemēm, par dabas lietām u.t.t. Lauksaimniecības zinības viņš vienmēr ieteic pirmā vietā. Cik žēl, ka šos viņa vērtīgos padomus latviešu vēlākie paidagogi piemirsa!

Juris Alunāns ir konservātīvs vispārīgos „modes“ politiskos jautājumos. Viņš raksta vēstulē brālim par studentiem-krieviem, kas esot eksaltēti konstitucionālisti. „Mēs viņiem izskaidrojām, ka tikai pēc divdesmit pieciem gadiem tiem piekritīsim, ka viņu idejas pāragras u. t. t.“ Tā varēja runāt tikai patstāvīgs gars, nosvērts raksturs, kas bez kritikas nekā nepieņem. Alunāna pareģojums piepildījās — latviešu sabiedrībā tiešām pēc 25—30 gadiem radās konstitūcionālisti, parlamentārisma piekritēji. Līdz tam laikam latviešu prātus šīs polītiskās idejas nenodarbināja un tām lielas nozīmes nebija.

Juris Alunāns kā latviešu valodas un kultūras dedzīgs aizstāvis uzlūkojams par mūsu kultūrālā nacionālisma tēvu. „To mēs zinām,“ — raksta J. Alunāns, — „ka tauta, kamēr tā savu valodu tura cieņā, nav vēl zudusi... Turiet savu tēvu valodu godā, cieņā un jums labi klāsies virs zemes. Jo kas pats sevi negodā, to arī citi negodās.“ J. Alunāns laiž savu dziesmiņu krājumu tautā, lai pierādītu, cik „spēcīga un jauka“ ir latvju valoda, un ka tajā iespējams izteikt viscēlākās jūtas. Juris Alunāns jau tad sapņoja par latvju zemkopības akadēmiju, kuŗai viņš domāja krāt herbāriju. Tāpat viņš gribēja izdot arī latviešu konversācijas vārdnīcu.

Neredsigam Indrikkim.
Tumsiba us taweem zeļļeem walda,
Jo tew azzim gaischums nawa dohts,
Ka taws muhsch irr gruhts un pehdigs sohds,
Un tew kahja nesinn, kur ta malda.
Ne ar draugeem lihgsmigs tu aisgalda
Sehdeht newarri, kad zeemôs gohds,
Nedz kà weess tur teezi uslühkohts,
Un tu nesinati, zik dsihwe salda.
Tu stàw sehrojees kà swesch'neeks,
Kas no zittahm mahjahm nozeet steidsahs
Kur tik lihgsmiba ween miht un preeks
Debbesîs kad tehwi ar tew sweizahs,
Ilgi wehl par tewi mihļi breeks,
Jo jau behrni tawas dseesmas teizahs

Juŗa Alunāna rokraksts.

Juris Alunāns pirmais cirta stigu uz leišiem, uz leišu valodu, kultūru, vēsturi. „Leiši ar latviešiem ir tuvi, jo tuvi radi, tā sakot miesīgi brāļi,“ — viņš raksta. Šo ideju simts dažādos veidos vēlāk traktēja vēsturnieki, valodnieki, dzejnieki.

Nav tiesa, — raksta Alunāns, — ka „latvieši citkārt, pirms vācieši šurp atnākuši, bijuši tumši, nožēlojami pagāni“. Taisni otrādi — lai gan pagāni (jo „ka pagāni ar' var ļoti augsti mācītas tautas būt, to mēs redzam pie veciem grieķiem“), latvieši bijuši attīstīta tauta, kas plaši piekopuši tirdzniecību, pazinuši tautas saimniecību, savus laukus veikli apstrādājuši, bijuši daudzējādā ziņā aizsteigušies priekšā pat zviedriem un dāņiem. Latviešiem bijuši savi garīgi un laicīgi valdnieki. Un vācieši paspējuši latviešus uzvarēt tikai ar to, ka „latvieši nebija vienprātīgi, un kaŗa skunstes tik labi nemācēja kā vācieši, kas ar italiešiem un turkiem allaž bija kaŗojuši“. — Alunāns cildina latvju varoņu darbus pie Gaujas, kuŗus latviešu burtnieki arī apdziedājuši. Bet burtnieki nogrimuši ezerā un līdz ar viņiem visas latviešu gara piemiņas noslīkušas.

Juris Alunāns dzimis 1832. gada 13. maijā Jaunkalsnavas muižā, Vidzemē. Tur viņš pavadījis arī savus pirmos bērnības gadus. No turienes Alunāna ģimene pārnāca uz dzīvi Zemgalē, pie Jelgavas. 1847. gadā Juris iestājās Jelgavas apriņķa skolā, bet pēc divi gadiem Jelgavas ģimnazijā, kuŗu beidza 1854. gadā. Jau ģimnazista gados Juris Alunāns bija pārtulkojis daudz no vēlāk izdotām dziesmiņām. 1855. gadā Alunāns aizbrauca uz Tērbatu studēt vecās valodas. Pēc gada viņš jau piedalās latviešu studentu vakaros, un 1856. gadā izdeva savas „Dziesmiņas“. Juris Alunāns, laikam Valdemāra ietekmēts, atmeta dzeju un veco valodu studijas un sāka studēt tautsaimniecību. Viņš paliek arī par rosīgu avīžnieku. 1859. gadā Alunāns pabeidza augstskolu. 1860. gadā viņš izdod rakstu krājumu „Sēta, daba, pasaule“ trīs daļās. Gadu vēlāk Alunāns aizbrauc uz Pēterburgu, lai iestātos Meža akadēmijā kā stipendiāts. 1862. gada sākumā viņš no tās izstājās. Pēterburgā viņš atkal satiekas ar Tērbatas pulciņa bijušiem biedriem, kas nodomājuši izdot jaunu latviešu laikrakstu tautiskā garā, jo „Mājas Viesa“ nenoteiktais virziens nespēja vairs jaunos cenzoņus apmierināt. 1862. gadā tiešām sāka iznākt „Pēterburgas Avīzes“, bet Juris Alunāns tad bija jau aizbraucis veseļoties. 1862. gada oktobrī viņš atkal atbrauca Pēterburgā, bet 1863. gada sākumā atkal atgriezās dzimtenē uzlabot savu galīgi sabojāto veselību. Arī gŗūti slims Alunāns vēl ļoti interesējās par latviešu patriotu darbību Pēterburgā un viņu jauno laikrakstu. Filozofēdams par dzīves niecību, viņš viegli aizmiga uz mūžu 1864. gada 18. aprīlī. Apglabāts Lielvircavas kapos, kur 1902. gadā viņam uzcēla pieminekli.

Juris Alunāns latvju kultūras druvā kaisījis daudz vērtīgu graudu, kas auguši un nesuši augļus vairākiem gadu desmitiem un nesīs vēl gadu simtiem. Viņš arī pats to apzinās, un tāpēc par sevi saka, ka viņš pieaugšot slavā, kas „nezudīs, kamēr Daugava tek latviešu robežās“.

Tik tiešām — Juŗa Alunāna slava nekad nezudīs.

Agronoms J. Andersons,
L. L. K. mazp. nod. vadītājs.

Mazpulku organizācija un viņas darbs

Jaunatne ir mūsu tautas nākotne, kuŗai lemts piepildīt vecās paaudzes cerības un ilgas, viņa ir tautas mūžīgās dzīvības un spēka avots, lai tā kā nepārtraukta straume plūstu tālu cauri gadu simtiem, gadu tūkstošiem.

Liels un atbildīgs uzdevums stāv jaunatnes priekšā. Viņas pienākums būs nostādīt valsts saimniecisko un sabiedrisko dzīvi uz vēl labākiem pamatiem un rūpēties par to, lai šie pamati būtu allaž stipri un nesatricināmi, lai Latvija pastāvētu gadu tūkstošus. Bet sekmīgi strādāt un veikt pozitīvu darbu varēs tikai tie, kuŗi dzīves skolā ir labi sagatavojušies šim lielajam uzdevumam.

Parasti jaunatni audzina ģimene, skola, sabiedrība, organizācijas. Un bieži pēdējām ir liels un atbildīgs uzdevums — jaunatni patiešām uzvest uz pareizā ceļa. Mazpulki ir mūsu valsts galvenā jaunatnes ārpusskolas izglītības organizācija. To mērķis un uzdevums — apvienot valstiski un nacionāli domājošo jaunatni, ieaudzināt viņā Tēvzemes mīlestību, stingru, nelokāmu raksturu, darba prieku un pareizu darba izpratni, ko panāk: audzinot mazpulku dalībniekus par veseliem, patstāvīgiem, uzņēmīgiem un iecietīgiem cilvēkiem, par apzinīgiem sabiedriskiem darbiniekiem, par godīgiem un uzticamiem Latvijas pilsoņiem, par lauku dzīves un darbu mīļotājiem un saprātīgiem darītājiem, sekmējot jaunus saimnieciskus pasākumus un veicinot zināšanu izplatīšanos tautā. Mazpulku virsvadonis ir Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis, bet mazpulkus Latvijā organizē un vada Latvijas Lauksaimniecības kamera, tās Mazpulku un jaunatnes audzināšanas nodaļa. Mazpulkus var nodibināt pie skolām, organizācijām, vai arī pilnīgi patstāvīgi, uz atsevišķas personas ierosinājumu un atbildību. Mazpulkos var piedalīties meitenes un zēni no 8—21 gadu veci. No 8—12 gadu veci saucās mazpulku mazajie, ar atsevišķu nodarbības programmu, no 12—21 gadam īstie mazpulku dalībnieki un pāri par 21 gadu mazpulku kustības veicinātāji.

Mazpulkos saistīti laucinieki un pilsētnieki, bezzemnieku - strādnieku, rentnieku, graudnieku un ierēdņu bērni.

Katram mazpulkam ir vietējais vadītājs, pilngadīga, sabiedrībā respektējama persona, kuŗa izprot mazpulku mērķus un darbojas audzināšanas vai sabiedriskā darbā. Tā kā mazpulki pa lielākai daļai nodibināti pie skolām, tad arī lielākais vairums mazpulku vadītāju un viņu palīgi ir skolotāji, — personas, kuŗām audzināšanas darbs nav svešs.

Lai jauniešus izaudzinātu par veseliem, patstāvīgiem, uzņēmīgiem un iecietīgiem cilvēkiem, tad katram mazpulka dalībniekam jādarbojas patstāvīgi kādā lauksaimniecības, amatniecības vai mājsaimniecības nozarē — pēc LLK mazpulku darbības programmas. Patstāvīgā darbā un sacensībā, pēc vadītāju, speciālistu un agronomisko darbinieku norādījumiem, zinātnes apgaismojumā, jaunatne mācās darīt un mīlēt labus un skaistus darbus. Mazpulku jaunatne saprot, ka darbs ir gods, ka tikai labs darbs ceļ cilvēka cieņu.

Praktiskās nodarbošanās mazpulkā atraisa jauniešu paļāvību saviem spēkiem, mazina bezrūpību un ieaudzē jauniešos atziņu, ka vērtīgais un paliekošais dzīvē iegūstams tikai ar darbu, vienalga kādu amatu cilvēks vēlāk ieņemtu. Darbā jaunieši gūst jaunas atziņas, meklē jaunus ierosinājumus, staigā jaunus ceļus, piemēram, atrod labākus darba paņēmienus, pat izgudro jaunas lietas darba sekmēšanai. Darbs stiprina jauniešu veselību, attīsta fizisko spēku, veido stingru raksturu, kas nebaidās dzīves grūtību, bet ar prieku veic katru uzticēto pienākumu. Tāpat praktiskā darbā jaunieši redz, ka nepatīkamais — manta vai stāvoklis iegūstami tikai ar neatlaidīgu centību, ka nekad nedrīkst apstāties pusceļā, bet iesāktais jānoved līdz galam, tikai tad darbs dod pilnīgu rezultātu. To mazpulku dalībnieki praktiski redz rudens darbu apskatēs, kad novērtē katra dalībnieka darba sekmes.

Mazpulka dalībnieki galdnieka darbā.

Praktiskais darbs mazpulkā izlīdzina agrāk pastāvējušo plaisu „melnā“ un „baltā“ darba starpā, jaunieši redz, ka pēc katra godīga darba rokas var

nomazgāt baltas, bet ka negodīgs, noziedzīgs darbs no rokām un dvēseles nav nomazgājams.

Pašu darītais ir mīļš un patīkams, pašu audzētie dzīvnieki tiks vienmēr pasargāti no pārestībām, pašu koptie lauciņi dos vienmēr labākos augļus, pašu stādītie koki — labāko pavēni, un lai neviens nedomā to nepelnīti atņemt. Katram mazpulka dalībniekam praktiskā darbā izaug Tēvzemes un sava zemes stūrīša mīlestība, jau no viņa darba pirmajām dienām. Apkopjot savus lauciņus, vai sekojot kumeļa, telītes vai cita dzīvnieka audzēšanas gaitā, vai pabeidzot amatniecības darbu mazpulku dalībnieki izjūt darba svētību un panākumu augļus, kas dod paļāvību saviem spēkiem, drosmi arvienu labāki darbu veikt, lielāku centību kopt zemi, strādāt citu labu darbu.

Ar darbu mazpulkā rodas lielāka draudzība un sirsnība starp bērniem un vecākiem. Vienas intereses un vienas domas, kopēju centienu izpratne ir tas, kas še cieši saista jauno un veco paaudzi. Nekad bērni neuzstādīs vecākiem nepildāmas prasības, tie izprot savu stāvokli un nežēlojas par dzīves netaisnību, bet kopējiem spēkiem sapratīgā darbā veido savu dzīvi.

„Labo padarīt vēl labāku“ — ir mazpulku galvenais lozungs. Tāpēc arī mazpulkos liela vērība piegriezta sacensībām. Sacensībās jaunieši mācās novērtēt otra pārākumu, mācās atzīt savus trūkumus, meklē jaunus ceļus papildināt un attīstīt savas spējas. Sacensībās atrod labākus darba paņēmienus. Mazpulkos sacensības sarīko dažādās nozarēs, un tās iedalās 2 lielās grupās — īslaicīgās un ilgstošās sacensībās, beidzamās turpinās pat vairākus gadus. No sacensībām sevišķu vērību gūst pieccīņas ar šādām cīņām:

1) lauksaimniecības darbs (kaplēšana, retināšana, novākšana u. t. t.);
2) lopkopības darbs (govju slaukšana, zirgu aizjūgšana u. t. t.);
3) mājsaimniecības vai mājamatniecības darbs (darba rīku izlabošana, gultas un galda klāšana, zeķu lāpīšana, kartupeļu vai ābolu mizošana u. t. t.);
4) informācija, skrējiens (ātrums, veiklība, attapība u. t. t.);
5) rakstu darbs (forma, saturs u. t. t.).

No ilgstošām pieccīņām — garāka perioda sacensības: 1) zemes nosusināšana un kultivēšana, 2) mājas labierīcību ierīkošana (ūdensvadi u. t. t.), 3) mājas apkārtnes izdaiļošana (pagalmu nosusināšana, košuma dārzu ierīkošana u. t. t.), 4) lauku darbu apraksts, 5) sabiedriskās dzīves apraksts.

Bez tam katru gadu, salīdzinot atsevišķo mazpulku dalībnieku darbību, visos mazpulkos sarīko ražojumu apskates, kurās dalībniekus apbalvo ar I, II un III šķiras godalgām. No I godalgu ieguvējiem savukārt izrauga labākos dalībniekus visā novadā un apgabalā, nosaucot tos par mazpulku diženiem. No mazpulku diženo vidus pēc 1 gada darbības pārbaudes izrauga mazpulku līdumniekus valsts mērogā. Līdz šim izraudzīti 82 diženie un 8 līdumnieki.

Lai pilnīgāk nostiprinātu jauniešu veselību un attīstītu viņu fiziskos spēkus, paredzēta speciāla mazpulku fiziskās audzināšanas programma, kurā novērsta tieksme dzīties pēc rekordiem, bet gan vienīgi pilnīgi izkopt savu ķermeni, iegūt brašāku stāju, lielāku drosmi. Minētās programmas izvešanā mazpulku organizācija cieši sadarbojas ar aizsargu organizāciju, kura dod instruktorus - apmācītājus. Vairāk vērības piegriezīs tautas dejām un rotaļām, kuras veicina veselības attīstību.

Mazpulka dalībnieces rokdarbu stundā.

Praktiskā varēšana un prasme nav vēl viss, svarīgs ir garīgais darbs, jo gara spēks un krietnums noteic mūsu uz priekšu iešanu. Tāpēc mazpulku dalībnieki piedalās arī visādos darbos, kas saistīti ar mūsu gara dzīves pacelšanu. Mazpulku dalībnieku sirdīs ierakstīts: „Latvija ir visskaistākā un vislabākā zeme pasaulē“ un tāpēc arī visur šo patiesību cenšas atrast un piepildīt.

Mazpulku dalībnieki ciena Latvijas senatni, piedalās senu priekšmetu un piederumu savākšanā, ierīko senatnes stūrīšus, pēta savas mājas vēsturi. Smeļas spēkus no savu senču varoņdarbiem, lielās ticības latvju zemei un viņas spēkam. Zemē ir ieaugušas tautas saknes, no kurām plūst tālāk dzīvības spēks nākotnē. Zemkopis glabājis tautas spēku un stiprumu, tāpēc atzinība viņam un viņa darbam.

Mazpulku dalībnieki ierīko piemiņas stūrīšus veciem sabiedriskiem darbiniekiem, vispār godina senatni un krietnu darbu un darba darītājus. Sarīko vakarēšanas, saistot tās ar ilggadīgu strādnieku, amatnieku, vai krietnu lauksaimnieku godināšanu savu piederīgo, kaimiņu un draugu vidū, sekmējot šīs jaukās tradicijas izplatīšanos visā tautā. Vakarē-

šanu saista arī ar mūsu tautas dziesmu, pasaku un mīklu, rotaļu un deju mācīšanu, lai izskaustu nepatīkamo „šīberēšanas“ un „šlāgeru“ dziedāšanas paradumu.

Nākotnē sakopos un izdos jaunatnei piemērotu dziesmu krājumu, lai veicinātu jaunatnē dziesmu garu, kas ceļ dzīves un darba prieku. Mazpulki ieaudzina jaunatnē dziļu cieņu pret savu valsti ar valsts svētku dienu piemērotu svinēšanu un atzīmēšanu ikkatrā mājā un ģimenē. Mazpulki rūpējas, lai visās lauku sētās ierīkotu karogu mastu un svētkos paceltu valsts karogu. Arvienu vairāk mazpulku jaunatne interesējas par mūsu brīvības cīnītāju un seno darbinieku kapu kopšanu.

Lai mūsu valsts būtu vēl skaistāka un mēs paši apveltīti skaidrākām domām, mazpulku jaunatne piedalās savas apkārtnes izdaiļošanā, sākot ar savu dzīvokli, ko katrs mazpulka dalībnieks cenšas iekārtot latviskā gaumē un vienmēr uzturēt kārtībā, izdaiļo savus pagalmus, nosusina, ierīko košuma dārziņus, apstāda mājas kokiem. Tāpat izdaiļo savas skolas, pagasta namus, laukumus, ceļus un citas vietas. Lai pietiktu stādāmā materiāla, ar mežu departamenta apsolīto atbalstu ierīkos koku un krūmu stādu audzētavas, savas apkārtnes izdaiļošanai. Veicinās mazpulku krāšņumu krūmu un puķu stādu audzētavu ierīkošanu un sēklu ievākšanu.

Daiļa un patīkama apkārtne ierosina jaukākas domas, nogurums darbā ātri izzūd, jo patīkama apkārtne ir labākā atpūta.

Labāko rakstnieku darbi palīdz labāk noskaidrot pašu domas, tāpēc labas grāmatas vienmēr ir mīļš draugs mazpulku dzīvē.

Izpildīt savu pienākumu pret sabiedrību un valsti visā pilnībā var tikai tas, kuŗš pilnīgi apzinās savu pienākumu, un disciplinēti ar stingru gribu to veic. Tāpēc mazpulku dalībniekiem ieaudzina disciplīnu un paklausību, jo pavēlēt var tikai tas, kas prot pats paklausīt. Šī paša iemesla dēļ piegriezta arī lielāka vērība ierindas apmācībai un dažādiem sporta veidiem, ieaudzinot mazpulku dalībniekos ciešāku kopības apziņu un rūpes par savas veselības kopšanu un pašaizsardzību nelaimes un kaŗa gadījumā.

Tiek rīkotas arī mazpulku nometnes. Mazpulku nometnei ir īpatnēja programma. Nometnes pieradina pie stingras kārtības, māca pašiem visu pagatavot. Jauniešus apmāca praktiskam darbam, tādam, ko atsevišķam dalībniekam mājā nav parocīgi ierādīt (piem. kultūrtechniski darbi, speciāli darbi dārzkopībā, lopbarības sagatavošanā, barības ieskābēšana u. t. t.). Še pastiprinātā kārtā piekopj ierindas apmācību un valstisko audzināšanu. Sacensības, rotaļas un dejas, dziesmas papildina darba stundas. Vakaros pie ugunskura tautas dziesmas un citi priekšnesumi asina prātu. Teltī naktsguļa norūda veselību un domās tēlojas līdumnieka gaitas, krūtis pildās ar jaunu sparu, briest apņemšanās neatlaidīgi strādāt sev, sabiedrībai, valstij. Šogad nometnes paredzēts sarīkot 10 vietās, t. i. katrā novadā 1. Nometnes sarīkošanā pagājušā gadā lielu atbalstu sniedza armija — dodot teltis, un aizsargi — dodot fiziskās audzināšanas instruktorus. Arī šogad, cerams, tas būs tāpat.

Lai tuvâk iepazītos ar skaisto dzimteni, tautas dzīvi un parašām, rīko ekskursijas. Daudzi apmeklē mūsu atbrīvotāju cīņu vietas, kur smeļ lielāku ticību savam darbam, savam uzdevumam. Tāpat jaunieši apmeklē kaimiņu mazpulkus, vēro citu sasniegumus, nodibina draudzību ar kaimiņu pagasta jauniešiem; tad viņi jūtas viens otram tuvāki, izprot labāk kopējos centienus. Notiek arī darba apmaiņa, mazpulka dalībnieki apmainās saimniecībām, aizejot strādāt citā pagastā svešā vietā, lai tur darbā iepazītos ar jauniem apstākļiem, tādējādi papildinot savas zināšanas.

Lai pazītu vēl labāk savu dzimteni, jaunieši pēta un vēro mūsu nedzīvo un dzīvo dabu. Ne vienreiz vien atsūta minerālūdens, akmens, mālu paraugus, lai noskaidrotu, vai tiem ir kāda vērtība. Tas svarīgi, jo visi zinām, ka mūsu zeme slēpj daudz neizmantotu bagātību. Pēta arī laika apstākļus, pie mazpulkiem var darboties atsevišķas meteorologu grupas, sadarbojoties ar zemkopības ministrijas meteoroloģisko biroju. Dažas no minētām grupām darbojas ar labiem panākumiem. Jaunieši pēta arī tīri saimnieciskas problēmas, noskaidro mēslošanas jautājumus savās saimniecībās, audzē jaunas labību šķirnes u. t. t. Jaunu ceļu meklēšana aizvien vairāk asina viņu prātu un vairo uzņēmību.

Dedzība darbā, sajūsma pret visu labo, un taisnības sajūta pavada vienmēr jauniešu darbu, jo mazpulku dalībnieki svinīgā solījumā solās: „Kā uzticīgs mazpulka dalībnieks, es svinīgi apsolos klausīt Dievam un vecākiem, ziedot savu prātu skaidrākām domām, savu sirdi taisnībai un kvēlākai sajūsmai, savas rokas cēlākam darbam un savu veselību labākai dzīvei mana mazpulka, manas dzimtās zemes — Latvijas un tautas labā.“ Šo solījumu dalībniekiem katru dienu atgādina krūtīm piespraustā mazpulku nozīme — četrlapains āboliņš, kuŗa lapas izteic — galva — sirds, rokas — veselība.

Svinību gadījumos lieto baltzaļo karogu, kuŗa krāsas: baltā — runā par skaidru sirdi un labiem darbiem, zaļā — par ticību Latvijas zemei, viņas laukiem un nešaubīgo tiekšanos pēc sava mērķa par Latvijas labklājību, un sarkan-balt-sarkanā krāsa atgādina grūtības, ar kādām iegūta Latvijā brīvība, pauž latvju varoņgaru, pauž cīņas sparu un apņemšanos nekad neatdot citiem šo zemi, kuŗā klājas vislabāk pasaulē.

Šie mērķi un uzdevumi, kuŗus apņēmusies pildīt mazpulku jaunatne, tuvina to aizsargu saimei. Šī tuvā draudzība starp jauno un veco paaudzi vēl vairāk stiprinās mūsu saimniecisko un garīgo dzīvi.

Ministru Prezidenta Dr. K. Ulmaņa mazpulku virsvadonība ir labākā un gaišākā liecība par to, ka gara dzīves veidošana, garīgais spēks un veselīgi uzskati mazpulku jaunatnē augtin augs par godu latvju tautai un par svētību mūsu valstij.

Lai darbu labi varētu veikt, vajadzīgs pie laika viņu sākt.

Kārlis Ulmanis

Pulkvedis J. Baško.

Cīņa ar gaisa ienaidnieku

Zilās debess bezgalīgā telpa ar mākoņu jūru, pērkoņa negaisu, vētrām, apžilbinošu sauli, teiksmaino mēnesi, zvaigžņu bariem no mūža gala bija, ir un būs mākslas iedvesmes neizsīkstošais avots. Tā dod mums dzīvību, mūs baro, tā nes mums postu un nāvi pērkoņa negaisos, vētrās un plūdos. Tā ir mūsu dzīvības un nāves avots.

Daudz gadu tūkstošus cilvēks sapņoja par tās iekarošanu, par putna lidojumu. Putna spārnos viņš lidinātos bezgalīgā izplatījumā! Rūpes un bēdas pazustu uz visiem laikiem. Lūk! viņš šķeļ gaisu ātrāk par bezdelīgu, lidc augstāk par ērgli, bet brīvību, laimi nevar saķert un nesaķers — tā vēl tālāk aizlaižas. Gaidītās svētlaimes vietā dzirdama dobja dunoņa tālē. Tas nav ērgļu bars, tas nav laimes eņģeļu pulks! Redzami tērauda putni, kuŗi nes verga važas, nāvi un postu. Tur aiz kalniem, aiz mākoņiem tek asins strauti, tur uguns liesmas glāsta cilvēku-putnu. Tur desanta divīzija ar tankiem, artileriju, municiju slīd lejā. Tur pilsēta pārvēršas drupās! . .

Bezrūpīgs pilsonis netic briesmām. Līdzīgi sienāzim vasarā, viņš dzied un dejo, nekā nedara personīgas un valsts aizsardzības labā. Viņš netic, ka zilā debess, pilnīgi negaidot, var sākt sūtīt nāves dāvanas. Un tad, ko darīs viņš? Tāpat kā sienāzis meklēs palīdzību pie skudras! Kad viņa ausis plēsīs sirenu briesmu gaudoņa, viņš kā traks drāzīsies grāmatu veikalā meklēt padomu;

bet vai paspēs tur atrast vajadzīgu grāmatu un tanī tik steidzoši vajadzīgu atbildi? Sajutis savādu smaku, viņš joņos uz aptieku pēc zālēm, pat atcerēsies, ka ir kāds īpašs rīks, ko sauc par gāzmasku; bet vai paspēs iegādāt zāles un gāzmasku? Dzirdot bumbas svilpojot, salocījis trijos lokos, nometīs oktobrīti, raudošā balsī pazemīgi jautās kārtībnieku, kur paslēpties; bet vai pietiks laika aizšauties līdz tuvākai slēptuvei?

Abesinijas notikumi pasvītro zilās debess briesmu nejaušību. Kaŗu pasludināja italiešu bumbveži. Arī nākotnē katrs kaŗš tā sāksies. Varbūt ar vairākkārt mazāku iepriekšējo troksni un izrunāšanos, bet toties ar stiprāku bumbvežu dunoņu — kaŗš sākas! kaŗš sākas! Kad virs abesiņu galvām parādījās tērauda putni un sāka svilpot bumbas, neaprakstāmas briesmas, pūļa panika, ārprāts izpaudās visā spožumā! Bet tas varēja izpalikt, ja savlaicīgi par to tiktu domāts! Mēs brīvās Latvijas, Eiropas kultūras pārstāvji, vai tālu esam tikuši Abesinijai priekšā? O jā! Mēs varen lepni vērojam mūsu sasniegumus aviācijas laukā, mēs esam sasnieguši kalna galu! Nē! Simtkārt nē! Mēs esam ļoti tālu palikuši iepakaļ mūsu tuviem un tāliem kaimiņiem. Vēl pārāk maz ir tādu, kuŗi klausa aviācijas aicinājumam, vēl pārāk maz ir tādu, kuŗi gatavi nest materiālus upuŗus!

Valsts un personīgā drošība noteikti prasa, pavēl domāt, strādāt aviācijas labā. Ja gadu, divus atpakaļ sirdsapziņas apmierināšanai varēja teikt: „Es nezinu ko darīt, kur strādāt, kam ziedot, jo paši aviācijas ideju pravieši, kā suņi ap kaulu, strīdās un kaŗo savā starpā!" Bet nu visi strīdi izbeigti, aviācijas veidošanas darbs ievirzīts noteiktās sliedēs, to vada viena galva. Tautai jānāk palīgā, talkā, jo bez viņas palīdzības, līdzdarbības nav domājama stipra aviācija, kā arī nav iespējams organizēt cīņu ar ienaidnieka aviāciju.

Mūsdienu aviācija ir sasniegusi tādu attīstības pakāpi, ka tā spējīga, neatkarīgi no citiem cīņas līdzekļiem, veikt ļoti plašus un svarīgus uzdevumus pat tajos apvidos, kur citi cīņas līdzekļi nav spējīgi kaŗot. Eiropā, izņemot Krievijas Aizvolgu, nav tāda zemes stūrīša, ko nevarētu sasniegt kaimiņvalsts bumbvežu aviācija. Daudzi apstrīd bumbošanas iespējas, bet tajā pat laikā tieši vai netieši domā un gatavojas cīņai ar ienaidnieka bumbvežiem. Galu galā nav starpības starp cīņas un pretcīņas līdzekļiem. Kā pirmie, tā arī otrie prasa materiālus izdevumus un kas dārgāk izmaksā — strīdīgs jautājums, lai gan vecā patiesība liecina, ka tikai uzbrukums dod pilnīgu uzvaru. Gaisa kaŗā vajadzīgi kā uzbrukuma, tā arī aizstāvēšanās līdzekļi, bet ne visiem ir iespējams sev atļaut to un daudzas valstis, skaidri apzinoties, ka aizsardzības līdzekļi nav spējīgi uzvarēt ienaidnieku, tomēr spiestas izveidot tikai aizsardzības līdzekļus, bet uzbrukuma līdzekļus atstāt novārtā.

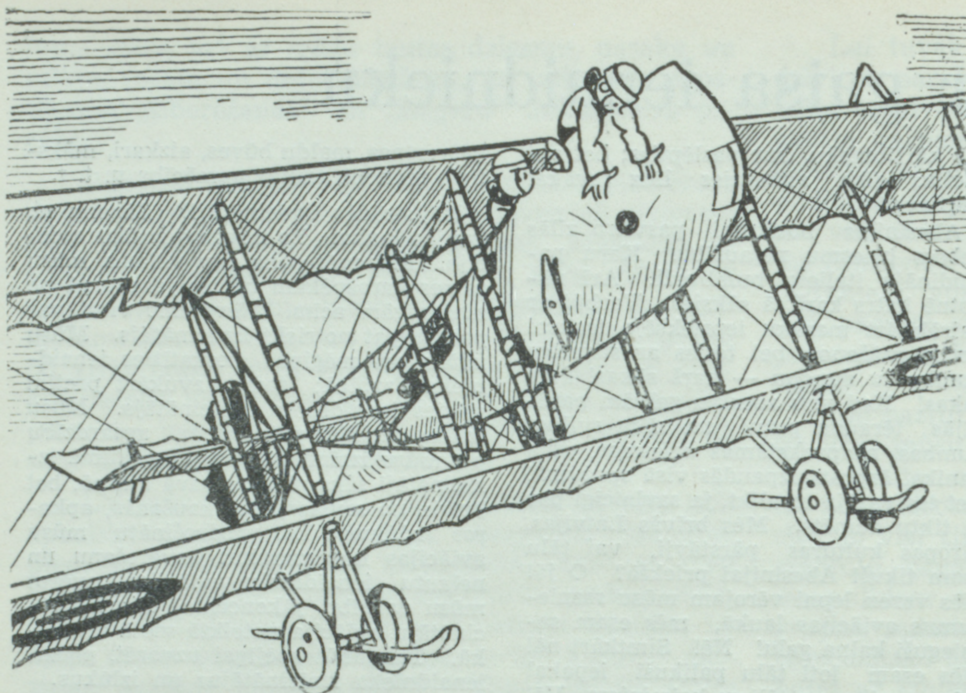
Aizsardzības līdzekļus sadala aktīvos un pasīvos. Pirmos ietilpst: bumbveži, kas īstenībā ir uzbrukuma galvenais un vienīgais līdzeklis, kas nes īstu uzvaru un virskundzību gaisā; iznīcinātāji, zenitartilerija, ložmetēji un šautenes. Otrā grupā ietilpst: starumetēji, noklausīšanās aparāti, novērošanas posteņi, maskošanās bumb- un gāzdrošās patvertnes, maldu būves, aizkari, mākslīgie mākoņi, tautas apmācība u. t. t.

Kā strādās iznīcinātāji? Sāksim no kaujas lauka! To novēros izlūku aviācija. Šī novērošana nav vēlama mūsu zemes kaŗaspēkam un tas jāapsargā no ziņkārīgām acīm. Nevēlamo viesi var padzīt, pat notriekt iznīcinātājs. Mūsu izlūks arī mēģinās ieskatīties ienaidnieka darbībā; tam savukārt pretim stāsies ienaidnieka iznīcinātājs. Mūsu izlūks meklēs patvērumu, apsardzību pie mūsu iznīcinātājiem. Iznākumā iznīcinātāji sāks plēsties savā starpā, bet brīvie no savstarpējās kaušanās, apkaŗos izlūkus. Lai nodrošinātu mūsu aviācijas nepārtrauktu novērošanu un neļautu ienaidnieka aviācijai novērot mūsu darbību, jākoncentrē stipra iznīcinātāju aviācija noteiktā vietā un laikā. Tai jābūt spējīgai uzvarēt, padzīt ienaidnieka iznīcinātājus un izlūkus.

Bez kaujas lauka novērošanas ienaidnieka izlūki mēģinās ieskatīties mūsu dziļākā aizmugurē. Uzbāzīgos un nelūgtos ciemiņus iznīcinātāji mēģinās nelaist pāri robežai, bet tos, kas jau iekuļas mūsu aizmugurē, notriekt vai padzīt projām.

Mūsu aizmugures bīstamākais ienaidnieks — bumbvedis, īstenībā bumbvežu bars, mēģinās savas nāves dāvanas mest kādā punktā. Tam pretim stāsies iznīcinātāji, lai to piespiestu pārtraukt iedziļināšanos mūsu aizmugurē.

Aizmugurē iznīcinātāju darbības raksturs atkarāsies no to daudzuma. Visu valsts territoriju iznīcinātāji nebūs spējīgi apsargāt sava skaitliskā lieluma dēļ. Tie apsargās svarīgākus punktus, rajonus un virzienus. To uzdevumos ietilps ienaidnieka izlūku un sevišķi bumbvežu apkaŗošana. Dažos rajonos tie strādās atsevišķi, bet dažos kopā ar zenītartileriju. Londonas apsardzes uzdevumus 1918. gadā pildīja ap 200 iznīcinātāju. Šis skaitlis dod aptuvenu mērauklu vajadzīgā iznīcinātāju daudzuma noteikšanai bagātās valstīs. Bet visa Britu zeme nav Londona! Kaut kas vajadzīgs arī citu rajonu apsardzībai. Citiem vārdiem runājot, valsts aizsardzība prasa iznīcinātāju milzu masas. Angļi, franči, vācieši, itaļi varbūt būs spējīgi tādas masas turēt; turpretim mazākām valstīm, ja gribētu pielietot to pašu mērogu, būtu jāatsakās no visiem pārējiem cīņas līdzekļiem un visa armija jāpārvērš iznīcinātājos. Skaidrs, ka tā lieta tā neiet un jādomā, ka svarīgu punktu aizsardzība tiks saistīta ar virzienu un plašāku rajonu aizsardzību un šo uzdevumu veikšanai tiks norīkoti stipri mazāki spēki, nekā tas bija Londonas apsardzē. Pie šāda darbības veida nāks priekšā daudz pārpratumu, pārsteigumu. Iznīcinātāji, vispāri, nesastaps ienaidnieku. Ienaidnieks var izrādīties pārāk stiprs un iznīcinātāji nesīs lielus zaudējumus, bet iegūs mazus panākumus. Bieži tie vienkārši tiks piekrāpti: ienaidnieka bumbveži nāks divos, trijos viļņos Varbūt pirmā viļņa uzdevums būs ie-

viļņāt tos kaujā un novirzīt tālāk no īstā punkta. Aiz pirmā viļņa sekos otrais, trešais un iznīcinātāji tos neredzēs, jeb nebūs spējīgi vest cīņu municijas un benzīna trūkuma dēļ.

Bez atsevišķu punktu aizsardzības iznīcinātāju vienības tiks izkaisītas pa atsevišķiem aerodromiem bumbvežu varbūtēju lidojumu virzienos.

Zenītartilerija bīstams, nepatīkams cīņas līdzeklis, bet tā nav spējīga novērst ienaidnieka bumbvežu uzbrukumu. Tā ir veikusi un nākotnē veiks lielu darbu, piespiežot izlūkus un bumbvežus lidot lielos augstumos, kas stipri samazina izlūku redzamību un bumbnešu trāpīgumu. Tā kādreiz pagātnē piespieda un nākotnē piespiedīs lidotājus atteikties no uzdevuma pildīšanas, jo viņu nervi neizturēs bungu sitienu un chrizantemu jūru. Pagātnē vienas lidmašīnas nogāšanai bija vajadzīgs 3000—4000 šāviņu. Modernā zenītartilerija šauj nesalīdzināmi labāk. Bet ir nācis un nāks daudz jaunu apstākļu, kas trāpīgumu samazina. Pagātnē lidojuma augstumi bija 800—1000 m kaŗa sākumā, 3500—5000 m kaŗa beigās. Mūsdienu zenītartilerija jau tālu pārsniedza šos augstumus, — tā sniedz 8000—9000 m, bet lidmašīna arī lido jau 8000—10000 m augstumā. Kāda būs trāpīguma varbūtība — atklāts jautājums, bet skaidrs tikai tas, ka ne tikai lidmašīna, darbojoties tādā augstumā, daudz zaudēs, bet zenītartilerija, jādomā, arī zaudēs ne mazāk. Jāmin arī ātrums. Pagātnes lidmašīnas sāka kaŗu ar 90—100 km/st. un beidza ar 150—240 km/st. lieliem ātrumiem. Mūsdienu lidmašīna joņo ar 300—450 km/st. lielu ātrumu. Tas būtu rupjš technisku spēju salīdzinājums. Nāk klāt vēl kāds apstāklis, ko piemirst, tas būtu pārvietošanās, koncentrēšanās iespējas. Zenītartilerija, pat ar motora velkmi, ir nekustošs cīņas līdzeklis, kas saistīts ar noteiktu gaisa telpu un ārpus tās nav spējīgs cīnīties ar aviāciju. Iznīcinātājs ne tikai kustas, bet tā kustības ātrums vienmēr būs lielāks par bumbveža vai izlūka ātrumu un tomēr pārķeršanas, panākšanas iespējas pagrūtas. Novietot gar visu robežu, fronti, visos svarīgos rajonos zenītartileriju nebūs pa spēkam ne vienai valstij, — vienmēr paliks neaizbāzti milzu caurumi, neapsargāti punkti, kas prasīs aizsardzību. Zenītartilerija labs cīņas līdzeklis 1000—5000 m, 5000 līdz 7000 m apmierinošs, bet augstāk — lai paši artileristi novērtē.

1000 m un zemākos augstumos lidmašīnu apkaŗošanā ņem dalību ložmetēji; 300—500 m augstumos, pie labas sagatavošanas, ložmetēji ļoti bīstams ierocis, kas var notriekt lidmašīnu. 10—500 m augstumos cīņā ņem dalību arī šauteņu uguns un jo zemāk lido lidmašīna, jo bīstamāka šauteņu uguns, bet tikai tad, kad kājnieki labi apmācīti un labi disciplīnēti. Jāaizrāda, ka vienīgi šauteņu uguns ir spējīga apkaŗot plaujošu aviāciju. Katram strēlniekam noteikti jāzin un jātic, ka viņa šautene lidmašīnai bīstamāka, nekā viņam lidmašīnas ložmetējs, pat bumba. Viņam jātic sava ieroča varenībai, jāprot ar to rīkoties, jābūt aukstasinīgiem un apzinīgiem — tad uzvara nodrošināta. Bet, ja viņš netic sev un meklē glābiņu savu kāju ātrumā, tad, ja ne tieši viņa paša, viņa draugu mūža brīži skaitīti.

Zenītartilerijas un iznīcinātāju nakts darbībai pielieto starumetējus un noklausīšanās aparātus Ar pēdējo palīdzību noteic lidmašīnas vietu un ar starumetējiem mēģina apgaismot lidmašīnas, lai dotu iespēju zenītartilerijai atklāt uguni un iznīcinātājiem uzbrukt. Pagājušā kaŗā starumetējs deva labas sekmes, arī nākotnē tie tiks pielietoti kā zenītartilerijas un iznīcinātāju mērķu apgaismotāji.

Maskošana pagājušā kaŗā skāra kaujas lauku, kaŗaspēka kustības un novietojuma iekārtu, aizmugures iestādes. pilsētas un daudz citu objektu. Nākotnē tā vēl plašāk izveidosies. Nu sastopami norādījumi par veselu fabriku, noliktavu, angāru ierīkošanu zemē. Tas prasa milzu izdevumus, bet mazina bumbvežu briesmas. Arī pilsoņu drošība prasa meklēt patvērumu speciālās patvertnēs. Individuālā maskošanās, slēpšanās arī nepieciešama. Atsevišķam braucējam, gājējam nav jādomā, ka lidonis mēģinās viņam ieķerties matos, bet 5—10 kādreiz mēģinās patrenkāt. Lai šie 5—10 prastu slēpties, jāprot katram atsevišķi maskoties.

Maskošanās mākslas pamatprasības būtu: maskai jābūt pieskaņotai apkārtnei. Klajā laukā, kur nav apkārtnē neviena koka, krūma, nevar veidot mākslīgus kokus, krūmus. Tas būs nevis maska, bet pretmaska. Lidotājam krīt acīs viss tas, kas atšķiŗas no apkārtnes un tāds koku pudurs atgādinās salu ezera vidū un tam viņš nepaies gaŗām. Viņš apbrīnos šo parādību un mēģinās noskaidrot tāda pudura izcelšanās iemeslus. Mežā, krūmos, dārzos, parkos, pielietojot koku zarus maskošanai, nedrīkt aizmirst, ka vasarā lapu koki zaļo, bet neīstie zari pēc 1—2 dienām vairs nezaļo un paliek dzelteni. Tāpēc tie savlaicīgi jāapmaina pret svaigiem.

Ēnas maskošanā spēlē lielu lomu. No augšas dienā bieži vienu, otru priekšmetu nevar atšķirt no apkārtnes, bet vakaros, rītos pēc ēnas var ļoti labi noteikt. Ēnā novietotais priekšmets sliktāk saredzams, nekā atklātā vietā. Ēnas stāvoklis mainās atkarībā no saules un tāpēc maskojamais priekšmets visu laiku jāpārvieto līdz ar ēnas pārvietošanu. Kustošs priekšmets vienmēr labāk saredzams kā nekustošs. Lidmašīnas tuvošanu mēs sākumā dzirdam un tikai pēc tam ieraugam. Dzirdot lidmašīnas troksni, jāizšķiŗas, kur, kā paslēpties un pēc tam izvēlētā vietā un stāvoklī jāpārtrauc kustība. Tā jāatjauno tikai tad, kad lidmašīna pazūd no apvārkšņa. Bieži šī patiesība netiek izpildīta. Lidmašīna tuvojas — slēpšanās izdarīta priekšzīmīgi. Tikai lidmašīnas aste pārlido galvai pāri, slēpšanās pārtraukta, — tā ir rupja kļūda. Ikdienišķā dzīvē visi skatās uz priekšu, bet lidmašīna, sevišķi izlūks novēro sānus un astes pusi.

Jo lielāks grupējums, jo grūtāk to paslēpt. Gājienā jāpārtrauc kustība, jāizmanto grāvji, alejas, ceļa tuvumā esošie koki. Pilnīgi atklātā apvidū jāmēģina mainīt grupējuma ārēju izskatu: kājnieku kolonnu pārveido jātniekos,

artilerijā vezumniekos, lauku ceļos, tekās un t. t., jeb cilvēki vienkārši noiet no ceļa un nogulstas. Maskošanas veida izvēle atkarīga no komandieŗa apķērības, pareizāk asprātības: jāsasniedz tas, lai lidotājs redzētu ne to, kas patiesībā ir — kājniekus lai pieņem par jātniekiem, par ceļu; jātniekus par artileriju un t. t.

Maskošanai un izvairīšanai no lielākiem zaudējumiem uzbrukuma gadījumā, kolonnas mākslīgi izstiepj; piemēram bataljona kolonnas dziļumu palielina 5 kārtīgi. Lidotājs redzēs kutošus vai gulošus cilvēkus, noteiks ka tie aizņem piecu kilometru gaŗu strīpu, bet cik? Var būt pulks, var būt divi bataljoni? Iegūtām ziņām trūkst tuvinošas noteiktības. Uzbrukuma gadījumā bumbas tiešais trāpījums bataljona normālā gājiena kolonnā nogalinās, ievainos 40—50 cilvēku, bet izstieptā diega kolonnā 8—10 cilvēku.

Visos gadījumos, kur tikai iespējams jāatteicas no kustībām pa šosejām un lielākiem zemes ceļiem; kur tikai iespējams jāvirzās tieši pa lauku ceļiem, tekām un maziem ceļiem. Lidotājs parasti ļoti uzmanīgi aplūko šosejas un lielākus ceļus, bet kas notiek apvidū un uz maziem ceļiem, ierauga tikai nejauši.

Labākais un ieteicamākais maskošanas veids kustībā — nakts kustības. Var plaši rakstīt, apgalvot, ka naktī lidmašīna var veikt uzdevumu. Nakts aviācijas darbības aizstāvji laikam piemirst mazu sīkumu, ka lidotājam arī tādas pat acis, kā jebkuŗam cilvēkam, bet ne pūces vai sikspārņa acis. Ja zemē naktī visi kaķi pelēki, tad kāpēc skatoties no augšas tie būs citādā krāsā? Aviācijas nakts darbībai ir gadījuma raksturs un ja lidmašīna naktī redz, tad tikai tāpēc, ka netiek ievērotas maskošanās vienkāršākās prasības — kustības pārtraukšana un uguns nelietošana. Lielākais nakts maskošanas ienaidnieks ir uguns. Tumšā rudens vakarā piecu soļu attālumā jau sāk zust priekšmeta formas un 20—30 soļu attālumā nekas nav saredzams, bet 5—6 km lielā attālumā petrolejas lampas uguntiņa skaidri mirdz un ja tādu uguntiņu ir 10—20,, tad skaidri, ka tur kaut kas ir.

Pasaules kaŗa beigās nakts darbība bija sevišķi mīļa bumbnešiem un sākumā tā patiesībā bija patīkama: zenītartilerija un iznīcinātāji nebija spējīgi saķert nakts varoņus, bet vēlāk apstākļi mainījās uz slikto pusi un bieži bumbvežu nakts darbības apstākļi kļuva sliktāki nekā dienā. Kāda nakts bumbvežu grupa, uzbrūkot Londonai, zaudēja trīs lidmašīnas, bet iznīcinātāji nedabūja nevienu lodes caurumu. Staru metēji apgaismoja bumbvežus un tos iznīcinātāji no tumsas apstrādāja tāpat kā dienā, bet bumbveži neredzēja ne vienu iznīcinātāju un nezināja uz kuŗu pusi vērst savu ložmetēju stobrus. Pie dienas gaismas cīņas norise varēja būt citāda.

Maskošanās atpūtā prasa pilnīgu atteikšanos no pareizām līnijām: jo lielāka nekārtība, sīkākas grupas, lielāks novietojuma rajons, jo vieglāk maldināt lidotāju. Vezumi, zirgi jāslēpj zem jumtiem, kokiem. Sevišķi nodevīgas virtuves ar saviem dūmiem, pēdējie saredzami no ļoti lieliem attālumiem.

Ideāla virtuvju maskošana būtu tās novietot mājās un to skursteņus ielaist māju skursteņos. Ugunskuri netikai naktī, bet arī dienā demaskē novietojumu un no tiem jāizvairās. Personīgi esmu pārliecināts, ka lidmašīna dūmus ātrāk ierauga nekā zemē izdzird lidmašīnas dunoņu. Nodzēst ugunskuru lidmašīnai tuvojoties, tas stāvokli vairs neglābs, jo lidmašīna būs to jau manījusi. Tā pat naktī nedrīkst lietot nekādus apgaismošanas līdzekļus: mirdzošās uguntiņas nakts izlūku tāpat pievelk kā tauriņi tikai ar to starpību, ka pēdējais apsvilina spārnus un pat sadeg, bet lidmašīna var atrast to, ko meklē.

Logi, caurumi, šķirbas tanīs telpās, kur ir uguns, naktīs pilnīgi jāaizsedz, lai gaismas stari nebūtu manāmi no ārienes. Pilsētās, iestādēs par šo maskošanas veidu rūpējas šim nolūkam nozīmētas personas, bet lauku mājās par to jārūpējās pašiem iemītniekiem. Netikai jāaizsedz, bet vienmēr jāpārbauda vai aizsega pilnīgi slēpj gaismu. Tas izdarāms ļoti vienkārši: pēc aizsedzes ierīkošanas jāiziet ārā un no 100—200 m liela attāluma uzmanīgi jāapskata ēka: vai nemirdz uguntiņa vai nelaužas aizsegai cauri kāda gaismas strēmelīte? Ja tāda nav manāma — aizsega kārtībā; ja mirdz gaisma — mirdzums jānovērš.

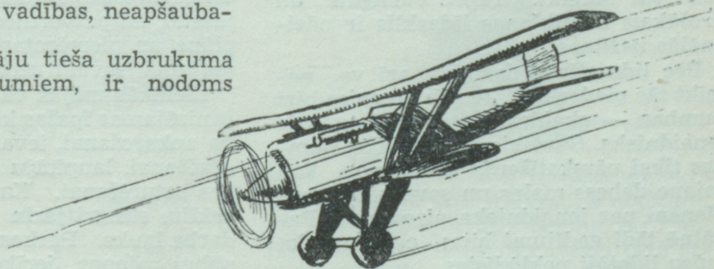
Pasaules kaŗā tika lietoti un, jādomā, arī nākotnē tiks lietoti gaisa aizkari. Vienkārši runājot tie pēc idejas atgādina zvejnieku tīklus:pēdējos iemaldās zivis, bet pirmie domāti lidmašīnu ķeršanai. Morāliskais iespaids neapšaubami liels: nakts lidotājs pārdzīvo bailes un viņam visur rēgojās tīkli. Techniska iekārtošana rada lielas grūtības. Balonu pildīšana, savienošana, novietošana — viss tas, sevišķi vējainā laikā, grūts darbs. Pacelšanas augstums ir viens no svarīgākiem jautājumiem: pacelšana 500 — 1000 m augstumā vienkārša lieta, bet 3000—4000 m augstumā nepārtraukta tīkla izveidošana pārāk sarežģīta. Atsevišķas balonu grupas nedod nepārtrauktu tīklu. Novietojot tās tuvu — var sapīties un sapinušies baloni tiks saplosīti.

Pēdējā laikā laikrakstu un speciālu žurnālu slejās parādās dažādi noslēpumainie aizsardzības vai uzbrukuma līdzekļi. Tā itkā esot izgudrota kāda ierīce ar tik stipru gaismu, ka dzīvnieks 10—15 m laikā nekā neredz. Apžilbināts ar tādu gaismu lidonis arī nebūs spējīgs 10—15 m laikā vadīt lidmašīnu un tā, palikusi bez vadības, neapšaubami aizies bojā.

Neticot iznīcinātāju tieša uzbrukuma izšķirošiem panākumiem, ir nodoms bumbvežus apmētāt bumbām, kas ar tiešu trāpījumu bumbvedi var izvest no ierindas, bet netieši sprādzieni var ienest grupā apjukumu, ierindas izjaukšanu un kā sekas — iznīcinātāji varēs apstrādāt atsevišķus bumbvežus.

Pilnīgi pielaižama varbūtība, ka bumbvežu grupas saskaldīšanai pielietos vēl mežonīgākus līdzekļus un proti — kāds no iznīcinātājiem drāzīsies grupā, lai tieši sadurtos ar bumbvedi, Sekas — grupa var tikt izjaukta, viens divi bumbveži sadursmē aizies bojā. Viena iznīcinātāja bojā eja 3—4 kārtīgi atmaksājas ar viena bumbveža notriekšanu. Kādreiz laikrakstos parādījās ziņas par no cilvēka vadamu torpēdu. Īstenībā lidmašīna pilnīgi var izpildīt torpēdas uzdevumu. Ja torpēdas vadīšanai var atrast brīvprātīgu vai vienkārši nozīmēt cilvēku iet bojā tēvijas labā, tad to pašu vieglāk var sasniegt ar lidmašīnu, pat ar izglābšanas mazu varbūtību. Labvēlīgos apstākļos izplētnis glābs labprātīgā vai notiesātā pārdrošnieka dzīvību.

Pielaižama varbūtība, ka gaisa aizsardzībai tiks izmantotas arī pašlidojošas mašīnas, kas tiks vadītas no zemes. Bez cilvēka palīdzības ielidos bumbvežu grupā un tur eksplodēs. Kādus brīnumus, pārsteigumus sagādās nākotnes kaŗš, to grūti iedomāt un paredzēt. Cilvēka prāts, ļaunais ģenijs nepārtraukti strādā ne tik daudz cilvēces labā, cik daudz posta un nelaimes labā. Cilvēce lepojas ar patreizējiem sasniegumiem, apbrīno katru jaunu izgudrojumu, bet ko tas galu galā dod? Laimi, labklājību un vēl simts līdzīgu glaimojošu novērtējumu? Ne! Tas nes postu, verdzību visdziļākā šī vārda nozīmē, nabadzību, bezdarbu — to, ko mūsu dienās sauc par krizi, itkā pārējošo laikmetu. Lai Dievs dod, ka tā pāries. Laimīgi tie, kas tam tic! Bet vai tā cilpa ar katru gadu ciešāk un ciešāk nežņaugs cilvēci? Šī varbūtība tuvāk stāv nākotnes dzīves īstenībai. Kad angļu vērpējiem mašīnas atņēma maizi, viņi mēģināja savus ienaidniekus iznīcināt, bet tas viņiem neizdevās. Mūsdienu technika tik tālu attīstījās, ka cilvēka fiziskā darba pielietošanas lauks paliek pārāk mazs. Kur agrāk strādāja simts cilvēku, nu strādā viens, bet 99 jāmeklē jauns maizes avots. Visiem kultūras un technikas sasniegumiem bez apbuŗošas ārienes ir vairākkārt drausmīgas ēnas puses . . .

Gaisa aizsardzībā ietilpst novērošanas posteņu dienests. Bumbvežu apkaŗošana var gūt sekmes tikai tad, kad iznīcinātāji savlaicīgi saņems ziņas. Mūsdienu bumbveži līdz ar 300—350 km /st.

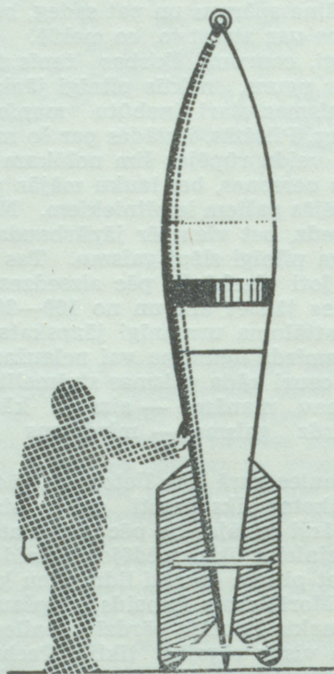
lielu ātrumu. Šie 5—6 km/st., paziņojuma nodošanas, iznīcinātāju sagatavošanās, pacelšanās, augstuma uzņemšanas un meklēšanas laiki ir tie faktori, no kā atkarājas iznīcinātāju darbības sekmīgums. Pie ideāli noorganizēta novērošanas dienesta aerodroms pirmās ziņas saņems pēc 2—3 m, meklētāju starts un meklēšana turpināsies 10 m, vienību starts un bumbvežu pārķeršana atkal 10 m, kopā 20—25 m. Šinī laikā bumbveži nolidos 100—125 km. Pievestais laiks pārāk liels! Tas taisnība! Var gadīties, ka iznīcinātāji jau pēc 10 m būs gatavi kaujai. Bet arī še ir kāds apstāklis, kas apdraud iznīcinātāju sekmes. Pat tādos apstākļos, kad iznīcinātāji paši. ieraugot bumbvežus, kādu 10 km attālumā, ceļas gaisā, vajadzīgas 5 —10 m kaujas augstuma sasniegšanai. Šinī laikā attālums starp bumbvežiem un iznīcinātājiem maz mainīsies. Pēc tam tas sāks mazināties. Pie iznīcinātāju ātruma — 400 km/st. — pēc 10 : (100:60) = 6 m iznīcinātāji panāks bumbvežus, bet pēdēji (5—10) m + 6 m = 11 m — 16 m uzlidos 60—80 km.

Šie skaitļi skaidri uzrāda novērošanas posteņu un to sakaru ar aerodromu lielo nozīmi. Pie ideālas posteņu schēmas neviena lidmašīna nevar lidot nepamanīta. Gaisa novērotājam jābūt ar labu dzirdi un redzi, jāprot atšķirt sava lidmašīna no ienaidnieka, aptuveni noteikt lidojuma augstumu, virzienu pēc kompasa. Gaisa novērošanas dienestu var pildīt sievietes, pusaudži un kara dienestam par nederīgiem atzītie vīrieši.

Tautas apmācības mērķis ir attīstīt pašpaļāvību, drosmi, novērst pūļa jūtu bīstamāku izpausmi — pāniku, sagatavot tautu pareizai un lietderīgai cīņai ar ienaidnieka aviāciju. Katram pilsonim jāprot pazīt savas lidmašīnas. Tanīs gadījumos, kad lidmašīna lido tādos augstumos, kur var saredzēt nacionālas pazīmes, viņiem noteikti jāprot atšķirt savējs no svešnieka. Grūtāk noteikt lidmašīnas piederību pēc tās izskata. Jau 1000 m augstumā visi iznīcinātāji puslīdz vienādi; tā pat 1500 m augstumā pagrūti atšķirti izlūkus un pat bumbvežus. 2500—3000 m augstumā jau nav iespējams atšķirt iznīcinātāju no izlūka. 4000—5000 m augstumā visi lidmašīnu tipi vienādi, tikai augstuma noteikšanā būs kļūdas: lielās lidmašīnas itkā zemāk lido, bet mazās augstāk. Bez tam lidmašīnu tipi tik ātri mainās, ka tos pat uz zemes ne katru reizi var noteikt. Tāpēc vienīgais un drošākais noteikšanas līdzeklis ir nacionālās pazīmes.

Pēc lidmašīnas darbības arī var noteikt tās piederību. Ja sāk no gaisa birt bumbas — skaidrs, ka šo darbu veic ienaidnieks. Savējais met savējās bumbas tikai pārskatīšanās gadījumos, kad sajauc debess malas un savu aizmuguri pieņem par ienaidnieka aizmuguri. Pagātnē tādi gadījumi bija; cerēsim, ka mūsu lidotāji neklūdīsies.

Pēc gaitas un lidmašīnu skaita var noteikt to uzdevumu. Izlūkošanu veic atsevišķa lidmašīna vai divu, triju lidmašīnu grupa. Tā parasti pieturas pie dzelzceļiem un lieliem zemes ceļiem; virs stacijām, apdzīvotām vietām riņķo: tāds iespaids, ka kautko pazaudējusi, cenšas to atrast. Ienaidnieka iznīcinātāji mūsu dzilākā aizmugurē parasti nelidos. Kā izlūki, tā arī iznīcinātāji, ja lido 2000—5000 m lielos augstumos, nav bīstami. Bumbveži nepieturas pie zemes ceļiem, lido pēc kompasa, bez lokiem un aplokiem, parasti grupā. Tās lielums, atkarībā no mērķa svarīguma bumbvežu daudzuma, var būt līdz 24 un pat lielāks. Uzbrukuma mērķi ir stacijas, tilti, pilsētas, fabrikas, aerodromi, karaspēks, kādreiz arī atsevišķas lauku mājas. Mazākais, ko viņi medīs, būs III šķiras dzelzceļu stacijas.

2000 kg smaga aviācijas bumba.

Lauku iedzīvotājiem no bumbu uzbrukumiem viegli aizsargāties: dienā nesēdēt mājās, bet strādāt tīrumā un ienaidniekam parādoties, nervu nomierināšanai, gulties zemē. Saimniecības ēkas vēlams plašāk izkaisīt, lai uzbrukuma gadījumā vienas, divu bumbu trāpījumi neiznīcinātu visu saimniecību. Naktīs jāslēpj iekšējā un jāiztiek bez ārējās apgaismošanas.

Pilsētnieku, staciju, lielāku tiltu, aerodromu, fabriku apkārtnes iedzīvotājus vienmēr apdraud gaisa uzbrukumi un viņiem nopietni jāpārdomā personīgās un mantas aizsardzības jautājums. Dzīvības pasargāšanai jābūvē bumbu un gāzdrošas patvertnes. Valstij stingri jāseko, lai patvertnes būvē pēc noteikta plāna un piemērotas drošības un tilpuma ziņā savam uzdevumam.

Lielākās mājās vai māju grupās organizējamas īpašas komandas ugunsgrēka apkarošanai, ievainoto kopšanai, degāzēšanai, laupītāju apkarošanai, kārtības uzturēšanai. Katram komandas loceklim stingri jāzin savi pienākumi un darba lauks. Parkos, tirgū, lielākas kustības rajonos ierīkojamas patvertnes vispārējai lietošanai ar redzamiem uzrakstiem. Patvertņu jautājums lielākās pilsētās, sevišķi galvas pilsētā, prasa daudz līdzekļu un labi izstrādātu organizāciju. Piemēram, Parīzes iedzīvotāju nodrošināšana no gaisa uzbrukumiem tiek risināta dažādos veidos. Patvertnes būvēt paredzēts galvenā kārtā tiem, kuŗi savas darbības dēļ nevar atstāt pilsētu. Pārējos iedzīvotājus paredzēts evakuēt tādos rajonos, kur briesmas nedraud. Kā patvertnes domā izmantot arī apakšzemes dzelzceļus un pat ir iekustināts jautājums par veco, vairāku kilometru gaŗo apakšzemes lauztuvju izmantošanu šim nolūkam. Šīs idejas reālizēšanu traucē tas apstāklis, ka galerejās ierīkotas ģindeņu noliktavas.

Nakts uzbrukuma varbūtības mazināšanai pilsētās jābūt noorganizētai un pārbaudītai nakts apgaismošanai. Pamatprasība, lai naktī lidotājs neredzētu nevienu gaismas staru — tas ir pilsētas apgaismošanai jābūt pilnīgi paslēptai no augšas. Elektrisku apgaismošanu var viegli izslēgt, bet tās vietā daudzi mēģinās lietot citus apgaismošanas līdzekļus. Automobiļu, tramvaju, ielu apgaismošana arī prasa attiecīgas, pārbaudītas un pārdomātas instrukcijas. Daudzas pilsētas pie pareizas nakts apgaismošanas būs pilnīgi pasargātas no nakts uzbrukumiem, bet daudzas, ar raksturīgiem naktī saredzamiem orientieriem, ienaidnieka lidmašīnas tomēr varēs atrast. Te nodevēju loma piekrīt lielākiem ezeriem, jūrai, upēm. Ūdens virsma gaišās naktīs labi saredzama. Otrkārt, pilsētas vietu var noteikt pēc ceļu tīkla un sevišķi vilcienu kustības.

Katrā dzīvoklī iekārtojama gāzdroša istaba. Visi iedzīvotāji apgādājami ar gāzmaskām. To izgatavošana jāuzņemas valstij, to nevar atstāt privātās rokās, jo pēdējās parasti domā par lieliem ienākumiem. Ideālais stāvoklis būtu, ja valsts izsniegtu maskas par brīvu. Līdz ar to izsniegšanu sarīkojami īpaši masku lietošanas kursi iedzīvotāju apmācībai. Maskas periodiski jāpārbauda, kā arī jāpārbauda māka rīkoties ar tām.

Izveidojams plašs tīkls palīdzības sniegšanai ievainotiem un sagāzētiem; tam arī jābūt noorganizētam miera laikā un periodiski pārbaudāmām.

Grūti iedomāties, ka tuvākos gados būs iespējams zem esošām pilsētām izbūvēt apakšzemes pilsētas, kur briesmu brīdī varētu paslēpties pilsētas iedzīvotāji un paslēpt daudzas kaŗa iestādes. Laikrakstos bieži parādās ziņas par apakšzemes fabriku, noliktavu, angāru, pat veselu aerodromu ierīkošanu. Ir cilvēki, kuri apgalvo, jādomā viņiem ir savi pierādījumi, ka dažās valstīs bez oficiālās, tā sauktas virszemes aviācijas, jau esot īpaša apakšzemes aviācija — tā virszemē parādās ļoti reti un pilnīgi slepeni. Tādi apliecinājumi atgādina stāstus par spokiem. Bet kas zin varbūt, šīs dienas spoki, iedomas rīt pārvēršas istenībā. Mūslaikos acīm redzamās neiespējamības ļoti ātri pārvēršas acīmredzamās iespējamībās. Cilvēka ģenijs un nauda gāž kalnus...

Bet kamēr kalni nav vēl apgāzti un nav īpašu apakšzemes pilsētu, jācenšas pielāgot esošās telpas aviācijas vajadzībām. Pilsētā, ar maziem izņēmumiem, katrai mājai ir pagrabs; tam jāpiegriež nopietna vērība un tas jāpielāgo netikai malkas, kartupeļu, ievārījumu glabāšanai, bet arī aizsardzībai no ienaidnieka bumbām. Pilsētas būvnodaļas vadītājiem jāizstrādā instrukcijas, jāsastāda zīmējumi un aplēses pagraba griestu nostiprināšanai, ņemot par pamatu 100

kg smagās fugasa bumbas iedarbību. Saskaņā ar izstrādātām instrukcijām un aplēsēm, namu īpašniekiem jātur pagrabā vajadzīgā caurmēra un vajadzīgā daudzumā balsti griestu nostiprināšanai. Katram balstam jāparedz vieta kur to novietot. Kopā ar balstiem jātur arī vajadzīgie instrūmenti to nostiprināšanai — āmurs, knaibles, lielās naglas, zāģis, cirvis. Tam gadījumam, kad griesti neizturēs un sabruks — lāpsta un lauznis.

Palīdzības sniegšanai sanitāra soma ar dažādiem līdzekļiem, nepiemirstot līdzekļus pret apdedzinājumiem. Apgaismošanai — elektriskie kabatas lukturi; uzturs, sevišķi bērniem, dzeŗamais ūdens. Labierīcības — beņķi, krēsli, ķebļi, kā arī atejas vietas.

Kaŗa briesmām tuvojoties jānostiprina pagraba griesti, jāierīko otra eja, vai savienojums ar kaimiņa pagrabu. Šo darbu vēlams veikt miera laikā. No ārienes pagraba logi jāaiztaisa ciet ar smilts maisiem, zemi, mēsliem. Pagraba durvis jāaizkaŗ ar drānu.

Aviācijas trauksmes gadījumā — aukstasinību! Pašsavaldīšanos! Nepalikt uz ielas, bet steigties bez drūzmēšanās un pānikas pagrabā, paslēptuvē. Nedrīkst būt pārāk ziņkārīgs, briesmu brīdī šī sievietes īpašība jāatmet. Jau no bībeles mēs redzam, ka sieviete tika sodīta ar nāvi par savu ziņkārību. Aviācijas uzbrukuma laikā ziņkārība ir nāve un tāpēc katrs pat sieviete, kuŗai mīļa sava dzīvība, nedrīkst būt ziņkārīga. Visi, izņemot ugunsdzēsēju, sakaru, sanitārus un citus dežurējošos posteņus, — pagrabos, paslēptuvēs! Kam trūkst vietas pagrabā, lai slēpjas mājas apakšējos stāvos pie mūŗa sienām, aiz mūŗa balstiem. Kas pārsteigts istabā — nost no loga un durvīm, tuvāk stiprākām sienām. Naktī logus turēt ciet aizkārtus — neviens gaismas stars nedrīkst lauzties ārā. Dzīvokļos, labāk visā mājā izslēgt elektrības un gāzes pievadvadu.

Šķembeļu, fugasu bumbu darbība parasti sākas un izbeidzas sprādziena momentā, tā ļoti īslaicīga, pat nevar atdalīt sākumu no beigām. Ja pagrabs izturēja — briesmas gaŗām! Aizdedzināšanas bumbas turpina degt kādu laiciņu. To apslāpēšanai nelietot ūdeni, bet smiltis vai zemi. Ja ir pārdrošnieks un tādam jābūt katram, bumba jāpaņem uz lāpstas vai jāiegrūž spainī un jānovāc tādā vietā, kur tās degšana nevar izsaugt ugunsgrēku. Ja aizdedzināšanas bumba sākot degt neeksplodēja, jādomā, ka tā arī degšanas laikā neeksplodēs un tāpēc tās novākšana nav bīstama.

Pie gāzes bumbas sprādziena sajūtama savāda smaka. Ja telpā tā sajūtama, telpa mierīgi jāatstāj un jāmeklē patvērums citā telpā. Nedrīkst skriet! Nedrīkst dziļi elpot! Aizsegt muti un degunu ar slapju drēbi, kabatas lakatu, bet vēl labāk un drošāk uzlikt gāzmasku. Ja bumbas saturs apslacināja apģērbu, nepieskarties tam kailām rokām un pēc iespējas to ātrāk noņemt. Saindēšanās gadījumā — aukstasinību! Pilnīgs miers! Apgulties! Ātrāk izsaukt ārstu. Saindētās telpas atzīmēt un nenākt tajās iekšā, kāmēr tās nebūs degāzētas.

Katrai mājai ir jumts un zem tā apdrošināšanas biedrību un ugunsdzēsēju sāpju bērns — bēniņi. Tie vienmēr piekŗauti ar vajadzīgām un nevajadzīgām mantām: še salauzta krēsla kāja, ko jau sen bija laiks iemest krāsnī; te kāds īrnieks, kuŗš mājā dzīvoja desmit gadus atpakaļ, piemirsa āboļu kasti ar salmiem... Visas šīs mantas no dienas dienā, no gada gadā gaida to brīdi, kad ugunsdzirkstele tās aprīs. Ugunsgrēka iespēju samazināšanai miera laikā māju bēniņi iztīrāmi no visām tām mantām, kas var degt. Pie ejas bēniņos jātur kaste ar smiltīm vai zemi, plata lāpsta zemes izkaisīšanai, muca ar ūdeni, spaiņi un soma ar līdzekļiem pret apdegumiem. Kaŗa laikā bēniņu durvis jātur vaļā, jāpārbauda vai nav palikušas vēl mantas, kas var degt.

Katrā mājā, dzīvoklī redzamā vietā jābūt sarakstam: 1) tuvākais policijas postenis, 2) tuvākais ugunsdzēsēju signāls, 3) tuvākā aptieka, 4) tuvākais ārsts, 5) tuvākā slimnīca, 6) mājas, rajona ugunsdzēsēju, degazētāju, sanitārās, kārtības komandu pilnvarnieku adreses. Sarakstā atzīmējamas netikai adreses, bet arī tēlefona numuri.

Tādi būtu individuālas aizsardzības līdzekļi. Ar kailām rokām, pat ar zelta akmeņiem ienaidnieka bumbvežus padzīt nevar. Lai cik veikli un žigli visi iedzīvotāji prastu slēpties, lai cik labi būtu nostādīta pasīvā aizsardzība, lai noliktavas, fabrikas, veikali aiziet pazemē, tomēr vēl daudz kas paliks virs zemes un šo palikušo ienaidnieka bumbveži nežēlīgi postīs. Upei pāri stiepjas divas, trīs lentas. Pa tām dienu un nakti plūst cilvēku, vezumu auto un vilcienu straume. Šie tilti sašķobījās, daži posmi iekrita upes dzelmē un straume apstājās! Tas sīkums! Ja! Bet šī sīkuma sekas pēc dienas, divām jau daudzi sajutīs: kam pietrūks maizes, kam gaļas, kam piena... Tas tikai viens no daudziem objektiem, kas paliek virs zemes. Tie jāapsargā un par tiem vienmēr jādomā, jo kad sāksies pērkoņa rūkoņa, tad būs par vēlu un tad nekādi dāvinājumi vairs nelīdzēs. Katram pilsonim jāpabalsta aviācija arī materiāli. Par nožēlošanu jāpasvītro savāda parādība. Pēdējā laikā kaŗa aviācijas fonds sāka plašu līdzekļu vākšanas darbu un izrādās, ka tieši tās aprindas, kuŗu materiālie apstākļi visumā ļoti aprobežoti, nes upurus aviācijas labā. Valsts ierēdņi no savām algām ziedo aviācijai ½—1%, bet turīgās aprindas, izņemot atsevišķas personas, nedzird un negrib dzirdēt briesmu saucienus. Kā pierādījumu pievedīšu kādu kaŗa aviācijas fonda pārskatu. (Latvijas Kareivis Nr. 235, 15. X. 1935.).

Ziedojumu kopsavilkums:

Ziedotāju grupas	Skaits	Summa Ls
Kaŗavīri	9	6.490,73
Valsts ierēdņi . . .	7	227,07
Pašvaldību ierēdņi . .	1	2,35
Pašvaldības	3	464,45
Organizācijas	4	1.600,00
Firmas	2	100,00
Pēc ziedojumu listēm .	1	8,00
	Kopā Ls	8.892,60

Pievestais pārskats pierāda izteiktās domas pareizību. Krāt bagātības un tās taupīt apsveicama lieta, bet vajaga arī apsargāt ne tikai no zagļiem, laupītājiem, bet arī no iznīcināšanas. Valsts kase, bez labprātīgiem ziedojumiem nav spējīga apmierināt aviācijas prasības. Tā pārāk dārga tās mūžs pārāk īss tās uzdevumi pārāk plaši un bīstami.

Dziļi maldās tie, kuŗi domā, ka, tuvojoties briesmām, viņi paspēs savas bagātības paslēpt vai bez zaudējumiem likvīdēt un aizlaisties uz svešu zemi. Varbūt viņa finansiālais ģenijs ļoti ātri un pareizi apsvērs apstākļus, bet aviācija darbojas vēl ātrāk. Varbūt viens, otrs domā ka valsts iekšienē atradīs tādu stūrīti, kur varēs droši paslēpties no ienaidnieka bumbvežiem! Nē! Arī šie kungi dziļi maldās. Mūsdienu lidmašīna spējīga sasniegt ikkatru mūsu zemes punktu. Varbūt kāds optimists domā un tic tām pasaciņām, ka no 4000—6000 m liela augstuma lidmašīna nekā nevar izdarīt. Pareizi — ar augstuma pieaugšanu bumbu trāpīgums krīt. Bet vajaga piespiest lidmašīnu lidot šinīs augstumos. Šo darbu var veikt zenītartilerija un vēl labāk iznīcinātāju aviācija. Tas prasa naudu, naudu un vēl neskaitāmas reizes naudu! Ja nav zenītartilerijas, iznīcinātāju aviācijas bumbveži var nolaisties tēlefona stabu augstumā un ne tikai apmētāt ar bumbām katru izdevīgu mērķi, bet pat apšaudīt ar ložmetēju uguni mazākas cilvēku grupas — vienkārši makšķerēt pēc patikas savus upurus. Ja 1915. g. bumbveži bija spējīgi iedvest tādas bailes, ka kādas pilsētiņas iedzīvotāji skaidros rītos bēga uz mežu un tur, zem baltas sniega, egļu un priežu segas pavadīja veselas dienas, tad ko lai saka par mūsdienu bumbvežiem?

Kā sēdēs savā lepnā kabinetā naudas maiss, kā pasakainā buduārā gaŗlaikosies zalona lauva, kad tikai viena vienīga lidmašīna riņķos 100—200 m lielā augstumā un metīs tikai pa vienai bumbai un tas turpināsies 20—30 m? Vai viņi nepiemirsīs savu lepnību un nemeklēs glābiņu zem krēsliem, spilve-

niem, tepiķiem? Tas izliekas smieklīgi, neticami, bet Abesinijas notikumi, par nožēlošanu, spilgti liecina, ka Italijas bumbveži rīkojas apmēram tādā gaŗā un tā rīkosies līdz tam laikam, kamēr tiem pretim nestāsies iznīcinātāji, zenītartilerija, ložmetēji. Tā bumbveži rīkosies ikkatrā valstī, kur nav pretcīņas līdzekļu. Personīgai, mīļo un tuvo dzīvību aizsardzībai, valsts neatkarības nodrošināšanai, vajadzīga stipra aviācija un to var radīt un uzturēt tikai ar pilsoņu pašu palīdzību.

Pulkvedis M. Jeske.

Verdenas kauja

Šī gada 21. februārī paiet 20 gadi kopš tās dienas, kad vācu karaspēks, pabalstīts ar vēl nepieredzēti stipru artileriju, devās uzbrukumā franču pozicijām, kas sedza Verdenas cietoksni no ziemeļiem. Šī kauja pazīstama visā pasaulē nevis ar tanī ievadītā karaspēka daudzumu vai ar uzbrukuma frontes lielo platumu, bet gan vairāk ar tiem lieliem cilvēku un materiālās dabas upuriem, ko abas karojošās puses apņēmās nest; tādēļ arī šo kauju, ne bez pamata, uzskata par morālo spēku pārbaudes kauju, kurā divas lielas tautas gribēja par katru cenu pierādīt pasaulei savu gribas spēka un enerģijas pārākumu. Ja vispār mēs varam runāt par morālo spēku pārsvaru par materiāliem spēkiem, tad taisni šinī materiālo līdzekļu sablīvējuma atmosfērā tie visspilgtāki pierādīja savu pārākumu un izglāba Franciju no varbūtējā kļūmīgā stāvokļa, jo šīs kaujas zaudēšanas gadījumā varēja sagaidīt franču karaspēka un līdz ar to visas tautas morālisko spēku sabrukumu. Vācu armijas vadība, izvēloties Verdenu par sava uzbrukuma objektu, vadījās galvenām kārtām no šo morālo spēku sagraušanas viedokļa, jo Verdenas krišana atstātu nospiedošu iespaidu uz frančiem, bet labvēlīgi ietekmētu savējos. Tā kā vācieši sagaidīja 1916. g. vasarā sabiedroto plašāka vēriena uzbrukumus, tad, gribēdami tos novērst, tie steidzās vēl līdz vasarai izdarīt tādu spēcīgu sitienu, kas neprasītu pārāk daudz karaspēka, bet varētu atstāt nospiedošu iespaidu uz pretinieku un piespiest pēdējo pārtraukt cīņu.

Vācieši ļoti labi zināja, ka Verdena kā cietoksnis šī vārda īstā nozīmē vairs nepastāvēja un tādēļ viņi arī bija pārliecināti, ka tās ieņemšana neradīs lielākas grūtības, nekā kuras katras citas frontes daļas ieņemšana. Franči ne bez pamata atteikušies aizstāvēt Verdenu kā cietoksni, jo 1914. gadā sevišķi spilgti pierādījās, ka cietokšņi tiek viegli sagrauti no smagās artilerijas un, pēc to ielenkšanas no visām pusēm, ātri krīt uzbrucēja rokās ar visu savu garnizonu un visiem tiem milzīgiem līdzekļiem, kādi tur tiek turēti. Tādēļ mēs turam par vajadzīgu vērst apstākļu nepazinēju sevišķu vērību uz šo svarīgo faktoru. Verdenas fortus bija paredzēts izmantot par tik, par cik tie iederējās vispārējās frontes sistēmā un tādā gadījumā tie būtu noderīgi kā paslēptuves no pretinieka artilerijas uguns. Tas fakts, ka vācieši atrada par vajadzīgu uzbrukt Verdenai no frontes, liecina, ka viņi tādā garā arī novērtēja cietokšņa pretošanās spējas, bet sev par labu gribēja izmantot to milzīgo iespaidu, kādu atstātu visā pasaulē par visstiprāko turētā Verdenas „cietokšņa" krišana.

Ģenerālis von Falkenhayn's, vācu bruņoto spēku galvenā štāba priekšnieks, pielaida arī tādu varbūtību, ka vāciešiem var neizdoties ātri ieņemt Verdenu, jo, pēc viņa domām, franči mēģinās visiem spēkiem noturēt par „Francijas sirdi" dēvēto Verdenas cietoksni un būs spiesti ievadīt kaujā arvien lielākus pastiprinājumus sevišķi nelabvēlīgos apstākļos un noasiņos zem vācu pārspēka artilerijas uguns.

Bija arī citi apstākļi, kas ietekmēja vāciešus izvēlēties Verdenu par sava uzbrukuma objektu: vācieši bija tanīs domās, ka franči nebūs spējīgi piegādāt Verdenas iecirknim kaujai vajadzīgo munīciju un citus kaujai nepieciešamos līdzekļus, jo franču pusē bija tikai viens vienīgs normālplatuma dzelzceļš, un to pašu vācieši varēja apšaudīt ar saviem tālšāvējiem lielgabaliem; viņi bija tālu no tās domas, ka franči spēs apgādāt tik lielu armiju pa vienu vienīgo šoseju, pa kuru ikdienas izbrauca cauri ap 5000 smago automobiļu un kuru vēlāk iesauca par „Svēto ceļu". Bez tam parasti pavasarī stipri pārplūdusē Maas upe bija nopietns šķērslis, kas nostādīja Verdenas labā krasta aizstāvjus diezgan nepatīkamā stāvoklī, it sevišķi ņemot vērā, ka tiltu pāri upei bija samērā maz un tie atradās zem vācu tālšāvēju lielgabalu uguns, jo pat uzbrukuma sākumā attālums no priekšējām līnijām bija tikai ap 20 km. Trešais svarīgais faktors, kas runāja vāciešiem par labu pie uzbrukuma izvēles Verdenai no Z. puses, bija tas, ka tur vāciešiem bija labi pievedceļi un labvēlīgs apvidus karaspēka paslēptai novietošanai (daudz mežu), lai varētu izdarīt uzbrukumu ar pārsteigumu.

Neskatoties uz visām pieliktām pūlēm, franči tomēr laikus nomanīja uzbrukuma sagatavošanas darbus un pa daļai paspēja arī izdarīt dažus pretsoļus, pastiprinot Verdenas fronti ar dažām jaunpienākušām divīzijām un smago artileriju; ja tas netika darīts pietiekošā mērā, tad tas izskaidrojams ar to, ka vācieši izdarīja maldināšanas nolūkā arī citās vietās tamlīdzīgus darbus un franči līdz pat pēdējam brīdim palika nezināšanā par to, kur notiks īstais uzbrukums un ja vairāki, tad kurš no tiem būs svarīgākais; šī iemesla dēļ fanču lielāki spēki tika turēti tālāk aizmugurē, lai varētu tos pēc vajadzības pārsviest uz apdraudēto vietu.

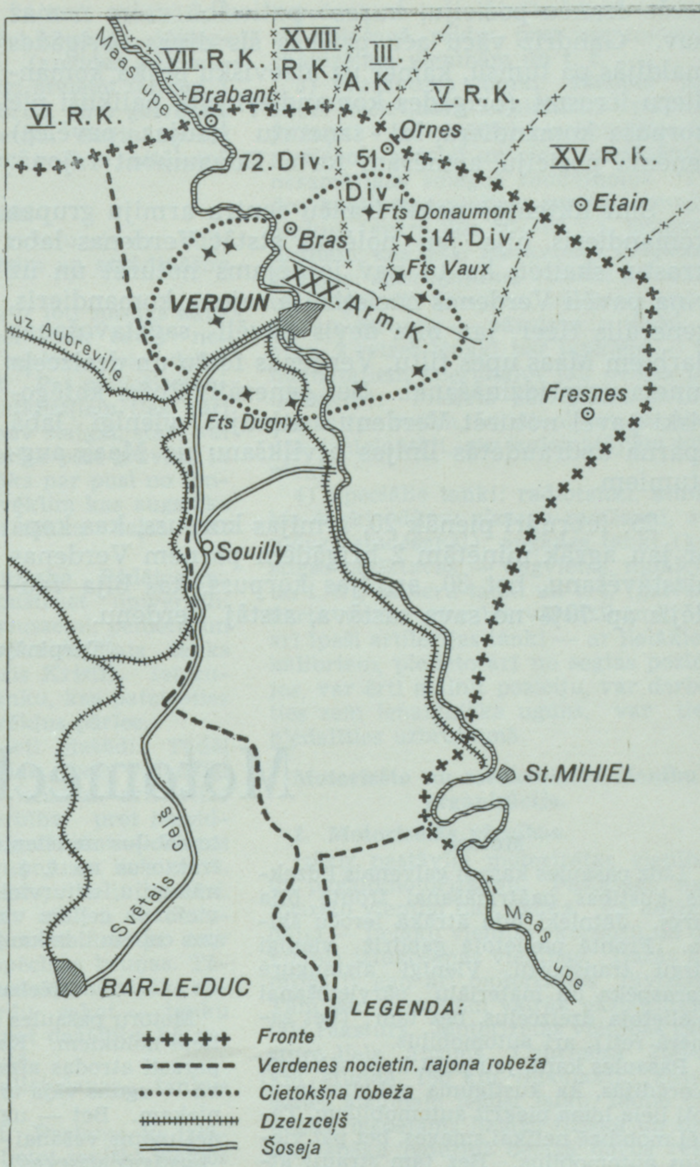
Vairākas nedēļas pirms uzbrukuma sākuma Verdenai, Maas upes labā krastā vācieši sakoncentrēja trīs armijas korpusus, kas kopā ar tiešā uzbrukuma frontē jau bijušo vienu korpusu sastādīja apmēram 250.000 cilvēku un 1582 lielgabalus, no kuriem 700 smago, uz frontes, kuras platums nepārsniedza 15 km; frančiem, turpretim, visā Verdenas iecirknī bija tikai 130,000 cilvēku un 650 lielgabalu, no kuriem 250 smago, bet skaitot tikai to Verdenas iecirkņa daļu, kurai vācieši tieši uzbruka, tad spēku samērs vēl vairāk nāk par labu vāciem, dodot tiem 3—4-kārtīgu pārsvaru.

Verdenas kauja arī raksturojas ar savu lielo ilgumu, un ar dažiem pārtraukumiem tā vilkās līdz 1916. g. 15. decembrim, bet ja skaita 20. augusta 1917. gada franču uzbrukumu, tad mēs varam teikt, ka šī kauja ilga 18 mēnešus.

Ņemot vērā augšā minēto, mēs Verdenas kauju apskatīsim atsevišķiem posmiem, no kuŗiem piegriezīsim galveno vērību pirmajiem diviem. Pirmais posms, kuŗā ietilpst notikumi līdz februāŗa mēneša beigām, raksturojas ar vācu lielo materiālo un skaitlisko pārspēku un franču varonīgo kaŗavīru pārcilvēciskām pūlēm, apturēt ienaidnieka virzīšanos uz priekšu. Otrais posms, kas vilkās veselus 6 mēnešus, raksturojas ar zināmu spēku līdzsvara panākšanu un ar sevišķu kaujas niknumu artilerijas uguns ziņā; šim otram posmam mēs gribam piegriezt zināmu vērību vēl arī tādēļ, ka šo rindiņu rakstītājs tanī ņēma dalību martā un aprīlī kā franču kājnieku rotas komandieris vienā no kājnieku pulkiem; pēdējais fakts dod mums iespēju ienest šinī apcerējumā personīgo pārdzīvojumu un pieredzējumu elementu, zīmējoties galvenām kārtām uz kaujas atmosfairas attēlošanu. Trešais posms sākās ar franču plašāka vēriena pāriešanu uzbrukumā un vācu atspiešanu izejas stāvoklī.

Verdenas kauja sākās 21. februārī plkst. 7,15 ar ļoti spēcīgu visu kalibru artilerijas sagatavošanu, kuŗa bija vērsta ne tikai pa pirmās līnijas ierakumiem, bet arī pa pozicijas dziļumā esošiem nocietinājumiem, satiksmes ejām un cietokšņa fortiem. Bez tam vācu skaitliski daudz stiprākā aviācija pilnīgi pārvaldīja gaisu un neļāva franču aviācijai izdarīt novērošanas lidojumus. Šī artilerijas sagatavošana, kuŗas troksni varēja dzirdēt līdz 150 km. attālumā no frontes, turpinājās veselas 9½ stundas un plkst. 16,45 10 kilometru platā frontē, starp Maas upi rietumos līdz tā sauktai Maas augstienei, vācu trīs korpusi ar 6 divīzijām pirmajā līnijā pārgāja uzbrukumā; franču pusē šo frontes daļu ieņēma 30. armijas korpusa divas divīzijas (72. un 51.). Gandrīz visur vāciešiem izdodas bez lielām grūtībām ieņemt pirmo līniju, jo tās aizstāvji bija stipri ietekmēti no artilerijas sagatavošanas, bet toties otrā līnija gandrīz visur noturas. Vācieši saņem gūstā tikai 300 franču kareivju, bet kritušo un ievainoto ir tikai ap 600. Šie pirmās dienas niecīgie panākumi bija vācu pirmā vilšanās un pirmais brīdinājums vāciešiem, ka viņu cerības uz vieglliem un lieliem panākumiem arī turpmāk var izpalikt. Vispārējā artilerijas sagatavošanas darbība turpinājās visu nakti un nākošā rītā uzbrukums sākās no jauna, bet arī šīs dienas panākumi nav sevišķi lieli. Vācu taktika šinīs pirmo dienu kaujās izpaudās atbalsta punktu spēcīgā neutrālizēšanā un to ieņemšanā ar iesūkšanos radušās atstarpēs, kas visā visumā viņiem arī izdevās. Tādā kārtā vācieši turpina lēnām virzīties uz priekšu arī nākošā 23. februārī, bet franči mēģina noturēties uz dažām pakāpeniskām līnijām un vietām pat izdara ar iecirkņu rezervēm drošsirdīgus pretuzbrukumus, kuŗi gan aizkavē vācu virzīšanos uz priekšu, bet nevar tos apturēt. Verdenas nocietinātā rajona komandieris pastiprina 30. armijas korpusu ar pienākušo 37. divīziju, kuŗu tad arī ievada kaujā 24. februārī. Tā tad mēs redzam, ka pirmajās trijās dienās pret vācu 6 divīzijām cīnījās tikai 2 divīzijas, pie kam trešajā dienā tās bija cietušas tik lielā mērā, ka no dažiem bataljoniem palika pāri tikai pāris desmit cilvēku.

24. februāŗa vakarā, neskatoties uz franču artilerijas flankējošu uguni, kas nāca no Maas upes kreisā krasta, kur, kā mēs zinām, vācieši neuzbruka, vāciešiem izdodas ieņemt visu otro poziciju, aiz kuŗas nebija vairs nevienas organizētas un ieņemtas pozicijas, izņemot cietokšņa fortu līniju, un ja vācieši būtu enerģiski gājuši uz priekšu, tad varbūt arī Verdenas liktenis būtu izšķīries pavisam citādi. Dažas franču autoritātes ir tanīs domās, ka šinī 24. februāŗa vakarā vācieši, ja viņiem zem rokas būtu bijuši svaigi spēki, kas dotos enerģiski uz priekšu, būtu varējuši jau tanī pašā vakarā ieņemt fortu līniju un varbūt pat pašu pilsētu. Šinī laikā uzbrucējam varēja nostāties pretī tikai 2 dažādu korpusu brigādes, kuŗas atradās Maas upes labajā krastā un izdarīja tuvošanās gājienu, bet tās bija stipri nogurušas pēc pastiprinātā pārgājiena un ir jāšaubās, vai šie spēki būtu bijuši pietiekoši un spējīgi apturēt vācu uzvaras sajūsmā uz priekšu ejošo kaŗaspēku. Bet vācieši šo izdevīgo brīdi, varbūt vienīgo, palaida gaŗām ...

Frontes stāvoklis pie Verdenas.

Naktī minētās brigādes dodas uz priekšu, sastopot visur pa ceļam steigā un nekārtībā atejošo artileriju, kaujas vezumus, bēgļus. Uz priekšu ejošās brigādes grib iegūt ziņas par pretinieku no atejošiem, bet tie prot pateikt tikai to, ka pretinieks pārrāvis fronti. Izsūtītās patruļas arī nevar atrast it kā vēl priekšā

esošo franču poziciju, kuŗas patiesībā vairs nemaz nav. Gandrīz vācu acu priekšā šīs divas brigādes maldījās pa tumsu, kamēr uz atsevišķu pulka komandieŗu ierosmi (brigādes komandieŗi bija palikuši pie korpusa komandieŗa, lai saņemtu kaujas pavēles) ieņēma poziciju apmēram forta Douaumont rajonā.

Šinī liktenīgā naktī franču centra armiju grupas komandieris bija jau nolēmis atstāt Verdenas labo krastu, skaitot, ka to nav iespējams noturēt un uz viņa pavēli Verdenas nocietinātā rajona komandieris, ģenerālis Heer, jau bija devis pavēli sagatavošanas darbiem Maas upes tiltu, Verdenas fortu un dzelzceļa tuneļa uzspridzināšanai. Bet ģenerālis Žofrs katēgoriski pavēl noturēt Verdenu, atļaujot vienīgi labā spārna apdraudētās līnijas atvilkšanu uz Maas augstumiem.

25. februārī pienāk 20. armijas korpuss, kas kopā ar jau agrāk minētām 2 brigādēm pārņem Verdenas aizstāvēšanu, bet 30. armijas korpuss, kas bija zaudējis ap 70% no sava sastāva, atstāj Verdenu.

Aiz pārpratuma un pateicoties jukām, forts Douaumont bija palicis bez speciāla garnizona un 25. februārī vācieši to ieņem bez kaujas. Bez tam naktī no 25. uz 26. februāri franču kreisajā spārnā sākas uz vietējās valdības pavēles pamata atkāpšanās un jau liekas, ka Verdenas krišana ir tikai laika jautājums.

Bet šinī laikā ierodas jauniecelaits Verdenas armijas komandieris, ģenerālis Petēns (Pètain) un līdz ar viņa ierašanos sākās enerģiska Verdenas aizstāvēšanas organizēšana: fortiem nozīmē garnizonus, uzsāk jaunu aizstāvēšanās poziciju izveidošanu, tiltu skaitu pār Maas upi pavairo, ierīko munīcijas un pārtikas noliktavas upes labā krastā, uzlabo satiksmes ceļus uz aizmuguri. Neskatoties uz vācu neatlaidīgiem mēģinājumiem 7 dienu laikā pārraut jaunizveidoto fronti, tas viņiem neizdodas un līdz ar to noslēdzas vācu uzbrukuma pirmais posms, kas raksturojas ar cietokšņa iešturmēšanas mēģinājumiem un kas beidzas ar neveiksmi. Turpmāk vācieši uzsāka franču armijas „noasiņošanas" darbību.

(Turpinājums sekos.)

Motomēchanizācija

Motors.

Līdz pasaules kaŗam galvenais līdzeklis kustības paātrināšanai frontē bija zirgs. Jātnieki bija ātrākā ieroču šķira. Frontē pielietoja gandrīz vienīgi zirgu transportu. Vienīgi aizmugurē kaŗaspēka un materiālu pārvietošanai pielietoja dzelzceļus, bez tam (bet samērā reti), arī automobiļus.

Pasaules kaŗā, jau pašā kaŗa sākumā, pierādījās, ka kustīguma palielināšanai ļoti liela loma piekrīt automobiļiem. Tādēļ mobilizē netikai smagos, bet pat vieglos automobiļus. Bez tam strauji attīstās autorūpniecība un automobiļu skaits kaŗojošās armijās strauji aug, piemēram:

1) Franču armijā 1914. gadā — 170 automobiļu, 1916. gadā — 32.000 automobiļu, (gandrīz 200 reizes vairāk), 1918. gadā — 88.000 automobiļu, (gandrīz 520 reizes vairāk nekā 1914. gadā).

2) Franču armijā 1914. g., atskaitot dažus vairāk vai mazāk gadījuma rakstūra pārvadājumus, autotransports kaŗaspēka pārvietošanai nav pielietots, bet: 1916. g. pārvesti 462.000 cilv. vienību sastāvā, 1918. g. pārvesti 950.000 cilv. vienību sastāvā.

3) Franču armijā ar autotransportu pārvesti kaŗa materiāli: 1916. g. — 747.000 t., 1918. g. — 1.072.000 t.

Pēc pasaules kaŗa transporta motorizācijai visur piegriezta izcilus vērība. Autotransporta nozīmi, starp citu, pierāda sekošs piemērs: uz 50 km. 3 t. var pārvietot ar vienu 3-t. vai divām 1,5 t. mašīnām dažu stundu laikā; ja ar zirgiem — vajadzīgi vismaz 6 divjūgi un apmēram vesela diennakts.

Kas ir motorizācija?

Motorizācija aptver visus tos paņēmienus, ar kuŗu palīdzību, izlietojot mēchaniskos transporta līdzekļus (automobiļus uz riteņiem vai kāpurķēdēm, traktorus un t. t.), kaŗavīrus, ieročus, municiju, uzturvielas un t. t. ātri pārvieto pa ceļiem vai arī pa apvidu ārpus ceļiem līdz kaujas laukam.

Mēchanizācija.

Motoru pasaules kaŗā izlietoja arī citiem nolūkiem. Kaujā kājnieki, šaujot, parasti atrodas aizsegā, jo šaujot kustībā — uguns vāja un labs mērķis ienaidniekam. Bet — uguns jāpārvieto. Tādēļ uguns vešanai kustībā vajadzīgas „kustīgas aizsegas". Jau pirms pasaules kaŗa pazina „kustīgas aizsegas" — bruņotus automobiļus un bruņotus vilcienus.

Bruņotiem automobiļiem vajadzīgi labi ceļi, vilcienam dzelzceļi, bet — kaujas laukā ceļu maz un tie pat bojāti no artilērijas uguns, izrakti, izpostīti. Tādēļ bruņotus automobiļus un vilcienus nevarēja plaši pielietot. Turpretim vajadzība pēc „kustīgām aizsegām" arvien auga, jo pastāvīgi auga automātisko ieroču daudzums, arvien plašākos apmēros pielietoja drāšu žogus, kaŗš pārvērtās poziciju kaŗā. Tas apgrūtināja uzbrukumu — neraugoties uz artilerijas pielietošanu ārkārtējos apmēros. Piemēram 1917. g. vasarā un rudenī 12 nedēļu laikā angļu artilerija izšāva 4.283.000 šāviņus, kopsvarā — 107.000 t., kas izmaksāja apmēram 550.000.000 latus. Tomēr pat daudzmaz apmierinošus rezultātus neguva. Līdzīgs bija arī daudzu citu uzbrukumu iznākums. Tādēļ radās pastiprināta vajadzība pēc „kustīgas aizsegas". Jautājuma atrisinājums — tanks.

Tanku skaits strauji auga. Tos pielietoja masās. Pirmie tanki — smagi, lēni, neizveicīgi, bet pamazām techniskās īpašības uzlabojās. Ar tanku palīdzību radās iespēja uzbrukt bez artilerijas sagatavošanas, un gūt sekmes, kādas bez tankiem toreiz bija neiedomājamas. Piem. 1917. g. pie Kambrē angļi un franči 12 km frontē, piedaloties 400 tankiem, pārrauj stipri nocietinātu vācu poziciju, saņem ap 8000 gūstekņu un 160 dižgabalus.

Kaut gan ⅓ tanku paliek uz kaujas lauka, toties kājnieku zaudējumi, samērā, nelieli. Piem. Ipras kaujā 1 km iegūšana maksāja apm. 5000 dzīvības (dienā tika uz priekšu tikai dažus 100 m.), pie Kambrē — tikai 52 un 1 dienā tika uz priekšu 9 km.

Pēc pasaules kaŗa visur piegriež lielu vērību tā saucamai, mēchanizācijai. Mēchanizējot kādu kaŗaspēka vienību, izlieto visus mēchaniskos līdzekļus, kā tankus, bruņotos automobiļus un t. t., lai kaujā atvieglotu vienībām ar panākumiem veikt kaujas uzdevumus. Tā tad: motorizācija — motora pielietošana ārpus kaujas, mēchanizācija — motora pielietošana kaujā.

Mēchanizētai vienībai vajadzīgas arī transporta mašīnas (municijai, pārtikai, sakariem, remontdarbnīcām, ievainoto evakuācijai un t. t.), un, bez tam, arī motorizēti kājnieki (lai noturētu iegūto apvidu). Tādēļ mēchanizācija cieši saistās ar motorizāciju. Vienības, kas motorus izmanto ārpus kaujas un kaujā, sauc par motomēchanizētām vienībām.

Motomēchanizēto vienību pamats — tanki, pārējais — vairāk vai mazāk piedevas. Tāpēc tanku spēju palielināšanai visur piegriež izcilus vērību. Sasniegumi, salīdzinot ar pasaules kaŗu, ļoti lieli.

Motomēchanizēto vienību uzdevumi.

Motomēchanizētas vienības ir ļoti kustīgas. Piem. uz lieliem attālumiem (uz maziem vēl vairāk) motomēchanizēto vienību ātrums, caurmērā, 2 reizes lielāks nekā jātniekiem. Ātruma (kas pa-

saules karā izmantots mazā mērā) un citu (pasaules karā izmantoto) īpašību dēļ, motomēchanizētas vienības spēj daudz tāda, ko citas vienības nespēj vai arī spēj ar daudz lielāku dzīvā spēka un laika patēriņu, piemēram:

1) ja ienaidnieks stipri nocietinājies — labākais uzbrukuma resp. ienaidnieka pozicijas pārraušanas līdzeklis — smagi, stipri bruņoti tanki;

2) ja ienaidnieks atkāpjas — motomēchanizētas vienības sekmīgāk par citām vajās, apsteigs ienaidnieku un sašaus to ar artilerijas un ložmetēju uguni;

3) reidi (ien. komunikāciju jaukšana);

4) kustīga apsardzība (it sevišķi kopdarbībā ar jātniekiem);

5) izlūkošana;

6) pretuzbrukumi un t. t.

Bruņotie automobiļi.

Bruņotie auto — tanku priekšgājēji, bet arī tagad motomēchanizēto vienību svarīga sastāvdaļa. Tādēļ jāzina arī moderno bruņoto auto īpašības resp. iespējamības.

Pa lielākai daļai apbruņojumā 1 mazkalibra lielgabals (apm. 37 mm.) un 1 ložmetējs. Ir tādi, kas apbruņoti tikai ar 1 lielgabalu vai 1—2, — 3 ložmetējiem. Ļoti bieži ložmetēju var izmantot arī kā zenitložmetēju. Ja apbruņojumā vairāki ložmetēji — viens no tiem spec. zenītložmetējs.

Degvielas — 150—300 km resp. darbības radiuss 75—150 km.

Saistīts pie ceļiem. Ir gan dažādi uzlabojumi — 3- 4-asu, ar kāpurķēdēm (pakaļējo riteņu vietā) — tādas mašīnas var iet arī pa lauku, bet ierakumus, grāvjus, šāviņu bedres (prāvākas) un t. t. pārvarēt nevar.

Modernākie auto dažu minūtu laikā var tikt piemēroti kustībai pa dzelzceļsliedēm (un otrādi: tikt noņemti no dzelzceļsliedēm).

Bez mūsu „Pagaidinstrukcijā apsardzībai pret kaujas ratiem" paredzētā iedalījuma a) ceļu un b) apvidus bruņ. automobiļos, izšķir — a) vieglos, b) smagos.

Vieglie — kustīgāki. Var būt tikai ar bruņu platēm (ne viscaur bruņoti). Galvenā kārtā izmanto sakariem un izlūkošanai.

Bruņotais auto — liels, tālu saskatāms mērķis. Maskošanai pielieto aizsargkrāsu, zarus, ēnu un t. t., tomēr absolūtu maskošanu panākt nevar. Tādēļ no svara pēkšņa ātra darbība. Piem. „izlēkt" no ceļa līkuma, meža, sādžas un t. t.

Pamatuzdevums — izlūkošana. Spēj padzīt ienaidnieka kājn. un jātn. izlūkošanas un apsardzības vienības. Protams, no svara arī ien. bruņoto automobiļu apkarošana. Parasti izlūkošanā — kopdarbība ar jātniekiem vai kājniekiem (mazāk vēlami). Vieniem pašiem pagrūti, jo lieli trūkumi: pārāk redzami, grūta novērošana, nevar izmantot izlūkošanai vajadzīgās pieejas, novērošanas punktus un t. t. Kā jau teikts, izlūkošanai un sakariem izmanto arī pa daļai bruņotus automobiļus. Bez izlūkošanas bruņ. auto noder arī citiem uzdevumiem, piem. vajāšanai, priekšējo vienību pastiprināšanai gājienā (uz gājiena ceļa, flankos) un t. t. Pa lielākai daļai cenšas izmantot kopā ar jātniekiem. Jaunāki tipi (apvidus automobiļi), pa daļai, spējīgi atvietot tankus.

Piezīmējams, ka bruņ. auto galvenais ienaidnieks — artilerija. Šāviņi sabojā mašīnu pat sprāgstot 1—2 m attālumā no tās.

Tanki.

Vispārējs tanku raksturojums būtu lieks. Tādēļ atzīmēsim un atgādināsim tikai dažus datus:

Tanks, kā zināms, ir ļoti spēcīgs kaujas līdzeklis. Tomēr visur cauri netiek, piem., biezam mežam, pari dziļai upei, ezeram un t. t. Pat peldošie tanki — amfibiji ūdensšķēršļiem tiek pāri tikai tad, ja krasti nav staigni, stāvi vai klinšaini. Tanks netiek pāri grāvim, ja pēdējā platums lielāks par pusi no tanka garuma, pāri kavēklim kas augstāks par 1,5 m (lielākai tanku daļai pat 1 m.).

Tankus pastāvīgi uzlabo. Pēdējos gados cenšas pat konstruēt universālu tanku, kas ietu pa sauszemi, peldētu un arī lidotu. Tā tad lidojošais tanks (amerikāņu inženieris Kristi). Iet runa arī par lēcošu tanku, kas pateicoties lielam ātrumam kavēkļus pārlec.

Tanku uzdevumi ļoti dažādi. Tādēļ ar vienu tipu nepietiek, bet vajadzīgi dažādi tipi. Piem. ienaidn. artilerijas apakarošanai un darbībai pret ienaidnieka nocietinātām pozicijām — biezas bruņas, spēcīgs apbruņojums, liels svars. Sekas — stiprs motors, lieli apmēri. Turpretim, daudziem citiem uzdevumiem vairāk no svara ātrums un nav vajadzīgas sevišķi spēcīgas bruņas. Tādēļ, savkārt, mazāks svars un vājāks apbruņojums. Ar vārdu sakot — tanku tipos amēram tāda pat dažādība kā artilerijā, aviācijā, flotē.

Atkarībā no pielietošanas, tankus mēdz iedalīt:

1) Tanki — izlūki. Protams, ka izlūkošanai izdevīgi pielietot sevišķi vieglos tankus un tanketes.

Tankete ir ļoti mazs un viegls tanks, ar vājām bruņām, viegli grozāma. Ļoti ātra. Tanketei nav torņa, tā ir ļoti zema (apm. 1 m), viegli piemērojas apvidum, grūti ieraugāma. Apbruņojumā parasti ložmetējs, kas šauj tikai uz priekšu (80° sekt.), ja grib šaut sāniski — jāgroza pati tankete. Tankete kustībā stipri kratās — tādēļ uguns kustībā nevisai sekmīga.

Pielietošana — vienībās — pa vadiem (3—5 mašīnas) vai pat rotām (rotā 9—15 tanketes).

Izlūkošanā pielieto arī vieglos tankus vai, pareizāki, sevišķi vieglos tankus (3—5 t.). Tos sauc par tankiem - izlūkiem. Apbruņojumā ložmetējs vai mazkalibra lielgabals. Ir grozams tornis. Tikdaudz, kā tankete, kustībā nekratās — trāpījums labāks. Sāk konstruēt arī vieglos peldošus tankus. Pēdējiem ātrums ūdenī 10 km stundā. Tos, domājams, pielietos arī desantoperācijās.

2) Tanki iznīcinātāji. Kājnieku pabalstīšanai resp. pavadīšanai kaujā. Stipras bruņas, pārvar kaujas lauka kavēkļus. Apbruņojumā arī artilerija (lai varētu apkarot ien. tankus). Apšaude uz 360°.

Uzdevumi — ceļa tīrīšana kājniekiem: ejas drāšu žogos, ien. uguns ieroču apkarošana un t. t. Ātrākos tipus pielieto arī vajāšanā, reidos, pret ien. motomēchanizētām vienībām un t. t.

3) Pārrāvuma tanki. Pielieto pret stipri nocietinātu ienaidnieka poziciju, jo tanki - iznīcinātāji var izrādīties nepietiekoši spēcīgi un ciest panākumiem nesamērīgus smagus zaudējumus. Tādos gadījumos pielieto sevišķi smagus tankus (svars līdz 70—90 t.), bruņotus bruņām, kas iztur mazkalibra lielgabalu šāviņus; apbruņojumā vairāki ložmetēji un lielgabali. Protams, smagums atsaucas uz ātrumu — pārrāvuma tanki ir apm. 2 reizes lēnāki par tankiem — iznīcinātājiem (nerunājot jau nemaz par izlūkiem). Pielieto pārrāvuma tankus masās (pa rotām, bataljoniem), aiz tiem nāk iznīcinātāji, aiz iznīcinātājiem kājnieki.

4) Speciālie tanki: radiotanki, ķīmiskie tanki (dūmu aizsegu radīšanai, apvidus saindēšanai), apgādes tanki (kustīgas noliktavas — degvielas, munīcija un t. t.), sapieru tanki un t. t. (galvenā kārtā tanku vienību vajadzībām). Ir arī īpaši artilerijas tanki — ar lielākiem kalibriem, pielieto arī no segtas pozīcijas, var ērti mainīt poziciju, var darboties zem ienaidnieka uguns, var tieši piedalīties uzbrukumā.

Motorizēto un mēchanizēto vienību organizācija.

1. Motorizētās vienības.

Izšķir pastāvīgi motorizētās vienības un pagaidmotorizāciju. Pastāvīgi motorizēto vienību nav daudz. Pa lielākai daļai — lielāku vienību (korpusu un divīziju) izlūkošanas vienības. Dažās armijās ir gan arī motorizētas divīzijas. Tām gan pagaidām vairāk eksperimentāls raksturs. Motorizētas vienības raksturo liels ātrums. Caurmērā 15—20 km stundā, 150 km diennaktī. Pateicoties ātrumam iegūst laiku, taupa cilvēkus, iespējams lielāks fiziskā un morālā spēka patēriņš derīgā darbā resp. kaujā.

Vajaga daudz mašīnu — 2—3000 uz divīziju. Tādēļ kolonnas ļoti garas, piem. divīzijas kolonnas garums līdz 70 km. Pat tad, ja divīzija virzās, piem. 3 kolonnās — katra kolonna apm. 25 km gara. Gaisa ienaidniekam viegla izlūkošana, bez tam garas kolonnas grūti vadīt.

Brauciena laikā mašīnā 2 novērotāji — viens skatās uz iepriekšējo mašīnu, otrs uz to, kas seko. Atstates starp mašīnām — 20—50 m. Ienaidnieka aviācijas pļaujošo lidojumu gadījumos mašīnas neapstājas, bet braucēji sagatavojas uguns atklāšanai pēc komandas. Ienaidnieka pēkšņa uzbrukuma gadījumā — izkāpt, ātri ieņemt uguns kaujai izdevīgu stāvokli.

2. Mēchanizētās un motomēchanizētas vienības.

Mēchanizētās vienībās ietilpst: — tanki, bruņ. auto — vai arī tanki un bruņ. auto.

Motomēchanizētās vienībās ietilpst: mēchanizētas vienības, motorizēti kājnieki (jātnieki), artilerija, transports.

Tanku vienību organizācija gandrīz visur vienāda. Mazākā, nedalāma vienība — vads (3—5 mašīnas), rotā — 3 vadi; mazākā atsevišķā vienība parasti bataljons (parasti apm. 50 tanku). Da-

žās armijās pa 2—3 tanku bataljoni apvienoti pulkos.

Bruņoti automobiļi: vadā 3—5 mašīnas, 3—4 vadi sastāda rotu (eskadronu) 2—3 rotas divīzionu (vai pulku). Bruņoto automobiļu vienības parasti ietilpst kājnieku vai jātnieku divīzijās, motomēchanizētās vienībās vai tanku vienībās — ja nav speciālu izlūkošanas tanku.

Runājot par motomēchanizēto vienību organizāciju jāsaka, ka šeit kaut ko noteiktu minēt ir tikpat kā neiespējami. Tomēr raksturojumam (bet tikai raksturojumam) varētu pievest sekošu piemēru:

Motomēchanizētā divīzija (brigāde) sastādās no štāba un 3 motomēchanizētiem pulkiem.

Pulkā — pulka baze (transports, lauku darbnīca), motorizēts ķīm. vads, mot. sakaru vads mot. sapieru vads; tanku bataljons (3 rotas); 2 motomēchanizēti bataljoni. Bataljonā — 2 motorizētas strēlnieku rotas (uz 1,5 t. mašīnām; mašīnas var būt pa daļai bruņoti apvidus automobiļi); auto-tanku rota (tanku vads, bruņ. autovads, transporta vads, motocikleti); motorizēts artilērijas vads. Pēc augšminētā piemēra nav grūti spriest, ka motomēchanizācija maksā dārgi un ka pat bagāto lielvalstu iespējamības šinī ziņā nav neierobežotas.

Motomēchanizēto vienību pielietošana kaujā.

1. Izlūkošana.

Bruņotie automobiļi un kustīgākie tanki un tanketes ir labs izlūkošanas līdzeklis. It īpaši, ja lieta grozas ap lieliem attālumiem un spēka pielietošanu. Tādēļ izlūkošanas organus (it īpaši jātnieku, ritņbraucēju, motorizēto kājnieku) bieži pastiprina ar bruņ. automobiļiem, tankiem vai tanketēm.

Ļoti bieži izlūkošanā nozīmē kaujas ratu rotu. Rota no sevis izsūta patruļas: uz priekšu — 3—5 mašīnas, uz sāniem 1—2. Patruļas ar kodolu uztur redzes sakarus resp. attālums starp patruļu un kodolu — 1—3 km (protams, attālums atkarīgs no redzamības). Patruļas apskata vietējos priekšmetus un izlūko arī apvidus pieietamību tankiem. Jārēķinājas ar to, ka ienaidnieks var ierīkot slazdus. Tāpēc vairākas mašīnas kopā nekad neiet — lai, pat ļaunākā gadījumā, vienlaicīgi bojā ietu tikai 1 mašīna.

Apskatot lielāku apdzīvotu vietu — galvas mašīna pilnā gaitā pa galveno ielu izbrauc apdzīvotai vietai cauri un pēc tam, ja ceļš brīvs, attiecīgi signālizē patruļas priekšniekam. Ja apdzīvota vieta ienaidnieka ieņemta — patruļas priekšnieks ar pārējām mašīnām virzās pa nomali un uzbrūk ienaidniekam no flanka un aizmugures. Ja ienaidnieks stiprs un pēdējā uguns izlūkošanas vienību aptur — tā meklē apiešanas iespējamības. Ja apiešana neizdodas, bet uzdevums un apstākļi prasa — jāved kauja, pie kam tomēr nav jāaizmirst, ka no svara nokļūt līdz ienaidnieka galveniem spēkiem. Tādēļ pat tad, ja sākta kauja, parasti jācenšas ar mazāku daļu ienaidnieku saistīt, bet ar maksimumu meklējot brīvu ceļu, ienaidnieku „aptecēt".

2. Gājiens un gājiena apsardzība.

Kaujas laukam, ja iespējams, tankus pieved pa dzelzceļu. Bez tam vieglāku sistēmu pievešanai, ja ir labi ceļi, izmanto arī smagos automobiļus. Pēc izlādēšanas tanki virzās gājiena kārtībā pa ceļiem vai arī tieši pa apvidu.

Pirms gājiena no svara rūpīga maršruta izlūkošana (grunts, šķēršļi); protams, jāizlūko arī ienaidnieks (starp citu — ienaidnieka artilerija, prettanku līdzekļi; no sevišķa svara ir zināt, vai ienaidniekam ir tanki un kādi).

Tankiem un bruņ. automobiļiem liels ātrums. Tāpēc kopā ar kājniekiem pārvietot neizdevīgi. Parasti kaujas ratu vienības sastāda īpašas kolonnas. Lai mazinātu nodevīgo troksni un taupītu tanku materiālo daļu, censās izvēlēties mīkstu grunti. Garām ejot, atzīmēsim, ka tanku vads uz ceļa naktī dzirdams uz 1,5 — 2 km, apvidū — apm. uz 0,5 km). Ja iet kopā ar kājniekiem — tanki un bruņotie auto virzās lēcieniem (piem., izmantojot divu kolonnu atstati).

Pārvietošanās šķēršļotā apvidū ārpus ceļiem uz lieliem attālumiem — neizdevīga jo personāls un materiālā daļa ātri nolietojas. Gājienā — gājiena kolonna—tanks aiz tanka, ar pietiekošām atstatēm (lai varētu laikā apstāties vai pabraukt iepriekšējai mašīnai garām. Dabīgi: jo lielāks ātrums — lielākas atstates. Starp atsevišķām mašīnām 10—30 m, starp vadiem — 50 — 100 m. Ja ceļa platums atļauj, kolonnas garuma saīsināšanai, vadi iet blakus: katrs vads kolonnā pa 1, atstarpe starp vadiem vismaz 5 m.

No svara, lai ienaidnieks neatklātu tanku kustību (lai nesagatavotos pretdarbībai, jo pastāvīgi maksimālā gatavība nav iespējama). Tamdēļ maskošanās (krāsas, zari, lielāku tanku vienību pārvietošana naktī). Ļoti nodevīgas ir pēdas. Pēdu iznīcināšanai pēdējai mašīnai piesien zarus, sevišķus pēdu iznīcinātājus.

Kustības ātrums atkarīgs ne tikai no sistēmas un ceļa stāvokļa, bet arī no gada laika, meteoroloģiskiem apstākļiem, personāla prasmes un kolonnas lieluma. Modernie tanki dienā pa labiem ceļiem nelielās kolonnās(bataljons, rota) virzās caurmērā 15 km stundā (tā tad 3—4 reizes ātrāk par kājniekiem). Diennaktī — 100—150 km; naktī un ziemā — apmēram 2 reizes lēnāki.

Ja tanki iet atsevišķi — nepieciešama apsardzība. Apsardzība — ar patruļām, tāpat kā izlūkošanā. Patruļas priekšā, sānos, aizmugurē — 1—3 km attālumā.

No svara pastāvīga kaujas gatavība pret zemes un gaisa ienaidnieku. Gaisa ienaidnieka uzbrukuma gadījumā — neapstāties, bet palielināt atstates un iziet pa rotām vai vadiem.

Piezīmējams, ka virzoties kopīgi ar kājniekiem vai jātniekiem, gaisa novērošana un ienaidnieka apkarošana piekrīt kājniekiem resp. jātniekiem.

Zemes ienaidnieka uzbrukumi iespējami arī tad, ja priekšā ir apsardzība. Visbīstamāki tankiem ir lielgabali glūnpozicijās, kas neaiztiek apsardzības vienības un pēc tam ar tiešu tēmēšanu apšauda kolonnu.

Apskatīsim — kā virzās kāda mēchanizēta apsardzības vienība, pieņemsim, rota: —

Uz priekšu un flankos, kā jau zinām, izsūta patruļas (2—3 mašīnas); pēdējās virzās 1—3 km attālumā no kodola, uzturēdama ar pēdējo redzes sakarus (protams, laiku pa laikam redzes sakari var pārtrūkt). Kodols virzās lēcieniem. Patruļas priekšā 1 mašīna, pārējās drošos redzes sakaros aiz tās. Tās arī virzās lēcieniem. Kā pie izlūkošanas — apdzīvotām vai cit. šaubīgām vietām — galvas mašīna pilnā gaitā izbrauc cauri. Dažreiz pielieto arī šādu paņēmienu: ja apvidus paaugstinājās — ātrums samazināms, priekšnieks izlēc no tanka (automobiļa), pieliecies aizskrien līdz virsotnei — lai redzētu priekšieni. Pēc tam dod zīmi tālāk braukšanai, ielēc ejošā mašīnā un brauc līdz nākošai novērošanai noderīgai vietai. Sacītais attiecas uz galvas mašīnu, turpretim pārējās ietura pastāvīgu, vienmērīgu gaitu.

Par apdzīvotām vietām jau bija runa, bet atkārtosimies un papildināsim jau sacīto: —

Tuvojoties apdzīvotai vietai no galvas mašīnas dod zīmi sekojošām 2 mašīnām apstāties, bet galvas mašīna brauc līdz apdzīvotās ielas malai un tad straujā tempā drāžas tai cauri. Otrā malā apstājas. Pārējās mašīnas seko līdz apdzīvotās vietas tuvākai malai, apstājas un atjauno kustību pēc attiecīgās galvas mašīnas signāla. Līdzīgā kārtā brauc cauri nelieliem mežiem, lielākiem krūmu puduriem un t. t.

Ja patruļa mana ienaidnieka kājniekus vai jātniekus — nekavējoties jāziņo rotas komandierim. Rotas komandieris steidzami izbrauc izlūkošanā, izlūko, lemj, ziņo priekšniecībai par savu lēmumu (ļoti īss, schēmatisks ziņojums) un reālizē lēmumu, pie tam parastais lēmums — uzbrukums ienaidnieka flankam un aizmugurei. Jāuzbrūk ātri, la ienaidnieks nepaspētu izvērsties. Va būt izdevīgi (pateicoties lielam ātrumam pat gājiena apsardzībā tas ir iespējams) ierīkot slazdus resp. nostāties „izlēkšanai" no meža, apdzīvotām vietām u. t. t.

Sastopoties ar ienaidnieka motomēchanizētām vienībām — jārīkojas tāpat kā pret kājniekiem vai jātniekiem, pie tam no sevišķa svara apsteigt ienaidnieku kaujas gatavībā un enerģiski uzbrukt. Vispār, vienmēr jāatceras, ka tanks ir uzbrukuma ierocis un tādēļ, principā, tam vienmēr jācenšas uzbrukt.

3. Uzbrukums.

Vispirms par kājniekus pabalstošiem tankiem. Šie tanki pirms uzbrukuma tiek nostādīti, tā saucamās, uzgaidu pozicijās, kas atrodas apm. 5—10 km aiz frontes.

Šeit notiek vispusīga sagatavošanās kaujai. Īsi pirms uzbrukuma tanki pāriet uz labi maskotām un, pēc iespējas, segtām izejpozicijām (ap 2 km aiz frontes). No šīs pozicijas tanki iziet ar aprēķinu, lai varētu, apsteidzot jau uzbrukumā pārgājušos kājniekus, iebrukt ienaidnieka pozicijā īsi pirms kājnieku iebrukuma. Kājniekus pabalstošie tanki tīra kājniekiem ceļu (vispirms, ja tas vajadzīgs, iztaisa ejas drāšu žogos, pēc tam „uzbrauc" ien. automat. ieročiem un strēlniekiem).

Iebrūkot ienaidnieka pozicijā, kājnieki atrodas tādā attālumā aiz tankiem, lai ienaidnieka artilerijas uguns neapkaŗotu vienlaicīgi mūsu tankus un kājniekus, bet, no otras puses, — lai kājnieki nebūtu izolēti no tankiem un varētu izmantot tanku pabalstu. Visbiežāki kājniekiem būs izdevīgi atrasties 100—200 m aiz tankiem.

Tanki, kas izvirzījušies uz priekšu un nokļuvuši zem prettanku ieroču uguns — mēģina tos apiet un iznīcināt. Tādos gadījumos no svara arī kājnieku un artilerijas pabalsts. Kājnieki, pamanījuši prettanku ieročus, bez paziņošanas tankiem un artilerijai, nekavējoties atklāj uguni pa apkalpi, lai pēdējo neitralizētu.

Kājnieku pabalstīšanai parasti izlieto tankus — iznīcinātājus, bet ja ienaidnieks vājš vai negatavs — var pielietot pat tanketes.

Lai tanki un kājnieki savstarpēji neizolētos, iepriekš noteic, ka pēc zināmu līniju sasniegšanas kājniekus pabalstošie tanki kājniekus uzgaida. Šim nolūkam tankiem nosaka, tā saucamās, salasīšanās vietas (protams, aizsegā).

Pēc tam, kad kājnieku pabalsta tanki iebruks ienaidnieka pozicijā—sāks darboties ienaidnieka prettanku ieroči (pa lielākai daļai no 1—2 km dziļumā). Pēdējo apkaŗošanai nozīmē, tā saucamos, tālās darbības tankus. Bez tam šie tanki apkaŗo arī ienaidnieka artileriju, rezerves, komandpunktus, tankus un, vispār, dezorganizē visā dziļumā visu ienaidnieka aizstāvēšanās sistēmu. Tālās darbības tanki no izejpozicijas iziet pirms kājnieku pabalsta tankiem. Tie neuzkavējas pie galvenās kaujas līnijas, bet cenšas iebrukt ātrāk un dziļāk. Tālās darbības grupā nozīmē iznīcinātājus un pārrāvuma tankus.

Piezīmēsim vēl, ka tanku galvenie ienaidnieki ir ienaidnieka artilerija un tanki. Toties, kāmēr tanki cīnās pret tankiem vai, tā sakot, ar tiem duelējas — kājnieki iet uz priekšu. Vēl var būt interesanti atzīmēt, ka pēc kādas ārvalsts aprēķiniem uz 1 km uzbrukuma frontes (tādu skaitliski lielās armijās mēdz paredzēt bataljona uzbrukuma fronti) vajadzīgi 45 — 60 tanki resp. uz rotas iecirkni 25 — 30 tanki. Un tad vēl jāpasvītro, ka uzbrucējs ar tankiem cenšas iedarboties visā ienaidnieka aizstāvēšanās dziļumā.

4. Aizstāvēšanās.

Par aizstāvēšanos nav daudz ko teikt, jo, kā jau zināms, tanks ir galvenā kārtā uzbrukuma ierocis. Tādēļ arī aizstāvēšanās kaujā tankus izlieto, galvenā kārtā, pretuzbrukumiem — vai nu kopēji ar kājniekiem vai atsevišķi. Viens no svarīgākiem uzdevumiem — uzbrucēja tanku apkaŗošana. Uzbrukt var arī pirms ienaidnieka iebrukuma (principi — kā uzbrukumā, bet bez kājnieku sekošanas). Tādēļ arī uzbrucējam, rēķinoties ar šādu varbūtību, no svara prettanku aizsardzība. Pretuzbrukumiem, (kā jau arī parasti) jābūt, pēc iespējas, flankējošiem.

Kā redzējām, motomēchanizētām vienībām sevišķi raksturīgs ir ātrums un, bez tam, arī liels trieciena spēks. Šīs divas īpašības viņu pielietošanā dod lielu rīcības brīvību, kuŗa katrā ziņā jāizmanto.

*

Vēl dažus vārdus par motomēchanizētā bataljona darbību gājiena apsardzībā:

Pieņemsim, ka motomēchanizētai vienībai jāapsargā kāda lielāka kājnieku vienība uzbrukuma gājienā. Tādā gadījumā parasti būtu nepareizi motomēchanizēto vienību pieturēt pie galven. spēkiem, kā tas notiktu ar kājnieku apsardzības vienībām. Pats gājiens (kaut arī ar apsardzību) pēc būtības ir neražīgs darbs, jo pats par sevi tas nekādu labumu nedod. Bez tam gājiena (kaut arī ar apsardzību) laikā drošība nekad nevar būt tik liela kā pirms vai pēc gājiena. Tādēļ gājiena laiku ieteicams saīsināt. Motomēchanizētām vienībām šāda iespējamība ir ļoti liela un, protāms, tā pilnā mērā jāizmanto. Citiem vārdiem — motomēchanizētā vienība (pieņemsim bataljons) apsargā — pieņemsim diviziju — nevis atrodoties kustībā (vismaz pēc tā jācenšas), bet ar savu atrašanos, pēc iespējas, izdevīgi nodrošināmā rajonā (piem., svarīgs ceļu mezgls, augstumu grēda, pārejas un t. t.), līdz kuŗam jānokļūst cik vien ātri var un, kā jau redzējām, ātruma resp. laika ziņā motomēchan. vienību iespējamības ir ļoti lielas. Vēl, lielākas skaidrības labā, citādi varētu izteikties, ka motomēch. vienību gājiena apsardzībā vajaga izmantot, ja tā varētu izteikties, nevis techniski vai schēmatiski, bet gan tīri taktiski. Nav grūti iedomāties, ka motomēchan. vienības apsardzībā, kas kustību jau beigusi vai, vismaz, drīzi beigs, ļoti vienkāršojas galveno spēku gājiens, jo tos tad nevajaga virzīt, tā saucamiem, lēcieniem. Bet arī tādā gadījumā, tā motomēchan. apsardzību nevar izvest līdz galējam rajonam — tomēr galveno spēku gājiens ir samērā vienkāršs un drošs, jo motomēchan. apsardzībai ir tieši izdevīgi virzīties lēcieniem, lēcieni izpildās ātri, ļoti maz vai pat, pa lielākai daļai, nemaz neatsaucoties uz galveno spēku kustības ātrumu. Vēl atzīmēsim, ka motomēchan. apsardzība reizē ar to pilda arī izlūkošanas uzdevumus.

Tālāk, — neatkarīgi no tā, vai motomēchan. vienība apsargā kādu citu vienību, vai arī iet pilnīgi atsevišķi — sava apsardzība tai vajadzīga kā vienā, tā otrā gadījumā, bet arī šinī ziņā iespējamības, pateicoties ātrumam, ir ļoti plašas un schēmu dot grūti. Vienīgi varētu teikt, ka, pateicoties jau vairākkārtīgi uzsvērtam ātrumam, un tanku spējām virzīties ārpus ceļiem, ir iespējama — no kājnieku viedokļa — ideāla apsardzības schēma — ne tikai frontāli, bet arī flankos.

Ko darīt sastopoties ar ienaidnieku? Principā — pārsteidzošs uzbrukums. Arī šinī ziņā iespējamības ir ļoti lielas un tādēļ motomēchan. vienības rīcību grūti schēmatizēt. Vienīgi gribētos atzīmēt, ka vienmēr jācenšas tēmēt pa ienaidnieka aizmuguri un flankiem.

Kas attiecas uz tiešo apsardzības organu — patruļu — darbību, tad tā jau apskatīta agrāk.

Dažus vārdus par flanka gājienu: —

Arī flanka gājienā motomēchan. apsarzība virzās lēcieniem. Apsardzības smagpunkts — uz atklāta flanka pusi.

Atkāpšanās gājiens: arī šinī gadījumā motomēchan. vienībām lielākas iespējamības nekā citām vienībām un tās var darboties daudz aktīvāk (īsi, pārsteidzoši prettriecieni un pretuzbrukumi — lai „atkratītos" no ienaidnieka vai arī, pie izdevības, „sodītu" ienaidnieka pārgalvību).

Vēl dažus norādījumus tieši par kaujas ratu izmantošanu gājiena apsardzībā. Atkarībā no uzdevuma, līdzekļiem un apstākļiem, tos iespējams pielietot trejādi (vai arī kombinējot divus vai visus trīs paņēmienus):

1) izlūkošanai (drošību panākam ar ātru informāciju par briesmām un tādā kārtā iegūstam laiku sagatavoties pretdarbībai).

2) apsardzībai (drošību panākam, nelaižot ienaidnieku klāt pie kolonnas).

3) kā trieciena spēku (drošību panākam ar iespējamību uzbrucēju padzīt).

Pašās beigās varētu vēl teikt, ka, runājot par motomēchanizēto vienību darbību, vispusīgus norādījumus dot daudz grūtāk, nekā attiecībā uz citām vienībām, jo:

1) jautājums ir samērā jauns, literātūrā maz apgaismots, bet attīstīt vairāk vai mazāk spekulātīvas, nepārbaudītas domas ir bīstami.

2) nav jāaizmirst, ka motomēchanizēto vienību jau vairākkārtīgi uzsvērtā rīcības brīvība ir ļoti liela un katrā konkrētā gadījumā, maksimāli piepūlot savas smadzenes, arī maksimāli jāizmanto, un

3) tomēr nav jāiedomājas, ka motomēchanizētas vienības būtu visvarenas. Ir tām savi trūkumi un, bez tam, ir dažādas iespējamības tās sekmīgi apkaŗot, bet par to kādā citā reizē.

Kapteinis K. Mangulis

Kaŗa darbība ziemā

(Turpinājums).

Maskošanos stipri apgrūtina sniega sega, kas piedod apvidum vienmuļīgu izskatu. Arī lapu koki, kas vasarā masko ļoti labi, ziemā maskošanās nolūkos maz izmantojami, jo ir no augšas caurredzami. Vienīgi ēkas un skuju koku meži spēj ziemā pilnīgi paslēpt kaŗaspēku no zemes un gaisa novērošanas. Pa daļai kaŗaspēks varēs izvairīties no ienaidnieka novērošanas, izmantojot šādus dabīgos maskošanās līdzekļus: ziemas garās naktis, sniegputeņus, dienas ar ļoti zemu slīdošiem mākoņiem un miglu, kas bieži rodas pēc atkušņiem un neaizsalstošu pur-

vu rajonos. No mākslīgiem maskošanās līdzekļiem vislielākā nozīme ir baltiem mēteļiem, jo tie lielā mērā palīdz izvairīties no novērošanas, it īpaši krēslā un naktī. Maskošanās grūtības ziemā jācenšas pārvarēt ar visstingrākās maskošanās disciplīnas ieturēšanu un padarot pašu maskošanos aktivāku. Maskošanās disciplīna pastāv iekš tam, ka ikvienam karavīram, jebkurā kaujas darbības veidā: gājienā, atpūtā, kaujā vai izlūkošanā—vienmēr pašam jārūpējas, lai viņš būtu pasargāts no zemes un gaisa novērošanas. Maskošanās aktivitātei jāmaldina ienaidnieks par mūsu patieso novietojumu. Tas panākams ar maldu būvju un ierīču celšanu plašos apmēros, kas ziemā vieglāki izdarāms, kā vasarā. Jāņem vērā, ka šim maskošanās veidam jābūt pastāvīgam un tāpēc maldu būves jātur kārtībā, neraugoties uz sniegputeņiem un svaigi uzkrītošu sniegu, kas veikto darbu īsā laikā var iznīcināt.

Ķīmisko kaujas līdzekļu lietošanā jāņem vērā dažas īpatnības. Zemā temperātūra padara lielāko daļu nestabīlo vielu stabīlas un līdz ar to palielina ķīmisko vielu iedarbības spēju. Sniega sega, nolīdzinot apvidus nelīdzenumus, palielina izlietojamā ķīmiskā kaujas līdzekļa iedarbības rajonu. Tā kā karaspēks ziemā, it īpaši artilerija un vezumi, vairāk saistīts pie ceļiem, kā pārējos gada laikos, tad apvidus, tieši ceļu, saindēšanai grūti apbraucamās vietās ir liela nozīme. Individuāla aizsargāšanās ir apgrūtināta, jo gāzu maskas izelpojamais vārstonis var aizsalt. Arī kollektīva aizsargāšanās ir apgrūtināta. No otras puses ir atkal daži faktori, kas pamazina ķīmisko kaujas līdzekļu iedarbību. Iperits pie zemas temperātūras ir sasalis un tā iedarbība ir niecīga. Daudz gadījumos saindētais sajutīs iperita iedarbību tikai nonākot siltās telpās, kur tas sāks kust un izgarot. Ja ziemā nācies pārvarēt saindētu apvidu, tad apavi un drēbes jāapmaina ārpus siltām telpām. Apvidus saindēšanas lielo nozīmi pamazina tas apstāklis, ka iperits ar laiku nokrāso sniegu dzeltenā krāsā, tā atvieglojot atrast saindēto laukumu. Mēchaniskā degāzēšana ir viegli izdarāma, jo sniegu ātri var norakt. Lietojot artilerijas ķīmisko kaujas vielu šāviņus, jāņem vērā, ka šaujot ar uzsitiena degli vienu metru dziļā sniegā, šāviņš nedos nekādu rezultātu. Šaujot ar laika degli, sprādziens var notikt par augstu un līdz ar to uz zemes virsmas neradīsies vajadzīgā stipruma gāzu koncentrācija. Visumā jāpieņem, ka ziemā ķīmisko kaujas līdzekļu lietošana nedos vēlamos panākumus.

Postījumus (sprostojumus) dziļa sniega apstākļos sekmīgi var lietot uz ceļiem tur, kur nav apbraucamu ceļu. Šādas vietas var gadīties bieži aizaugušā mežā, un arī kad ceļš iet gar, vai ved pāri stāvai kraujai. Pirmā gadījumā izdevīgi lietot aizcirtumus, otrā — ceļa mīnas. Ja parocīgu vietu nav, tad ceļa mīnas jānovieto izkaisīti uz lielāku ceļa gabalu, kas padarīs ceļa lietošanu nedrošu Pretinieks būs spiests meklēt un iebraukt jaunu ceļu, kas dziļa sniega apstākļos saistīts ar spēka un laika patēriņu. Apvidus pilnīga nopostīšana, līdz „melnai zemei", var apturēt, pat piespiest pārtraukt arī visai plaši ievadītu operāciju.

Upju aizstāvēšanā ziemā aizstāvētajam jālieto visi līdzekļi, lai uzturētu upes kā šķēršļa nozīmi, sākot ar sāls kaisīšanu uz ledus un beidzot ar ledus spridzināšanu. Arī jau aizsalusi platāka upe patur zināmu nozīmi kā šķērslis, jo uzbrucējs, pārejot upi pa ledu, ir padots ļoti sekmīgai aizstāvētāja uguns ieroču iedarbībai.

Upju pārvarēšanā ziemā vienmēr iepriekš jānoskaidro, kāda biezuma ir ledus. Nav ieteicams pārvarēt upi lejpus neaizsalušām vietām, lejpus izcirstiem āliņģiem un lejpus kāda strauta ietekas, jo ledus var būt straumes izgrauzts. Pārvarot upi, pie noteikuma, ka ledus guļ tieši uz ūdens, ledus biezumam jābūt šādam:

a) priekš atsevišķiem cilvēkiem — 8 cm,

b) priekš kājniekiem izklaidētā ierindā — 10 cm,

c) priekš kājniekiem kolonnās un atsevišķiem jātniekiem — 15 cm,

d) priekš vieglās artilerijas un vezumiem — 15 līdz 20 cm,

e) priekš smagās artilerijas — 30 cm,

f) priekš tankiem:

ledus biezums cm.	upes dziļums mtr.	upes platums mtr.	tanka svars tonnās
12—20	1,5—2	70—80	2—3
25—30	1,5—2	70—80	7
35—40	1,5—2	70—80	11
50—70	2—3	30—100	visi vieglo tanku tipi

Bieži gadīsies, ka ledus nav sasniedzis vajadzīgo biezumu, tādā gadījumā nāksies ledu pastiprināt, ko izdara, noklājot uz ledus dēļus, salmus, vai citu parocīgu materiāļu un pārlejot to ar ūdeni. Strauju upju pārvarēšanai, kas aizsalušas tikai gar krastiem, dažreiz būs jāierīko ledus pārejas. Šo pāreju iespējamais garums ir atkarīgs no ledus biezuma un svārstās no 100 līdz 200 mtr.

Lai aizmugures organi varētu darboties bez traucējumiem, jārūpējas par ceļu uzturēšanu kārtībā un par jaunu ziemas un ledus ceļu radīšanu. Tas, galvenokārt, ir sapieru uzdevums. Ceļu notīrīšana ir nepieciešama auto kustībai, turpretim zirgu transports, ja rati apmainīti ar ragavām, varēs darboties arī uz piesnigušiem un pieputinātiem ceļiem. Ziemai iestājoties zirgi apkaļami ar ziemas pakaviem.

Ceļu tīrīšanai izmantojami sniega tīrītāji. Vietās, kur ceļš tiek aizputināts, novietojami sniega aizsargi, vai, vislabāki, iedēstamas divas rindas egļu šachmatveidīgi. Pēdējais paņēmiens lietderīgāks aiz tā iemesla, ka tas bez sava tiešā uzdevuma atvieglos karaspēkam arī maskēšanos.

Autotransports (kā smagie tā vieglie auto) pie 50 cm dziļas sniega segas atsakās darboties. Auto pārlikšana uz slēpēm, mūsu nepastāvīgās ziemas dēļ, nav vēlama. Izmantojot autotransportu karaspēka pārvadāšanai, ziemā iespējams tā celtspēju dubultot, piestiprinot katrai mašīnai ragavas, kur var ievietot tikpat daudz karavīru, kā pašā auto. Savlaicīga piegāde ziemā ir ļoti nepieciešama, jo karavīram ļoti daudz enerģijas jāpatērē pārvarot pašas dabas radītos šķēršļus: sniegu un aukstumu. Katru traucējumu uztura saņemšanā karavīrs ziemā pārdzīvo asāk kā citkārt. Tāpēc, cik kaujas apstākļi to atļauj, vienmēr jārūpējas nevien par pastiprinātu, bet arī par savlaicīgu uztura izsniegšanu.

Apģērbam jābūt tādam, lai tas pasargātu karavīru no aukstuma ne tikai kustībā, bet arī ilgāku laiku paliekot nekustīgam, kas kaujā gadīsies vienmēr. Sevišķa vērība piegriežama apavu uzturēšanai kārtībā, jo ziemas apstākļos bez apaviem palicis karavīrs ir uzskatāms, līdzīgi smagi ievainotam, kā nederīgs kaujas darbībai. Liela piepūle intendantūras dienestam var būt ziemas sākumā, apgādājot karaspēku ar ziemā nepieciešamo apģērbu. Artilerijas dienesta piepūle parasti būs mazāka, jo īsās dienas samazina kaujas darbības ilgumu un intensitāti.

Nogādē izcilus uzmanība jāvēltī sanitāram dienestam. Pirmās palīdzības sniegšana ievainotam ir apgrūtināta, jo sanitāri dziļā sniegā ātri nokūst, bet ievainotais pat samērā nelielā aukstumā (—5°) ātri nosals vai apsaldēsies. Būtu vēlams ziemā sanitāru skaitu palielināt un tiem būtu jāprot darboties uz slēpēm. Lai ievainoto dziļā sniegā varētu atrast, pārējiem karavīriem, ja kaujas apstākļi to atļauj, arī būtu jāpalīdz ievainotam, satinot viņu mētelī vai segā, lai tas nenosaltu, kā arī atzīmējot vietu, kur ievainotais atrodas. Lai sanitāri to vieglāki varētu atrast. Visiem pārsienamiem punktiem jābūt novietotiem siltās telpās. Sanitārā transportā jābūt pietiekošam vairumam siltu segu vai kažoku, ar ko apsegt ievainotos, nogādājot tos uz aizmuguri.

Arī aizmugures apsardzībai ziemā jāpiegriež lielāka vērība, jo iespējamie slēpotāju iebrukumi (reidi) un pretinieka partizāņu darbība var apdraudēt dzelzceļus un traucēt apgādes organu darbību. Dzelzceļu apsardzību varētu uzdot vecāko gadu gājumu aizsargiem un vietējiem iedzīvotājiem. Karaspēka aizmugures organiem jābūt spējīgiem nelielu slēpotāju vienību uzbrukumus atsist saviem spēkiem.

Partizāņu darbība ziemā sekmīgi var attīstīties tikai tādā rajonā, kur daudz mums labvēlīgi noskaņotu iedzīvotāju, jo sals padara uzturēšanos ilgāku laiku mežos neiespējamu. Partizāņiem jābūt labiem slēpotājiem, jo pretējā gadījumā viņi ātri kritīs par upuri pretinieka slēpotāju vienībām. Lai gan partizāņu noklūšana pretinieka aizmugurē, darbojoties uz slēpēm, ir viegla, tomēr ja vietējie iedzīvotāji nav mums labvēlīgi, vienmēr rūpīgi jāapsver, vai maz ir vērts partizāņus izsūtīt, jo nelabvēlīgos darbības apstākļos šie drošsirdīgie ļaudis ātri var iet bojā.

Aiz minētiem iemesliem pretinieka partizāņu darbības apkarošana ziemā ir atvieglota. Pat neliela, bet enerģiska, slēpotāju vienība var ātri likvidēt lielāku pretinieka bandu.

Plašas desanta operācijas Baltijas jū-

ŗā ziemā saistītas ar tik lielām grūtībām, ka tās jāuzskata par neiespējamām. Somu un Rīgas jūŗas līčī ir aizsaluši un pretinieka flote tikai ar ledlaužu palīdzību varēs atbrīvot sev ceļu, kas stipri samazinās kustības ātrumu. Tas dos iespēju nodomāto operāciju jau laikus pamanīt un ar aviācijas palīdzību izjaukt, iznīcinot vispirms ledlaužus. Mazu desantu izsēdināšana, kas visvieglāki iespējama Kurzemes piekrastē, kur jūŗa neaizsalst, nevarēs toties atstāt jūtamu iespaidu uz operācijām frontē.

Ziemas kaŗa darbības grūtības ātri sagrauž kaŗavīru morālos un fiziskos spēkus. Tikai attiecīgi apmācīts un norūdīts kaŗaspēks būs spējīgs pārciest visas grūtības. Apmācībai jābūt praktiskai, kaŗavīri jāpieradina pārciest aukstumu un jāiepazīstina ar visām ziemas kaŗa darbībā sastopamām grūtībām. Ļoti vēlams pavadīt vairākas diennaktis no vietas ārpus telpām, novietojoties teltīs un uz ātru roku ierīkotās būdās no parocīga materiāla. Atsevišķi apsaldēšanās gadījumi nedrīkst būt par šķērsli lauka apmācībām. Riskējot miera laikā ar dažiem apsaldētiem, mēs kaŗa laikā varam glābt tūkstošus no nosalšanas. Katrs kaŗavīrs apmācāms arī slēpot, jo ziemā slēpotājs apvieno sevī divu ieroču šķiru: kājnieku un jātnieku īpašības.

Par slēpošanas lielo nozīmi pilsoņu kaŗa laikā dabūja pārliecināties Padomju Krievija. Tamdēļ arī tagad Krievijā piegriež ļoti lielu vērību slēpotāju vienību formēšanai. Vairākās operācijās pierādījās, ka platās frontēs ar mazu kaŗaspēka blīvumu, slēpotāji var stipri, dažreiz pat izšķiroši, iespaidot visu operāciju. Tanī laikā, kad visas ieroču šķiras saistītas pie ceļiem, slēpotājiem ir neaprobežota manevra brīvība apvidus ziņā, savienota ar lielu pārvietošanās ātrumu — 6 līdz 8 klm. stundā, skatoties pēc apvidus un sniega apstākļiem. Ziemā slēpotāji var pilnīgi atvietot jātniekus, jo viņus var izmantot tūv- un tālizlūkošanai, mobilizācijas un koncentrēšanās segšanai, vajāšanai, atiešanas segšanai, pārrāvumu likvidēšanai, iedarbība ienaidnieka flankā un aizmugurē, partizāņu darbībai, kā arī tās apkaŗošanai. Tā kā īsais dienesta laiks neatļauj sagatavot slēpotāju vienības armijai, tad slēpošanas piekopšana visplašākos apmēros ir aizsargu pienākums.

Bez tam ikviena aizsarga pienākums ir attīstīt visplašāko slēpošanas sporta propagandu pārējo iedzīvotāju un skolu jaunatnes vidū, jo kaŗa gadījumā slēpošana ziemā lielā mērā palīdzēs novērst tos pārsteigumus, kādus mums varbūt sagādās pretinieks.

Pulkvedis-ltn. K. Vidiņš.

Kaujas apmācība

Lai atvieglotu aizsargu komandieriem darbu un panāktu vienkāršāku, sistēmātiskāku un vienveidīgāku apmācību, pakāpeniski apskatīsim strēlnieku patšautenes grupas, kā arī strēlnieku vada kaujas apmācību tādā apjomā, kādā to paredz Noteikumi aizsargu apmācībai un audzināšanai 1936. un 1937. gadam. Līdztekus īsiem, teorētiskiem ievadiem, dosim norādījumus par apmācības metodiku un dažu praktisku uzdevumu atrisinājumus.

Grupas apmācība vaļējā ierindā.

I Vispārīgie aizrādījumi.

Str. un patš. grupas apmācība vaļējā ierindā ir kaujas apmācības pamats. Tādēļ grupas apmācībai vaļējā ierindā jāpiegriež daudz lielāka vērība, nekā apmācībai slēgtā ierindā.

Kur vispārīgais stāvoklis, apvidus vai ienaidnieka uguns vairs neatļauj lietot slēgtu ierindu, tur jāpāriet vaļējā ierindā.

Vaļējās ierindas pamatveidi ir:

1) Strēlnieku virkne,
2) Strēlnieku ķēde.

Pielaižami arī citi grupas vaļējās ierindas veidi (piemēram strēlnieku bars).

Lai apmācībai būtu sekmes, pašam grupas komandierim ļoti labi jāpārzin vaļējā ierinda un, galvenais — jāprot labi komandēt.

Kājn. apmācības reglaments nedod noteiktus vaļējās ierindas veidus, jo to var būt ļoti daudz. Tāpat nav noteiktu formu pavēlēm un komandām pārejai vaļējā ierindā.

Lai vieglāki un ātrāki varētu visu minēto iemācīties, apskatīsim tipiskākos vaļējās ierindas veidus un mēģināsim uzstādīt noteiktu sistēmu.

Grupa pāriet vaļējā ierindā, t. i. izklaidējas pēc grupas komandieŗa pavēles, komandas vai zīmes.

P i l n a p a v ē l e g r u p a s i z k l a i d ē š a n a i s a s t ā v n o 3 d a ļ ā m:

1. V i r z i e n s.

Virzienu grupas komandieris var norādīt pēc kāda labi saredzama priekšmeta apvidū vai arī pēc sevis. Tā, piemēram: „Uz to atsevišķo koku!" vai arī „Aiz manis!"

2. I e r i n d a s v e i d s, b e t j a v a j a d z ī g s a r ī i z k l a i d ē š a n ā s p l a š u m s u n k a r e i v i s — v e d ē j s.

Tā, piemēram: „Astoņsoļu ķēde!", „Četrsoļu virknē!", „Ķēdē pēc kareivja (aizsarga) B.!"

Uz noteiktām atstarpēm un atstatēm jāskatās tikai kā uz pieturas punktiem, jo kareivji, atkarībā no apvidus un ienaidnieka uguns tās var mainīt. Ja atstarpes vai atstates nav noteiktas, tad tās jāietur 5 soļi lielas. Mazas, t. i. zem 5 soļiem lielas atstarpes un atstates, kaut gan atvieglo grupas vadīšanu, tomēr stipri palielina zaudējumus.

Pēc izklaidēšanās nedrīkst nolīdzināties, jo arī ķēdē kareivji nedrīkst būt novietoti vienā līnijā bet arī ķēdei jābūt zināmam dziļumam. Tāpat virknē kareivjiem nav jābūt viens otram pilnīgi aizmugurē.

Kareivis — vedējs ir atbildīgs par pareizu grupas komandieŗa noteiktā virziena ieturēšanu.

Vaļējā ierindā šautenes var nest kā ērtāk, bet tikai ne plecā.

Ja no grupas komandieŗa nav citas pavēles, tad pēc izklaidēšanās ķēdē šautenes jānes jām padusē, bet pēc izklaidēšanās virknē — siksnā. Ja šautenes pirms izklaidēšanās virknē bijušas kaklā vai aiz muguras, tad tās siksnā bez grupas komandieŗa pavēles neņem. Kareivju stāja un kustības brīvas un nepiespiestas.

Pats grupas komandieris nav saistīts pie noteiktas vietas. Parasti, lai personīgi izlūkotu, viņš ies grupas priekšgalā, bet ne tik tālu, ka nevarētu uzturēt drošus redzes sakarus ar grupu. Sekmīgā kājnieku ugunī grupas komandieris vairs nedrīkst atdalīties no savas grupas.

3. I z p i l d u k o m a n d a.

Starp pavēles 2. un 3. daļu jāietura dažas sekundes liela pauze, lai dotu laiku visiem pārdomāt, kā izpildīt. Pēc tam dod izpildu komandu „marš!" vai arī „skriešus — marš!"

Pēc komandas „marš!" izklaidēšanos izdara brīvsolī, bet tie, kam jāiet tālāk, izdara to ātrākiem soļiem.

Pēc komandas „skriešus — marš!" izklaidēšanos izdara skriešus, bet katrs, kas nonācis savā vietā, pats bez sevišķas pavēles pāriet brīvsolī. Arī kareivis — vedējs, lai atbrīvotu pārējiem vietu, skrien soļus 20 — 30, pēc kam arī pāriet brīvsolī un turpina kustību noteiktā virzienā.

Pēc norādītās pavēles izklaidēšanos var izdarīt, uzsākot kustību vai arī jau atrodoties kustībā.

Pie izklaidēšanās un pie pārejas no viena ierindas veida otrā, grupā parasti sajuks pirmatnējais sadalījums, t. i. atsevišķi kareivji vairs neatradīsies savās pirmatnējās vietās. Tas tomēr nedrīkst kavēt visus pārveidojumus un kustības izpildīt ātri un bez drūzmēšanās, jo katram kareivim jāprot darboties grupas sastāvā, neskatoties kādā vietā viņi atrodas

II Apmācības metodika.

Apmācāmiem ļoti īsi jāpaskaidro (mazāk stāstīt — vairāk darīt), kā jānotiek izpildīšanai, pie kam tūliņ jākeras pie darba un jālabo kļūdas.

Lai vieglāk iegaumētu grupas vaļējo ierindu, tad apskatīsim to sekojošā sistēmātiskā pakāpenībā:

I Pāreja vaļējā ierindā no kolonnām:

1) Izklaidēšanās ķēdē (pamatveids)
2) Izklaidēšanās ķēdē pa labi
3) Izklaidēšanās ķēdē pa kreisi
4) Izklaidēšanās virknē
5) Izklaidēšanās strēlnieku barā.

II Pāreja vaļējā ierindā no līnijām: Tie paši 5 gadījumi, kas jau minēti.

III Pāreja no viena vaļējā ierindas veida otrā.

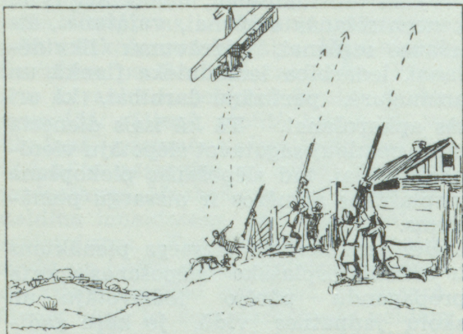
IV Pāreja no vaļējās ierindas slēgtā ierindā. (Turpinājums sekos).

Nepareizas un pareizas rīcības piemēri

Pretgaisa aizsardzība ar patšautenēm.

TABULA Nr. 9.

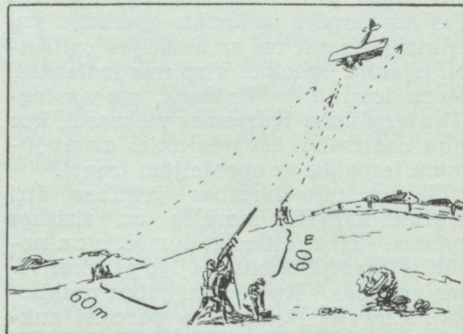
Nepareizi.

Patšautenes (A. B. C.) novietotas tā, ka visas uzreiz padotas ienaidnieka bumbvedēja ugunsiedarbībai.

Gaisa aizsardzībai nozīmētās patšautenes jānovieto vismaz ar 60 m atstatēm, pretējā gadījumā tās pašas sastādīs izdevīgu mērķi un viņu darbība var tikt vienlaicīgi paralizēta.

Pareizi.

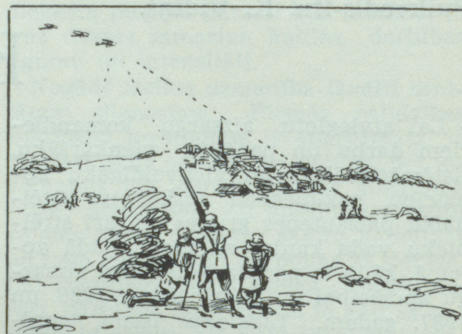

Atstatums starp patšautenēm izslēdz tās no vienlaicīgas bumbvedēja uguns iedarbības.

Apdzīvotas vietas iekšienē novietotas patšautenes ugunsdarbību traucē ēkas un koki.

Apdzīvotās vietās gaisa aizsardzības patšautenes nav novietojamas uz ielām vai nelielos laukumos, jo caur to patšauteņu ugunsdarbība, pateicoties neizdevīgam šaujlaukumam, būs ļoti ierobežota.

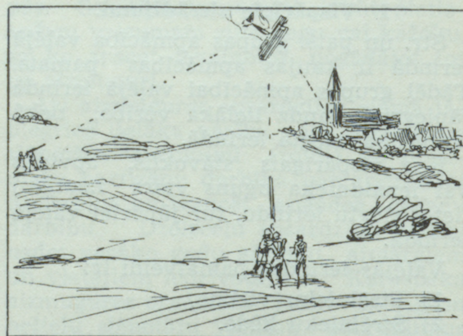

Tikai pilnīgi brīvā apšaudes laukumā visas patšautenes var savlaicīgi atklāt uguni.

Baznīcas tornī novietoto patšauteņu darbību ierobežo apšaudes sektori un ielas troksnis traucē lidmašīnas tuvošanās sadzirdēšanu.

Pirms novietot apdzīvotā vietā gaisa apsardzības patšautenes, rūpīgi jāpārbauda, vai novietojumam ir vajadzīgais apšaudes sektors un vai dažādi trokšņi netraucē lidmašīnas tuvošanās sadzirdēšanu.

Vislabākos rezultātus var sagaidīt no ārpus apdzīvotas vietas nostādītām patšautenēm.

Zem koka patšautene ļoti labi maskēta, bet tās ugunsdarbība stipri traucēta.

Gaisa aizsardzības patšautenēm pirmā kārtā jārūpējas par ugunsdarbības iespējamībām un tikai pēc tam šai prasībai jāpieskaņo maskēšanās iespējamības

Vislabāk maskēties ar iespraustiem zariem un kustības pārtraukšanu pirms ugunsatklāšanas.

Raimonds Bebris.

Estu varoņu dziesma

Plecs pie pleca, roku rokā
Iesim sargāt tēvu zemi!
Kalev dižais! zvaigžņu lokā
Mūsu darbu gaitas lemi.

Lai top liela mūsu tauta,
Varoņgars lai liels un dzīvs!
Draudzībā ar latvjiem aug tas
Nelokāmi ciets un brīvs!

Iesim, Esti, roku rokā
Turp', kur sauc mūs dzīmtā sēta.
Liela mirdz tur, zvaigžņu lokā,
Tēvuzemes slava svēta! —

Lietuvas kaŗa invalīda lūgšana pie Nezināmā kareivja kapa

Tu, Birūta, svētā! Tev lūgšanu manu
Par varoni nesu, šai zemē kas dus.
Tu, Birūta, zini, ko cerēt es varu
Šai svētajā brīdī, kad sirds mana klus.

Par Lietuvas brīvību cīnīties gājām.
Bij cīņās viņš labākais biedris un draugs!
Par Lietuvu svēto viņš nezināms mira . . .
No kaujlaukiem mājās es atgriezos — lauzts . . .

Tu, Birūta, dižā! Šeit lūgumu manu
Vēl beidzamo nesu Tev — apskaidrots, kluss:
Ļauj dusēt man asinīm svētītā zemē,
Kur Lietuvas senči un varoņi dus! —

Alfrēds Pērkons

Mūžīgā tumsā

Braucu uz Liepāju. Gribu tur uzkavēties tikai dažas dienas. Bet katra nervu dzīsliņa asi sajūt pilsētas nemieru un trauksmaino steigu, kas ap mani mutuļos, kā sabangotu ūdeņu vērpetes, un ilgojos pēc tā brīža, kad varēšu būt mājās, lauku klusumā, svētošā mierā.

Bet blakus kupejā kāds skaļi saka: tas nekad nenotiks!.. Un kāds cits piekrītoši piebalso: jā, jā... Un smejas un klepo.

Tas notiks gan, saprotiet, jūs, tur!.. Nekas mani neaizvils no laukiem, kur manas mierīgās dienas gājušas un kur ir dzimtenes gars, es domāju un vēroju, kā vilciens ātri steidzas un kā dreb vagons.

Laukā sāk krēšļot. Gar logiem pazib koki, krēslas pielījuši un bezveidīgi, kā pelēcīgi zilos lakatos ietinušies.

Drīz brauciens ir galā. Izkāpju. Lēni virzos uz priekšu. Te pasažieŗu drūzmā pamanu kādu pazīstamu seju: kapteinis Ķ. Kāda dāma viņu ved. Latvijas atbrīvošanas kaŗā viņš zaudēja acu gaismu... Ātri virzos, gribu viņu satikt, parunāt. Tik sen neesam tikušies! Bet, ejot cauri stacijai, viņš nozūd. Kad atkal ieraugu, viņš iesēžas ormanī un aizbrauc.

Zūd redzēšanas prieks. Apņem skumjas. Sirdī smeldz. Nav miera. Eju nogurušiem soļiem. Nogriežos no Lielās ielas. Burzma mani traucē. Domāju skumjas domas...

Tas bija laikam 1926. gada pavasaris. Atbrauca viesos kapteinis Ķ. Pēc vakariņām izgājām staigāt. Bija skaists vakars, silts un bez vēja. Zeme, puķes, zāle un mežs smaršoja. Gaiss bija pilns dzīvinošas elpas.

Ilgi staigājām. Tad apsēdāmies samtainajā zālē, upes krastā. Ūdens vizmoja vakarīgās krāsās. Viļņi mīksti gurkstēja. Retumis pārlidoja lēna vēja pūsma. Zuzēja krūmi, šalca meldri.

Mēs klusējām.

Lēni izdzisa saules riets. Augstu vakara pusē aizdedzās mākoņas, kvēloja tumši sarkanās liesmās, no kuŗām ūdens upē, meldri un krūmi krastā, mežs un sejas kļuva sārti. Tad pelēki tumsas audi ievijās sarkanajos liesmu metos. Satumsa. Zila krēsla nolaidās pār zemi. No upes sāka celties migla.

Es visu šo lielo krāsu bagātību un skaistumu redzēju, bet kapteinis Ķ. no visa tā neredzēja nekā. Melnie briļļu stikli vērās bezmērķīgi kaut kur tālumā. Aiz viņiem mūžīga tumsa... Skumji. Viņam bija acis, kas ne tik ar prieku vēroja krāsas vakara debesīs un ziedošā pļavā, vai atkal stundām noskatījās mazo skudru lielajā darbā, bet acis — lielas un zilas, ar gaŗām, tumšām skropstām, kas kā izbrīnējušās vērās pasaulē un — bija skaistas...

— Laikam jauks vakars? — kapteinis Ķ. jautāja un skumjas bija viņa balsī.

— Jā, — es teicu un stāstīju, visu sīki notēlodams. Kad beidzu, viņš teica:

— Tāds bija arī mans pēdējais pavasaŗa vakars, ko es redzēju savām acīm... Varbūt vēl skaistāks... Tu zini, mums bija jāieņem pozicijas Kauguru kāpās, Rīgas jūrmalā. Bijām jaundibināta rota kapteiņa Zolta vadībā. Viss kareivju vairums bija jauni Kurzemes zēni. Bija arī daudz liepājnieku. Bez rotas komandieŗa mēs bijām vēl trīs virsnieki — vadu komandieŗi: Grīntāls, Griķis un es.

Pāri jūrmalas kāpām gulēja migla, kad mēs nonācām norādītā rajonā. Uzlēca mēness. Ieņēmām pozicijas. Grupa pēc grupas atdalījās un aizklīda kāpās un priedainē. Miglā bija redzamas tikai kareivju galvas un šautenes. Bet drīz arī to vairs nevarēja atšķirt, bija tikai tumša masa, kas kā ķīlis iespiedās miglā... Mans vads palika uz vietas. Kad norādīju kareivjiem, kur novietoties, atlaidos zemē.

Lēni vilkās stundas, lielā sasprindzinātībā gaidījām... Mēness gaiši spīdēja, un es skatījos un novēroju kāpu dažādās zāles un smilgas. Tai vietā, kur es gulēju, nebija neviena zālīte, neviena smildziņa, kuŗu es tai naktī nebūtu apskatījis... Gluži kā zinādams, ka šī pēdējā reize...

Sarkanie bija sagatavojuši lielu uzbrukumu visā Lielupes frontē, gribēdami atspiest mūs atpakaļ. Viņu štābs bija izstrādājis plašu plānu: „balto" frontē vispirms jāiztīra ceļš gar jūrmalu, pa kuŗu varēs iet uz Tukumu, bet Tukumu ieņemot, būs viegli sasniedzama Jelgava, un tā būs sašķaidīta visa Lielupes fronte!

Pret mūsu rotu viņi sūtīja sarkano triecienu daļas — divus bataljonus.

Īsi pēc pusnakts norietēja mēness. Iestājās dziļa tumsa. No jūŗas sāka pūst spēcīgs vējš. Tikai patālāku labajā spārnā reizu reizēm atblāzmoja sarkana gaisma, nolocīdamās te uz vienu, te uz otru pusi, un lielgabalu grāvieni smagi ducināja. Likās, kāds milzis dziļi zem zemes smējās gārdzeļojošus smieklus... Smējās, ka mēs maza saujiņa pārdrošnieku stājamies pret pārspēku!

Pēc vakariņām izgājām staigāt.

Austrumos sāka bālēt tumsa. Pie debesīm cēlās gaisma kā gaiši zaļas lentas. Cīruļu vīterošana bija dzirdama cauri tālo lielgabalu balsīm. Šie jautrie trilleŗi izgaisināja nakts baismu... Es savā mūžā neesmu vairs dzirdējis tā cīruļus dziedam, tik priecīgi, tik gavilējoši! Likās, viss gaiss bija viņu dziesmu pilns...

Piepeši parādījās sarkanie. Viņi bija pamanīti gar visu mūsu rajonu. Kā vilnis tie vēlās uz mums.

Mēs saņēmām viņus ar spēcīgu šauteņu un ložmetēju uguni. Bet drīz sabojājās mūsu ložmetēji. Naktī ar smiltīm tos bija pieputinājis vējš. Nu tikai ar šautenēm. Bet arī tās viena pēc otras apklusa... Kad spēcīgā šaušana bija iztukšojusi mūsu patronsomas, ķērām no rezerves kastēm. Bet tās izrādījās vācu sistēmas patronas. Mums viņas nederēja. Bija par lielām. Mūsu šautenes bija krievu sistēmas.

Atkāpāmies. Ak šī nelaimīgā pārskatīšanās ar rezerves patronu sūtīšanu mūsu rotai!.. Jutām: mūsu atkāpšanās var kļūt liktenīga visai Baloža brigādei. Ar mūsu aiziešanu būtu atvērts ceļš sarkanarmiešiem uz Ķemeriem un Tukumu...

Kapteinis Zolts saprata stāvokli. Un baiļu viņš nepazina: uzvarēt vai mirt! Mūsu atkāpšanās bija tikai manevrs, lai sarkanarmiešus izceltu no ierakumiem. Pēc dažu desmit soļu atkāpšanās, kapteinis Zolts veda mūs uzbrukumā, bruņotus vienīgi durkļiem, pretim sarkanajiem bataljoniem, kas mūs saņēma ar šauteņu un ložmetēju uguni.

Mēs skrējām. Kliedzām urrā!.. Katrs solis — tuvāk ienaidniekam. Viņu lodes kapāja mūsu rindas. Kapāja smiltis pie mūsu kājām. Viņas šalca un virmoja, uzlēcošās saules staros, kā asinis sarkanas... Jau tuvu ienaidniekam. Redzēju: daudzi pāniskās bailēs bēga. Daudzi skrēja mums pretī, durkļus izstiepuši. Daudzi stāvēja un šāva uz mums. Man pretī sarkanarmietis — noskrandis, zemains, asiņains... sarkanu, uztūkušu, brutālu, riebīgu seju... Tēmēja. Šautenes stobra gals kā melna acs draudoši vērās manī... Ak, vai es to varēju iedomāties, ka viņš uz mani tēmē?!..

Tai brīdī, kad pagriezos pret saviem kareivjiem, lai viņus uzmundrinātu, un biju ar sāniem pret ienaidnieku, mani ievainoja...

*

Līst visu dienu. Līst izkliedus lāsēm. Pret vakaru sāk celties vējš. Pūš no jūŗas. Ielās vairs nevar patverties. Esmu pilsētā visu nokārtojis. Eju uz staciju. Iegriežos bufetē. Dzeŗu tēju un skatos, kā aiz loga lēni nolaižas tumsa.

Kādu stundu pirms vilciena atiešanas, ienāk kapteinis Ķ., kāda zēna pavadībā. Zēns aiziet. Kapteinis Ķ. pasūta vakariņas, un lūdz kalpotāju, lai līdz viņam paēst.

Viņi apsēžas netālu no mana galdiņa, un sāk ēst. Kalpotāja brīdi vēro, tad jautā kapteinim Ķ.:

— Jūs laikam tālu braucis, noguris?

— Nezinu... Laikam tālu... Par vedumu samaksāju divus latus.

— Jā? Nu cik ilgi taču jūs braucāt?

— Nezinu... Varbūt divdesmit minūtes... Varbūt drusku vairāk. Varbūt mazāk. Nezinu.

— Divdesmit minūtes... Un tad divus latus! Ar 50 vai 70 santimiem būtu bijis pilnīgi gana.

Kapteinis Ķ. atstumj ēdienu.

— Esmu neredzīgs... Katrs mani var izmantot, — viņš aizsmakušu, sēcošu balsi saka, apslēpj seju ro-

kās un sāk raudāt. Pleci laiku pa laikam noraustās, žods viegli trīss, un dzirdami klusi, apspiesti šņuksti...

Arī man sāk kāpt kaklā asaras. Aizsmēķēju papirosu, un kāri riju dūmus.

Apkalpotāja pieceļas, aiziet pie letas, pieliecas tuvāk savai darba biedrei, smaida un zinoši čukst:

— Tam nabadziņam galvā, droši vien, nav vairs viss kārtībā...

Es gribu lekt kājās, sist tai sievietei sejā un kliegt: atvainojies tu, nekauņa, šī neredzīgā vīra priekšā! Viņš savu acu gaismu atdeva par mūsu dzimtenes brīvību!..

Eju kapteinim Ķ. klāt un mierinoši saku:

— Žani, apmierinies... Nav vērts!

— Kas jūs tāds esat?

Es minu savu vārdu.

— Ak tu tas esi!

Mēs apsēžamies. Un piepeši man viņam nav ko teikt. Klusējam. Pie sienas vienmuļi tikš pulkstenis. Kalpotājas staigā noliegtām galvām. Cilvēki nāk iekšā un iet ārā. Durvis virinājas bez mitas. Ārā guļ tumsa. Logu rūtīs sitas lietus lāses.

— Kā tev iet? — viņš piepeši jautā un saņem manu roku.

Ak, Žani, vai lai es tev stāstu par savām sīkām dienu bēdām?.. Žani, mīļais Žani, kas visas tās ir pret tavu mūžīgo tumsu!.. Es varu iet, kur vien gribu, man nav vajadzīgs pavadonis, — es redzu. Man ormanis nevar prasīt lielāku samaksu par vedumu, — es redzu. Man priekšā kalpotāja nevar par mani smieties, — es redzu... Ak, Žani, tu vēl prasi, kā man iet?

— Labi man iet, Žani, labi... — es saku.

— Ar ko tu nodarbojies? — viņš jautā, un sāpju trīsas ir viņa balsī.

Ak, vai lai es prasu, kāpēc tev balss sāpēs trīs?.. Nē. Zinu. Tu nekā nevari strādāt, — tu neredzi... Diena pēc dienas tev gurdeni aiziet, un pie tevis ir tikai domas — domas — — —. Tās tevi tirda, un tu viņas nevari nokratīt, — tu neredzi un tādēļ nevari strādāt... Darbs cilvēku atsvabina no grūtsirdīgām domām un piepilda sirdi ar prieku, jo viņš ir visas dzīves pamatakmens un uzturētājs... Es redzu un varu strādāt dažādus darbus, ko tu, mīļais Žani, nevari...

— Es rakstu, — saku.

— Tu raksti? — viņš jautā, un viņa balsī ir cerība. — Uzraksti ko par atbrīvotājiem; viņus daudzi sāk jau aizmirst. Tas nedrīkst notikt! Bez viņu karstās dzimtenes mīlestības, cīņām un asinīm nebūtu brīvās, neatkarīgās Latvijas!.. Vai skolās vēl vienmēr māca tikai par krievu caru, vācu ķeizaru un citiem un par Latvijas atbrīvotājiem nē?

Es stāstu, ka šinī lietā jau daudz ir darīts pēdējā laikā. Pati valdība pastāv uz to. Un lielais rakstnieks Aleksandrs Grīns ir sarakstījis Latvijas vēsturi, kurā izcilus vieta ierādīta īstai Latvijas vēsturei un viņas atbrīvotājiem.

Es pieceļos. Man jāiet. Laiks braukt. Viņš mani pavadīšot. Izejam uz perona. Krīt slapjš sniegs ar lietu, un ir nemīlīgs. Atvados un iekāpju vagonā. Apsēžos pie loga un skatos ārā. Kapteinis K. stāv vēl turpat, drusku sagubis, rokas slābi nokārušās uz leju, seja pievērsta vilcienam. Kad vilciens sāk iet, viņš spēji sakustas, it kā gribētu steigties iekāpt vilcienā, lai aizbrauktu. Tad atkal sagubst un apstājas, tikai seja paliek pievērsta aizejošam vilcienam.

Kad esmu jau tālu, pilsētas ugunis neatspīd, un ārā ir tumsa, skatu nevaru atraut no loga, redzu: viens un sagrauzts viņš stāv zem spuldzes spožajām gaismas vijām un raugās manī bālu seju un diviem melniem briļļu stikliem...

Ak, Žani, mīļais Žani, varbūt arī tu gribēji braukt, braukt kaut kur?.. Jā, tu labprāt brauktu atpakaļ cauri gadu rindai, aiz viņējo dienu šausmām, kur tu vēl biji mazs zēns un staigāji mātei līdzi, gan istabā, gan dārzā, gan druvā... Bet uz turieni — ceļa nav...

Tai brīdī mani ievainoja.

Laimīga tā tauta, kuŗas dēliem ne tikvien ir augsti un cēli mērķi, bet kuŗi arī nebaidās no upuriem viņu sasniegšanai.

Kārlis Ulmanis.

Vilis Veldre.

Bērnības draugi

Kādas draudzības chronika.

1.

Ne katram lasītājam būs pacietība šo stāstu, kur no sākuma līdz beigām ir gandrīz pilni trīsdesmit gadi, lasīt pamazām rindu aiz rindas līdz laimīgam galam. Ir taču tādi cilvēki, un tie ir jauki ļaudis, kuŗi tik ļoti mīl katru Dieva dotu minūti, ka viņiem nav ne pusstundas laika ieskatīties mūžos un ļaudīs, kas ap viņiem nāk un iet, dzīvo un aiziet citur dzīvot, īsāk izsakoties: tūkstoši būdami, vienā stundā piedzīvo katrā ziņā vismaz tūkstoš stundas, tā tad vismaz četrdesmit rītus un rietus. Jā, un tomēr dažiem cilvēkiem nav gar visu to nekādas daļas, kā viņi paši saka, minēdami vēl arī sakāmvārdus par svešu pirti un par kaimiņu ziepēm, un tāpēc viņi šim stāstam izlasīs tikai pirmās piecpadsmit rindas, meklēdami sākumu šim trīsdesmit gadu notikumam un domādami uzminēt, kas gan būs pašās beigās. Bet es apzinos, ka neesmu šo stāstu rakstījis tā, lai no pirmās lapaspuses būtu zināmas jau visas nākamās, un līdz ar to es apzinos arī pienākumu pateikt, ka stāsta beigās lasītāji sastaps divus cilvēkus no mana pagasta, pie kam viens no tiem būs ražens jaunsaimnieks un otrs būs labs amata pratējs, taisīdams kurpes un zābakus.

Līdz tam vēl, zināms, vajaga paiet gandrīz pilniem trīsdesmit gadiem, jo šim stāstam jāiesākas toreiz, kad mēs visi trīs — Miķelis, Kārlis un es — bijām varen delverīgi skolas puikas.

Tepat mūsu pagasta skolā tas bija. Toreiz dzīvoja vēl vecais Vurss. Viņš bija mūsu skolotājs. Miers viņa dusēšanai! Un tā kā par mirušiem jāsaka tikai viss labs, tad man par veco Vursu nekā vairāk nav ko stāstīt.

Par Miķeli un Kārli toties mani pašlaik apstāj tik daudzas atmiņas, ka es patiešām nezinu, kuŗa no viņām lai būtu pirmā.

Viņi abi parasti atnāca skolā reizē, jo viņiem iznāca pa ceļam, kaut gan Miķelis bija ziņneša dēls un dzīvoja divus kilometrus tālāk, nekā bija Kārļa dzīvoklis muižas kalpērbēģī, jo Kārļa tēvs bija muižkalps tepat muižā, pusotra kilometra no skolas. Miķelis ik rītus, nēsādams raibu skolas somu, lepni un izrādīgi uz muguras, trokšņaini atgrūda Kārļa istabas durvis kalpērbēģa gaitenī plaši līdz galam vaļā un durvju turekli nebēdīgi klabinādams, bramanīgi teica: „Labrīt," šo sveicienu domādams Kārļa mātei. Uz Kārli pašu arvien zīmējās tikai turpmākie vārdi, kuŗos it īpaši atkārtojās teicieni: „Liec nu kaŗotes kulēs," kaut arī nekādas kaŗotes viņi uz skolu taču nenesa, un: „Ņemsim nu kājas pār pleciem," ko arī neviens vēl nekad nav darījis un laikam arī nedarīs, bet šie teicieni allaž bija mutē pagasta ziņnesim un tā tos bija iemācījies arī viņa dēls, kam jau tagad bija tēva mute, kad vēl augumā viņš bija tēvam tikai līdz elkoņiem.

Tad Kārlis ielika savas grāmatas, burtnīcas, zīmuli un spalvaskātu ar spalvu tīrā linu kulītē un izmetās Miķelim līdzi laukā pa durvīm. Un kad viņi nonāca skolā, tad likās, ka viņi ne tikdaudz nākuši mācīties, cik ienest visur nebēdīgas draiskulības dzīvo garu, jo kamēr viņi no rītiem vēl nebija ievēzējušies pa skolas vārtiņiem un iesvieduši somas pa roku galam savu solu atvilktnēs, tikmēr klases likās tukšas kā izmirušas. Bija ieviesusies tāda kā tradicija, ka pa īstam trokšņot un velnu dzīt var tikai pēc tam, kad ir klāt Miķelis un Kārlis. Un tad arī dzina to velnu tā, ka domāt: velnam vairs nebūs kur iesprukt un viņš bēgdams apgriezīs visu skolu otrādi, ka vecais Vurss varēs tikt savā guļamistabā vairs tikai pa kamīna skursteni, jo durvis būs iegriezušās jumtā.

Zināms, gluži tik ļauni vis neizgadījās, un vecā skola vēl tagad ir savā senākajā vietā, lai tur varētu iet mācīties Kārļa un Miķeļa dēli un meitas un sadraudzēties tāpat, kā viņu tēvi reiz bija tur sadraudzējušies. Un viņu sadraudzēšanās bija iznākusi tā:

Pirmajā skolas rudenī, kad bērni jutušies vēl viens otram tādi pasvešāki, pusdienas brīvstundā vienu dienu visi ņēmuši maizes no somām un ēduši. Kārlis arī meklējis maizi savā linu kulītē, neatradis un atminējies, ka viņš aizmirsis to mājās uz galda. Un vai tad nu liela bēda, kad vienu dienu jāpaliek pusdienas brīvstundā neēdušam? Tikai tā kaut kā neērti bijis, ka visapkārt visi dūšīgi ēduši, bet pašam nebijis ne kripatas, kur iekosties. Tad Kārlim pienācis klāt Miķelis, baltu sviestmaizi ar dūmu desas ripiņām ēzdams, un pilnu muti grozīdams, teicis: „Tev nav maizes līdz?" Un kad Kārlis neko neatbildējis, tikai skatījies Miķelim gan acīs, gan mutē, neveiklā mulsumā domādams, ko gan ziņneša puika no viņa grib, ka desu maizi ēzdams lien virsū, tad Miķelis žigli attaisījis savu somu, izņēmis vēl otru sviestmaizi ar dūmdesām un iedevis to Kārlim, teikdams: „Še! Mums ir vēl viena cūka un to mēs kausim uz Mārtiņiem. Un desu mums vēl ir septiņpadsmit līkumi."

Un pēc tam viņi turējās kopā, jo Kārlis bija labsirdīgu vecāku bērns un atminējās vienmēr, ko kāds viņam bija labu darījis, kaut arī tur bijis tikai tāds nieka labums.

Dažreiz arī pievakarēs viņi aizgāja viens pie otra. Tad viņi vai nu brauca ragaviņās no pagastnama kalna, iebraukdami pa grubuļainu ledu gandrīz vai līdz vidum Inču ezeriņā, vai skrēja slidas pa kalpu mājas dīķa spoguli.

Tad bija tāda nenoturīga ziema: kādu nedēļu gan sala un uzsniga, pēc tam nāca vairākas nedēļas ilgs atkusnis ar slapdraņķi, atkal pāris dienas piesala, un pēc tam atkal atkusnis. Un tā gaŗām Ziemassvētkiem.

Kādu rītu pēc Jaungada Miķelis atnāca pie Kārļa, un slidas viņam bija padusē. Naktī bija krietni salis. Kalpērbēģa dīķis bija ledū gluds un spožs. Miķelis vedināja Kārli nākt slidināties. Ledus esot biezs kā tilts un līdzens kā stikls.

Nu ja tā, tad Kārlis arī vairs nebija gaidītājs. Kalpērbēģa galā izskrējuši, viņi apsēdās pie mūŗa uz soliņa un sāka pieskrūvēt slidas. Un pēkšņi ne no šā, ne no tā Miķelis ievaicājās:

„Kas tu būsi, kad izaugsi liels?“

Kārlis paskatījās draugā izbrīnējies, dzirdēdams tādu jautājumu pirmo reizi. „Kad es liels izaugšu? Nu, varbūt muižkalps, varbūt priekšnieks. Par kalēju vai par dārznieku man arī patiktos.“

„Bet es būšu mācītājs, vo! Mācītājam vajadzīga laba mute, saka tēvs, un viņš zina: viņš ir dienējis pie mācītāja par kučieri. Un kam ir mute, tam ir arī galva. Kur tad mute ir, ja ne galvā, ko?“

Un Miķelim bija taisnība, kā gan citādi? Kārlis tomēr atsacīja vēl: „Arī lasīt vajaga labi mācēt. Visas vietas bībelē, kur vien pagadās, vajaga prast kā zirņus nobērt.“

Ar lasīšanu Miķelim gāja tā pagrūtāk un viņš būtu bijis priecīgs, ja zinātu, ka mācītājam nemaz nav jāprot lasīt. Bet bija tak laikam jāprot gan, tāpēc laime, ka slidas jau bija pieskrūvētas un abi nākotnes apspriedēji varēja iet uz ledus.

Viņiem uzejot, viss dīķis nobrakšķēja un pāri visam spogulim ieplaisāja balti zibeņi un palika ledū.

Puikas satrūkās un saķēra viens otru pie rokas.

„Redzi, ka vēl nav īsti uzsalis, Miķi,“ teica Kārlis, neradis rādīt varoņa dūšu tādās reizēs, kad nav nekādas vajadzības.

Miķelis bija tad jau atguvies, redzēdams, ka ledus tikai brakšķ, bet nelūzt. Viņš lielmanīgi palaida Kārļa roku, it kā nevis arī viņš pie Kārļa, bet gan vienīgi Kārlis pie viņa pieturējies, teica: „E, kas tur! Tā tikai tāda brīkšķēšana,“ un slidoja dīķim pāri.

„Ap tavu būdu ir ataususi jauna diena.“

Nekāds labais slidotājs viņš vēl nebija: rokām nedroši vēzēdamies un līdzsvaru turēdams, viņš pašļūca neveiklu soli ar vienu kāju, tādu pat ar otru, paslīdēja nedaudz uz priekšu, atkal pašļūca vienu soli, otru, un atkal paslīdēja. Un dīķis visu laiku brakšķēja.

Kārlis palika malā un skatījās. Un kad Miķelis jau bija dīķa vidū, tad vairs nevajadzēja baidīties, domājot, vai viņš tiks laimīgi ledum pāri.

Un arī Miķelis, redzēdams dīķa otru malu nākam arvien tuvāk, jutās jau tikpat kā krastā izkāpis. Viņš pagrieza galvu atpakaļ, gribēdams redzēt, vai Kārlim ir bijusi dūša sekot. Bet ieraudzījis Kārli stāvam vēl turpat viņā malā un ar slidas purnu savā nodabā ledu kapājam, Miķelis pavēcināja roku, lai taču Kārlis redz, kā vajaga slidot. Un tad, laikam roku vēcināšanas dēļ zaudējis līdzsvaru, Miķelis sāniski pakrita visā garumā uz ledus. Viņš gan tūdaļ atkal strauji trūkās augšā, lai Kārlis nedabūtu viņa kritienu redzēt, piecēlās, tak tūdaļ atkal sabruka, ievaidēdamies aiz sāpēm.

Kārlis nu redzēja, ka Miķelim kaut kas nav labi, un skrēja draugam palīgā. Ledus brakšķēja pār visu dīķi.

„Kāja,“ teica Miķelis, kad Kārlis jau bija tam klāt. Un tajā pat brīdī ledus no viņu abu svara ieliecās, pa plaisām burbuļodams plūda ūdens, un ledus ielūza.

„Vai, Kārli, nu mēs noslīksim,“ izbailēs iesaucās Miķelis, nerazdams ledainajā ūdenī zem kājām cietu zemi, kur atsperties, un drebošām rokām ķerdamies Kārlim pie mēteļa, gremdēdams draugu arvien dziļāk. —

„Laid!“ kliedza Kārlis pēkšņā izmisumā: „Turies pie ledus!“ Un kad Miķelis palaida viņu vaļā, viņš balstījās elkoņiem uz neielūzušā ledus malas un lūkoja tur uzrāpties. Bet līdk ko viņš jau uzgūlās ledum un cēla uz tā vienu ceļgalu, viss atbalsts ielūza, iegāzdams Kārli atpakaļ ūdenī. Un tā ikreiz. Tikai pēc ilgas pūlēšanās, kad viņš jau bija izlauzis ledū šauru ceļu, viņam beidzot izdevās tikt uz cieta ledus un drošībā.

Parāpies tuvāk uz krasta pusi, lai nebūtu jāielūzt no jauna, Kārlis atskatījās un redzēja Miķeli pūlamies tikt laukā no ūdens tajā pat vietā, kur viņš to bija pametis. Un tik tikko vairs varēja sadzirdēt, ka Miķelis kā vaidēdams vārgā balsī dvesa: „Es vairs nevaru...“

Tad Kārlis aši paskatījās uz krastu, redzēja žogu, no resnām kārtīm taisītu, gandrīz tajā pat brīdī bija žogam klāt, ar pūlēm izņēma divas garas kārtis un stūma tās pa ledu pie Miķeļa. Viņš piestūma kārtis Miķelim gluži klāt, katru vienā pusē, un kāršu gali bija uz cieta ledus.

Miķelis pieķēra rokas pie kārtīm un gribēja uzrāpties uz tām, bet viņam vairs nebija spēka. Viņš sakoda zobus, piešķieba galvu smagās mokās, un tad paskatījās uz Kārli nevarīgām bezcerību acīm.

Kārlis neredzēja šo Miķeļa skatienu. Viņš bija nometies četrrāpus un — rokas un kājas pa kārtīm uz priekšu bīdīdams — līda Miķelim klāt. Un tā viņš savu draugu izglāba.

Tikai no kritiena uz ledus Miķelis bija samaitājis kreiso kāju, kas viņam palika uz mūžu kropla. Un šīs vienas kājas dēļ Miķelis kļuva kurpnieks. Un īgnuma brīžos, kas viņam šad un tad uznāca, Miķelim ar ļaunu smieklu patika sacīt, ka draugs Kārlis viņam devis kropļa dzīvību.

2.

Katram gadam bija cits kalendārs un cita dzīve. Bija visādi kalendāri, visādi gadi un katru gadu citāda dzīvošana, kamēr no Rīgas beidzot nāca vēsts, ka

mums ir pašiem sava latviešu valsts un valdība. Tikai visa mūsu zeme bija pilna bruņojošos vāciešu.

Kārlis tad kalpoja pie kāda saimnieka par puisi. Un vienu vakaru viņš iegāja klusām pie Miķeļa, kas dzīvoja un strādāja Mežuļu mazmājiņā, dažus kilometrus no Puriņiem, kur dzīvoja Kārlis pats, un teica: „Iesim!"

„Uz kurieni?" atvaicāja Miķelis, bailīgi paceldams acis no ceļgalos iemiegta zābaka.

„Mūsu pašu valstij vajadzīgs karaspēks. Es jau esmu ceļā!"

„Es jau ietu labprāt, bet redzi, ar to vienu kāju... Un kā tu domā uz Rīgu aizkulties, kur vācieši visur priekšā?"

„Te ar domāšanu tā lieta neiet. Gan kājas to ceļu izdomās. Nu — sveiks!" Un izmetās pa durvīm.

„Traks, kas traks!" nosprieda sevī Miķelis, paklausījies Kārļa soļus aizdunam prom pa tumsu, un sāka piesist pazoli kāda vācu feldfēbeļa zābakam.

Un patiešām: nepagāja ne divi mēneši, kad gandrīz visa latviešu zeme bija lielinieku rokās. Visi vācieši bija projām aizbraukuši. Un lielinieki, nākdami pie Miķeļa zābakus lāpīt, brašojās, ka drīz viņi latviešu valdības karaspēku iedzīšot Liepājas jūrā. Un Miķelis pasmējās līdz ar tiem, kas to stāstīja. Viņam bija it kā prieks, ka nu beidzot vienreiz Kārlim iet sliktāk, nekā viņam. Un arī citiem draugiem, kam līdz šim bija labi gājis, tagad vairs negāja labi, un Miķelim par to bija savāds prieks. Viņš bija pieradis domāt, ka viņam jābūt kroplim, kad citi var būt veseli, un ka viņš ir nelaimīgs, kad citi laimīgi. Nu viņš redzēja, ka citiem vairs neiet labi, un viņam sāka likties, ka nu viņš ir tas, kam iet labi.

Tad bija ziema uz pavasara pusi. Drīz pienāca pavasaris un kādā naktī viss kļuva citādi. No rīta mazmājiņā pa ceļam ienāca Kārlis ar šauteni rokās un saules zīmi pie cepures, jo viņš bija Latvijas karavīrs, un teica:

„Labrīt, Miķeli! Redzi, pa nakti, kamēr tu gulēji, ap tavu būdu ir ataususi jauna diena. Tā tad ir bijuši kādi ļaudis, kam paticies gādāt, lai tu nedzīvo mūžīgā naktī. Bet redzi, manam zābakam ir papēdis nost un es vairs nevaru labi atsperties. Tu tiem boļševikiem esi uztaisījis tik vieglas čabatas, ka mēs tos vīrus nemaz vairs nevaram panākt. Un tāpēc — labu papēdi!"

Un kad Miķelis bija darījis, ko Kārlis viņam lika, tad Kārlis atkal aizgāja. Un viņš atgriezās tikai pēc pusotra gada. Un kad viņš atgriezās, tad viņš smaidīja, un viņa rokas, kurās nu vairs nebija ne šautenes, nedz arī cita kā, gribēja turēt arkla balstu.

Viņam piešķīra jaunsaimniecību tajā muižā, kuras kalpērbēģī viņš bija dzimis. Un viņš sāka strādāt un ierīkoties, un viņam pavedās viss kā vienmēr.

Viņa saimniecībai blakus Miķelis dabūja amatnieka zemi. Un divi bērnības draugi nu bija kaimiņi.

Bet Miķelim nebija laba prāta un viņš staigāja saīdzis, ka muižkalpa dēls ticis pie jaunsaimniecības, kad viņam, pagasta ziņneša dēlam, iedotas tikai dažas pūrvietas. Un vēl vairāk viņu sarūgtināja tas, ka tikai reti kāds no tiem daudzajiem, kam viņš par Kārli teica: „Kas tad šis tāds ir, ka viņam vajadzēja dāvināt baronu sakņu dārzus?" vai: „Es viņu pazīstu, šo Kažiņu, kā savus piecus: viņš arvien pratīs pats darīt sev labu," jā, kad Miķelis tā teica, tad gan tikai reti kāds gadījās, kas teica to pašu. Jo visi, kas Kārli pazina, tie par viņu zināja tikai labu teikt.

Un tā nu iznāca, ka drīzi Kārlim vajadzēja uzņemties kādu amatu pagasta valdē. Viņš to uzņēmās, lai nesarūgtinātu visus tos, kas viņam labu vēlēja.

Šī amata dēļ viņam ik nedēļas vienu dienu vajadzēja būt pagasta namā. Tur viņš sastapās ar gandrīz visiem pagasta cilvēkiem. Un tā reiz kāds vecīgs saimnieks, gaidīdams, kamēr darbvedis viņam izraksta apliecību, ko iesniegt Zemes bankai pēc aizdevuma kara laikā nodegušu ēku atjaunošanai, avīzi lasīdams, teica: „Redziet, kā tas ir: citos pagastos tās aizsargu nodaļas arvien kaut ko dara, un tur var just, ka ir vīri, kam šautenes allaž pa grābienam. Bet kas pie mums? Vīru diezgan, ir šautenes arī, bet nav neviena, kas šos vīrus ar šautenēm prastu lietā likt, lai arī pie mums varētu just, ko tas nozīmē, ka pagastā ir aizsargi. Nu, Kārli, tu esi rūdīts karavīrs un arī citādi kā likts, lai stāvētu mūsu aizsargu nodaļas priekšgalā. Neliec taču man, vecam vīram, lai es daru tev kaunu, iestādamies aizsargos pirmāk par tevi. Bet līdz ko tu būsi mūsu aizsargu nodaļas priekšnieks, še roka, es tūdaļ būšu tavos aizsargos. Tā tad — uz redzi!"

„Paldies," teica Kārlis: „to es ņemšu vērā!"

Un drīz pēc tam Kārlis uzņēmās aizsargu nodaļas vadību, jo visi, kas viņu iepazina, tie viņam kļuva draugi.

Tikai Miķelis reiz Kārlim teica: „Ko tu ar tiem aizsargiem te mažojies?" Viņš bija iestājies kādā partijā, kur Latvijas vārdu mēdza pieminēt ar savādu smīnēšanu. Iestājoties viņš bija domājis tā: „Nu es tev parādīšu, Kažiņ! Tu esi liels vīrs tikai savu kāju dēļ. Bet kāju laiks nu ir pagājis. Tagad valdīs tie, kas prot pienācīgi apsēsties un kam ir mutes. Un mans maršrūts būs: pagasta padome — pagasta valde — apriņķa valde — saeima ! Lūdzu, draugs, cīnīsimies nu!"

Un Miķelis iesāka cīnīties. Un viņam laimējās. Jo taisni tajā laikā tika zināms, ka darbvedis piesavinājies un izšķērdējis daudz pagasta naudas. Miķelis, būdams savas lielās partijas vietējās nodaļas priekšnieks, tūdaļ uz nākamo svētdienu izziņoja tautas sapulci, kurā visiem, cik nu tur bija sanākuši, ar lielu sparu pavēstīja, ka darbvedis viens pats nevarējis tik daudz naudas notērēt. Pagasta apzagšanā esot vainojama visa valde, un it īpaši tie valdes vīri, kas iztaisoties paši nevainojamākie un godīgākie. To sacīdams, viņš it īpaši domāja Kārli.

Kad pēc pusgada notika amatvīru pārvēlēšana, darbveža piesavināšanās lieta vēl nebija iztiesāta un pagastā bija daudz dažādu baumu. Lielāko tiesu no tām bija izlaidis kroplais kurpnieks, tāpēc arī lielākā tiesa baumu vērsās tieši pret Kārli.

Un Miķelis panāca, ko vēlējās: viņš tika pagasta valdē, bet Kārlis vairs nebija ievēlēts. Tikai mēnesi pēc tam nāca tiesā darbveža piesavināšanās lieta, kur bija iejaukti arī daži no pagasta valdes vīriem, bet

par aizsargu nodaļas priekšnieku ne dokumenti, ne liecinieki nezināja teikt neviena ļauna vārda. Un tomēr Miķelis bija panācis, ko vēlējies.

Tad Kārlis mierīgi un it kā nekas nebūtu noticis, kopa savu saimniecību, ara zemi un pildīja pienākumus, kādi viņam bija uzticēti.

Reiz tomēr pagasta kooperatīva veikalā, kas tobrīd bija ļaužu pilns, viņam iznāca sastapties ar Miķeli, kad kurpnieks pašlaik varen skaļi stāstīja savas gudrības. „Man lai nesaka," teica Miķelis: „diezgan esmu redzējis un zinu skaidri, kas ir un kas nav."

„Un kas tad ir, kurpniekmeistar?" kāds iejautājās pus nopietni, pus jokaini.

Un tā kā Miķelis todien bija stiprāk iedzēris, tad viņam bija droša dūša runāt no pilnas sirds: „Kas ir, tu prasi? Tagad ir tas, un tas nu ir skaidrs uz visiem laikiem, ka mans draugs Kārlis pagasta valdes vīrs nebūs vairs nekad. Viņš nav no manas partijas, un tā ir visa gudrība. Oi, oi, kaimiņi, mana partija ir stipra partija, un tā ir visa gudrība."

Kārlis tad pašlaik pirka cukuru, papirosus un ratu smēri. Viņš likās Miķeli nedzirdam, tomēr dzirdēja it labi, ka neviens no visiem, kas bija veikalā, Miķelim nepiebalsoja. Tikai kāds mierīgi noteica: „Ja man būtu vara, es gan tev, kurpniek, to muti aizšūtu, lai tu nemaitā pasauli."

„Tādu skroderu, kas man grib muti aizšūt, ir daudz, tikai nav neviena, kas viņiem to varu dod."

„Bet vienu gan es tev teikšu, kurpniek," sacīja tas pats, kas bija teicis par mutes aizšūšanu: „Šitādiem viriem, kā tev, Latvija nav īstā vieta."

„Jā, par mazu, lai varētu ko lielāku iztaisīt," kurpnieks tulkoja pretrunātāja vārdus pa savai patikai: „Kad cilvēks paceļas tā krietnāk uz pirkstgaliem, var pārspļaut pāri."

„Kam pārspļaut?!" Kārlis tas bija, kas tā vaicāja. Un viņš bija piegājis Miķelim gluži klāt.

„Tavai Latvijai un visiem taviem aizsargiem," Miķelis atšņāca bezkaunīgi smīnēdams.

Bet viņš bija kļūdījies, domādams Kārli par daudz labi pazīstam. Pēdējais balsiens vēl bija Miķelim uz lūpām, kad viņa muti aizsita cieti Kārļa plauksta, un sitiens bija tik negaidīts un spēcīgs, ka Miķelis atmuguriski streipuļodams atkrita uz grīdas un izbrīnā ieplēstām acīm noskatījās pakaļ Kārlim, kā tas neatskatīdamies izgāja no veikala, nesdams cukuru, papirosus un ratu smēri. Un Miķelis kā neticēdams vaicāja: „Kārlis? Vai tas bija Kārlis?"

Un kāds viņam atbildēja: „Tas bija viņš, un viņš tevi reiz no dīķa izvilka."

Tad Miķelis vairs nesacīja neko, piecēlās un gāja uz mājām. Bija maijs. Bija otrdienas vakars. Un Miķeli mocīja domas.

Un kad pagāja nakts, tad brokastlaikā Miķelis pieklauvēja pie Kārļa mājas durvīm. Iznāca Kārļa sieva un aicināja viesi, lai iet istabā. Saimnieka paša neesot mājās. Naktī aizsaukts un aizbraucis ar visiem saviem aizsargiem. Nezinot, uz kurieni. Jāuzgriežot radio, varbūt kaut ko teikšot rīta ziņās. Vai nu kādi manevri vai kas.

Miķelis apsēdās pretī logam, pie kura bija radio, un turēja rokas klēpī, nezinādams, vai tūdaļ iet uz mājām, vai — varbūt — sacīt saimniecei, kāpēc atnācis?

Viņš vēl nebija izšķīries, ko darīt, kad radio skaļrunī dunoša balss teica: „Pilsoņi! Apzinādamies savu atbildību tautas un vēstures priekšā, valdība atzinusi par nepieciešamu izsludināt izņēmuma stāvokli visā valstī un spert ārkārtējus soļus valsts iekšējās kārtības sargāšanai." Daudzi teikumi dunēja garām, ka Miķelis nesaprata, ko tie var nozīmēt, un viņš uztvēra tikai atsevišķas domas: „Mums jābūt stipriem — mums jābūt vienotiem. — Šo soli sapratīs un atzīs visi, kam dārga Latvija un viņas liktenis. — Lai stipra paliek tautas griba, tautas ticība un paļāvība Latvijas nākotnei." Un tad nāca vārdi: „Ministru Prezidents Kārlis Ulmanis un kara ministrs ģenerālis Jānis Balodis."

Pēc tam brīdi Miķelis sēdēja kā sastindzis un domāja, kas nu būs? Tad viņš piecēlās un teica: „Nekas, varbūt es varēšu pienākt citreiz, kad Kārlis būs mājās. Bet nu viņš mani vairs nesapratīs." Un viņš aizgāja.

Kad Kārlis pārbrauca no Rīgas, kurp viņš ar aizsargiem bija izsaukts naktī no 15. uz 16. maiju, viņam vajadzēja iet līdzi kārtībniekam izkratīt un apcietināt Miķeli.

Visu kratīšanas laiku Miķelis bija bāls un kluss, un visos viņa vaibstos un katrā kustībā varēja redzēt, ka viņš neko nedomā noslēpt. Uz kārtībnieka pirmo pieprasījumu viņš atdeva it visu, ko pie viņa meklēja: partijas grāmatas un visus partijas dokumentus. Ieroču viņam nebija, un viņš arī nemaz nezināja, kā revolveris ņemams rokā, jo viņš ne reizi mūžā nebija mēģinājis šaut. Ieročus viņš bija redzējis tikai citu rokās. „Es taču esmu kurpnieks," viņš teica.

Tad kārtībnieks lika viņam ģērbties un iet līdzi. Un kad viņš bija saģērbies un drebēja uztraukumā un bailēs, nezinādams, ko nu ar viņu darīs, tad Kārlis viņam vaicāja:

„Ko tu gribēji pie manis trešdien agri? Man sieva stāstīja, ka tu esot bijis."

„Gāju pie tevis... Bet nu tu mani vairs nesapratīsi."

„Kur tad nu pēkšņi tu gadījies tik nesaprotams?"

„Es nē... Bet man vajadzēja pie tevis aiziet jau tajā otrdienas vakarā, kad mēs bijām tikušies veikalā..."

„Nu?"

„Es gribēju tev sacīt, ka tu esi labi darījis..." Un to sacījis, viņš atkrita krēslā, saguba un aizlika plaukstas acīm priekšā, lai kārtībnieks un Kārlis neredz, ka viņam asaras acīs.

Tad Kārlis kaut ko teica kārtībniekam, ko Miķelis nesadzirdēja, un viņi abi izgāja pa durvīm, atstājuši Miķeli vienu.

„Vai jūs viņu tik labi pazīstiet, ka variet par viņu galvot?" jautāja kārtībnieks, kad viņi jau bija uz ceļa.

„No bērnības un visu mūžu," atsacīja Kārlis un pasmaidīja skumji, ka viņam tik savāds draugs.

Tad viņi dzirdēja, ka no savas mājiņas iznāk Miķelis, un viņi redzēja, ka viņš steidzīgi un palēkda-

mies klibo šurp. „Jūs mani aizmirsāt," viņš teica aizkusis, kad bija pienācis Kārlim un kārtībniekam klāt, un viņa smaids bija tik savāds, ka nevarēja zināt, vai tajā vairāk prieka, neticības, izbrīnas vai pēkšņu skumju.

„Ko tu domā darīt, ja tu vari palikt mājās?" cietā nopietnībā vaicāja Kārlis, Miķelim tieši acīs skatīdamies.

Un pirmo reizi mūžā Miķelis viņam droši un palāvīgi skatījās pretī, un teica: „Taisīšu zābakus ar labiem papēžiem, lai tādi vīri, kā tu, var īstā laikā pa īstam atsperties. Tu zini, ka es varu būt labs kurpnieks."

„Lai notiek, Miķeli!" Un Kārlis draudzīgi smaidīdams pamāja Miķelim ar galvu.

Tad tā patiešām arī notika.

Adolfs Erss.

Idejas

Tēlojums.

„Kad mēs bijām jauni, tie bija laiki: mēs strādājām tautas labā, mēs nostājāmies pret carismu. Saprotat, pret carismu. Tas kaut ko nozīmē, kad tev katru brīdi draud Stolipina apkaklīte. Mums bija ideja. Un bija vēl lielāka ideja — Latvija. Un tālāk mums bija ideja — sociālisms. Vecs vai jauns laucinieks, vai pilsētnieks — visiem bija mērķis, bija par ko dzīvot. Idejas, idejas, dodat idejas!"

Tā runāja piektā gada revolūcionārs, tagad ministrijas ierēdnis Apinis, sēdēdams kamanās blakus aizsargu nodaļas dalībniekam Purēnam, vēl gandrīz jauneklim. Viņi brauca no vakara vilciena uz piecpadsmit kilometru tālo draudzes centru, kur rīt nolikta rajona aizsargu apmācība, svinīgais solījums, lekcijas un vakarā teātŗa izrāde.

„Jūs, Apiņa kungs, esat dzīvojuši skaistā laikā," Purēns atbildēja: „Tas tiešām bija idejisks laikmets. Bet toreizējās idejas ir piepildījušās, vai pārdzīvotas. Viss mainās, viss paiet un nāk kaut kas cits. Ir tiesa, mums, latviešiem bija viens tāds laiks, kad mēs vairs nezinājām ceļa, nebija ideju, nebija ideālu; vecie dzīvoja no ideju atmiņām, jauniem nebija nekādu sabiedrisku mērķu, nekādu ideju. Šis tukšuma laiks visbaigāks bija tā ap divdesmit astoto un trīsdesmito gadu. Pēc tam jau sākās dzīvāka darbība lauku sabiedrībā; tā norisinājās aizsargos un zemnieku organizācijās, un tās iznākums bija 15. maijs. Kas tagad notiek laukos, kāda tagad kļūst lauku jaunatne, to vajaga redzēt, lai saprastu. Aizsargu un mazpulku organizācijās tagad pulcējas jaunatne. Un te viņu saista ideja. Tā nav revolūcionāra, tā nav šķiras ideja. Tā ir visas tautas ideja: vienprātīgā darbā celt augstu Latvijas saimniecisko un garīgo kultūru un būt vienotiem un stipriem Tēvijas sargiem."

„Vai visas tautas slāņus tā izdosies apvienot?" Apinis šaubījās.

„Mūsu tautā nav tik pretišķīgu slāņu, lai tas neizdotos," Purēns atbildēja: „Un kur preteškības ir, kā starp kalpiem un saimniekiem, tur mēs gādāsim, lai viņas kļūtu mazākas, lai arī rokpelnis un kalps varētu dzīvot kā kultūrāls latvietis. Pienāks laiks, kad kalpiem būs savi dzīvokļi, savas bibliotēkas, teātri un kīno, tāpat kā pilsētas strādniekiem. Tad laucinieki netrauksies uz pilsētām kā tagad. Tas nav izdarāms pāris gados, bet desmit gados jūs laukus vairs nepazīsiet, Apiņa kungs."

„Tās tiešām ir labas idejas, kaut tik visi vienprātīgi tās censtos piepildīt. Kaut tie, kam nākas, nestu arī upurus, lai Latviju padarītu labu un daiļu, taisnīgu un ikvienam mīļu."

„Mēs ticam, ka tā būs," Purēns noteica.

Bija jau nakts, kad braucēji ieslīdēja apsarmojušā gatvē.

„Te droši vien būs kāda muiža," Apinis minēja, jo nekad pa šo ceļu nebija braucis.

„Jā, Cesvaines muiža, kādreiz baronu Volfu rezidence, uz pils durvīm vēl tagad redzami vilku tēli. Lūk, kur parkā apgaismotie logi, tur tagad vidusskola."

Apinis ilgi noskatījās gaišajos skolas logos.

„Un tas tomēr piepildījās," viņš teica, kad ugunis palika aiz muguras.

„Kas?" Purēns vaicāja.

„Kad piektā gadā saniknotie ļaudis sāka dedzināt muižas, apdomīgākie un tālredzīgākie uzstājās pret to. Viņi teica: pilis mēs pārvērtīsim skolās. Tas ir noticis. Tautas griba reiz piepildās."

Purēns Apinim vēl rādīja dzirnavas, pastu, pienotavu, baznīcu.

„Lūk, Šlākas krogā tagad kultūras veicināšanas biedrībai izrīkojumu zāle. Otrā galā kooperātīvs, skārnis, veikali. Tur stacijas pusē atrodas Mucu kalns. Pie tā piektā gadā tautas milicija uzbruka kazakiem. Pie pils vēl stāv divas liepas. Zem tām kazaki ar pipkām nosita muižas pārvaldnieku Aderkasi, kuŗu dēvēja par revolūcionāru. Lupiķa priedēs nošauts revolūcionārs Lupiķis, turpat arī apraksts."

„Vai viņa kaps tagad apkopts?" Apinis vaicāja.

„To vajadzētu gan darīt, bet darīts tas vēl nav. Nav jau ar lāga zināma kapa vieta. Ļaudis rāda gan kādu laukumiņu, kur aug kupla zāle — tur vajagot būt."

Braucēji slīdēja tālāk baltajā ziemas krēslā. Muiža palika aiz viņiem. Zirgs rikšoja. Pretim tuvojās bērziem apaudzis uzkalniņš. Pie viņa zirgs pieturēja gaitu, it kā vezums būtu kļuvis smagāks, it kā neredzami gari būtu piesēdušies kamanās, sametušies uz sliecēm. Varbūt jautrā turku kaŗa zaldāta Kažmēru Andrieva dvēsele atsteigusies no kapsētas un uzmetusies uz sliecēm, lai paved līdz Karātavu kalnam, kur palicis viņa cigāra gals.

„Šis ir Karâtavu kalns," Purêns rādīja uz bêrziem: „Un Kažmēru Andrievs bija visdrošsirdīgākais turku zaldāts, dzimis Cesvaines pusē un bijis tik varonīgs, ka bez viņa turku kaŗu krievu ķeizars būtu pazaudējis. Viņš ne visai sen kā nomira ap simts gadus vecs. Kas viņu šajā pusē nepazina? Kažmēru Andrievu. Iedams no mājas uz māju, viņš stāstīja par saviem varoņdarbiem pie Pļevnas, Donavas, Stambulas. Viņš stāstīja, kā nošāvis deviņsimts deviņdesmit deviņus turkus."

— Bija skaidra pēcpusdiena. Eju un skatos — pie Šipkas grāvī guļ tūkstots turku, visi vienā līnijā. Sarkanās cepures kā bekas rindā izstiepušās, šiem plintes rokā. Gaida krievus. Pag, es viņiem rādīšu, tā domāju un lādēju savu plinti. Kas tā bija par plinti! Paša ķeizara dāvāta. Lodi varēja likt iekšā divu sprīžu gaŗumā. Ieliku to vislielāko. Nogūlos uz vēdera zemē, plinti nostādīju uz akmeņa, iespļāvu saujās, notēmēju tā, lai lode vienā rāvienā iet cauri visām tūkstots bekām. Vī, kur te vajadzīga laba acs — var taču kāda galva pakustēties, var iziet no rindas. Bet man tas nekas, man laba acs. Novilku zikti tā — uz mata un piespiedu gaili. Bet ta bija blīkšķis! Visas tūkstots cepures guļ. Eju skatīties. Redzu, deviņsimts deviņdesmit deviņi turki beigti un viens aizbēdzis, tikai cepure palikusi. Es tūliņ ar ziņu pie ķeizara. Šis man uzsit uz pleca un saka „Molodec, Kažmēr Andriev!"

Citreiz ar turkiem iznāca traka šaušanās. Šo vesels simts, es viens pats. Aizslēpies aiz akmeņa, es tik šauju, es tik šauju. Turki veļas kā pupas, ar katru šāvienu pieci, seši. Šie tā saskaišas, ka atved lielgabalu un sāka vārīt no tā. Bet lodes man pāri un krūmos iekšā. Bet tad nāca tik liela lode kā pērnais sivēns un taisni uz akmeni. Es to pamanu un ātri aizlecu aiz paegļu krūma. Lode davai skriet ap akmeni, mani meklēt. Trīs reizes apskrēja. Es tik smīnu. Kažmēra Andrieva kā neatrod, no dusmām ņem un pārplīst. Bet Andrievs dzīvs. Es vēl ilgi tur būtu slānījis turku zaķpastalas, bet pienāk ķeizars un saka: „Nāc nu, Kažmēr Andriev, pusdienā, citādi visus turkus nošausi viens pats." Ko lai dara, ķeizaram jāklausa. Gāju ar.

Kad kaŗš bija izkaŗots un jābrauc mājā, ķeizars man uzdāvināja cigāru. Kas tas bija par cigāru! Tāda neviens zaldāts nedabūja. Vienīgi Kažmēru Andrievs. Tas bija tik liels, ka seši zaldāti man to nesa pa priekšu, kamēr es vilku dūmu. Tad es braucu mājā ar lielo cigāru zobos un ar sešiem nesējiem priekšā. Kad iekāpu ešalonā, cigāra gals bija jābāž laukā pa logu, jo vagonā nebija vietas. Gar dzelzceļu stāv telegrafa stabi. Kuŗu mans cigārs ķeŗ, tas nolūzt, kuŗu keŗ, tas nolūzt. Bet cigārs vesels. Tad pats Skobeļevs man pienāk un lūdz: „Lūgtu, Kažmēr Andriev, pavelc savu cigāru iekšā, lai nelauž stabus. „Klausos, Jūsu augstdzimtība!" es šim atbildu, atdodams godu.

Kad ešalons pienāca Cēsīs, es cigāru biju nosmēķējis tik tālu, ka tas bija jānes vairs tikai diviem vīriem.

Cesvaines barons dabūjis zināt, ka Kažmēru Andrievs atgriežas no kaŗa, nevar nociesties. Uz Cēsīm pretim atsūtījis trīs zirgu karieti. Tie tik bija zirgi! Straujāki par turku lodēm. Skrēja, ka vējš cepuri rāva nost. Es tik sēdu karietē atgāzies un kūpinu ķeizara cigāru. Bet kā tieku pie Cesvaines Karātavu kalna, dzirdu varen jauku putna čivināšanu. Man gribas paskatīties, kas te bērza zarā čivina, strazds vai zvirbulis. Turku zemē tāda jaukuma nebija, starp ložu svilpieniem putnu balsis aizmirsušās. Un kā pagriežu galvu, tā mans cigārs atsitas pret bērza zaru un pārlūzt. Degošais gals nokrita zemē pašos Karātavu kalna sānos. Tur izdega bedre, kuŗa vēl šodien redzama.

„Tādi bija Kažmēru Andrieva stāsti," Purēns nobeidza, kad Karātavu kalns atradās jau tālu aiz muguras.

„Kur tik latvieši nav kaŗojuši," Apinis izsaucās: „Turcijā, Krimā, Mandžūrijā, Krievzemē, Dāņu zemē, Vācijā un Zviedrijā, Polijā un Lietuvā, visos laikos un visās pasaules malās. Visur lijušas viņu asinis, visur atdusas viņu kauli. Kāda liela tauta mēs būtu, ja nebūtu izkauta kaŗos. Un arvienu mēs esam kaŗojuši priekš citiem, tamdēļ ka savā laikā nepratām kaŗot priekš sevis, celdamies ar cilti pret cilti. Zemgalieši, latgaļi, igauņi, žemaiši un augštaiši neturējās kopā pret vāciem un krieviem, bet savā starpā cēla naidu un kaŗus. Velti jau nesaka: vienībā spēks. Toreiz vienības nebija."

„Tagad mums ir patstāvība," Purēns piebalsoja: „Un patstāvības tālākam mērķim jābūt: vienība un spēks tautā un starp tautām."

„Turku zaldāts Kažmēru Andrievs tik nesen aizgājis pie saviem kaujas biedriem, kā pēdējā turku kaŗa ēna. Kaut latvietim nekad vairs nebūtu jācīnās zem sveša karoga."

„Jā, tā arī ir ideja, jaunā laika ideja," Apinis atcerējās sarunas sākumu: „Par to ir vērts dzīvot un strādāt. Kaut jaunā paaudze tam ticētu un to redzētu."

„Tās ir tās pašas piektā gadā uzsāktās idejas, Apiņa kungs, Purēns sacīja: „Tās nav mirušas, tikai nonākušas tālākajā attīstībā. Tagadējam laikam jāpiepilda tas, ko jūs sapņojuši. Piektā gada paaudze bija sapņotāju, tagadējā — darītāju paaudze. Toreizējā tautas milicija, kas gāja cīnīties ar melno sotņu, ar kazakiem, bijis sākums mūsu armijai, aizsargiem, tas bijis sākums arī partizāņiem, kuŗi cīnījās ar lieliniekiem un no kuŗiem aizsargi izauguši. Un tagad tauta šim savam kaŗaspēkam pieslienas vairāk kā jebkad. Tauta grib savu neatkarību sargāt un nekad nezaudēt. To pierāda visu tautas slāņu piesliešanās aizsargiem. Tas sevišķi sakāms par laukiem."

Lēnas sniega pārslas laidās no gaisa. Koku zari ceļmalās uztvēra sniegu balti un viegli. Braucēja domas kļuva klusas kā sniega pārslas. Viņi apklusa, katrs domādams savu, bet varbūt vienu domu. Māju logos aiz sniega klajuma uguntiņas izdzisa. Nakts.

Zirgs nogriezās no lielceļa pa šauru sniegā iebrauktu sliedi, kuŗas galā stāvēja mājiņa ar jaunu dēļu apšuvumu un uguntiņu logā.

„Te mēs paliksim nakti," Purēns sacīja: „Te dzīvo mani vecāki. Rīt jūs redzēsiet, kā pie mums strādā aizsargi."

(Turpinājums sekos.)

Alfons Dodē.

Karodznieks

Pulks atradās kaujā uz kādas dzelzceļa stigas, kura noderēja par mērķi visai prūšu armijai, kas stāvēja iepretim, mežā. Apšaudīšanās notika no 80 metru attāluma. Virsnieki kliedza: „gulties!", bet neviens negribēja paklausīt, un lepnais pulks palika stāvot, sapulcējies ap savu karogu.

Rietošās saules apvārksnī — nogatavojies kviešu lauks, ganības, ļaužu pūlis, izmocīts, ietīts biezos dūmos, izskatījās kā ganāms pulks, kuŗu pārsteidzis uz klaja lauka briesmīga negaisa pirmais viesulis. — Izlikās, itkā uguns lietus nāktu zemē uz šo stigu. Dzirdams bija tikai, kā sprakšķēja un svilpa lodes, lidodamas no kaujas lauka viena gala uz otru, kā kāda briesmīga instrūmenta uzvilkto stīgu atbalss.

Laiku pa laikam karogs, kuŗš pacēlās pāri galvām, sakustējās ložu saceltā vējā, tad piepeši atskanēja kāda stipra un svarīga balss, kas pārspēja kaujas troksni un ievainoto vaidus un lāstus: „Pie karoga, bērni, pie karoga!" Tanī pašā momentā kāds virsnieks metās kā ēna šinī sarkanajā miglā, tad karogs saslējās un atkal plīvoja pāri kaujas laukam. Divdesmit divas reizes karogs apkritis!... Divdesmit divas reizes viņa kāts, izkritis no mirēja rokas, atkal pacēlies; un kad pēc saules norietēšanas saujiņa kareivju, kas no visa pulka vēl bija atlikusi, atkāpās, no karoga seržanta Hornija rokā bija atlikusās tikai skrandas.

Šis seržants Hornijs bija vecāks vīrs, kas tikko prata parakstīt savu vārdu, un 20 gadus viņš bija pūlējies, lai nopelnītu instruktora uzsuvumus. Visa atradeņa posta un bēdu dzīve — bija salasāma uz viņa zemās pieres, salīkušās muguras un redzama viņa nedrošā gaitā. Bez tam viņš arī drusku stostījās, bet daiļrunība jau karoga nesējam nebija nepieciešama.

Tanī pašā kaujas dienas vakarā viņa priekšnieks to uzrunāja: „Tavās rokās tagad atrodas karogs, sargi un glabā to!" Un viņa vecajam kareivja mētelim, kas bija izturējis gan uguni, gan lietu, tika piesprausts leitnanta zelta nozīmes. Šīs nozīmes tagad bija šī pazemīgā vientiesīsa dzīves lepnums. Viņa stāvs saslējās. Līdz šim nabadziņš bija ieradis staigāt salīcis, acis nodūris, tagad viņš droši pacēla savas acis, lai arvien redzētu savā priekšā karoga skrandas plīvināmies un turētu tās godā pāri navei, nodevībai, sabrukumam.

Nebija cilvēka, laimīgāka par Horniju, kad tas kaujās turēja karoga kātu abām rokām, nostiprinājis to ādas makstī. Ne viņš tad runāja, ne pakustējās. Nopietns, kā priesteris, saprazdams, ka viņš rokās tura svētumu.

Kad pienāca septembris, armija bija ielenkta Mecā. Šī garlaicīgā nīkšana dubļos un netīrumos, kur lodes rūsēja, kur pirmais kaŗaspēks pasaulē, demorālizēts caur bezdarbību un pārtikas trūkumā, mira aiz gaŗa laika un no drudža.

Ne priekšniecība, ne vienkāršie kareivji, neviens vairs necerēja uz labvēlīgu iznākumu, vienīgi Hornijs nezaudēja dūšu.

Viņa trīskrāsainā skranda stāvēja savā vietā un kāmēr viņa acis to tur redzēja, viņam likās, ka nekas vēl nav zaudēts.

Pēc kaujas beigām pulkvedis paturēja karogu pie sevis, kādā Mecas priekšpilsētā, un rūpīgajam Hornijam bija ap dūšu, kā mātei, kas nodevusi savu bērnu zīdītājai. Viņš par karogu vien domāja. Kad garlaicība viņu par daudz mocīja, tas skriešus devās uz Mecu, lai apskatītu karogu, kas mierīgi pret sienu atbalstīts, stāvēja arvien tanī pašā vietā. Tad viņš gāja atpakaļ uz mājām, pilns cerības un pacietības. Viņš vēl arvien sapņoja par to, ka trīskrāsainais karogs beidzot tomēr uzvarēs un plivināsies pār prūšu tranšejām.

Karogs saslējās un atkal plīvoja.

Ar maršala Bazēna dienas pavēli tika iznīcinātas visas H. illūzijas. Kādu rītu H., piecēlies, redzēja, ka nometnē valda liels uztraukums. Kareivji stāvēja grupās, uztraukti, uzbudinājumā nikni kliedza dūres pacēluši, šādā veidā izrādīdami savu sašutumu par vainīgo. Atskanēja saucieni: „ņemsim to ciet! nošaut to!" — Un virsnieki cieta klusu; tie nogāja pie malas, galvas nokāruši; likās itkā viņi kaunētos no saviem ļaudīm. — Patiesi, bija arī apkaunojoši: atnāca ar 150,000 labi apbruņotiem spēcīgiem kareivjiem un uz maršala pavēli tos bez cīņas nodeva ienaidniekam.

„Un karogi?" jautāja Hornijs nobālēdams...

„Karogi tika nodoti kopā ar ieročiem, ar visu, kas pāri palicis, ar visu, visu . . ." „Dievs sodi!" stostījās nabaga vīrs, „bet manu karogu tie nedabūs . . ." un viņš sāka skriet uz pilsētas pusi. — Arī tur valdīja liels uztraukums: nacionālgvarde, pilsoņu gvarde, kareivji — visi kliedza, uzbudinājās. Deputācijas drebēdamas steidzās ar ziņojumiem pie maršala.

Hornijs neko neredzēja un nedzirdēja. Steigdamies pa Fotūras ielu, tas sarunājās pats ar sevi: „Atņemt man manu karogu! Nu tad iesim! Vai tas iespējams? Vai kādam bija tiesības to darīt? Lai viņš dod prūšiem to, kas viņam pašam pieder! savus apzeltītos ratus, savus skaistos Meksikas traukus; bet karogu? — karogs pieder man... tas ir mans gods! Es aizliedzu to aizskārt!"... Visu to viņš izkliedza stostīdamies un skriedams. Beigu beigās viņam bija sava ideja, ļoti skaidra, ļoti vienkārša: paņemt karogu, izlausties cauri prūšu kaŗaspēkam kopā ar tiem, kas vēlētos viņam sekot, un aiznest atpakaļ uz savu pulku.

Kad Hornijs nonāca galā, viņam neatļāva pat ieiet iekšā. Pulkvedis, sadusmojies arī uz viņu, negribēja nevienu redzēt... bet Hornijs tam nepiegrieza vērību. Viņš lādējās, kliedza, grūstījās: „Manu karogu... es gribu savu karogu . . ." Beidzot atvērās kāds logs: „Hornij, vai tu tas esi?"

„Jā, es..."

„Visi karogi atrodas arsenālā... ej vien prom... tev iedos zīmi..."

„Zīmi?.. Ko lai daru ar to?.."

„Tā maršals pavēlējis..."

„Bet, pulkved..."

„Liec mani mierā!" un logs atkal aizvērās.

Vecais Hornijs streipuļoja kā dzērājs.

„Zīmi..., zīmi..." viņš atkārtoja neapzinīgi. Beidzot viņš sāka iet, viņš zināja tikai to, ka karogs atrodas arzenālā un viņam par katru cenu tas jādabū atpakaļ...

Arsenāla vārti bija plaši atvērti, lai ielaistu prūšu vezumus ar partiku, kas gaidīja pagalmā savu kārtu. Hornijs kratīja drebuļi. Tur stāvēja visi citi karognesēji, piecdesmit jeb sešdesmit virsnieki, dziļi noskumuši, klusi... un šie rati, kas mirka lietū, šie vīri, kuŗi stāvēja pie ratiem, galvu nokāruši: viss tas izskatījās pēc apbedīšanas. Vienā stūrī visi Bazēna armijas karogi bija samesti kaudzē uz netīrā bruģa. Cik bēdīgi izskatījās šīs zīda karogu skrandas, zelta bārkstu atliekas, apzeltītie karogu kāti, nomesti tur zemē, dubļos.

Kāds prūšu virsnieks pacēla pa vienam karogus, izsauca attiecīgā pulka vārdu un izdeva karoga nesējam zīmi.. „Hornij, tevi sauc... ej saņemi savu zīmi..."

Viņš sakustējās...

Karogs bija tepat, viņa priekšā. Tas tiešām bija viņa karogs, skaistākais un visvairāk cietušais. Uzskatot karogu, Hornijam ienāca prātā, kā viņš stāvēja tur augšā, uz stigas, viņš dzirdēja lodes svilpam un pulkveža vārdus: „Pie karogiem, bērni!" Tad krita 22 biedri, un viņš, divdesmit trešais devās turp, lai paceltu un turētu nabaga karogu, jo nebija rokas, kas to varētu saturēt. Ak, toreiz, tanī dienā viņš bija zvērējis to sargāt un glabāt līdz nāvei — — un tagad?..

Asinis viņam sakāpa galvā, par visu to domājot. Apjucis, samulsis viņš metās uz prūšu virsnieku, izrāva tam no rokām savu dārgumu, sagrāba abām rokām, tad viņš pacēla karogu tik augsti, cik tik varēja un sauca: „Pie karoga...." bet balss aizrāvās. Viņš juta, ka karoga kāts dreb, izslīd viņam no rokām. Šinī gaisā, šinī nāvējošā gaisā, kuŗš tik smagi gūlās uz ienaidniekam nodotām pilsētām, karogi vairs nevarēja plivināties, neviens pašlepns radījums vairs nespēja dzīvot... Un vecais Hornijs sabruka kā nopļauts.

No franču valodas tulkojusi **M. V.**

Alfrēds Ozols,
4. J. a. p. aizsargs.

Dzimtā zeme un aizsargi

Dzimtā zeme...

Aprimstiet uz mirkli. Pārtrauciet domu gājienu un klusu, tikko dzirdami izrunājiet: dzimtā zeme... Vai jūs nejūtat, ka pēkšņi esat kā dievlūdzējs, kas dzird pār savām lūpām plūstam ko svētu, dārgu un ne ar ko neatvietojamu — vienreizēju,, kā jūs pats, un mūžīgu, kā daba pati.

Dzimtā zeme...

Daudz skaistās dziesmās apdaiņots tās krāšņums, daudz pasakās un teikās stāstīts par viņas mītiem, noslēpumu un brīnumspēku avotiem, bet tas viss ir tikai kā skaista pērļdzidra rasa, tikai pilieni no lielā un nedalāmā; pats pirmavots — visam sākums un arī gals, kur dīdzis un audzis viss, kur ikvienam arī nonākt atpakaļ un zaroties atkal no jauna — pati zeme, dzimtene pati vienreizīgā katram un mūžīgā visiem, tā paliek pāri visam, tā ir tas kristalldzidrais trauks, no kuŗa dziesmu un pasaku skaistums izlijis aiz pārpilnības un mirdz audzēm cauri kā dzidri vaŗavīkšņu zaigojoši pilieni.

Daba vienmēr rāda pati ceļu uz sevi, bet māksla to palīdz dziļāk un krāšņāk izjust, redzēt to skaistumu, kas būdams ikdienīgs, mums daudzkārt sāk likties mazvērtīgs.

Visas izjūtas ir vienreizīgas un neatkārtojamas par sevi, bet pašos pamatos tomēr vienveidīgas. Prieki, bēdas, sāpes, viss bijis, ir un būs, bet katru dienu mēs tās izjūtam no jauna, katru brīdi tās mūs dedzina un kveldina, vai slāpē un nomāc par jaunu.

Dzimtā zeme ir tik pat veca, cik cilvēce un dzimtās zemes mīlestība tāpat. Tā ir tikpat stiprs un jau iedzimts, ieaudzis spēks, kā dzīvības instinkts. Vai mēs ik brīdi, sagādādami sev uzturu, tērpus un apavus, domājam, ka to darām dzīvības uzturēšanas labad? Nē, taču! Tas ir dabīgi un tam tā jābūt.

Šī sajūta mūsos jau organiska, mēs viņu jūtam, bet nedomājam. Dzimtās zemes mīlestība ir tāda pati. Mēs nedomājam, bet mīlam — ik pēdu tās zemes, kas mūs kā bērnus vadījusi nedrošiem soļiem pretī pasaules brīnumiem, mēs mīlam ik metru ceļa, kas mums pavēris jaunus apvārkšņus, atceramies ik upes līkumu, kas mums atvēris savu ūdeņu bagātību un skaistumu. Mēs mīlam to apkārtni, kur esam pirmos elpas vilcienus dzimtās zemes gaisa iesūkuši sevī, kur mūsu tēvi un mātes cēlušies, auguši un aizgājuši veļu dusā...

Dzimtā zeme ir skaistums pats par sevi. Ne jāiet pie tā ar kaut kādu mērauklu — to nedrīkst un nav brīv, — jo nav arī iespējams noteikt: skaista dzimtā zeme būs, ja tā saturēs tik un tik ezeru, tik kŗauju krastu ar krāčainām kalnu upēm un saules spodruma apzeltītu dienu. Dzimtā zeme ir skaista un visskaistākā, jo tā ir mūsu, un tāpēc, ka mēs esam viņas un ka mēs mīlam viens otru — kā radītājs un kā radītais.

Ne jau novietojums un atrašanās vieta dod skaistumu, bet gan mūsu attiecības un stāvoklis. Dienvidzemes ar bezrūpju saulainām dienām, krāšņu faunu un floru mums nevar apmierinājuma vairāk sagādāt, kā tikai ar savu skaistumu, kas mums neparasts, par kuŗu mēs papriecāsimies, lai to atkal — aizmirstu. Mēs viņu apbrīnosim, mums tas patiks, bet mēs pēc viņa neilgosimies un labākās domas un sirdsjūtas būs pašos dziļumos mierīgas un aizvērtas.

Dzimtā zeme var būt taiga, kur tikai vientulība un meža zvēri, stepe, ko saldē niknie ziemeļvēji, tuksnesis, kur auļo taifuni un smiltis līst veldzes pilnā lietus vietā, vai arī nepārredzami ziemeļzemes ledus

V. Upīša uzņēmums

Dzimtenes ainava.

klāji ar tundrām un sīkiem, kropliem bezaugļu kociņiem un asu sūnu, tomēr viņa mums būs vismīļākā un tai pieķersimies jo vairāk vēl tāpēc, ka viņa tik nabadzīga, bet mūsu.

Katrā vietā savs skaistums un to pazīst un izjūt līdz pilnībai tikai tas, kas tur audzis, cietis un cīnījies. Uz nezināmi garu laiku būt šķirtam no savas dzimtenes ir tāds pats nāvējums, kā kalnu ērglim šķautņaino klinšu un neaprobežotās brīves vietā — silts krātiņš un gatava barība līdz miršanas stundai zooloģiskā dārzā.

Gadi ir gājuši un simteņi izkūpējuši līdz dūmiem zilajā nebūtības miglā, bet mūsu dzimtā zeme — dzintarzeme Latvija joprojām ir mūsu. Kas nav pārciests, kas pārdzīvots, cik sviedru liets grūtajos apspiestības gados, cik asiņu pirms tam, kamēr dižā Zemgale un citi brāļu novadi krita. Cik vēlāk, kad pēc pasaules kaŗa dārdiem, pēc postažas un haosa, atkal no visām pusēm savilkās jauni vilku bari, cik labāko dēlu bija jāupurē, lai Tēvzeme kļūtu brīva un latvji noteicēji un valdītāji.

Nu tas ir piepildījies. Ne gadiem, bet dienām un stundām esam auguši un gājuši atdzimtnei pretī. Kad tas ir noticis. tālākais ceļš — uz pilnību. Tas ir garš un grūts ceļš, bet laba vadītāja norādījumiem sekojot, viss veicams.

Šajā ceļā, kur lieli nopelni bijuši arī aizsargiem un kur joprojām tiem ierādīta goda pilna vieta, — kā ceļvedis un svētums vienmēr jātur godā dzimtās zemes mīlestība. Kā mums katram ir jāmīl un jārūpējas par savu tēvu un māti, tāpat un daudzkārt vairāk šis pienākums ik brīdi mūs saista ar savu Tēvzemi. Vecāki kādreiz savā cilvēcīgajā vājumā var likties un pat būt mums slikti, kaut arī mēs tos mīlētu, bet dzimtā zeme nekad — viņa ir un paliks vienmēr tā pati, kaut arī un kādreiz mūs aiztur neceļi. Ja mīlēsiet savu zemi, viņa jūs nepametīs nekad. Tā ir pirmā un pēdējā vieta, kur cilvēks vienmēr var atgriezties.

Aizsargu organizācija ir tas dzīvais spēks, kam Tēvijas un dzimtās zemes mīlestība jāvieno visi, kam jārāda ceļš un jābūt par priekšzīmi visur un vienmēr. Un kur ir priekšzīmes spēks? Taču darbos, ne vārdos vien.

Daudz ir darīts un šī darba rezultāts tas, ko nu mēs visi vienotībā baudām. Bet neaizmirsīsim, ka mūsu garam, mūsu mīlestībai ir jābūt nemirstīgai — ik rītus savā krāšņumā un spēkā jāatdzimst kā Feniksam. Kā ticīgais iet dievnamā tikai svētkos un svētdienās, bet tic vienmēr, tāpat dzimtās zemes mīlestībai mūsos jābūt ik brīdi, vienalga, ikdiena, darbs, vai prieks, bet viņu stiprināt varam svētdienās un svētkos, kad esam visi kopā. Ne skaļiem vārdiem tā jāsludina — viņai vienmēr jākvēl kā oglei un kad vajadzīgs — jāuzliesmo un jāiesilda tie, kas auksti, bet jāsadedzina ar naida spēku, kas pret mums.

Katru panākumu noslēpums ir nemitīgs darbs un cenšanās. Neaizmirsīsim, ka neesam ieguvuši vēl visu, bet joprojām darba pilnas rokas. Ikviens lauks, ja tas jau ir labi kopts un sola raženu devu, ir jākopj vēl vairāk un jo rūpīgāk; ikviena sēkla, ja tā jau ir vērtīga un satur sevī lielu potenci, ir jāiesēj un jādīdzē ar divkāršu uzmanību, lai no tās nekas neietu zudumā.

Mīlestība pret savu dzimto zemi ir tā sēkla, un mums un visiem jābūt kā tīrumiem, kur tai pienācīga un goda vieta.

Visi roku rokā, plecu pie pleca — vienotā darbā un gribā, visi kā viens un ikviens kā visi, vienalga vai rokas tura arkla balstu, kaltu, lāpstu, āmuru vai spalvu, — dzimtās zemes mīlestībā un darbā par tautu un Tēvzemi visiem jābūt vienkopus ciešā un nešķiramā ķēdē.

„Mēs, maza cilts, mēs būsim liela tik — cik mūsu griba!"

CHRONIKA

3. Ludzas pulks.

* Pulka komandieris E. Mauriņš un kultūrālās nozares vadītājs O. Svenne izsūtījuši šādu uzaicinājumu Ludzas apriņķa tautas tradiciju vācējiem un krājējiem:

„Folkloras krātuvē no citām Latvijas daļām ir savākti bagātīgi mūsu tautas gara mantu krājumi, bet no Latgales pagastiem un apriņķiem šo materiālu ir vismazāk. Lai šo trūkumu izlīdzinātu un paglābtu no aizmirstības tās tradicijas, kuras līdz šim vēl uzglabājušās tautas atmiņā, mums visiem — aizsargiem, aizsardzēm, koristiem, sportistiem, skolotājiem, kursu un lekciju apmeklētājiem un it visiem sabiedriskiem darbiniekiem — nekavējoties jāstājas tautas gara mantu vākšanas un krāšanas darbā. Mūsu apriņķis ir bagāts nevien tautas gara mantām, bet arī īpatnējām parašām, tautas tērpiem, vēsturiskām un aizvēsturiskām vietām. Senču tradiciju gaismā celšana stiprinās tautas nacionālo pašapziņu un vienību, un tādēļ šo vērtību meklēšana, pētīšana, uzrakstīšana un aprakstīšana lai ietilpst mūsu pulka kultūrālās dzīves uzdevumos. Uzdevuma sekmīgākai veikšanai jāņem vērā zemāk minētie norādījumi:

1. Tautas tradicijas — daiņas, pasakas, teikas, sakāmvārdi, ierašas, māņi un ticējumi — jāuzraksta tieši tā, kā teicēji saka, pie tam jāpūlas uzrakstīt visas savā apkārtnē esošās tradicijas. Aprakstot dažādus senlaiku paradumus, sevišķa vērība jāpiegriež vakarēšanai.

2. Tautas mūzikā — uzrakstīt īpatnējās tautas dziesmu meldijas, sīki aprakstīt veclaiku rotaļas un dejas (uzrādot pareizu takti un ritumu); aprakstīt seno laiku mūzikas instrūmentus, pieliekot klāt zīmējumus. Kur būs atrodams kāds pilnīgs veclaiku mūzikas instrūments, pulks lūkos to iegūt pirkšanas ceļā.

3. Svarīgākos momentus cilvēka mūžā — radības, kristības, precības, vedības, kāzas un bēres — sīki aprakstīt, sakarā ar seno laiku parašām, pievienojot attiecīgo dziesmu apsveikumu un novēlējumu tekstus.

4. Senču svinamās dienas — Saulgriežus, Jaunu gadu (ķekatas), sveču dienu, Meteni, Pelnu dienu, Māras dienu, Jurģus, Pieguļnieku svētkus, Līgo svētkus, Labrenci, Bērtuļus, Pļaujas svētkus, Jumi, Miķeļus, Veļu dienas, Mārtiņus, — aprakstīt ar parašām, māņiem, ticējumiem, rotaļām, kostīmiem.

5. Seno tautastērpu pilnīgi apraksti (kā sieviešu, tā vīriešu), pieliekot, pēc iespējas, klāt zīmējumus krāsās; vērtīgi būs tikai vietējo oriģinālo tautas tērpu apraksti.

6. Tautas ārstniecība — buŗamo un pūšamo vārdu teksti, norādot, pret kādām slimībām tie lietoti; uzskaitīt slimības, kuŗu dziedināšanā pielietota laitīšana, braucīšana, riebšana u. c. ārējie līdzekļi. Sastādīt pilnīgu vietējo tautas ārstniecības augu sarakstu, uzrādot, kādā sagatavojumā un pret kādu slimību katrs no augiem lietāts. Ārstēšana ar minerālvielām, pārdabisko spēku piesaukšana (labie un ļaunie gari).

7. Vēstures pieminekļu — pilskalnu, seno kapeņu, seno un jaunāko laiku kauju vietu un kaŗa kapu apraksti, norādot viņu atrašanās vietas (pagasts, ciems vai apgaita). Dažādas teikas, leģendas un nostāsti par pilskalniem, kapenēm, vecām baznīcām, svētiem ozoliem un liepām, akmeņiem u. c. vērā liekamiem vēstures un dabas pieminekļiem.

Katram tautas tradiciju vācējam (-jai) savāktie materiāli tūliņ jānodod vietējās aizsargu nodaļas priekšniekam nosūtīšanai pulka štābam, vai arī jāiesūta pulka štābam tieši. Rakstītājam jāatzīmē savs amats, vārds, uzvārds, dzīves vieta, tāpat teicēja vārds, uzvārds, vecums un dzīves vieta. Vākšanas darbā vajaga iedziļināties un to turpināt neatlaidīgi, izmantojot šim nolūkam katru izdevīgu gadījumu. Apvidos kur dzīvo cittautieši, tautas tradiciju materiālus uzrakstīt tai valodā, kādā teicēji stāsta.

Ienākošos materiālus pulka štābs nodos attiecīgām šo vērtību krātuvēm. Materiāli iesūtāmi, ja arī tos nevar savākt gluži tik pilnīgus, kā šis raksts paredz."

* Janvāra mēnesī pulkā notikuši sporta pulciņu priekšnieku un priekšnieču, lauku teātŗu vadītāju un ieroču instruktoru kursi.

* Uz pulka vadības iniciātīvi š. g. 15. maijā notiks plaši bērnu svētki katrā pagastā. Vajadzīgos priekšnesumu u. c materiālus apriņķa skolām izsniedz pulka kultūrālā daļa.

* 26. janvārī Rundēnu aizsargu nodaļa sarīkoja Rundēnu 16 g. atbrīvošanas atceres svētkus. Notika dievkalpojums baznīcā, pulka kom. pal. kpt.-ltn. Frišmaņa referāts „Atbrīvošanas cīņas un mūsu pienākumi", koŗa dziesmas, runas koŗa un sporta priekšnesumi. Vakarā uzveda R. Blaumaņa drāmu „Ļaunais gars".

Atzīmējama plaša apkārtnes iedzīvotāju piedalīšanās atceres svinībās un viet. valsts pamatskolas skolotāju ļoti aktīvā dalība pagasta sabiedriskās dzīves veicināšanā un aizsargu nodaļas atbalstīšanā. Nodaļas kultūrālo pasākumu iniciātors, skolas pārzinis agr. Zeltiņš, sadarbībā ar nod. priekšnieku Nemiro, rāda labu priekšzīmi vienības gara izkopšanā, šai tāļu no visiem centriem stāvošā pagastā.

4. Jēkabpils pulks.

* Sērenes aizsardzes, ar enerģisko priekšnieci Rimšana kundzi, pag. nama zālē rīkoja savu tradicionālo slēgto tējas vakaru. Uz šo vakaru aizsardzes bija gatavojušās ar sevišķu rūpību. Sarīkojumu ar uzrunu atklāja pulka kom. Kursītis. Žilinska kundze nolasīja referātu par Somijas aizsardžu dzīvi. Sekoja aizsargu jaukta koŗa teicami izpildītās dziesmas. Bez tam programmu kuplināja aizsardžu un aizsargu izpildījumā, skol. Vēža kdzes iestudētās, nacionālās un holandiešu zemnieku dejas. Vakaru apmeklēja arī tāli viesi — vairākas 5. R. a. p. štāba pulciņa aizsardzes.

5. Rīgas pulks.

* 26. janvārī Ķēču nodaļa Annasmuižā sarīkoja trūcīgo bērnu eglītes vakaru ar garīgo aktu, ko noturēja mācītājs P. Nesaule un pareizticīgo priesteris Ezerlīcis. Sekoja mūzikāli drāmatiski priekšnesumi ar dziedāšanu, deklamācijām — Ķēču - Annas pamatskolas mazpulka izpildījumā. Bez tam pie eglītes nokristīja pagasta mazturīgai iedzīvotājai Rozālijai Parādnieks četrus bērnus. Rozālijai P. vīrs miris dažus gadus atpakaļ ar trieku, un ģimenē palikusi māte ar 7 maziem bērniem, no kuŗiem vecākam ir tikai 14 gadi. Aizsargu gādīgais darbs še visai apsveicams.

7. Valkas pulks.

* 6. janvārī Valkas tautas namā uz apspriedi sanāca pulka teātŗa trupu vadītāji no pulka vienībām. Apspriedi ar uzrunu atklāja pulka kultūrālās nozares vadītājs agr. Baltietis. Pulka režisors F. Kļaviņš nolasīja referātu „Aizsargi kā lauku kultūrālās dzīves veidotāji un sekmētāji". Režisors Dombrovskis - Dumbrājs referēja par: "Lugu mākslinieciskā vērtība un režijas darbs" un „Paņēmieni pie lugu iestudēšanas". Sanāksmes dalībnieki guva daudz vērtīgu teorētisku un praktisku norādījumu. Referenti uzsvēra lugu pareizas izvēles un iestudēšanas lielo nozīmi, jo laikmets, kādā mēs tagad dzīvojam un ko mums devusi nacionālās vienības sajūta, prasa, lai tautas pašapziņa un vienotais gars netiktu maitāti ar surogātiem, bet mākslai jābūt tādai, kas dod īstu dvēselisku, garīgu atspirgumu.

Ar uzrunu pie sanāksmes dalībniekiem vēl griezās p. korrespondents J. Dārziņš, lūgdams lielāku līdzdarbību ziņu sniegšanā par nodaļu dzīvi, lai presē dotu aizsargu darba pārskatu plašākai sabiedrībai.

Apspriede noritēja ciešā saskaņā un vienprātībā.

* Zeltiņu nodaļa 19. janvārī, pagasta namā, rīkoja 13. rotas mācītāja Ed. Putniņa referātu: „Latvietis un viņa dzimtenes mīlestība", kam sekoja tautisko deju kursu noslēgums.

* Mēra aizsardžu pulciņš sarīkoja no 15. līdz 20. janv. mākslas aušanas kursus, instruktores Dambergas vadībā. Kursos galveno vērību piegrieza mājas apstākļos pagatavojamiem mākslas audumiem, dzīvokļu izdaiļošanai un praktiskai dzīvei.

* Sanitārie kursi aizsargiem, ko sarīkoja Gaujienas ģimnazijā 8. rota, noslēdzās 26. janvārī ar attiecīgu pārbaudījumu. Pārbaudījumu izturēja 17 aizsargi un aizsardzes. Kursus vadīja aizsargu ārsts Dr. P. Lūsis.

8. Valmieras pulks.

* 11. un 12. janvārī Valmierā notika I bataljona un štāba rotas komandējošā sastāva apmācības. Kā lektori un apmācību vadītāji bija ieradušies aizsargu štāba militāro apmācību pārzinis kapt. Ķikulis un armijas štāba kapteinis Opmanis. II bataljona komandējošā sastāva apmācības notika 18. un 19. janvārī Limbažos.

Ar katru gadu pulka komandējošā sastāva apmācībās tiek uzstādītas lielākas prasības. Apmācībai un audzināšanai jāiet roku rokā. Aizsargu komandieŗiem jābūt īstiem aizsargu audzinātājiem ne tikai vārdos, bet neatlaidīgā, priekšzīmīgā darbā un dienesta pienākumu pildīšanā. — Ar šo apziņu un apmācībās iegūtām zināšanām aizsargu komandieŗi atgriezās savā darbā.

* Pirmās sanitārpalīdzības obligātoriskie kursi štāba rotas aizsargiem un aizsardzēm bija no 8. I — 25. I Kursus vadīja pulka vecākais ārsts Dr. Dross un I bataljona ārsts Dr. Krogzems. Aizsargi un aizsardzes ar lielu interesi noklausījās ārstu priekšlasījumos un izpildīja vajadzīgos praktiskos vingrinājumus sanitārpalīdzības sniegšanā. Kursi noslēdzās ar slēgtu vakaru, kuŗu apmeklēja arī lūgti viesi. Šinī sarīkojumā pulka kultūrālās nozares vadītājs stud. theol. J. Mekšs nolasīja lekciju „Rakstura un personības audzināšana". Aizsardzes — mākslinieces Ezergaiļa, Ūdra un Vītola jkdzes kuplināja vakaru ar dziesmām un mūzikas priekšnesumiem.

* Vasarā aizsargiem un aizsardzēm paredzēti ārstu vadībā sanitārpalīdzības praktiskie darbi nometņu laikā. Bez tam rudenī notiks sanitārkursi, kuŗos sagatavos sanitārdarbiniekus.

* Štāba rotas aizsargu koris, brīvmākslinieka A. Sinepa vadībā, gatavojas nākamiem dziesmu svētkiem.

* Aizsargu organizācija ar savu kultūras darbu ienes Valmieras dzīvē jau-

3. L. a. p. sporta pulciņu priekšnieki un priekšnieces apmācību izbraukumā.

nu rosību un saturu. Aizsargu rindās tagad ir daudz redzamu sabiedriskās un kultūras dzīves darbinieku. Kopējais kultūras un valsts aizsardzības darbs vislabāki vieno aizsargus un aizsardzes ar vietējo sabiedrību.

* Lādes nodaļa, sevišķi pēdējā laikā, attīsta intensīvu sabiedriski - kultūrālo darbību. Zvaigznes dienā aizsargu namā sarīkoja eglītes vakaru ar 11 jaunuzņemto aizsardžu iesvētīšanu, balvu izdalīšanu sportistiem un koŗa priekšnesumiem. Vakaru ar patriotisku svētrunu ievadīja pulka mācītājs Lapiņš, pēc kam runāja pulka komandieŗa palīgs Zariņš. Svētki teicami izdevās, nevien idejiski, bet arī materiāli.

1936. gada kulturālās darbības plānā nodaļa paredzējusi sarīkot 12 izrīkojumus ar teātŗa izrādēm, koŗa koncertiem, sporta priekšnesumiem. Bez tam noturēs arī kursus dažādās nozarēs.

* Vītrupes nodaļai pagasta valde piešķīrusi 1 ha zemes — sporta laukuma ierīkošanai.

* 19. janvārī Rūjienā noslēdzās aizsargu sanitārie kursi, kuŗus vadīja aizsargu ārsts Dr. H. Bērziņš. Kursus absolvēja 29 aizsargi un aizsardzes no Rūjienas pilsētas, Jeru, Ternejas, Lādes, Ipiķu, Idus, Rūjienas pagasta un Ķoņu nodaļām un 2 dalībnieki no Dzelzceļu aizsargu pulka.

* Sanitāros kursus Naukšēnu nodaļā vadīja rajona ārsts Bebris, bet 23. janvārī eksaminēja Dr. H. Bērziņš.

* 2. rotas orķestris 26. janvārī atzīmēja 5 gadu darbības atceri ar koncertu Dikļos. Orķestrī 12 dalībnieki. Lielu centību tie izrādīja sava jubilejas koncerta sagatavošanā, ko vadīja aizsargu štāba orķestŗu virspārraugs Imaks. Programmā bija Auziņš, Vāgners, Bachs, Midlends, Volss. Vakaru ar uzrunu atklāja rotas kom. J. Ķīlis.

* Uz pulka komandieŗa A. Prauliņa ierosinājumu, Burtnieku aizsardzes savus gada svētkus atzīmēja visai īpatnējā veidā. Tās ar priekšnieci Prauliņa kundzi ieradās Burtnieku pagasta Ramšu mājās, lai nokristītu divus trūcīgā vaļenieka 2 un 3 g. vecus bērnus — Rasmu un Aivaru, kuŗus aizsardžu pulciņš nolēmis pieņemt un audzināt par saviem krustbērniem. Bērnus kristīja Burtnieku mācītājs Briedis. Pēc garīgās ceremonijas aizsardzes savus krustbērnus bagātīgi apdāvināja un sarīkoja kristību mielastu. Arī pagājušos svētkos čaklās Burtnieku aizsardzes apdāvināja pagasta trūcīgos bērnus.

* Staiceles drāmatiskā pulciņa valde nolēmusi pievienoties kultūras darbā Rozēnu aizsargu nodaļai, nododot pēdējai arī visu pulciņa inventāru, kā dekorācijas, mūzikas instrūmentus, bibliotēku u. c., ar noteikumu, ka inventārs izlietojams vietējās un apkārtnes sabiedrības kultūrālo mērķu veicināšanai, bet attiecībā uz Kultūras fonda pulciņam lietošanā nodoto bibliotēku, izprasīt no Kultūras fonda atļauju bibliotēkas nodošanai aizsargu nodaļai, saskaņā ar Kultūras fonda noteikumiem. Inventāru, neieskaitot bibliotēku ap 700 sēj., pulciņš novērtējis uz Ls 3500,—.

9. Madonas pulks.

* Lielu piekrišanu sabiedrībā jau guvuši pulka štāba rīkotie kultūrāli - sabiedriskie vakari. Tādi notiek aizsargu namā ik trešdienas, sniedzot bez jebkādas ieejas maksas vērtīgus mūzikāli - vokālus priekšnesumus un referātus. Noturēti pulka kultūrālās nozares vadītāja P. Kalniņa, vidusskolas direktora Aizpuriša, skolotāja Ozoliņa, advokāta Lazdiņa u. c. priekšlasījumi, kuŗus noklausījušies caurmērā ap 250 dalībnieku ik sarīkojumā.

* Gandrīz katru svētdienu pulks rīko arī labi apmeklētus lielākus sarīkojumus. Tā 12. janvārī Saikavas aizsardzes un aizsargi viesojās Madonā ar J. Norviļa mīkali „Senču kāzu godības", pie kam mūzikālo uzvedumu vadīja un senlatvju kokles pavadījumus izpildīja mīkales autors. 18. janvārī pulka sporta klubs rīkoja Zemnieku drāmas teātŗa viesizrādi. Uzveda A. Deglava dziesmu lugu „Vecais pilskungs". 26. janvārī bija L. Ū. studenšu prezidiju konventa koŗa (60 dalībnieces) koncerts. Visi šie vērtīgie, sabiedrībā atsaucīgi uzņemtie, sarīkojumi liecina, ka sabiedriskā dzīve, kas pēdējos gados Madonā bija pagurusi, ar aizsargu nama uzcelšanu tagad guvusi jaunas iespējamības un lietpratīgu, nopietnu vadību.

* Laikā no 22. līdz 25. janvārim Madonā notika militārie kursi komandieŗiem. Piedalījās 50 komandieŗu no pulka visām vienībām. Kursos darbojās 7. Siguldas kājnieku pulka virsnieki. Izņemta aizsargu 1936. gada apmācības programma paraugapmācību veidā.

* 26. janvārī Madonā sākās pulka vienību teātŗa vadītāju kursi. Tajos piedalās 30 personas un kā lektori darbojas vairāki pazīstami režisori. Notiek plašāks paraugiestudējums. Kursu noslēgums — 16. februārī.

* Dzīva gatavošanās pulka vienībās notiek dziesmusvētkiem, ko pulks 15. jūnijā rīko apriņķa mērogā Madonā. Par virsdiriģentu aicināts T. Reiters. Koŗu labākai sagatavošanai, apriņķis sadalīts 6 novados. Šos pirmos Madonas apriņķa dziesmu svētkus pieskaņos Saules kaujas atcerei. Kā zināms, 1236. gadā notika slavenā kauja pie Saules, kur Zemgaļi, kopā ar leišiem, sakāva Zobenbrāļu ordeni. Šīs uzvaras cildināšanai dziesmu svētkus paredzēts nosaukt par „Saules svētkiem".

* No 27. janvāŗa līdz 2. februārim Grašu aizsardzes rīkoja vienu nedēļu garus mājturības kursus, tā izlietodamas ziemas vaļīgāko laiku derīgu mājturības zināšanu iegūšanai. Kursus vadīja instruktore E. Cināte. Noslēguma vakarā piedalījās ap 150 lūgtu viesu.

10. Cēsu pulks.

* 25. un 26. janvārī Cēsu aizsargu namā notika pulka 3 bataljonu (I, II un štāba) komandējošā sastāva apmācības, kuŗas vadīja aizsargu štāba priekšnieks pulkv.-ltn. Zālītis un armijas štāba kapteinis Liepiņš. Sanāksmi

5. R. a. p. kaŗa spēles dalībnieki.

9. M. a. p. komandieri šaušanas apmācību paraugstundā.

atklāja pulka komandieris M. Treijs, uzsvērdams militārās apmācības lielo nozīmi aizsargu organizācijā. Pēc tam norādījumus deva pulka kom. palīgs kapt.-ltn. Freibergs, iztirzādams apmācību programmu. Aizsargu štāba priekšnieks pulkv.-ltn. Zālītis nolasīja referātu par militāro ētiku. Sekoja praktiski vingrinājumi un uzdevumu atrisināšana uz kartēm. — Līdzīgas apmācības pulka III un IV bataljona komandējošam sastāvam notika 27. un 28. janvārī Dzērbenē. Tur apmācībās piedalījās arī aizsargu štāba militāro apmācību pārzinis kapt. Ķikulis. Abās vietās apmācības bija kupli apmeklētas.

* Cēsu pag. nodaļas aizsargi un aizsardzes 12. janvārī sarīkoja priekšlasījumu vakaru. Pulka kultūrālās nozares vadītājs V. Grozgalvs runāja par nacionālo apziņu, bet skolotājs A. Bočs — par Rūdolfu Blaumani. Pēc priekšlasījumiem nodaļas priekšnieks V. Ķerpe nolasīja pārskatu par pag. gada darbību. Nodaļa darbojusies rosīgi. Rosīgi darbojas arī aizsardžu pulciņš A. Lāča kdzes vadībā.

* 12. janvārī iesākās pirmās palīdzības kursi štāba bataljona aizsardžu pulciņam. Kursus atklāja pulka komandieris M. Treijs. Pēc tam aizsardzes uzrunāja pulka vecākais ārsts Dr. Vanadziņš. Kursi vēl turpinājās.

11. Tukuma pulks.

* Pulka Jūras rota izbūvējusi šaujlaukumu, jūras kāpās starp Klapkalnciemu un Apšciemu. Laukuma izbūvei vajadzīgo zemesgabalu, 2000 kv. metru platībā, rotas lietošanā nodevis Mežu departaments bez atlīdzības. Šaujlaukums izbūvēts 5 m platumā un 400 m garumā, un tanī būs iespējams izvest visus šaušanas vingrinājumus. Laukums Jūras rotai ir liels ieguvums, jo līdz šim šaušanas vingrinājumi bija jāizved ļoti nepiemērotos apstākļos. Laukuma izbūvi veica paši jūrnieki.

12. Ilūkstes pulks.

* 11. un 12. janvārī Grīvā notika pulka vienību komandieru apmācības. Tās vadīja aizsargu štāba priekšnieks pulkvedis-ltn. J. Zālītis, nolasīdams arī vairākas lekcijas par valstisko un militāro audzināšanu. Armijas štāba apmācības daļas kapteinis K. Mangulis lasīja par brīvības cīņām.

13. Bauskas pulks.

* Pulka virsnieku apspriede notika 16. janvārī Bauskā, aizsargu namā. Apspriedē piedalījās nodaļu priekšnieki un vadu komandieri. Apspriedi vadīja pulka komandieŗa palīgs vltn. Ed. Senka, kas nolasīja referātu par disciplīnas nozīmi audzināšanā. Apspriedes dalībnieks iepazīstināja arī ar 1936. gada apmācību plānu un deva sīkākus norādījumus par miltārās audzināšanas un apmācību izvešanu nodaļās.

* Bauskas aizsargu nama skatuvei uzstādīta papildus apgaismošanas ierīce, ar kuŗu sasniedz 16.000 vatu spēcīgu gaismu. Skatuvei nepieciešamas vēl jaunas dekorācijas un piemērotas mēbeles.

* Mežotnes krāj-aizdevu sabiedrība ziedojusi Mežotnes aizsargu nodaļai Ls 275,— un Codes - Mežotnes ugunsdzēšanas biedrība — Ls 100,—, kas nāk par labu projektējamam Mežotnes aizsargu namam.

* Rundāles nodaļas gadskārtējais sarīkojums ar bazāru un teātŗa izrādi šogad notika 26. janvārī pamatskolas telpās. Uzveda „Vecais pilskungs" pulka drāmatiskā ansambļa izpildījumā.

* 2. februārī Bauskā, aizsargu namā, notika pulka veterinārārsta Cīruļa priekšlasījums par zirgkopības un zoohigiēnas jautājumiem.

* Bauskas un apkārtnes lauksaimniecības biedrība atdāvināja Bauskas aizsargu pulkam savu bibliotēku, ar apm. 500 sējumiem, ap Ls 1000,— vērtībā. Kopā ar jau agrāko Latviešu Jaunatnes savienības dāvāto bibliotēku (ap 700 sējumu) un saviem grāmatu krājumiem, pulks nodomājis likt pamatus jaunai, plašai bibliotēkai un lasītavai, kas būs pieietama ne tikai aizsargiem, bet arī sabiedrībai.

* Pie Iecavas nodaļas nodibinājies III vads.

* Bauskas aizsardžu pulciņš sarīkoja 2 nedēļu mājturības kursus, L. L. K. mājturības instruktores A. Ozoliņas vadībā. Kursu noslēgumā pie bagātīgi un ar gaumi klātiem galdiem bija pulcējušies kuplā skaitā viesi no pilsētas un laukiem. Kursantes uzrunāja apriņķa lauku pašvaldību vecākais J. Piekuss.

* Skaistkalnes aizsargu nodaļa kopā ar pagasta pašvaldību un vietējām sabiedriskām organizācijām sarīkoja 6. janv. plašāku izrīkojumu, kuŗa atlikums nāca par labu Bauskas aizsargu pulkam.

* 2. februārī Jaunsaules aizsargi sarīkoja savā namā zemnieku drāmas teātŗa viesizrādi „Svešas asinis".

14. Kuldīgas pulks.

* Planicas pagasta valde, savā 14. janvāra kārtējā sēdē, kuŗu vadīja pagasta vecākais V. Freimanis, piedaloties valdes locekļiem K. Grīnbergam, V. Ernestsonam un darbvedim E. Jākobsonam, nolēmusi sekojošo:

„Savā pastāvēšanas laikā aizsargu organizācija izveidojusies arvienu plašāka un tagad kļuvusi par tautas goda un vienības sargātāju. Galvenais aizsargu ideju paudējs ar drukātā vārda palīdzību ir žurnāls „Aizsargs", kuŗš arī ir jaunā laika domu paudējs, tāpēc žurnāla izplatīšana atbalstāma visiem spēkiem. Lai veicinātu šī žurnāla izplatīšanu pagastā un dotu aizsargu organizācijas dalībniekiem ne tik daudz materiāla, kā morāliska atbalsta, pagasta valde vienbalsīgi nolēma:

1) segt par 1936. gadu žurnāla abonēšanas maksu visiem pagasta aizsargu nodaļas dalībniekiem, skaitā 17, kā arī 6 aizsardžu pulciņa dalībniecēm;

2) abonēt žurnālu priekš abām vietējām pamatskolām, katrai pa vienam eksemplāram."

15. Liepājas pulks.

Pulka nodaļās arvien lielāku piekrišanu gūst vakarēšana. Sanāk kopā 10 — 15 kaimiņi no tuvākās apkārtnes, parasti darbdienas vakaros. Bieži piedalās arī vietējie sabiedriskie un Latvijas lauksaimniecības kameras darbinieki- ces un ņem dalību pārrunās par

Krotes aizsardzes vakarēšanā.

turpmākiem lauksaimniecības, mājturības, dārzkopības u. c. darbiem.

Vislielākie nopelni vakarēšanu sarīkošanā pieder aizsardzēm. Sevišķi rosīga izrādījusies Pērkones nodaļa. Vairāk kā 10 lauksaimnieki izteikuši vēlēšanos sarīkot savās mājās vakarēšanas. Ļoti labi izdevušos vakarēšanu 29. janv. sarīkoja Pērkones nod. pr. M. Dzintarnieks, Pērkones Vecdzintarniekos, kur aizsardzes ieradās pagasta īpatnējos tērpos.

* Dunikas aizsardzes, priekšnieces J. Putras vadībā, rīko vakarēšanas, strādājot kādu lielāku rokdarbu aizsargu bazāram. Līdz šim bijušas jau trīs vakarēšanas. Pirmā notika Sedviņu ciema Piečos, tad Dunikas Vecbumbuļos un Sprūdos. Vakarēšanas ir reizē arī literāriskas sanāksmes ar referātiem un pārrunām. Vakarēšanās piedalās līdz divdesmit cilvēku.

Pulciņš rosīgi darbojies arī pagājušā vasarā un pulcinājis ap sevi jaunatni. Rīkoti izbraukumi un literāriskas sanāksmes.

16. Jelgavas pulks.

* Jelgavā, aizsargu namā, uz apspriedi 19. janvārī bija pulcējušies pulka komandējošā sastāva virsnieki un pulka ārsti. Ap 200 dalībnieku lielo sanāksmi vadīja pulka komandieris A. Ausmanis. Pārrunāja pagājušā gadā veikto darbu, aizsargu līdzdalību lauku kultūrālās dzīves veidošanā un apspriedа nākošā gada darba plānu.

Aizsargu apspriedē ieradās arī iekšlietu viceministrs A. Bērziņš. Plašā runā ministrs atzīmēja, ka Jelgavas aizsargu pulka aizsargi bija starp pirmajiem, kas sagatavoja ceļu brīvībai un jaunā laika kārtībai. „Partiju laikos aizsargu organizācija bija viena no tām, kas bija pasargāta no ārdošās partiju politikas. Pēc pagājušā gada 15. maija aizsargi un sevišķi to komandējošā sastāva locekļi, dabiski, atrodas visas pagasta dzīves priekšgalā. Aizsargu uzdevums tāpēc ir pareizi izprast un apgaismot jaunās iekārtas pamatus kā pūlitiskā, tā kultūrālā un saimnieciskā nozīmē.

Visās dzīves nozarēs un notikumu norisē mēs redzam svarīgus jautājumus, kuŗiem nevar paiet gaŗām neviens apzinīgs valsts pilsonis. Pirms pagājušā gada 15. maija viscaur valdīja nenoteiktība un valdības pašas nezināja ceļu, pa kādu jāiet. Likumus izdeva ne tie, kam tie bija jāpilda. Aiz likumu izdošanas slēpās aprēķini un kombinācijas. Tagad likumus dod cilvēki, kam tie pašiem jāpilda, kam jāatbild tautas un vēstures priekšā. Vairāku svarīgu likumu rezultāti būs redzami tikai pēc ilgāka laika. Kā tāds minams izglītības likums, kurā ietverta tautas audzināšana latviešu valsts garā.

Plašāk savā runā ministrs pieskārās arī likumiem par amatniecības kameras dibināšanu un saimniecisko padomi. Pateicoties šiem svarīgiem likumiem, tauta varēs ņemt visplašāko dalību valsts kultūrālā un saimnieciskā dzīvē. Valdībai izdevies panākt pilsētu un lauku iedzīvotāju interešu saskaņošanu. Tagad nav iemesls runāt par lauku iedzīvotāju, vai arī pilsētu iedzīvotāju pārmērīgu atbalstīšanu, jo atbalsts nāk visiem un tur, kur tas visvairāk vajadzīgs. Ļoti svarīgi ir tas, ka Latvijas strādnieks nāk atpakaļ pie savas tautas un pilnīgi uzticas valdībai, jo zina, ka viņa taisnīgās prasības tiks ievērotas.

Ministŗa runu sapulcējušies uzņēma skaļiem aplausiem. Tad ministrs pasniedza Triju zvaigžņu ordeni 6. rotas komandierim V. Biernim un Penkules nodaļas priekšniekam Kr. Habermanim, bet Aizsargu nopelnu krustu — pulka vecākajam ārstam Dr. R. Celmam un Dobeles nodaļas priekšniekam U. Matisonam.

Sanāksmes dalībnieki ar trīskārtēju „lai dzīvo" sumināja Ministru Prezidentu K. Ulmani un aizsargu goda šefu ģen. J. Balodi.

* Jau vairākus gadus no vietas Zaļenieku pagasta Pūteļ-Ikvildu māju saimnieks Ģederts Nemanis ziedojis lielākas summas aizsargu vajadzībām, apzinādamies aizsargu organizācijas lielo nozīmi valsts un tautas dzīvē. Ar prieku atzīmējams, ka arī šogad viņš turpinājis pildīt savu brīvprātīgi uzņemto pie-

Ministrs A. Bērziņš 16. J. a. p. komandieŗu vidū.

Visus ienākumus no vakariem ieskaitīs „Aizsargu nama fondā“, jo nodaļai reti sapīgs ir telpu jautājums.

Dzelzceļu pulks.

* 25. janvārī Liepājas latviešu biedrības 15. maija namā notika dzelzceļu aizsargu pulka 6. rotas svinīgā solījuma akts. Svinībās piedalījās Kurzemes divīzijas komandieris ģen. O. Dankers, pulka kom. J. Ozoliņš ar palīgu kapt.-ltn. Grīvānu, vairāki Liepājas garnizona augstākie virsnieki un daudz citu viesu. Aizsargi un aizsardzes nostājās ierindā ar rotas kom. vltn. Birstiņu priekšgalā. Garīgo aktu noturēja mācītāji prof. V. Maldonis un V. Zanders. Aizsargus uzrunāja pulka kom. J. Ozoliņš. Pēc solījuma parakstīšanas aizsargi un aizsardzes sumināja tautas Vadoni, valsts un armijas vadību. Aizsargus sveica ģen. O. Dankers un pulka II btl. kom. Jurevics. Sekoja Liepājas garnizona orķestra un solistu koncerts.

* Sakaru rotas aizsargs, Jelgavas nodaļas revizijas komisijas priekšsēdētājs un gāzu instruktors, konduktoru brigāžu pārzinis, Mārtiņš Skujiņš 1. janvārī atskatījās uz nokalpotiem 25 gadiem dzelzceļu dienestā un 35 gadiem valsts un sabiedriskā darbā.

Aizsargu aviācija.

* Aizsargu priekšnieka ieceltā komisija janvāra pēdējās dienās pārbaudīja Liepājas kara ostas darbnīcās būvētās aizsargu lidmašīnas un atzina tās par piemērotām uzdādīto prasību veikšanai. Lidmašīnas atstāj ļoti glītu ārējo iespaidu, un darbnīcām pienākas patiesa atzinība par rūpīgo darbu. Pie lidmašīnu būves izlietoti 50% Latvijas materiālu. No ārzemēm ievests motors, instrūmenti un korpusa materiāla pusfabrikāti. Lidmašīnas divvietīgas, derīgas apmācības lidojumiem, kā arī kaujas uzdevumu veikšanai. 2. februārī aizsargu lidotāji jau paspēja ar jauno lidmašīnu īpašībām iepazīties lidojumā un bija par rezultātiem ļoti iepriecināti.

Jelgavas aizsargu nams.

nākumu un ziedojis Zaļenieku nodaļas vajadzībām 320 ls, tā dodams labu piemēru arī citiem pilsoņiem.

17. Rēzeknes pulks.

* Pulkam šinī gadā piešķirtas telpas aizsargu mītnes ierīkošanai. Jaunā aizsargu mītne būs bij. Latviešu biedrības telpās un to uzturēs ar saviem līdzekļiem pilsētas valde, Latgales apdrošināšanas savienība, kooperātīvs „Gaisma“ un Rēzeknes sabiedriskā aptieka. Mītnes vajadzībām Rēzeknes latviešu biedrība dāvinājusi 40 krēslus.

* Latviešu biedrības tautas nama telpās pulks 26. janvārā sarīkoja plašu bērnu rītu, kurā piedalījās Rēzeknes pilsētas un apriņķa skolu jaunatne — pāri par 500 dalībnieku. Bērnu rītu atklāja tautskolu inspektors J. Seilis. Pulka koris un orķestris piedalījās ar priekšnesumiem. Vairākas dziesmas nodziedāja arī atsevišķo skolu kori. Ministru Prezidentam un dzimtenei par godu sanāksmi noslēdza ar Dziesmu brīvai Latvijai.

18. Daugavpils pulks.

* Pulka sakaru btl. komandējošais sastāvs, ar kom. Inku priekšgalā, bija sapulcējies 1. janvārī bataljona mītnē, kur sagaidīja pulka kom. Silavu, lai to apsveiktu Jaunā 1936. gadā. Pulka kom. Silavs visiem komandieriem novēlēja veselību un nesatricināmu gribu sekmēt mūsu Tautas Vadoņa ideālus.

* Sakaru btl. sportistu saime 5. janvārī dezināja bataljona mītnē eglīti.

* Pulka fiziskās audzināšanas kursi notika 18., 19. un 20. janvārī. Apmeklēja kursus 40 personas — arī no pulka plašās territorijas vistālākiem stūriem. Pulka kom. Silavs atklāja kursus pulka sēžu zālē ar īsu uzrunu, aizrādīdams, ka visaugstākais sports ir nodzīt taisnu vagu tīrumā un gludu vālu pļavā, bet nav slikti nodarboties arī ar sportu ķermeņa izkopšanai un vingrināšanai.

* Piedrujas un Izvaltas aizsargi ar aizsardzēm sarīkoja 19. janvārī Indras pamatskolā teātra izrādi.

* Rudzetu nodaļa 27. janvārī sarīkoja vērtīgu lauksaimniecības kino filmas demonstrēšanu. Instruktori Kviesītis, Upītis un Buševics nolasīja lekcijas par putnkopību, lopkopību un dārzkopību.

* Pēdējā laikā aizsargu nodaļas Latgalē bez saviem tiešiem uzdevumiem lielu vērību piegriež kultūrālās dzīves izkopšanai. Tā Skaistas aizsargu nodaļa izstrādājusi savu kultūrālās darbības plānu 1936. gadam. Pie nodaļas nolemts dibināt drāmatisko un sporta pulciņus, kuri saviem priekšnesumiem varētu kuplināt nodaļas sarīkojumus. Bez tam sarīkos veselu ciklu lekciju dažādās pagastu vietās, gan ar vietējiem, gan no ārienes aicinātiem lektoriem.

Liepājas kara ostas darbnīcās izgatavotās aizsargu jaunās lidmašīnas.

BIBLIOGRAFIJA UN MĀKSLA

Dziesmotā Latvija. Patriotiska antoloģija. Jāņa Grīna sastādīta. Valtera un Rapas A.-S. izdevums. 1935. g.

Antoloģija sastādīta četrās visai iezīmīgās daļās. Pirmā daļā sakopotas dzejas par Latvijas skaistumu, otrā par Latviju sapņoto, trešā par Latviju svētāko un ceturtā cildinošā cēlumā izskan dzejas par mūžīgo Latviju.

Daudzo autoru darbus vieno viņu kopējais dziedājums Latvijai. Antoloģijā viz dažādās krāsās dzeju pērles ar sarkanbalto savijuma vienojošo diedziņu. Lepni un majestatiski skan V. Plūdoņa latvju himnas vārdi — „Mēs esam nu kungi mūsu dzimtajā zemē . . ." agrākā vēlējuma vietā, sirsnībā apgaroti vienkāršos, bet dziļi izjustos vārdos par dzimteni dzied J. Trimda, satrauktā spēkā, kā karaspēka varenā mirdzumā, viz brāzmainās rindas Ed. Virzas dziedājumos, dzintara tīksmainais gludums samtaini glaužas K. Krūzas dzejā, lauku vadmalas aso, bet dvēseli sildošo siltumu jaužam P. Ērmaņa pantos, saulaini mirdzošas vārsmas ir L. Auzai, cauri laikmetam un telpai Tēvzemes mīlas apgarotībā plūst Auseklā pravietiskie vārdi, kā meža strautiņa dzīvībai un mīlai verdošā simfonija šalc K. Jēkabsona lirika un vēl daudzi, daudzi autori devuši savu dzeju, savu Latvijai dziedāto dziesmu šai brīnišķai antoloģijai, kura varēja rasties vienotā Latvijā un ir cienīga, ka to nosauc par sastādītāja Jāņa Grīna meistardarbu.

Glītu ārējo tērpu antoloģijai devis Niklavs Strunķis.

Antoloģija silti ieteicama ikvienam labas dzejas draugam, ikvienam, kas savas jūtas un dzīvi grib daiļot Latvijai.

R. Osis.

Kārlis Jēkabsons. **Rudens zelts.** Dzejas. (1928. — 1935.) Valtera un Rapas akc. sab. izdevums. Rīgā, 1935 g. 191 lpp.

Kad rudenis sārto mūsu kalnus un lejas, tad kopskatā skaistā harmonijā atmirdz krāsainā skata dzīvais zieds. Te ir tāda toņu un krāsu niansu bagātība, ka viņu aprakstīt var tikai dzimis dzejnieks. Tas redz un izprot burvīgo krāsu rotaļu un viņam vienlīdz mīļas visas sārtās un zeltainās lapiņas, kā plankumainās, tā robotās un gludās. Ar tādu pat mīlu un saudzību dzejnieks skatās uz savu zeltu — savām dzejām. Tikai viņš vienīgais izjutis un saudzirdējis tās ilgas un dvēseles akordus, kuru izpaudumus viņš ielicis dzejās.

Kārlis Jēkabsons — dzīvības strautu priecīgās čalas un ziedošo līču dziesminieks, kura sirdssiltums tik netveŗami architektoniski daiļš viz „. . . tad, kad saule silam atveŗ durvtiņas, debes lokam zilam pretim iečirkstās priecīgs putniņš, augšup lidodams. Kas vairs ilgāk skums? Beidzies nogurums! Gaišais debess jums top kā Dieva nams" (161. lpp.) — kļuvis skumjas rezignācijas apņemts. Mēs jaužam, ka dzejnieks sācis vērot savas vasaras aiziešanu: „Jau aiziet vasara, top īsas dienas un birzēm pauž: „Ardievu saules talks, — tin pļavas, gravas miglas palags smags. Gulst lietus mākoņi kā tumšas sienas un viss ir kļuvis skumjāks, vientuļāks. Tu noskaties kā bālē kalns un leja. Aiz mežiem vasariņa aizritēja . . ." (130 lpp.). Žēlās par dzīves vasaru, dzejnieks tikai reizēm sajūt to bagātīgo ražu, kuru, dzīves vasarai aizejot, viņam sniedz zeltītais rudenis. Prāts viņam vēl kavējas pie vasaras, pie dienām „ . . .kas dziesmās kūsajušas, lai atmiņās dzīvo kā pagātnes gars" (97. lpp.), bet garā viņš redz dzīves vakaru, kad „ . . kā kamielis nastās saplacis eju, vējš acīs tuksneša smiltis pūš . . . Šīs iedomu spēles novelk uz leju, bet, iedomām zūdot, vēl kailāks top mūžs... Šīs vakara stundas nāk gausas un lēnas: Mums mazāk ir saules, bet garas gulst ēnas" (131. lpp.) Pagājušas vasaras zaudējums un žēlas dzejnieks rudens nojaudā ieliek vārsmā „Kad rudens nāk". Tās ir klasiski daiļas dzejas pērles. „Kad rudens nāk un gurdāk saule kvēl, ar mākoņrindām projam dzērves šļūd, — un kad ar rasu tauriņš vairs negrib kopā būt, mums negribot top pašiem sevis žēl". Mēs tomēr ticam un dzeju krājums mums šo ticību arī dod, ka dzejnieka sapņu tauriņš vēl ilgi lidināsies pie dzejas rasas, jo ar dzejnieka „ . . .balsi mirdzošs vārdu zelts ir atraisīts un saistīts cēlumā, lai meistars mākslai gaviļsvētkus svin". (175. lpp.).

Kārļa Jēkabsona dzeju grāmatu lasīs ar dziļu baudu katrs labas un vērtīgas dzejas cienītājs un atradīs tur savam garam un dvēselei saldu veldzi un prātam dziļu saturu.

R. Osis.

Kapteinis H. Helmanis. **Cīņā pret lieliniekiem 1919. — 1920.** 2. noslēgts iespiedums. Izd. „Erva". Valtera un Rapas akc. sab. ģenerālkomisijā. Rīgā, 1936. g. Ls 1.80.

Kad pirms vairākiem gadiem parādījās kapteiņa H. Helmaņa mazā grāmatiņa par viņa vadītiem izlūku gājieniem Latvijas atbrīvošanas karā Latgales frontē, tā palika ilgu laiku diezgan maz ievērota ārpus karavīru aprindām. Tanī laikā mūsu literātūrā pūta citi vēji un dzeja par ormaņa zirgu atrada vairāk ievērības, kā grāmata par varoņiem.

Ka grāmata tomēr strauji izplatījās un to pazina tepat vai katrs skolnieks, ir nenoliedzams paša autora un viņa līdzgaitnieku — karavīru nopelns. Autors rādīja atklātībai, kādas grūtības nācās karā pārvarēt, rādīja ar neapstrīdamiem piemēriem kas ir varonis un deva spilgtu dēkaino izlūku gājienu un kauju ainu. Skolās atgriezās viens otrs frontes karavīrs un grieza savu skolēnu vērību uz šo grāmatu. Tā grāmata ātri atrada caur jaunatnes un karavīru rokām ceļu tautā un to ar aizrautību lasīja visi, kam vien krūtīs vēl kvēloja Tēvzemes mīlestības dzirksts.

Kara ministra ģenerāļa J. Baloža ierosināts un atbalstīts kapteinis H. Helmanis, lai neietu pazušanā šo varonīgo izlūku gājienu piemiņa, ilgā, neatlaidīgā darbā uzrakstīja ar roku zīmētiem burtiem visu šo gaitu norisi un nodeva savu lielo darbu Kara muzejam. Kā tāds, šis darbs ir vienīgais mūsu rakstniecībā. Tagad iznācis šīs grāmatas drukāts novilkums kā īpaša grāmata, jo iepriekš minētais pirmais izdevums pārdošanā vairs nav sastopams.

Kapteinim H. Helmanim piemīt kā stāstītajam laba īpašība pateikt īsi, bet gleznaini izsmeļoši pašu galveno. Viņš ir vairījies no patosa, bet sniedz šos gājienus visspilgtāki izceļošo — oficiālo dokumentu norakstus un kauju rezultātus. Viņš ir vedis savus izlūkus samērā vāji apbruņotus, bet drošus garā un apņēmībā, pret ienaidnieka lielgabaliem, un tikai bēgot šos spēcīgos ugunsieročus varēja dažreiz paglābt ienaidnieks, lai tie nekristu izlūku rokās. Autors piemin arī savus līdzgaitniekus un viņu darbību, rādīdams to izcilus drošsirdību, ar kādu viņa vadītie kareivji veica savu uzdevumu.

Izlūku gājienu apraksti arī sniedz labu ieskatu šādu gājienu organizēšanā, vadīšanā un izpildīšanā, kā to zīmīgi aizrādījis ģen. Radziņš. Viņš arī aizrāda, ka šo izlūku gājienu varonību un mākslu ir atzinuši pat mūsu tā laika pretinieki, pievedot tos savos militāros rakstos. Šie izlūku gājienu apraksti sniedz arī atmiņas par to varonīgo un pašaizliedzīgo garu, kāds valdīja mūsu armijā atbrīvošanas karā un deva bieži uzvaru, cīnoties ar maziem, trūcīgi apbruņotiem spēkiem pret ienaidnieka pārspēku, uz ko norāda arī armijas komandieris, ģenerālis Kr. Berķis grāmatai veltītā priekšvārdā.

Grāmata būs ļoti noderīga mūsu aizsargu saimei un ieteicama ikvienam pilsonim kā spilgts varoņdarbu apraksts. Grāmatas lietotājiem jāaizrāda ,ka kara laikā vēl nebija pilnīgi izkopta mūsu militārā terminoloģija un tādēļ arī autors šāviņa vietā raksta lādiņš, kā toreiz mēdza teikt.

F. E.

Jānis Jaunsudrabiņš. **Ūdeņi** (ar makšķeri). Trešais iespiedums. Izdevis A. Gulbis. Rīgā, 1935. g. 144 lpp.

Šī mazā grāmatiņa, kura jau piedzīvojusi trešo iespiedumu, liecina, ka labai grāmatai vienmēr būs atvērtas durvis un tā atradīs ceļu uz lasītāju. Un kad nu pēc vairākiem gadiem mēs pārlasām šos ūdens, zivju, ūdru, sermuļu un paša makšķernieka stāstiņus, tad jūtam, ka viņi nav zaudējuši neko no savas agrākās pievilcības un daiļuma. Mazie apraksti ir tik gleznaini un dzīvi, ka nevilus lasot jāpaceļ acis, lai pārliecinātos, vai sēdi istabā jeb esi piesēdies uz ciņa upes malā un lūko kā patlaban veiklais nirējs ūdris ķeŗ zivis. Te atkal lēkā ņiprais sermulis, te sirds salecas, kad iznāk strauta dzidrumā šaudīgā forele un jāskaita līdz ar pacietīgo makšķernieku līdz piecdesmit. Šo grāmatiņu var salīdzināt ar rūpīgi darinātu mazu miniātūru sēriju. Ik aprakstā jūtams, ka

rakstnieks ir arī gleznotājs un straujās dzīvības pulsējumu lielisks pazinējs. Mazā grāmatiņa ārēji pārvērtusies un arī vecais virsraksts iekāpis iekaviņās. Tas gan, laikam, tamdēļ, ka tā ir vairāk ūdens dziesma un makšķere te ir tikai iemesls, kā pabūt pie ūdens, to arī pats autors atzīst savā aprakstā. Viņš ar mierīgu sirdi palaiž kuplu lomu, jo „. . .pavasarī dzīvība ikkuŗai radībai ir divkārt dārga". To nu gan nedarīs makšķeres pielūdzējs. Bet autors ar makšķeres starpniecību un — būsim citās domās, kā tie, kas autorā redz kaislīgu zvejnieku — ar zivju ķeršanas iegansbu atrod vienmēr ceļu pie ūdeņiem, kuŗus viņš tik dziļi un ar aizrautību iemīļojis. Viņam tīk klusie ezera ūdeņi, kad saules pirmie stari glāsta gludo spoguli un mazās zivtiņas lēkādamas ņirbina vilnīšus, viņš kavējas pie atvaraiņām dzelmēm un izjūt trauksmi un nemieru, kad straujā brāzmā klintīs šķīst ūdens šaltis. Ūdeņos autors redz īpatni daiļu pasauli un daļu no sava brīnišķā skatījuma viņš ielicis šai mazā bet sirsnīgi izjustā ūdeņu dzejā un gleznā.

Lai lasa šo grāmatu dabas draugi, lai lasa nākamie un esošie makšķernieki un lai mācās skatīties uz tiem jaukumiem, kuŗi atmirdz mums apkārt un priecē mūsu dzīvi, ja mēs tos protam skatīt un atrast. R. Osis.

Pēteris Ērmanis. **Gaidītāji.** Stāsti un stāstiņi (1927. — 1934.). Valtera un Rapas akc. sab. izdevums. Rīgā, 1935. g. 227 lpp..

Pēteris Ērmanis mīl dzīvē paskatīties tad, kad viņa kā dziļa upe tek klusi čalodama savos krastos. Krāces un kritumi viņam netīk. Ja ir pa straujumam — tad illūstrācijas labad. Turpretim dzīves ikdienas čalošana, visi šie straumīšu un pilieniņu centieni, tieksmes un plūdumi P. Ērmanim labi pazīstami un to viņš tēlo savā mierīgā, vienmērīgā valodā un šķiet, ka viņa stāstos mēs redzētu it kā kādu posmu no cilvēka dzīves. P. Ērmaņa stāstu varoņi ir gaidītāji. Tie gan nesēž uz vietas un reizēm šī gaidīšana notiek pat ar diezgan lielu pārvietošanos, tomēr visi šie cilvēki gaida. Viņi gaida no dzīves mazdrusciņ pārmaiņas, kuŗa kā saules stars ielauztos viņu putekļainā ikdienā un uzburtu spilgtu krāsu rotaļu. Šo laimi gaida vilciena un braucēju sagaidītāji stacijā, laimi iet meklēt aptiekas darbiniece, kad viņa laimes dēļ aiziet uz dienu no darba, un iedomātu, fantāzijā uztvertu laimi neatlaidīgi vēlas noturēt lauku puisis, braukādams uz trijām izrādēm. Daži no šiem gaidītājiem un meklētājiem savu gaidāmo konkrēti nemaz neapjauž, bet jūt ka tos kāds nemiers neatstāj ne mirkli mierā un tura savā varā. Dažiem tā ir dzīves nastas atvieglojuma gaidīšana. Citi gaida un meklē ar noteiktu vēlēšanos kā loterijā pēc lielā laimesta. Tāda ir Biruta, kuŗai apnikuši iztapīgie kavalieri un ta meklē pēc „īstā". Laimes stariņu šķiet satvēris Jānis Aile, bet tas ir tikai māņu stars un no viņa nekas nepaliek pāri. Bet šos gaidītājus vilšanās sevišķi nesatriec. Dzīve rit tālāk un līdz ar to, kas zina, var gadīties jauna iespēja tuvoties laimei, sagaidīt to piebraucam kā vilcienu Bildzeres stacijā.

Godības Nīcā.

K. Šaumaņa glezna Kultūras fonda II mākslas izstādē

Ar šādu nepārspīlētu tēlošanas veidu, ja pārlasa ātrumā šīs ikdienas nelielās un nepretenciozās ainas, liekas, ka tēlojumā trūktu krāsainības un dzīves prieka. Bet pārlasot uzmanīgāki, mēs redzam jauko krāsu ziedu tikai klusinātos, apvaldītos toņos. Tā laba meistara glezna nedzeļ acīs ar saviem asiem krāsu traipiem, bet gleznas daiļumu un saturu izceļ ar savu līdzsvaroto kompoziciju. Pēteris Ērmanis jau arī necenšas pēc lielā samēra. Viņa gleznām lielu un dārgu rāmi nevajaga. Un tomēr pie viņām jāapstājas un nevilus uzmācas jautājums — ko gaidām mēs paši?

Ja mēs skatām un pētām atsevišķas vietas, tad jaužami arī nelieli negludumi. Mēs neticam, ka frizieris sevi var novērtēt kā lata romānu lasītāju, bet turpat visu to izlīdzina un nodod aizmirstībai jēra un auneļa nenoliedzamais pārākums par gudro Ģiediņu. Un vai tā nav brīnišķa aina, kad Elza, mierinādama, saka: „Nebaidies no rudens, mīļais" (Vecais dzejnieks)! Bet viens nu rakstniekam jāpārmet tā puslīdz nopietni. Ģermanismi tomēr nekādu krāsainību jeb īpatnību nepiešķiŗ un sevišķi vēl „smukie", „dumjie" u. c. aizmēžamie vārdiņi.

Kā jau tas nojaužams no uzrakstītā, tad grāmata ir jauka, rosina pārdomas un ieteicama labu grāmatu cienītājiem. R. Osis.

J. Lapiņš — **Kārlis Ulmanis jaunatnei.** Rakstu izlase un izvilkumi. „Zemnieka Domas" izdevums. Rīgā, 1936. g.

Liels piemērs rosina sekotājus un ja arī viņu ceļi būtu dzīvē citādi, tomēr daudz kas būs aizgūts no tā, kas pirmais ar savām krūtīm lauzis biezokni ceļu. Jo pirmajam cīnītājam dievi ap galvu vij nemirstības vaiņagu un vaiņaga spožā gaisma būs mūždien labākais ceļa rādītājs dzīves bangās. Šāds spožums mirdz arī no baltzilās grāmatas, kuŗā topošo darbinieku audzinātājs sakopojis rakstu izlasi jauniešiem no mūsu lielā tautas audzinātāja darbiem. Ikviena rinda te dveš nesatricināmu uzticību darbam un neatlaidībai, gribai un izturībai, spēkam un drosmei. Un visas pamācības tiecas uz vienu mērķi un ideālu — augšup! Nost nevarību un vilcināšanos, celies atkal, ja tevi dzīve nosviež un celies tikmēr, kamēr nekrīti vairs, kamēr stāvi droši uz kājām. Pats uz savām kājām! Neviena nebalstīts un nelutināts — sīksts un izturīgs. Un ja sāk mākt šaubas — palasi rakstītāja dzīves gājumu. Šaubas un vilcināšanās būtu atstājušas pusceļā ne tikai viņu pašu, bet arī visu viņa darbu tautai un valstij. Tamdēļ drosmi un atkal drosmi. Tie ir vēlējumi mūsu jauniešiem, kādus mēs sastopam ikvienā lappusē.

Dziļi atzīstamam nolūkam šos rakstus sakopojis J. Lapiņš. Viņš aicina jaunatni zināt un izprast latvju valsts dibinātāja un tautas apvienotāja dzīves gājumu, jo tad labāki būs saprotama viņa mācība un izturība dzīves nedienās. Mēs redzam, ka dzīves bangas viņu nav lutinājušas, bet ceļš augšup ir bijis pilns grūtību un pārbaudījumu. Tie visi pārvarēti un uzvekti, jo cīnītājs nav pazinis šaubu un baiļu un svešs tam bijis vilcināšanās slogs. Ceļš augšup nav laimes lutinājums, bet sīkstas neatlaidības un izturīga darba sasniegums. Zinot lielā valstsvīra dzīvesgaitu, mēs arī labāki izprotam viņa mācību. Mēs redzam, ka ikvienai viņa mācībai pamats ņemts no dzīves un tādēļ arī šādai mācībai ir zelta pamats.

Grāmata silti ieteicama kā noderīga un vērtīga grāmata ikvienam jaunietim un būs jauka dāvana, ko ģimeņu galvām pasniegt savām jaunajām atvasēm, lai modinātu viņos pareizu dzīves izpratni un prieku cīņai ar dzīves grūtībām. R. Osis.

E. Blanks. **Vadonis un vadonības laiks.** 15. maija domas. Autora izdevums. 1935. g.

Pazīstamais publicists E. Blanks sarakstījis un izveidojis grāmatu, kuŗa tiešā vārda nozīmē varēja rasties tikai pēc 15. maija pārvērtībām. Savai grāmatai E. Blanks arī devis blakus, bet ļoti zīmīgu nosaukumu, proti 15. maija domas. Autors sniedz īsu ieskatu laikos, kad mums patriotisma nevarēja būt nekad par daudz — laikos, kad valsts bija mazais Ventas trīsstūrītis, apdraudēts no frontes, no iekšienes un no visām debesu pusēm. Bet tieši šai laikā, dogmas apsēsti cilvēki, nesaredzēdami tālāk par sava deguna galu, sargāja tikai savas personīgās intereses, valsts intereses nemaz neņemdami vērā. Par to jo spilgtu liecību nodod Fr. Mendera iesniegums Tautas padomē, ar nolūku panākt iekšlietu ministra M. Valtera demisiju, jo M. Valters uzstājās, lai valsts vara kļūtu viengabalaināka un tas nebija „runas vīru" interesēs. Apskatījis kollektīvās saimniecības nesekmīgumu, autors pievēršas arī zīmīgam iztirzājumam par cīņu starp ideju un dogmu. Tagad, kad ideja iet savu uzvaras ceļu, spilgti redzama dogmas skrandainā nabadzība, ko mums gribēja uzspiest kā paradīzi. Ideja ir uzvarējusi un, līdz ar viņu, uzvaru guvis idejas nesējs un turētājs mūsu valsts tapšanā un izcīnīšanā, mūsu valsts saimnieks Dr. K. Ulmanis. Idejas uzvara ir mūsu brīvības cīņu lielākais sasniegums, jo ideja par brīvu valsti, ne dogma, deva sparu un spēku latvjiem izcīnīt valsti un patstāvību. Idejas uzvaras pamatā ir arī brīvības idejas glorificējums ar pieminekli brīvībai un Tēvzemei, par ko autors velk zīmīgas paralēles starp latvietības cīnītāju Juŗa Alunāna, Kronvaldu Ata un Auseklā ilgām un to piepildījumu pēc ilgiem gadiem.

Autora pārdomas noslēdz viņa aicinājums: „Nolieciet galvas Brīvības tēla priekšā! Latvju nacionālais ģenijs še runā un latviešu tūkstoš gadu ilgas un cīņas. Nolieciet galvas!"

Jāatzīmē darbā ieviesusies kļūda, apzīmējot 5. martu par pulkveža Kalpaka nāves dienu, kas laikam izriet no ielaistās un nepamanītās kļūdas Latviešu konversācijas vārdnīcā (sk. 2950. lp.). Pulkvedis Kalpaks krita varoņa nāvē kaujā pie Skudru mājām 1919. gada 6. martā.

Grāmatas vāku grezno mūsu nacionālās krāsas, tā cienīgi apzīmējot arī no ārienes šo dziļi nacionālo un idejisko darbu. F. E.

Artūrs Baumanis. **Krišjānis Barons.** Dzīve un darbi. Krišjāņa Barona biedrības apgāds. Rīgā, 1935. g. 396 lpp.

Krišjānis Barons un viņa mūža darbs Latvju Dainas ir tik liela parādība latvju tautas dzīvē, ka šī vīra un viņa darba īsto nozīmi mēs neesam vēl pienācīgi novērtējuši un izpratuši pat tagad, kad pagājis jau prāvs gadu skaits kopš viņa nāves. Lai kā spriestu un ko teiktu par Krišjāni Baronu, viens apzīmējums viņam paliks mūžu mūžos — īsta savas tautas dēla, īsta latvieša vārds. Varbūt šai ziņā Krišjāņa Barona ietekme ir vēl par maz apskatīta un materiālu trūkums spiež vēl aprobežoties viņa biografus un esejistus ar dažiem norādījumiem, bet būtu patīkami reiz redzēt darbu par Krišjāņa Barona balto latvieša dvēseli. Iepriecinošā kārtā Artūrs Baumanis arī savā darbā vairākkārt uzsvēris Krišjāņa Barona patriotiskumu un mierīgi nosvērto cīņu par latvietību, par savu tautu. Krišjānis Barons nav bijis tik eksplozīvs savā cīņā kā Kr. Valdemārs, bet pastāvīgs gan un nelokāms. Tas arī labi samanāms no viņa dzīves kā Tērbatā, tā vēlāk Krievijā. Vecā māte var mierīgi šķirties no šīs zemes, redzot un dzirdot mazdēlu ņiprumu un labo latvju valodu. Tas ir Krišjāņa Barona un viņa dzīves biedres latvietības un īstenības spilgts piemērs, jo arī pašu dzīvē tie bija turējušies pie citiem paustiem uzskatiem. Ar to Kr. Barons vien jau spilgti izceļas no tā laika darbinieku vidus, kur bieži vien personīgā dzīve bija krasā pretrunā ar atklātībā teiktiem vārdiem. Nelokāms latvietis Krišjānis Barons paliek arī latvju tautas drūmākos laikos, kad tautu plosa divgalvainu un viengalvainu ērgļu varmācīgās ķetnas un brāļu karš. Mēs izjūtam dziļas sāpes, kādas plosīja Barontēva krūtis, kad viņš noskatījās baigajā Rīgas degšanas naktī, ienākot vācu kaŗaspēkam. Nelokāmais gars spilgti parādās arī Barontēva cīņā ar dažādiem marodieriem, kur sirmā vīra vienīgā vara ir viņa garīgais spēks. Psīcholoģiski bagāta ir zīmētā aina, kad Barontēvs pār plecu atbild vīzdegunīgam vācietim, ka viņš prot vāciski ne sliktāk kā pats vācietis. Un tad šī ārkārtīgā izturība, kad Krišjānis Barons cīnās par gaismas staru, par savu izglītību! Vai tikai ar šādu izturību mēs nevaram izskaidrot arī ilgos, neatlaidīgā darba gadus pie tautas dziesmām? Ar dziļu pietāti un sirsnīgu ieskatu Artūrs Baumanis sniedz sirmā krīvu krīva mūža novakares un noslēguma aprakstus. Te Baumanis parādās arī kā labs un apdāvināts tēlotājs. Viņa darba vērtību, stiprā mērā, ceļ acīmredzamā iedziļināšanās kā Krišjāņa Barona dzīvē, tā arī laikmetā, kad Krišjānis Barons dzīvoja, sevišķi viņa jaunības un vīra gados. Autors pie sava darba sniedzis arī plašus komentārus. Grāmatu daiļo vairākas illūstrācijas glītā iespiedumā.

Artūra Baumaņa grāmata silti ieteicama ikvienam, kas grib ieskatīties lielā latvieša Krišjāņa Barona dzīvē un darbā un izprast laikmetu, kad latvju tautai viņas spožo nākamības ceļu sāka rādīt lielie cīnītāji. R. Osis.

Prof. Dr. L. Bērziņš. **Mūža rīts un darba diena.** Atmiņu grāmata. Izdevis A. Gulbis. Rīgā, 1935. g. 294 lpp.

Profesors Dr. L. Bērziņš, stāstīdams savās atmiņās par sevi un savu dzīvi, īsos, bet dziļi tvertos vilcienos zīmē arī to apkārtni un cilvēkus, kur viņam nācies dzīvot un darboties. Autors, būdams labs paidagogs un audzinātājs, ir stingri vērojis arī sevi un tā nu pieder pie tiem retiem laimīgiem, kas sevi arī tiešām pazīst. Ar to viņa dzīves gudrības un pieredzes izlīdzinātais, mierīgais skatījums iegūst lielāku vērtību. Šī grāmata ir tiešām autora pašportreja, ja tā varētu teikt — arī viņa dvēseles pašportreja. Autors savā dzīvē un pieredzē sasniedzis to augstumu, no kuŗa var uzskatīt lietas ar lielāku vienkāršību — tā padarot tās īstākas un saprotamākas. Tīkami ir tas, ka autors nav centies savas atmiņas un spriedumus pielāgot, bet sniedzis tos savā tiešamības skatījumā. Dziļu ievērību var pelnīt viņa jaukais salīdzinājums par cilvēka dzīves un viņa darbu nezūdamību (153. lp.), tāpat arī aizrādījums par miermīlīgas īstenības pārākumu par šauru fanatismu. Ir interesanti vērot vācietības iespaidu autora apkārtnē viņa jaunības laikā un vēlākos gados krievu birokratijas varas izpaudumus. Autoram savā dzīvē un darbā nācies sastapties ar daudziem pazīstamiem sabiedriskiem darbiniekiem un autors par tiem sniedz dažas visai interesantas ziņas, piem., par Lerchi, prof. Osi, bīskapu Grīnbergu u. c. Atmiņas uzrakstītas ļoti dzīvā valodā un rada, tās uzsākot lasīt, kāpinātu interesi. Gribētos atzīmēt, ka viena no jaukākām nodaļām ir abitūrijas eksāmenu apraksts un salīdzinājums šīs nodaļas beigās.

Grāmatā ir arī dažas fotografijas no autora dzīves un viņa pieminētiem darbiniekiem.

Kā vērtīgs atmiņu kopojums grāmata ieteicama ikvienam, kas grib gūt patiesu ieskatu grūtībās, kādās bija jādzīvo latviešiem zem svešu varu aizbildniecības. —s.

Dr. chem. Br. Jirgensons. **Modernās zinātnes lielie sasniegumi.** Populārzinātniski raksti par jaunākiem panākumiem ķīmijā, fizikā, astronomijā, bioloģijā un technikā. Valtera un Rapas akc. sab. izdevums. Rīgā, 1936. g. 356 lpp.

Kā lasām jau grāmatas virsrakstā, tad autors savu darbu sarakstījis par eksaktām dabas zinātnēm, veltot plašu nodaļu arī fizioloģijai un vispārīgai bioloģijai. Savā darbā autors cenšas saprotamā veidā sniegt plašākām aprindām ieskatu tanī sarežģītā prāta bagātību pasaulē, kuŗu sakrājuši lielo zinātnieku pūliņi un atklājumi. Autors nelieto sausi praktisku zinātnisku valodu, bet ar salīdzinājumiem, atskatiem senatnē un dzīvo stāstījumu, kas bagāts piemēriem, ļauj vieglāki iejusties sarežģītā cilvēka ģenialitātes izpaudumā, ko mēdz vienkārši apzīmēt par zinātni. Autors savā darbā neslēpj grūtības, kādas jāpārvar, tiecoties pēc patiesības. Te, lūk, kāds apdāvināts zinātnieks, pētot un iedziļinoties kādā zinātnes nozarē, nonāk pie šķietami pārbaudītas patiesības. Šo jauno atklājumu zinātnieku pasaule nebūt neuzņem tūliņ ar pilnu paļaušanos. Nē, — viņai jāiztur sīvs pārbaudījums zinātnieku dažādo pētījumu un argumentu krustugunīs. Ne katru reizi jaunā patiesība iztur šo grūto pārbaudījumu. Bet, ja arī iztur, ir zinātnieki, kas paliek pie īpašām domām un tikai tālākie, neatlaidīgie pē-

tījumi rāda, kam taisnība. Jo bieži gadās, ka stipri būvētā un visas ugunis izturējusī patiesība sabrūk vēlāk, kad kāda jauna atraduma graujošais spēks tai izsit no pamatiem kaučū nelielu akmentiņu. Autors zīmīgi norāda, ka sabrūk nesen vēl tik varenais, t. i. zinātniskais materiālisms un viņa būvēto modeļu vietā stājušās tīri matēmatiskas funkcijas. Kauzālitātei bija jāpazūd pret nenoteiktības principu, un pati kauzālitāte parādās tikai kā atsevišķs varbūtības gadījums, jo visi dabas procesi savos pamatos notiek uz varbūtības pamata, visi tie ir statistiskas dabas. Šādi ievadījis lasītāju modernās zinātnes pasaules uzskatos un pievērsis viņa uzmanību jaunāko pētījumu panākumiem, autors tad arī visā krāšņumā atsedz dažādāko zinātnes nozaru panākumus. Runājot par moderno zinātni, autors arvien pamet skatu atpakaļ zinātnes tapšanas un izveidošanas laikos un jo sevišķi zīmīgs ir autora raksts par seno un moderno alķīmiju. Te netrūkst arī humora, jo bez smaida grūti iedomāties XVII g. s. zinātnieka J. B. van Helmonta nopietno ģīmi, kad viņš pēc tanī laikā iespējami „rūpīgiem" pētījumiem nonāk pie slēdziena, ka peles rodas no netīra krekla un kviešu miltiem, ja tie ilgāku laiku stāv kādā traukā. Arī to viņš spējis — pārvērst ar mazu, tā saukto, filozofa akmeņa graudiņu dzīvsudrabu zeltā un c. „brīnumus". Bet gods viņam pienākas par pētījumiem pie gāzu izcelšanās un pie dažiem praktiskiem atradumiem. Alķīmijas ietekme nav pazudusi arī mūsu gadsimtā. Vēl nesen mēs lasījām sensācionālo vēsti ka izdevies no dzīvsudraba iegūt zeltu un arī pēc noskaidrotās nepatiesības šur tur snauž iekēries vecais alķīmiķu sapnis — pārvērst dzīvsudrabu zeltā. Modernai zinātnei arī ir savi „brīnumakmeņi" — katalizātori, kas pārvērš milzīgus citu vielu daudzumus, pašiem nemainoties, bet šie „brīnumakmeņi" iegūti no modernās zinātnes sasniegumiem. Jaunākos pētījumos organiskajā ķīmijā mēs redzam grandiozo sasniegumu bagātību, kuŗa dod iespēju dzīvot mūsdienu cilvēkam moderno kultūras dzīvi un ar katru jaunu sasniegumu pakāpties augstāk civīlizācijas kāpienos. Šo grāmatu izlasot, mēs varam saprast, ka tagad katrs vidusmēra pilsonis dzīvo ērtākos dzīves apstākļos, kā dažs labs seno vai vidus laiku valdnieks. Grāmata viņas lasītājiem dod arī iespēju kritiskāki apskatīt moderno alķīmistu — „zinātniskā materiālisma" — mācības, kuŗas, lai gan zaudējušas cīņu zinātnes kauju laukos, vēl mēģina noturēties savos piekritējos uz pēdējo nezināšanas lēses. Autors nesaudzīgi met gaismu šai tumsības un atpakaļrāpulības pereklī, un pats, būdams jauno laiku līdzcīnītājs un dedzīgs apgaismības draugs, viņš atrod vienmēr laiku, lai apgaismotu zinātnes jaunākos sasniegumus vispārībai. Par to lai viņam sirsnīgs paldies, jo ar saviem darbiem viņš arī mudina nokāpt no noslēgtās iedomības augstumiem tos, kuŗi varētu runāt arī par savām nozarēm atklātībai, bet līdz šim palikuši pieietami tikai šaurām auditorijām. Maldīgi uzskati un jēdzieni neatradīs auglīgu zemi, ja plašākās aprindās būs daudzmaz iesakņojies jēdziens par dzīves norisi un tās vajadzībām un darbīgs gars būs stājies pasaules lāpīšanas iedomu un neauglīgās sapņošanas vietā. To prasa jaunais laiks un šis darbīgais gars verd ik katrā autora vārdā. Grāmata pieskaitāma pie vērtīgākiem izdevumiem, kādi parādījušies atklātībā pēdējā laikā. Tādēļ šo darbu cieši ieteicam ikvienam, kas grib paplašināt savu redzes aploku un dziļāki izprast dzīvi un sava darba vajadzību visai komplicētā mūslaiku pasaulē. —s.

„Pie rakstāmgalda".
J. Borkovska glezna

Anna Grēviņa. **Šaļāpins.** Izdevis A. Gulbis. Rīgā, 1935. g. 221 lpp.

Lielais krievu dziedonis un mākslinieks ir dzīvojis un dzīvo visai raibu un viļņainu dzīvi. Izcilus apdāvināts no dabas ar nepārspējamām balss dotībām, dziedonis arī apbalvots ar neparastāku savai apkārtnei un tautai raksturu. Viņā it kā iemiesojas visās niansēs un dīvainībās tā sauktā plašā slavu dvēsele, kuŗai lielu krāšu bagātību devis mākslinieka radošais un nemierīgais gars. Tā nav biografija, kuŗu mēs lasām, bet drīzāki gan saistošs romāns. A. Grēviņa savu grāmatu veidojusi gan pēc paša Šaļāpina atmiņām, gan pēc citu memuāriem, bet īsti daudz un ļoti dzīvā valodā uzrakstīti autores pašas spriedumi un vērtējumi. Lieki, šķiet, daži novirzieni, aprakstot blakus personas. Tā, piem., grāmatas rūpīgi slīpētam saturam neiederas epizode ar Tiflisas komendanta dīvainībām (tās ir anekdotiskas un tiek pierakstītas arī citiem bij. Krievijas lielākiem vīriem), pavīd vienā, otrā vietā sīka kļūda (Varšavā 1916. g. Šaļāpins nevarēja dziedāt, jo tad Varšava bija vāciešu okupēta), bet tomēr šī grāmata jāvērtē augsti. Tā cenšas iziet no parastā, par trafarētu palikušo, ar pilnīgu negācijas noklusējumu par aprakstāmo personu, biografiju loka.

Atzīmējams arī grāmatas glītais izdevums, par ko atzinība nākas izdevējam. Ar to ir pasvītrota arī ārēji lielā mākslinieka tiekšanās pēc aistētiskas pilnības.

R. Osis.

Antons H. Tamsāre. **Zeme un mīlestība.** Igauņu romāns (oriģinālā: „Tiesa un taisnība"). Ar autora atļauju tulkojusi Elīna Zālīte. Pirmā daļa. Valtera un Rapas akc. sab. izdevums. Rīgā, 1936. g. 438 lpp.

Pavirši skatoties, mums šķiet, ka igauņu dzīves veids un ierašas daudz neatšķiras no mūsu iemītās dzīves takas. Sevišķi tas izpaužas tādēļ, ka valodu lielās atšķirības dēļ, arī pazīšanās gadījumā jālieto svešvaloda, kas izteic gan prāta slēdzienus un domas, bet reti kad runā dvēselei. Bez tam, pazīšanās, pa lielākai daļai, norit caur pilsētām un pilsētnieku dzīve, vismaz ārēji, nivelējas visur apmēram vienādā līmenī un uzskatos. Citādi tas ir tautas pašu pamatu — zemniecību.

Iepazīstoties ar viņu, zinot tuvāki un dziļāki zemnieka domas un dzīvi, mēs varam sākt izprast kādas citas tautas garīgo seju. Izlasot igauņu apdāvinātā rakstnieka Antona Tamsāre visai plašā darba pirmo daļu, kas tagad pieietama latvju plašākām aprindām, mēs dziļi jaužam kā lielo vienādību, kas raksturo visu tautu zemnieku pieķeršanos savam darbam un dzīvei, tā arī to atšķirību, kas šo darbu dara nacionālu un piešķiŗ tam īpatnu igaunisku koloritu. Daudzi vilcieni A. Tamsāres tēloto Zagļukalna

un novada zemnieku sejās šķiet mums tuvi un saprotami, bet tad atkal mums cieši jāpiedomā un jāatzīstas, ka ir arī kaut kas svešs, lai gan tuvs un saprotams.

Zemnieku paaudzes neatlaidīgā cīņa A. Tamsāres darbā plūst kā spēcīga, dziļi atvaraina straume. Ja arī tās plūdums reizēm vareni iedunas dzīves krācēs, tad tikai tādēļ, lai vēl vairāk izceltu straumes neizsīkstošo enerģiju un vareno spēku, kas plūst iz zemes dziļumiem. Visspilgtākās krāsās tēloti abi kaimiņi Andrējs un Pearu un tās audzes, kas stiepjas pret sauli ap viņiem. Mēs vērojam šīs paaudzes igauņu zemnieku vectēvus viņu ikdienas darbos, dzīvē, kur savijušās bēdas un prieki, strīdū un mierā, godos un purva muklajā un jūtam, ka šo darbu sarakstījis īsts savas tautas dēls un dvēseļu tulks. Īpatni igauniskais tvērums un tipi to dara dziļi nacionālu, bet apgarotā cilvēcība un īstenības siltuma apdvests skats dvēselēs, to dara vispārcilvēcisku un liek plūst pāri savas zemes robežām.

Mūsu rakstniece, Elīna Zālīte, labi pazīst igauņu zemniecību un viņas dzīvi,, jo ilgus gadus dzīvojusi latvju un igauņu tautu saskares robežās. Valodas zināšanas, kuru viņa izpratusi visā dziļumā kā dzīvu, ne grāmatu valodu vien, ļāvušas rakstniecei sniegt A. Tamsāres darbu visā dižumā. Kā sīkumus mēs varētu atzīmēt pārāk naturālos izteicienus, kurus gan mikstina daudzpunkti, bet reizē arī izceļ, tāpat dažus tipiski novadnieciskus vārdus un izteicienus, kas ir gan rakstur̄igi mums, ne igauņiem. Rakstniece dažus uzvārdus un vietu nosaukumus vai nu tulkojusi, jeb latviskojusi. Nebūtu bijis par ļaunu sniegt zem teksta arī igauņu nosaukumus. Bet, kā jau piezīmēju, tie ir niecīgi sīkumi, kas dižā darba tulkotāju tikai ceļ, jo vispāri viņas tulkojuma valoda gluda un dzirkstīga skanduma bagāta.

Šo romānu ieteicam kā tīkamu un vērtīgu ieguvumu labu grāmatu cienītājiem. R. Osis.

Ķīniešu pasakas. Prof. P. Šmita izvēlētas. Valtera un Rapas akc. sab. izdevums. Rīgā, 1936. g. 148 lpp.

Parasti Ķīnas iedzīvotājus pazīst zem vispārēja ķīniešu nosaukuma. Patiesībā Ķīna un viņas iedzīvotāji ir apmēram tas pats, kas Eiropa un viņas iedzīvotāji un starpība starp ziemeļķīnieti un dienvidnieku ir tāda pat, kā starp skandināvi un Apeninu pussalas iemītnieku. Milzīgais iedzīvotāju skaits, kuŗu pat izcilus zinātnieki savos aplēsumos spiesti apzīmēt, aptuveni, ar dažiem desmitiem miljonu cilvēku uz augšu vai leju — mītot no senseniem laikiem tagad aizņemtās vietās, ir uzkrājis arī lielu bagātību garīgā pūrā. Šai pūrā sastopami kristalldzidri mākslas darbi, kuŗiem piemīt gadsimtos aizšalkušo laikmetu brīnišķais daiļums. Redzamu vietu starp tiem ieņem arī tautas gara mantas, no kuŗām daži tulkojumi parādījušies arī latvju literātūrā. Šiem tulkojumiem tomēr piemita liels trūkums, jo tie bija tulkoti starpniecības ceļā, ne no oriģinālvalodas. Šai ziņā redzamu vietu ieņem prof. P. Šmita darbi, jo viņam kā pārvaldošam vairākus dialektus, ir iespēja pârstrâdât ķīniešu rakstniecības darbus tieši no oriģināla. Es saku pārstrādāt, jo pats autors aizrāda, ka ķīniešu rakstniecība bez zināma pārstrādājuma būtu mums nebaudāma.

Šai pasaku krājumā ir 27 atsevišķi nostāsti, kur dzīves īstenība savijusies ar teiksmainu pasauli. Raibā kaleidoskopā mēs iepazīstamies ar īpatniem ķīniešu uzskatiem, viņu dzīvi un ticējumiem. Dažas pasakas gan nesatur pie mums parastā pasaku kolorīta. Tā, piemēram, pasaka par ķīniešu Zālmani šķiet pilnīgi iespējams notikuma atstāstījums ar pamācību nedarīt ļaunu, jo ļaundarim jāsaņem sods. Ir atkal pasakas, kā piem., par daoistu, kuŗās ir tikai pārdabīgi notikumi. Visas šī krājuma pasakas lasās ar interesi un, kā jau minēju, nav uzskatāmas kā pasakas vien.

Būtu bijis patīkami, ja prof. P. Šmits būtu veltījis krājumam kaučū nelielus komentārus. Tādi gan ir ievīti tekstā, bet tie varēja būt plašāki, kas dotu dziļāku un paliekošāku ieskatu.

Krājumu kuplina daži Ķīnas skati un ķīniešu mākslinieku gleznu fotogrāfijas. Grāmatas vāku zīmējis S. Vidbergs, bet saraibinātais zīmējums maz izceļ mākslinieka labos nodomus. Īpatns ir mūsu skatam neparastais dzeltenais vāks. —s.

Tomass Karlails. **Par varoņiem, varoņu godināšanu un varonīgumu vēsturē.** No angļu valodas tulkojusi Zenta Mauriņa. Saīsināts izdevums. Valtera un Rapas akc. sab. izdevumā. Rīgā, 1936. g. 166 lpp.

Tomasa Karlaila grāmata par varoņiem parādījās atklātībā pirms 90 gadiem. Tā sacēla lielu ievērību, bet viņa bija kā skabarga acīs materiālisma dievinātājiem un tādēļ vēl samērā nesen šo aprindu ļaudis par Tomasu Karlailu un viņa darbiem atsaucās visai negatīvi. Ja mēs ieskatāmies šī īpatnā vīra darbos, tad redzam, ka viņš nav slavējis tikai varoņus, bet dziļi ieskatījies arī dzīvē un skaidri saredzējis dzīves trūkumus. Tie ir tik lieli un grūti labojami, ka, pēc Karlaila ieskata, to spēj darīt tikai valsts saprātīga vadoņa vadībā. Karlailis nosodīja arī ateismu, un ar to visu pretika, lai tiktu nicināts no tiem, kas pasauli varēja iedomāties tikai kā dzirkiem nogrieztu bezgalīgu vienādību un vienlīdzību. Tomass Karlails no pūļa negaida neko. Viņš uzskata, ka pasauli un tautas ceļ lielu vīru — varoņu — darbi. Tie ir pasaules vēstures radītāji un dzīves regulētāji. Ja arī uz brīdi virsroku gūst neatbildīgais un varmācīgais pūlis, tomēr beidzot tam jāatkāpjas vadoņa un organizācijas priekšā.

Kad nu mēs lasām Karlaila darbus, sevišķi viņa grāmatu par varoņiem, tad redzam, ka Karlails dziļi pazinis dzīvi un pat spējis paredzēt pasaules notikumus. Kad pasauli pirms neadudz gadiem satricināja dažādas likstas, pacēlās balsis, ka kultūra apdraudēta, ka pasaule iet neglābjami bojā. Bet radās vadoņi un ievirzīja dzīvi un tautas darbā un atbildīga pienākuma gultnēs. Šie vadoņi ir moderno laiku varoņi, jo pārvaldīt valsti un vadīt tautu var tikai vīri, kas ir dzimuši varoņi. Varoņu darbus un varoņa būtību T. Karlails redz īpatnā skatījumā. Viņš varoņus skata tāpat kā ikvienu cilvēku. Viņiem ir savas kļūdas un trūkumi. Bieži šie negātīvie novirzieni, ja varonis tiem seko, noved varoni pie krišanas (piem. Napoleonu). Bet T. Karlails redz arī to lielo un vareno lidojumu, kādā uzlido varoņa gars un, kas redz pāri laikiem un ved savus pasākumus pretīm panākumiem. Viņa vārdos neslēpjas tukša slavināšana, bet kritiska pieeja un pienācīga atzinība, ja varonis to pelnījis. Karlails neceļ varoņus par elkiem, bet viņš necenšas arī mazināt to spožumu, kādu varonis ar savu darbu un atbildīgo rīcību radījis ap sevi.

Grāmatā apskatīti varoņi, kuŗi ietīti dievības mistikā, (Odins), varoņi praviesi, kuŗi savas mācības savienoja ar kaujas sparu un tiekšanos pēc uzvaras (Muhameds), dzejnieki, kuŗi ar savu dzeju cēluši varonības garu (Dante, Šekspīrs), kareivīgie reformātori un puritāņi (Luters un Nokss), jauno domu varonīgie paudēji (Džonsens, Ruso, Börnss) un ķēniņa tronī sēdējušie varoņi, kas paši sevi pacēluši līdz tronim vai arī, nebūdami kronēti, nesuši ķēniņa varu (Kromvels un Napoleons). Kā redzam, tad te ir plaša varoņu galerija, pie kam daži no tiem ir ta saucamie vispāratzītie varoņi, bet daži, kas mantojuši varoņa nosaukumu tikai šaurakos rāmjos.

Šī grāmata, kā saturoša daudzus spriedumus un uzskatus, kuŗi mazāk pazīstami un izplatīti, lasās ar dzīvu interesi un tulkotājai nākas atzinība par Karlaila darba tulkojumu, labo valodu un arī — par šī darba saīsinājumu, izmetot savu nozīmi zaudējušas vietas. Patīkāmi, ka tulkotāja, kur tas bijis nepieciešams, pievienojusi savas atzīmes.

Grāmata būs draudzīga ikvienam, kas centīsies dziļāki izprast dzīves ritumu un atbildības nozīmi dzīves jautājumu izšķiršanā, kā arī katram vēstures un vispāri labu grāmatu cienītājam. —s.

Militārais apskats. 1935. g. 12. (decembŗa) Nr.

Plkv.-ltn. A. Kontrovskis — Kaŗeiviskās audzināšanas pamati.

Lietuvas arm. rez. majors P. Ruseckas — Lietuvas armijas rezerves virsnieki un to apvienības. Plkv.-ltn. J. Upītis — Vācijas militārie spēki citu valstu vērtējumā. Vācijas militārais spēks strauji aug un sāk radīt diezgan pamatotas bažas par miera drošību varbūtējos pretiniekos.

Kpt. Kociņš — Atbruņošanās neveiksmes. Apskatījis dažādu konferenču neveiksmes, autors gala slēdzienā saka, ka bruņošanās pati par sevi nav nemorālisks akts, nemorālisks ir nolūks — kādēļ to dara. Šos nolūkus rada politiķi. Nav vainojami arī ieroču fabrikanti. Viņi dod tikai preci, kuŗai ir pieprasījums, bet pieprasījumi rodas aiz politikas vainas. Tā neprot tuvināt cilvēci gaidītam mieram. Ne ieroči izsauc bailes, bet bailes izsauc ieročus.

A. Mauriņš — Itaļu - abesiņu cīņas. Plkv. M. Jeske — Kājnieku taktikas attīstība. No XV gadu simteņa līdz pasaules kaŗam. Ml. — Strēlnieku apmācība darbībai naktī. Plkv.-ltn. Janums — Ložmetēju taktiskā pielietoša-

na pirms pasaules kaŗa un pasaules kaŗā.

A. Mauriņš — Koncentriskie uzbrukumi agrāk un tagad un to operātīvā nozīme.

Kpt. Kalacis — Jaunie vācu šaušanas noteikumi.

Kpt.-ltn. Āboliņš — Ploteŗu pārbaude.

Kpt. Rucelis — Italu aviācijas darbības apstākļi Abesinijā.

Kpt. Kalniņš-Vīndedzkalns — Stobŗu izšaušana.

Plkv.-ltn. A. P. — Militārpolītiskais pārskats.

Chronika. Grāmatu skate. Sīkumi.

si.

Redakcijai piesūtītas šādas grāmatas: Prof. N. Maltas un privātdoc. P. Galenieka redakcijā — Latvijas zeme, daba un tauta. 1. sējums. Latvijas zeme. Jānis Sārts — Viss pa gaisu. Komēdija 3. cēlienos. M. Soste — Rokas grāmata pamatskolu skolotājiem, tautskolu inspektoriem un skolu valžu darbiniekiem. Neoficiāls izdevums. Vilis Lācis — Tālais ceļš. Drāma 3 cēlienos. Hildas Vīkas — Atsegtas dvēseles. Stāsti. Prof. A. Dauges redakcijā — Lielas personības. 2. sējums. J. Siliņš — Latvijas zivis. Visas grāmatas Valtera un Rapas akc. sab. izdevumā. Lingu Laidis — Kad dunduri kož... Komēdija 3 cēlienos. Izdevniecība „Gaisma". „Karys" 3. Nr. „Hakkapelütta" 2. un 3. Nr. Nr.

Viņas pēdējā loma. Lajosa Zilahi luga 3 cēlienos, (7 ainās). Nacionālā teātrī, 1935. g. janvārī.

Ungāru rakstnieks, rakstīdams šo lugu — kādas aktrises dzīves straujā lidojuma pēdējo augstumu — šķiet, labi izpratis un dziļi izjutis mākslinieka lielo personīgo traģiku. Māksla sadedzina savus sekotājus un viņas spēks ir tik liels, ka tā velk pie sevis atpakaļ arī tos, kas briesmas pamanījuši glābdamies lūkojuši no viņas bēgt. Kad slavena aktrise Klementīne pamana viņai draudošās briesmas, tai atliek vairs tikai viens ceļš. Šis ceļš spiež atteikties no mākslas un no mīļotā cilvēka, lai saglābtu dzīvei sevi pašu. Bet kad tas šķiet izdevies, dvēsele pārrauj prāta važas un Klementīne kā taurenītis uz liesmu, tiecas uz savu agrāko dzīvi, tiecas atgūt sevi mākslai un mīļotam cilvēkam. Ja arī viņas lidojums liek tai liesmā sadegt, tad attaisnojumu un dvēselisku dzidrumu Klementīnei sniedz dziļā mieŗa smaids, kas to apgaroti rotā pēc viņas straujā pēdējā uzlidojuma.

Lugai ir tikai viena galvenā loma. Tās tēlotājai tad arī uzlikti grūti pienākumi. Viņai jārāda spēku plaukums, briesmu nojauta un īsā laikā jāiedzīvojas visā vēl nedzīvotā mūža gaitā līdz pat sirmam vecumam. Pārvēršanās ārēji prasa pēc dziļas pārvērtības izpratnes iekšēji, jo citādi lomai trūktu dvēseliskās apgarotības, kas vienīgi ceļ šīs lugas vērtību. Neizplūstot slavinājumos, jāsaka ka Lilija Štengele Klementīnes lomā ir mākslinieces „par excellance". Personība, mākslas apgarotība, piedzīvojumi un līdzdegšana lomai savijušies mākslinieces tēlojumā burvīgā varavīksnē, kas zaigo nevien acīm, bet silda sirdi un dvēseli.

Ja lugā vēl daudzmaz lielākas iespējas tēlošanā piešķirtas Klementīnes pretspēlētājam un mīlētājam Raulam un profesoram Kada, tad pārējiem tās ir vairāk dekorātivas dabas. Mākslinieku ansamblis arī šajās lomās parādīja savu augsto kvalitāti. Žanis Katlaps tīkami necentās aizsegt savu pretspēlētāju un ar jauku samērību un atturību deva labu liecību savai mākslinieciskai gatavībai.

Ja arī Kārlis Lagzdiņš balss vainas dēļ reizēm novirzās no pareizi iejustās profesora Kada lomas, tad tomēr viņa nevainojamais tēlojums deva stabilu bazi un dzīvu tēlu. Berta Rūmniece bija mazā, bet pilnīgi pārvaldītās spēles dēļ īstā „parauglomā". Atzīmēsim vēl pretstatiem bagāto Filepu pāri — Mirdzu Šmitcheni un Ludviķi Šmitu, dzīves satriekto Pika kungu — Jāni Ģērmani, ņipro filmparauga istabeni Sabīni — Zaigu Lepnis, slēpotāju pēdiņās un bez pēdiņām — Irmu Graudiņu, viesu kaprizu izpildīšanā visu spējošo pansijas „Viktorija" īpašnieku Brammeri — Reini Paŗnicki, degoši dedzigo mīlētāju Mārtiņu — Rūdolfu Baltaisvilku u. c.

A. Amtmanim - Briedītim pie visādi jauki izkārtotās izrādes derēja pārējas vietās piešķirt lielāku spraigumu. Artūrs Cimermanis pilnīgi pārvalda izrādes prasības un viņa dekorācijas sniedza pilnvērtīgu, kauču arī paskopu, krāsu līdzskaņojumu izrādei.

Izrādi noskatījās Valsts Prezidents, ministri, armijas vadība un pārpilns nams skatītāju. Dzīvā atsaucība un aplausi, kuŗu bagātīgais birums bija veltīts māksliniecei Lilijai Štengelei, liecināja, ka izrāde turēsies uz skatuves labu laiku. R. Osis.

Bierantos. Līgotņu Jēkaba skatu luga 5 cēlienos. Nacionālā teātrī, 1935. g. 29. janvārī.

Katra topoša diena uzstāda mums jaunas problēmas, prasa pēc noteikta ceļa un šī laika sabiedrība ciešāki izjūt kopējas likstas un turas ieskatos, ka ikvienam sabiedrības loceklim nav atļaujama pilnīgi individuāla rīcības brīvība. Tādi ieskati sabiedrībā ir, piemēram, par mūsu tautas koka jauno atvašu sīko dzinumu. Arvienu mazāks paliek tautas pieaugums atsevišķos novados. Tautas bagātība cēlusies, bet tai ir tikai relātiva vērtība, ja trūks roku, kas šo bagātību izmantos un vairos. Turīgs un savu dzīvi izkopis Zemgales lauksaimnieks, vēlēdamies vēl labāk nostādīt savu pēcnācēju mantojumu, sūtījis vienīgo dēlu uz pilsētu. Tur dēls arī iegūst mācīta lauksaimnieka - agronoma gradu, bet lielpilsētas dzīve jauno Bierantu samaitā. Viņš labāk paliek par bankas direktoru nekā saimnieko savās tēva mājās un praksē pielieto iegūtās zināšanas. Jaunajam agronomam arī nav citādas izejas. — Sieva, kura labi prot vadīt auto, lutināta no sava turīgā tēva un kuŗai lauku dzīve šķiet garlaicīga un pārāk robusta, kārdinošais bankas direktora postenis un ar to savienota reprezentēšanās — pārāk viļina un spiež, lai tiem pretim noturētos no zemes atrāvies un pilsētas tukšumu apmātais jaunais Bierants. Dzīvē viņš saskatījis bagātības žilbinošo spēku un tas viņu spiež iegūto stāvokli, zināšanas un arī godu likt uz spēli dažādās spekulācijās, lai ātrāki kļūtu pie bagātības. Jaunais Bierants aizmirsis ka dzīvei saturu dod godīgs darbs un pie šī atzinuma viņš tiek tikai izgājis pazemojuma un ciešanu ceļu. Bez tam, viņš atteicies, ejot šos ceļus, no mīlošās sievietes un sava bērna. Lugā mēs redzam ļaunumu, kāds jāizjūt lauku sētās no apzinīgu darba roku trūkuma, kuŗas nevar atvietot nekādas mašīnas, jo arī mašīnu jāvada labam un saprātīgam strādniekam.

Nepārliecina autora radītie pilsētas un lauku pārstāvju pretstati. Pilsētnieku karikējums pārāk mākslots, lai ar to izceltu lauku pārākumu. Jaunā Bieranta maldu ceļš pēc autora rādījuma neizriet no pilsētas dzīves vien, bet no paša personas. Tikpat labi viņš varēja ieslīkt blēdīgās dēkās, dzīvojot arī lauku apstākļos, jo viņam nav tāda dvēseles spēka un stipruma ka vecājam Bierantam. Dēls ir tikai knislis salīdzinot ar tēvu, kā to zīmīgi licis pateikt autors pašam tēvam. Bērnu jautājums, kuŗu autors uzsvēris savā paskaidrojumā, nav pietiekoši motivēts un it kā sastāda blakus apstākli. Nepārliecina arī jaunā Bieranta atgriešanās. Tā ir pat nemorāliska, jo viņš nav izcietis savu sodu. Vai te vajadzēja iepīt mūsu augstākās taisnības suverenitātes simbolu? Vēl ir vairāki sīkāki negludumi, bet katram apdarinātam kokam paliek skaidas un putekļi.

Iepriecina lugas laikmetiskums un psīcholoģiskais tvērums. Arī neslīpētā apdarē šī luga ir par galvu pārāka par parastiem drāmatizējumiem un citiem skatuviskiem raibumiem. Saprātīga mazās skatuves režisora rokās luga ir piemērota aizsargu teātŗu izrādēm.

Spēcīgu, laikmetīga lauksaimnieka tipu rādīja Jānis Osis kā vecais Bierants. Nosvērtais tēlojums, dziļa iejušanās lomā (cik jūtami Osis prata rādīt veco Bierantu iesirmos un jau baltos gados!) un oriģinels tēls, sagādāja mūsu apdāvinātam aktierim dzīvu skatītāju atsaucību. Ārēji saltu un lepnu, bet dvēselīgi siltu un gādīgu lauku saimnieci skaidros vilcienos tēloja Nacionālā teātŗa goda locekle Jūlija Skaidrīte. Irma Brāma teicami atveidoja auksto aprēķinātāju „apikāti" Amildu Kalmeieri, bet viņas reprezentācijas aprēķinus nepārliecināja Žanis Katlaps citādi labi tvertā dzīves saturu pazaudējušā tipā. Ellas Jākobsones nesalīdzināmais lomas izveidojums mazsvarīgo kalpones Ciesas uzstāšanos pārvērta par dabīgas komikas pārbagātu tēlu, kuŗu skatītāji uzņēma ar nedalītu piekrišanu. Tāpat viss labs jāsaka par Reini Paŗnicki, Alfr. Alksni, Pēteri Cepurnieku, Ludviķi Šmitu, Rud. Baltaisvilku, Mildu Zīlavu, Elīzu Miezīti u. c.

„Bierantu" uzvedums lieku reizi pierādīja Jāņa Oša krāšņo režisora talantu, jo izrādē niansēts pēc spēles ritms un visur izpaužas laba saskaņa. Tāda jūtama arī Artūra Cimermaņa dekorācijās. Tikai līkie un greizie oši pie mājas durvīm ir nesaskaņā ar vecā Bieranta saimniekošanu.

Izrādi noskatījās zemkopības ministrs Birznieks. Dzīvā skatītāju atsaucība autoram, režisoram un māksliniekiem liek cerēt, ka šis jaukais darbs pieredzēs daudzas izrādes un atradīs ceļu arī mazās skatuvēs. R. Osis.

Baltais jātnieks. Emīlijas Prūsas drāma 3 cēlienos, 4 ainās. Dailes teātrī 1935. g. 17. janvārī.

Kad senās Lietuvas straujais uzplaukums sagura nemitīgās cīņās pret pārspēku, tauta ļoti sāpīgi dabūja izjust svešās varas spaidus. Tos vēl vairāk pastiprināja nesekmīgie mēģinājumi atbrīvoties no sveša jūga. Tomēr tautā, par spīti visiem spaidiem, kvēloja brīvības liesma, lai jo spoži apspīdētu Lietuvas varoņus atbrīvošanas karā pret svešām varām nesenā pagātnē.

Emīlija Prūsa labi pazīst lietuvju dzīvi, ierašas, centienus un viņas darbos dzidri atspoguļojas īpatnais Lietuvas kolorīts. Tāds ir arī viņas darbs „Kunigs Kairis" par Lietuvas neseno pagātni, kas tagad pārstrādāts un piemērots skatuvei. Tauta slepeni salasās mācīties savu slavēno vēsturi, jo vēstures varoņu leģendārie tēli dod ticību un cerību kā izdosies nokratīt svešnieku jūgu un atdzimt tautas brīvībai. Grāmatas jāpiegādā no aizrobežas, jo Lietuvā aizliegts izplatīt grāmatas ar latīņu burtiem. Krievu valdība tādā ceļā lūko lietuviešus piegriezt sev un tos pārtautot. Bet lietuvieši pērk, kaučū arī viņiem nesaprotamā valodā rakstītās, poļu lūgšanas grāmatas un dzied šo grāmatu dziesmas.

Gan lietuviešus ar poļiem saista kopējs liktenis, bet mēs jūtam, ka lietuviešos mostas vēlēšanās iet patstāvīgus ceļus un nokratīt jebkuru svešu aizbildniecību. Kunigs (mācītājs) Kairis ar kvēlu aizrautību vada tautas atmodas darbu savā novadā un būdams pēc sava stāvokļa, kā katoļu mācītājs, askets, tas iespaido viņu mīļošo un arī no viņa slepeni mīlēto Michalīnu Bangersku iziet pie pristava Djužinova. Tādā ceļā Kunigs Kairis ar šo upuri vēlas panākt pristava Djužinova modrības atslābumu. Upuris izrādās velts, bet Michalīnu pagūst izglābt to mīļošais Kazis Zaborskis. Bez tam lugai cauri vijas paputējušu poļu muižnieku likstas, daži skati no tautas dzīves un krievu policijas pārvaldības metodēm. Vīriešu lomām vairāk epizodisks raksturs, izņemot Kunigu Kairi. Sieviešu lomas apveltītas smagiem iekšējiem konfliktiem un psīcholoģiskiem sarežģījumiem, kas viņu atveidotājām uzliek grūtus uzdevumus.

Michalīnas Bangerskas lomā Irma Laiva īsti pieņemami un tīkami atraisīja savu jauno topošo talantu. Viņas spēlē iezīmējās augsti vērtējama mākslas izpratne un nosvērta samērība. Viņas Michalīna ir spēcīga un dabīga, savu asiņu tvanā mulsošas sievietes tipa spilgts izpaudums. Edgars Zīle šoreiz dziļi nopietnā Kuniga Kaira lomā, kas viņam ārēji sevišķi piemērota. Arī iekšēji E. Zīle centās noturēties labi uztvertā iejūtā, bet tas viņam neizdevās sevišķi pārliecinoši. Jāatzīmē šīs lomas grūtības, jo tā bagāta asiem dvēseles lūzumiem un sarežģījumiem. Auguste Prince, kā Michalīnas māsīca Rozāle Vareika labi atveidoja romantisko jaunavu, kuru ieslodzījums cietumā un viņas sapņi noved ārprātā. Spēcīgos vilcienos zīmēts un asi tverts bija Artūra Filipsona Kazis Zaborskis. Pristava Djužinova lomā Herberts Zommers kā parasts labi iejutās administrātora kundziskumā. Tāpat viegli, kā rotaļādamās, savā lomā jutās Lilita Bērziņa — Pani Beļecka. E. Mačam labi padevās groteskais nažu trinējs Semjonovs. „Izspēlēšanās" uzdevumu ar uzviju veica abi uradņiki Leonīds Leimanis un Jānis Mārsietis. Nelielās, bet tīkamās lomās Rūdolfs Kreicums, kā students Vladis, A. Baldone kā Paņi Hļebņicka, Evalds Mercs — Pans Beļeckis, Reinholds Puriņš — Pans Hļebņickis u. c.

Inscenējums ir dīvaina maisījuma pilns, bet to zināmā mērā uzspiež pati luga. Pāris dejās un mūzikālos ievijumos bija jūtams tīkams Felicitas Ertneres un B. Sosaara darbs. O. Skulmes dekorācijās — krāsaini izcelts īpatni skumjais Lietuvas kolorīts, kas sevišķi izcelās pirmā un pēdējā ainā. Autore izpelnījās bagātīgus aplausus un sumināj umus.

R. Osis.

Ballets „Don-Kichots" Nacionālajā operā.

Šis ballets parādās uz mūsu operas skatuves pilnīgi jaunā iestudējumā, ar jauniem kostīmiem un pa daļai ar jaunām dekorācijām. Saturā, kā jau tas bieži balletos nāk priekšā, grūti saskatīt kādu viengabalainību, izturētu līniju. Visa darbība norisinās epizodiski un no fabulas maz kas pāri palicis. Pats nelabojamais sapņotājs, bruņinieks Don-Kichots ir tikai izkārtne un choreogrāfiskā ziņā viņam nav nekādas nozīmes. Balleta smaguma punkts ir spāniskajā kolorītā, dzirkstošā dzīves priekā un dienvidnieciskā temperāmentā. Kā vienmēr, mūsu balleta trupa savu uzdevumu veic ar lielu aizrautību, tīru techniku un patiesu mākslas mīlestību. Kā par solistiem, tā arī par kordeballetu var teikt tikai to labāko. Centrālās figūras: krodznieka meita Kitrija — Tangijeva-Birzniece, bārddzinis Bazilio — Osvalds Lēmanis un groteskais Sančo Pansa — Eižēns Ļeščevskis. Godam minami arī pārējie uzveduma dalībnieki; daudziem mimiskajos skatos nācās pierādīt arī savas tēlošanas spējas un Titovam pat bija jāuzstājas kā dziedātājam, kurš, jāatzīstas, savu uzdevumu veica visai veiksmīgi. Choreografisko daļu iestudējis Osvalds Lēmanis. Visas dejas pārstudētas un vairākas ievestas pilnīgi no jauna. Daudzās dejās uzliesmo jau tīri spāniski ritmi un neviltoti dienvidniecisks temperāments. Dažreiz pat likās, ka dejotāji vairs nespēs izsekot diriģenta Jāņa Kalniņa pārāk straujajiem tempiem. Minkusa mūzika gan nekur nepaceļas pāri par vidusmēru, bet ar šādu parādību balletā diezgan bieži nākas samierināties. Pēdējā cēliena dekorācijas, kā arī spāniskajam kolorītam ļoti labi pieskaņotos kostīmus darināj is Sigismunds Vidbergs. Noslēgumā daudz aplausu un ziedu.

Vold. Upenieks.

Herberta Ozolīša dziesmu vakars Latvijas konservātorijā.

Neviens nav pravietis savā tēvuzemē; tā ir veca patiesība, ar kuru jāsamierinās vēl jo vairāk tādēļ, ka tas tā nav pie mums vien. Dažu labu reizi tiešām jāpabrīnās; cik maz mēs vēl uzticamies paši sev, savām vērtēšanas spējām un cik liela nozīme pie mums ārzemju „plombei". Nav viegli jaunam mākslniekam tikt pie vārda; ja viņam ir krietns pulciņš uzticamu draugu, kas pienācīgi parūpējas par biļešu iepriekšēju izplatīšanu, tad viņš vēl var riskēt sarīkot patstāvīgu koncertu, bet citādi gan ar vaiņagojumu savam darbam, kuram viņš ziedojis tik daudz pūļu, tik daudz mīlestības un sirdskvēles, saņems neizbēgamu deficitu kasē. Pavisam citādi ja viņam ir bijusi izdevība pavadīt kādu laiku viņpus robežas, pamācīties dažus mēnešus pie kādas ārzemju slavenības, uzstāties uz kādas lielākas operas skatuves, atsūtīt vienu, otru recenziju no turienes laikrakstiem. Pavisam citādām acīm tad mēs skatāmies uz viņu, kad viņš atgriežas mājās. Nenoliedzami, jaunam mākslniekam ārzemju studiju ceļojuma audzinošā nozīme ir ārkārtīgi liela, bet cik liela loma te tomēr piekrīt arī reklāmai. Kāmēr viņš ir mūsu vidū, mēs viņu vienkārši neredzam, neievērojam, un tikai, kad citi par viņu sāk jūsmot, arī mums acis atdarās. Un īstam talantam arī vairāk nekā nevajaga; viņam vajaga tikai, lai mēs viņu ieraudzītu, lai tikai reizi viņu dzirdētu, gan jau tad viņa māksla pati darīs turpmāko, vervēs mūs viņa uzticamo draugu pulkā.

Šāds talants nenoliedzami ir baritons Herberts Ozolītis. Daudzi, kas noklausījās viņa koncertu konservātorijas zālē, paliks uz ilgu laiku karsti viņa mūzikas pielūdzēji.

Tik spontānu publikas sajūsmas uzliesmojumu, kā šai vakarā, nākas piedzīvot tikai lieliem mākslniekiem. Un Ozolītis to tiešām bija arī pelnījis. Jau pēc konservātorijas beigšanas, viņam bija savs cienītāju pulciņš, kas vērīgi sekoja viņa mākslas gaitām. Nododamies paidagoģiskai darbībai, galvenokārt provincē, O. tomēr arvien ir palicis uzticīgs arī operas un koncerta estrādei. Nupat notikušais dziesmu vakars ir ceturtais, ar kuru viņš, pēc divu gadu starpbrīža, uzstājās Rīgas publikas priekšā. Šis vakars nodeva gaišāko liecību par to, ka mākslinieks nav rokas klēpī turējis, ka viņš čakli un nenogurstoši strādājis un guvis arī tiešām pārsteidzošus panākumus. Var jau būt, ka, pielietojot stingru mērauklu, mēs viņa priekšnesumā atradīsim vēl vienu otru labojamu vietu, vēl vienu otru toni, kurš būtu korriģējams, bet tie ir tikai sīkumi, kuri turpmākā darbā katrā ziņā izzudīs un kuri māksliniecisko kopiespaidu nekādā ziņā nebojā. Galvenais ir tas, ka Ozolītis ir izpratis, ka spožu toņu savirknējums vien vēl nav mūzika. Ar apbrīnojamu smalkjūtību un pietāti viņš veido katru āriju, katru dziesmu, katru pat visniecīgāko frāziti, kuras viņa tulkojumā uzplaukst par brīnišķām skaņu gleznām, kuras as uz klausītāju runā nepārprotamu valodu un brīžiem tīri ar suģestējošu spēku valdzina dvēseli. Nav šaubu, ka jaunais mākslinieks, turpinot iet pa uzsākto ceļu, sasniegs visspožākos mākslas kalngalus. Cerēsim, ka arī kultūras fonds nepaliks vienaldzīgs pret viņa mākslas turpmākām atīstības gaitām un palīdzēs pavērt viņam plašākus apvārkšņus, ko šis dziedonis ar savu darba mīlestību un apdāvinātību ir tiešām pelnījis.

Vold. Upenieks.

A. Kroders

Mēneša apskats

Ko devis draudzīgā aicinājuma viens gads?

1935. gada 28. janvārī atskanēja Ministru Prezidenta Dr. K. Ulmaņa draudzīgais aicinājums — atcerēties savu pirmo skolu un ziedot tai grāmatas, mācības līdzekļus, gleznas, mūzikas instrūmentus u. tml. Draudzīgais aicinājums pacēla skolu visu pilsoņu acīs tik augstā vietā, kā tas līdz tam vēl nekad nebija noticis no valsts vadības puses. Bet tā nav nejaušība. Jo skola, kā pirmā gara gaismas devēja, paver ceļu uz kultūru, uz gara valdonību. Tā ir gara uzvara pār miesu. Ideālisms uzvar materiālismu. Jo tas ir nācionālās valdības apliecinājums, ka latviešu Latvija būs garīgi spēcīga un daiļa, sociāli stingra un saimnieciski labklājīga. Ar gara spēku mēs pastāvēsim un augsim, un tādēļ skola lai ir mūsu domās un mūsu rūpēs. Mīlēdami skolu un par viņu domādami, mēs mācīsimies aptvert vispāri kultūras uzvarošo nozīmi un aizstāvēsim kultūru kā varenāko mūsu pastāvēšanas un augšanas faktoru.

Tā ir draudzīgā aicinājuma ideja jāsaprot no nacionālā viedokļa. Un tā arī uztvērusi tauta, jo citādi nebūtu nekāda izskaidrojuma plašai un nerimstošai atsaucībai, kādu piedzīvoja draudzīgais aicinājums. Tauta ir izpratusi valsts vadības ideālistiskos centienus un apliecina savu solidārizēšanos ar tiem.

Viena gada laikā draudzīgais aicinājums devis mūsu skolām (galvenā kārtā uz laukiem) 518.000 grāmatas, 183.000 latus naudā, 213 gleznas, 6 klavieres, 6 vijoles, 34 radio aparātus, 22 mikroskopus, 197 medikamentu skapīšus, 3096 žurnālu gada komplektus, 9 pulksteņus, tūkstošiem augu kociņus, dažādus darba rīkus, sentietas u. tml. Tas ir liels darbs, ko veikusi tautas atsaucība un pašdarbība. Bet viņš vairs nedrīkst norimt un apstāties. Draudzīgam aicinājumam būs nepārtraukti skanēt un nest svētītos ziedus, lai aug mūsu garīgais spēks. Lai atrod draudzīgā aicinājuma sekotāji vienmēr jaunas formas, bet šim skaistam darbam jāpaliek par mūsu pienākumu, par mūsu ieradumu, par neatvairāmu gribu un vajadzību.

Šogad, draudzīgā aicinājuma gada dienā, Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis atkārto savu aicinājumu — „Neaizmirsīsim savu pirmo skolu! Iesim talkā, iesim priecīgi ar devīgu roku!“ Un Ministru Prezidents aicina — „lai šajā lielajā kultūras talkā savu roku pieliktu ne tikai atsevišķi talcenieki pilsētās, laukos, bet arī veseli pagasti, kases, biedrības, kooperātīvi, pilsētas, veikali, uzņēmumi, bankas, visi, kas vien spēj un grib kādu ziedu nest mūsu zemes un tautas nākotnes labā.“

Lai dod katrs, cik spēj, bet lai visvairāk dod tie, kam tautas dzīve visvairāk devusi materiālu labumu, jo, diemžēl, taisni tie nav tik atsaucīgi, kā tas būtu viņu pienākums pret kopīgu nācijas garīgā spēka celšanas darbu. Paļausimies uz to, ka šajās turīgajās un bagātajās aprindās būs izzudis seno laiku noslēgtības, norobežošanās gars, ko viņi bija mācījušies no baronu muižas, kuras ļaudīm neklājās iet ar vienkāršiem zemniekiem un strādniekiem. Šiem tautas kopību ārdošiem ieradumiem jāizzūd. Un cerēsim, ka tie jau izzuduši, ka materiāli vairāk aplaimotie arī būs tie atsaucīgākie. Draudzīgā aicinājuma otrā gada iesākums to tiešām rāda, jo daudzi prāvi ziedojumi ienākuši draudzīgā aicinājuma summās: Rīgas pilsētas valde ziedojusi 10.000 latus, Rīgas pilsētas krājkase 5.000 ls; Rīgas pilsētas diskonto banka — 2000 ls; Rīgas namīpašnieku biedrība — 2000 ls; Grāmatu nedēļas rīcības komiteja 5800 grāmatas; H. Liepiņš 500 ls u. t. t. Un katra nākošā diena nes jaunus ziedojumus: zelta ābele zied, lai nestu svētītos augļus.

Mūsu vēstures pētīšanai radīts stingrs pamats.

Tikai pēc 1934. gada 15 maija kļuva iespējama Latvijas un latviešu tautas vēstures pētīšana kā plaši organizēts, valsts vadības atbalstīts darbs, jo nacionālā Latvija savu atziņu un savas rīcības spēku smeļas no mūsu zemes avotiem, un tur vēstures pētīšana iegūst izcilus svarīgu lomu, lai mūsu vēsturiskā domāšana kļūtu brīva no svešiem notikumu izskaidrojumiem, no svešām mācībām. Jau sen pirms attiecīgu likumu pieņemšanas Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis šaurākā sabiedrībā pateica, ka viņam nedodot miera viena ideja. Un tagad tā ieraudzījusi dienas gaismu kā likums par vēstures institūtu. Saskaņā ar šo likumu, kas pieņemts š. g. 14. janvārī, Latvijas vēstures institūts ir patstāvīga valsts augstākā zinātnes iestāde, kuras uzdevums ir latviešu un vispārējās vēstures notikumu un parādību pētīšana un noskaidrošana nacionālisma un patiesības garā, aptverot latviešu senvēsturi, latviešu vecāko vēsturi, latviešu jaunāko vēsturi un vispārīgo vēsturi. Līdzekļus institūtam dos valsts budžeta kārtībā. Nedēļu vēlāk, 21. janvārī, ministru kabinets pieņēma vēstures institūta statūtus, kuri konkrēti nosaka institūta uzdevumus un darbības aploku. Pēc šiem statūtiem institūts

Draudzīgā aicinājuma piepildījums.

vāc, apraksta un izdod Latvijas vēstures avotus, organizē un vada Latvijas un vispārējās vēstures pētīšanu, kādā nolūkā uzaicina privātās personas nodot institūtam vai valsts archīvam savas dienas grāmatas, piezīmes, atmiņas, vēstules, fotografijas u. c. materiālus; rūpējas par Latvijas vēstures avotu apzināšanu, aprakstīšanu, un pārrakstīšanu ārzemju krātuvēs; gādā par Latvijas archīvu un archīvu fondu atdabūšanu no ārzemēm; izdod Latvijas vēstures avotus, iegūst tos savā īpašumā; izsludina sacensības tematus latviešu un vispārējā vēsturē; piespriež godalgas labākiem vēstures pētījumiem; nodibina vēstures rakstu apgādi un izdod vēstures žurnālu; izstrādā vēstures terminoloģiju latviešu valodā un sastāda Latv. vēstures vārdnīcu; sarīko lekcijas, izstādes, zinātniskus kongresus un ekspedīcijas; organizē un vada dzimtenes pētīšanu un veicina dzimtenes mācības izkopšanu. Institūtam paredzēta patstāvīga pārvalde: direktors, 4 nodaļu vadītāji un ģenerālsekretārs, kā arī 5 kārtējie biedri nodalā un vēl 5 biedri-korespondenti un 20 biedri-līdzstrādnieki: bez tam institūtam var būt ne vairāk kā 10 goda biedri. Institūts padots izglītības ministram. 28. janvāra sēdē ministru kabinets iecēla arī institūta pārvaldi: par direktoru prof. A. Tenteli, par vicedirektoru prof. Fr. Balodi un par ģenerālsekretāru cand. hist. M. Stepermani, kā arī visu nodaļu kārtējos biedrus, tā kā institūts jau pilnīgi noorganizēts darbības sākšanai.

Kā no likuma, tā arī no statūtu satura redzāms, cik plaši tverts institūta darbības lauks, un cik tas mums nepieciešams, jo mūsu Tēvzemes vēstures skatīšana pareizā gaismā izšķiroši ietekmēs arī mūsu šodienas rīcību un nākošo laiku mērķus un nodomus, starp tiem radot dzīvu organisku sakarību, kas mūsu zemes attīstību darīs saskanotu, saviem īpatnējiem faktoriem, savai likumībai padotu. Pats par sevi saprotams, ka šāda vēstures mācība top par neatsveramu nacionālās audzināšanas ieroci, par latviešu patriotisma dzīvinošo avotu.

Auseklа, Alunāna un Kronvalda sapnis vēršas īstenībā. Latvija izaug un veidojas par patstāvīgu, īpatnēju spēku un vērtību starp citām tautām, un latviešiem atveras iespēja kļūt par augstas kultūras pašapziņigu un lepnu tautu, kas ar prieku un laimes jaudu pildīs katra latvieša krūtis, kad viņš redzēs plaukstam savu, savu tuvinieku un visas savas tautas labklājību un garīgo spēku. Šī mērķa sasniegšanā vēstures institūtam piekritīs visai redzama, svarīga loma.

Pazīt pašiem savu zemi

nav tikai nacionālas pašapziņas, ziņkāres vai citas līdzīgas vajadzības patīkams apmierinājums. Tam ir arī ļoti liela praktiski saimnieciska, tā tad arī svarīga sociāla nozīme. Cik ārkārtīgi plašos apmēros mēs agrāk ievedām no ārzemēm visdažādākos priekšmetus un vielas! Un cik daudz aizplūda uz ārzemēm valūtas, mūsu nacionālās bagātības un mūsu pūliņu augļu! Tas, savukārt, ļoti negātīvi ietekmēja mūsu apziņu, jo nenovēršami sākām uz sevi raudzīties kā uz mazvērtīgāku ļaužu kārtu, kam liktens lēmis dzīvot nabadzīgā zemē, bet ar lielu godbijību skatījāmies uz ārzemēm un ārzemniekiem, viņu priekšā visur atkāpjoties, novēršoties un nekad nemēģinot sākt ar tiem kādu sacensību. Šo neticīgo skepticismu, pašnicināšanu, nacionālo vienaldzību un miegainību lielā mērā sekmēja arī stipri izplatītie pretnacionālie, materiālistiskie uzskati. Arī šajā ziņā 15. maijs mums pavēra pavisam jaunas un necerētas iespējas. No labības ievedējas zemes mēs pārvērtāmies par labības izvedēju zemi; atmodinātā nacionālā apziņa mūsu prātus pievērsa mūsu Tēvzemei un nāk klajā viens pasākums pēc otra. Šo uzņēmību uz mūsu zemes dotību izmantošanas pamata zināmā mērā ietekmēja arī saimnieciskās krizes radītie ievedumu ierobežojumi vai aizliegumi. Un rezultāts: mēs sākam pazīt mūsu zemi.

Kurzemes izstāde mums kā acis atvēra. Mēs ieraudzījām pavisam jaunu Latviju: ko visu neslēpj savā klēpī mūsu dzimtenes meži un lauki, kalni un lejas!

Lai šo darbu padarītu par organizētu un drošu attiecībā uz sagaidāmām sekmēm, tad ministru kabinets pieņēmis likumu par dabas bagātību pētīšanas komiteju (pieņemts š. g. 14. janvārī), kuŗa darbosies pie finanču ministrijas. Komitejas uzdevums, kā likumā sacīts, „pētīt mūsu zemes bagātību atrašanās vietas, sastāvu, apmērus un izmantošanas iespējas".

Mūsu dabas pētnieki jau līdz šim ir veikuši daudz, bet tagad viņu darbam būs dots drošs pamats un atbalsts. Un viņu darbu panākumi kļūs par svarīgu faktoru mūsu nacionālā politikā, ievērojami pārgrozot importa - eksporta skaitļus; dodot darbu mūsu strādniekiem un amatniekiem; aizdzenot no mūsu zemes bagātību izmantošanas spekulātīvus elementus; atverot jaunas iespējas mūsu nacionālai uzņēmībai un, beidzot, vairojot mūsu dzimtenes mīlestību un nacionālo apziņu ceļot aizvien augstāk, jo bez utilitārām izredzēm šī dzimtenes dabas pētīšana dod plašu materiālu kā intellektuālai, tā arī nacionālai, morālai un aistētiskai audzināšanai.

Mūsu senatnes liecinājumi.

Kopš 21. janvāra Rīgas pilī atklāta archaioloģijas izstāde. Un palūkojaties, kā ļaudis plūst uz šo šķietami garlaicīgo, tikai speciālistiem saprotamo senlietu izstādi. Bet ļaudis grib savām acīm redzēt mūsu senču dzīves lieciniekus, ko mums devuši archaiologu izrakumi Latvijas pilskalnos. Šo lielo interesi var izskaidrot vienīgi ar atmodušos nacionālo apziņu, kas tagad prasa atraisīšanos no gadsimtu meliem un māņiem. Ilgus, ilgus gadus mūs mācīja, ka esam tauta bez vēstures, ka mūsu senči bijuši pelēka, nabadzīga masa, bez kultūras un bez pastāvēšanas spēka. Un tad nācis kultūras vilnis no vakariem, kas mūsu zemi pārvērtis: apgaismojis un ievedis kultūrtautu saimē. Šiem meliem pirmo triecienu deva Juris Alunāns un Auseklis, kuŗi mūsu senatni redzēja brīnišķīgā skaistumā, un tas ir viņu lielais nopelns. Taču vēstures zinātne joprojām maldījās pa vācu avotu krēslu un netika pie latviskā viedokļa, pie latviskā skata, kuŗu pilnam atsedza tikai tagadējā nacionālā Latvija.

Archaioloģijas izstāde latviešu senatni rāda nevis dzejiskā fantazijā, kur viss zaigo un laistās tikai dzejnieka tēla pasaulē, bet rāda ar lietu konkrētību, ar faktiem, ko katrs var redzēt, pārbaudīt, taustīt. Un tad mēs vairs nešaubāmies, ka „sensenos laikos te mitusi latviešu tauta, kurai bijusi augsti attīstīta kultūra, ka pirms 1200 gadiem Daugavas krastos dzīvoja brīva un slavena latviešu tauta," kā izstādi atklājot liecināja prof. Fr. Balodis, vēl uzsvērdams, ka „atrastie priekšmeti un celtņu paliekas rāda mūsu senču kultūras varenību. Atradumos daudz sudraba un bronzas rotas lietu, kas rāda, cik lepni mūsu senči pratuši rotāties. Atrastie priekšmeti rāda arī to, cik plaši bijusi attīstīta tirdzniecība ar citām tautām." Plašā monētu kollekcija no 14., 15. un 16. gadu simteņiem liecina, ka tajos laikos latviešu zemnieks bijis pārticis un bagāts. Rotas lietas, darba rīki, kaŗa ieroči, — viss liecina par augstu kultūru un techniku, rāda, cik jau attīstīta bijusi lopkopība (māla piena kāstuve, kas izrakta Klaņģu pilskalnā).

Izstādē redzamas apm. 4000 senlietas un ap 7000 senlaiku naudas gabali, un tas viss savākts tikai viena gada laikā, jo izrakumu darbus atbalstījusi valdība. Ministru prezidents Dr. K. Ulmanis jau daudzkārt uzsvēris mūsu vēstures milzīgo nozīmi nacionālā audzināšanā, kādēļ arī tik liela ir viņa interese par vēstures pētījumiem. Vai gan par tādām lietām varējām agrāk domāt, kad katra valdība bija atkarīga no tiem, kas visu mūžu viltojuši un slēpuši mūsu tautas senatni, iznīcinot dokumentus un sacerot tendenciozas vēstures grāmatas? Un vai varējām par to domāt, kad valsts vadībā latviešu nacionālā spēka reprezentācija varēja izpausties labi ja 20—25 procentu apmērā no visa tā kopuma, kam bija lemts valsti valdīt un vadīt? Šai latviešu nācionālo tiesību iznīcināšanas sistēmai turpinoties, mēs ar laiku būtu izputējuši kā nācija paši savā zemē un — savā valstī. Un tā būtu bijusi viena no smagākām traģēdijām jaunāko laiku vēsturē!

Ejiet uz Rīgas pili un archaioloģijas izstādē skatiet mūsu senču kultūru un spēku, tad, strīpojot visu atkarības laiku, līdz pat 1934. gada 15. maijam, savā apziņā savienojaties ar saviem senčiem, lai tad, ar atjaunotu un senatnes burvībā svaidītu ticību un spēku dotos tālāk nācionālā jaunradīšanā, ko mums nodrošina tagadējā nācionālā Latvija.

Ejiet uz Rīgas pili un archaioloģijas izstādē skatāties, kā jūsu acu priekšā sabrūk mūsu ienaidnieku celtā melu ēka un kā paceļas, no aizmirstības dzelmēm iznirdama, latviešu dzīve latviešu zemē, lai veidotos tālāk savā krāšņumā, savā īpatnībā un savā spēkā, celdama mūsu tautas labklājību un viņas cieņu un slavu citu tautu vidū.

Tādas atziņas mums māca šī izstāde.

Nacionālā celtniecība.

Tajā pašā sēdē, kad ministru kabinets pieņēma likumu par Latvijas vēstures institūtu un par zemes bagātību pētīšanas komiteju, viņš pieņēma arī likumu par nacionālās celtniecī-

bas komiteju. Šīs komitejas uzdevums, kā to nosaka jaunpieņemtais likums, ir pārzināt visāda veida celtniecību, saskaņojot valsts, pašvaldību un privāto celtniecības darbu un izstrādājot tam noteiktu plānu un pakāpenību; sekmēt sabiedriski nepieciešamu celtņu jaunbūvi un valsts izdaiļošanu pieminekļiem un citiem mākslas darbiem; noskaidrot materiālo līdzekļu jautājumu celtniecībai; rūpēties par pilsētu un biezi apdzīvotu vietu izdaiļošanu, plānveidīgu izbūvi un pievienošanu valsts satiksmes ceļiem; rūpēties par izcilu skaisto apvidu labo izskatu un īpatnības izkopšanu un aizsargāšanu; sekmēt Rīgas izbūves darbu pieskaņošanu galvaspilsētas vajadzībām; nostiprināt celtniecības darbā latviski nacionālo stilu; ierosināt vēsturisku un mākslinieciski vērtīgu celtņu aizsardzību; sekmēt sagruvušu būvju savešanu kārtībā vai nojaukšanu; sekmēt lauku būvniecību no lietderības, labierīcības un zemes izdaiļošanas viedokļa. Tāpat komiteja pārbauda visus ministru kabinetam apstiprināšanai iesniedzamos celtniecības projektus. Lielākās pilsētās un apriņķos komiteja nodibinās vietējās komitejas, kuŗas izpildīs nacionālās komitejas uzdevumus.

Pēc likuma teksta spriežot, Nacionālās celtniecības komitejas uzdevumi ir ļoti lieli un arī atbildīgi. Ja ņemam vērā kaut tikai uzdevumu nostiprināt latviski nacionālo stilu, tad tūdaļ sastopamies ar darbu milzumu jo šis uzdevums prasa plašus pētījumus •o apstrādāšanu, lai tikai tad kļūtu skaidras atziņas par nacionālo stilu. Taisni celtniecībā šis nacionālais stils līdz šim bija vismazāk meklēts un uziets, un tikai tagad šis vērtīgais darbs kļūs īsti iespējams. Ja tālāk minam lauku būvniecības sekmēšanu, pilsētu izdaiļošanu pieminekļiem u. c. mākslas darbiem u. t. t., tad sapratīsim, kādus spožus panākumus varam cerēt ieraudzīt jau pēc dažiem gadiem. Rīgu, kur tik daudz ir svešu elementu, mēs drīz nepazīsim; lauku dzīve kļūs arvien pievilcīgāka ar ko līdzi izšķirsies viena no grūtākām mūslaiku sociālām problēmām par lauku ļaužu tiekšanos uz pilsētām kā uz kultūras centriem. Pierobežu joslā gūstot redzamus panākumus, nacionālā celtniecība var kļūt par ievērojamu nacionālās politikas faktoru, kas palīdzēs vēl ciešāk nostiprināt Latvijas stāvokli gar visām kaimiņu robežām. Nemaz nerunājot par tīri cilvēciskām jūtām, kādas var apmierināt nacionālā stila izkopšana, lauku dzīves izdaiļošana un visu kultūras ērtību nodibināšana laukos.

Lauku būvniecība jau dabujusi jaunu dzīvības sparu ar pieņemto likumu par lauku būvniecību, kuŗš paredz pabalstu izsniegšanu par attiecīgu ēku celšanu un labierīcību radīšanu. Patlaban beidzas konkurss lauku ēku celšanai, kur par principu bija uzstādīts — ēku iekārtā un veidojumā izcelt latviešu būvniecības īpatnības, ievērojot ekonomiju, higiēnas un aistētikas prasības kā arī paredzēt modernās labierīcības. Tā tad lauku būvniecībā jau sākusies praktiska darbība arī svarīgajā nacionālā stila, ērtību un daiļuma prasību apmierināšanas ziņā. Vispārējā nacionālā celtniecībā tas nozīmē pieskārties vienai no galvenām savas programmas un savu nodomu daļām. Varam tikai ar lielu un dzīvu interesi gaidīt nacionālās celtniecības uzdevumu atrisināšanu, jo katrs nākošais mēnesis mums atnesīs jaunus sasniegumus, jaunus panākumus.

„Šie likumi ir bijuši pareizi un nepieciešami," tādu slēdzienu par izdotiem kameru likumiem taisīja finanču ministrs L. Ēķis, runādams par tiem Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kameras viena gada darba atceres gadījumā. „Ne visiem šie likumi ir bijuši gluži pa prātam. Bet tie norāda uz valdības tālāko politiku, uz valdības soļiem nākotnē. Vienu es varu skaidri un nepārprotami pateikt, ka no šiem likumiem mēs neatkāpsimies un tos izvedīsim ar visām konsekvencēm, jo tie ir bijuši pareizi un nepieciešami. Šie likumi nozīmē progresu, nozīmē jauna laikmeta iestāšanos mūsu saimniecībā, politikā un visā mūsu tautas dzīvē." Tāpat attiecībā uz tīri saimnieciskiem jautājumiem tirdzniecības un rūpniecības kamera pilnīgi attaisnojusi savu pastāvēšanu, jo nākusi valdībai palīgā ar saviem piedzīvojumiem un jaunām atziņām, kuŗas palīdzējušas valdībai nākt pie slēdziena, ka līdzšinējā darbā daudz kas bijis jāreorganizē. Ar kameras līdzdalību mūsu saimnieciskie likumi kļuvuši pilnīgāki un dzīvei piemērotāki. Tāpat lielu organizācijas darbu veic lauksaimniecības kamera un tāds nākotnē sagaidams arī no topošās amatniecības kameras, sevišķi, kad visas šīs kameras sāks strādāt saimnieciskā padomē, kuŗa nākotnē izvērtīsies par svarīgāko organu, kuŗam būs svarīga līdzdalība pie valsts un tautas labklājības, mūsu saimnieciskās dzīves vadības un organizēšanas.

Patlaban šajās divās lielajās kamerās norisinās ārkārtīgi plašs darbs. Un nevajaga aizmirst, ka pat vecāā no viņām — Latvijas tirdzn. un rūpniec. kamera — strādā tikai vienu gadu, kas faktiski varēja būt tikai nodibināšanās un noorganizēšanās laiks. Un tomēr, tik daudz jau veikts kā sakaru nodibināšanā ar ārvalstīm, tā arī saimniecisko likumu izstrādāšanā, saimnieciskās dzīves izveidošanā un saimnieciskās dzīves likumu ieradumu pacelšanā ievērojami augstākā ētiskā līmenī.

Lauksaimnieka labā.

Joprojām aktīvs un intensīvs ir valdības un valsts attiecīgo iestāžu darbs lauksaimnieka labā. 1. Turpinas bezsaimnieku nekustamas mantas ieskaitīšana zemes fondā, kuŗš tādā ceļā kļuvis bagātāks par daudziem objektiem, kuŗi savā laikā nāks pastāvīgās zemes apstrādātāju rokās, tā ceļot tautas labklājību un vairojot saimnieciski patstāvīgu pilsoņu skaitu, kas savukārt labvēlīgi ietekmēs Latvijas sociālo stāvokli viņa stabilitātes nozīmē. 2. Sakarā ar likuma pieņemšanu par Latvijas lauksaimniecības pameru, zemkopības ministrs J. Birzknieks kamerai uzdevis izpildīt zināmus norādījumus, kas ietverti veselās 15 tezēs par to, ka turpmāk saimniecībām jāuzstāda saimniekošanas plans, — ražošanu pieskaņojot valdības norādījumiem un tirgus prasībām; jānovērš vasarāju zemās ražas, lielāku vērību piegriežot zemes nosusināšanai un nezāļu apkaŗošanai; jāpaceļ linu ražas; kartupeļu kultūrā lielāka uzmanība jāpiegriež šķirņu izvēlei, piemērojoties eksporta vajadzībām; jāuzlabo lopbarības īpašības; jāpanāk, lai zemi varam apstrādāt ar pašu zemē audzētiem zirgiem; jāturpina cūkkopība, salētinot ražošanu; jāpaceļ lopkopība; aitkopībā jāiet uz priekšu, audzējot aitas vilnai, bet ņemot vērā arī viņu noderīgumu gaļai un kažokādām; dārzkopībā jāievēro labas tirgus šķirnes; lauku darba spēks jāizmanto racionāli, lietojot mašīnas un ērtāku padarot strādnieku dzīvi uz laukiem; lauku būvniecībā jāizmanto jaunā likuma priekšrocības un jāpāriet uz ugunsdrošu ēku celšanu; lauku biedrībām jāapvienojas, saistot vienkopus visus vērtīgos spēkus. Tā tiek paredzēti visi lauksaimnieciskās dzīves jautājumi, par kuŗiem būs jārūpējas lauksaimniecības kamerai. 3. 17. janvārī notika apspriede par zemes īpašumu tiesībām un zemes mantošanas jautājuma kārtošanu Latgalē. Sakarā ar to izvirzījās vispārīgi lauksaimnieciska rakstura jautājumi. Sevišķi interesants un uz bagātīgiem novērojumiem dibināts bija robežsargu brīgādes komandieŗa ģen. Bolšteina ziņojums, pēc kuŗa apspriede atzina, ka zemes īpašumu pārliekā sadrumstalotība lauksaimnieciskā ziņā nedod labus rezultātus ne pierobežas apgabalā, ne pārējā Latgalē, kādēļ jāpanāk dzīves nespējīgo sīksaimniecību apvienošana normālās saimniecībās, tā uzlabojot lauksaimniecības apstākļus pierobežā un visā pārējā Latgalē. Šos atzinumus nosūtīja attiecīgiem resoriem vērā ņemšanai pie turpmākiem likumiem un rīkojumiem. 4. Valsts statistiskās pārvaldes skaitļi rāda, ka pasaule vairs nepazīst tādas zemes, kur neparādītos arī Latvijas ražojumi. Mūsu izvedumu ziņā gan pirmā vietā ir Anglija un Vācija, bet mēs eksportējam arī uz pad. Krieviju, Austriju, Beļģiju, Čechoslovakiju, Dāniju, Franciju, Holandi, Igauniju, Lietuvu, Norvēģiju, Poliju, Rumāniju, Somiju, Šveici, Ameriku, Zviedriju, tāpat arī uz Adenu, Angalu, Babamas salām, Boliviju, Barbarosa salām, Ceilonu, Dienvidrodesiju, Ekvadoru, ekvatoriālo Afriku, Abesiniju, Filipinu salām, Gianu, Gineju, Grenadu, Grenlandi, Gvatemalu, Haiti, Havaju salām, Hongkongu, Jamaiku, Kubu, Kolumbiju, Malaju, Meksiku, Indiju, Ķīnu, Japānu, Balkānu valstīm u. t. t. Tā tad mūsu eksportam ir tagad pieejama visa pasaule, kas mūsu saimniecību cels arvien augstāk. 5. Valsts zemes banka lauksaimnieku paradu pārjaunošanai atvēlējusi: no pirmā serijā piešķirtiem paradu pārjaunojumiem izsniegti 11.040.000 ls, no otrās serijas — 6.400.000 ls. Parādu pārjaunojumi piespriesti, bet vēl neizsniegti par 3.600.000 ls. Bankas padome piešķirto kopsummu 20 milj. ls atzina par mazu un nolēma lūgt valdību paradu pārjaunošanas otrās serijas emisiju palielināt no 8 uz 12 milj. ls, lai varētu palīdzēt lauksaimniekiem, kas lūgumus dēļ paradu pārjaunošanas iesnieguši līdz pag. gada 1. decembrim, un sevišķas nepieciešamības gadījumā arī tiem, kas lūgumu nemaz vēl nav iesnieguši. Tāpat lemts par paradu pārkārtošanu kaŗā izpostītām saimniecībām, ko iesāks tūdaļ pēc mi-

nistru kabineta pieņemtās instrukcijas. Vēl jāatzīmē, ka bij. Rīgas pilsētas zemju nomnieki, kas zemi ieguvuši personīgā īpašumā, savus paradus varēs pārvest uz Valsts zemes banku. 6. Cenu inspektors noteicis cenas mākslīgo mēslu tirdzniecībā. Sīktirdzniecībā tās būs: par 100 kg maisu Čiles salpetrim 13,25 ls, kaļķa salpetrim 12,65 ls, natrona salpetrim — 13,25 ls, sērskābam amonjakam 12,20 ls, kalija sālij 10,65 ls. Tās nosacītas kā dārgākās cenas, un provincē tirgotāji drīkst pieskaitīt tikai faktiskos pārvadāšanas izdevumus. Lieltirdzniecībā cenas vēl zemākas, piem., Čiles salpetrim par 100 kg maisu — 12,75 ls u. t. t. 7. Šoseju un zemesceļu departaments iesācis lauku ceļu labošanas darbus, pie kam viņš aizrāda, ka grants vešana jānobeidz līdz 15. martam. Bez tam jāņem vērā, ka ar labo ceļa granti nedrīkst rīkoties izšķērdīgi, jo to vispāri daudz izlieto un krājumi jūtami mazinās. Jāiesāk arī koku materiālu sagatavošana un izvešana tiltiņu būvēm un caurteku un mazāku tiltiņu galu aizsegšana ar skujām, lai sniegputeņi tos nepieblīvētu un neaizsprostotu ar sniegu.

Agrāk zaudēja, tagad — atlikums.

Līdz 1934. gada 15. maijam slimo kasu saimniecība bija devusi 701.000 ls lielu iztrūkumu. Ja agrākā saimniecība būtu turpinājusies, tad līdz gada beigām iztrūkums būtu pārsniedzis 1 miljonu latu. Pārkārtojot kasu saimniecību un pārvaldi, izdevās iztrūkumu apturēt. Turpretim 1935. g. 9 mēnešos (par cik ir līdz šim savāktas noteiktas ziņas), slimo kases ir strādājušas ar 313.000 ls lielu atlikumu un finansiālais stāvoklis uzlabojies visās slimo kasēs. Pie tam taupība nekur nav izdarīta uz ārstniecības rēķina, gluži otrādi, kasu dalībnieku un viņu ģimenes locekļu ārstēšanā panākta uzlabošanās. Slimo kasu dalībnieku skaits audzis, kas rāda saimnieciskās dzīves uzplaukumu. Patlaban slimo kasēs reģistrēts 181.000 dalībnieku un 113.000 ģimenes locekļu. Tas ir augstākais skaits, kāds jebkad sasniegts.

Sociālās likumdošanas laukā patlaban notiek sociālo likumu pārkārtošanas svarīgais darbs. Patlaban jau sāk apspriest sociālās apdrošināšanas likuma 3. daļu, kur iet runa par apdrošināšanu vecuma un darba nespējas gadījumā, pie kam, pēc projekta, visas iemaksas izdarīs tikai valsts un uzņēmēji, bet ne paši strādnieki. Strādnieku arodorganizāciju pārstāvis pie likuma apspriešanas gan prasīja, lai pensiju sāk izmaksāt nevis 70 gadus sasniedzot, kā likuma projektā teikts, bet ar 65 gadiem, pie kam arī maksājamā pensija būtu paaugstināma (likuma projekts paredz 15 ls mēnesī), un tādā gadījumā arī strādnieki būtu ar mieru izdarīt zināmas iemaksas par labu savu vecuma dienu nodrošināšanai. Vienojās ievākt ziņas, cik lielas piemaksas tas prasītu no valsts līdzekļiem.

Saimnieciskā uzplaukuma liecinieki.

Jau iepriekšējā piezīmē sacījām, ka slimo kasu dalībnieku skaits patlaban ir lielāks, kā jeb kad Latvijā bijis, kas liecina par saimniecisko uzplaukumu. Bet šim uzplaukumam ir arī citi liecinieki. Piemēram, mūsu ārējās tirdzniecības apgrozījumi pag. gadā ievērojami vairojušies: 1933. g. importa un eksporta kopvērtība bija 172,7 milj. ls, 1934. g. — 180,2, bet 1935. g. — 200 milj. ls, tā ka gada laikā tā vairojusies par 19,8 milj. ls, vai 11%. Tik straujš ārējās tirdzniecības pieaugums pēdējos gados nebija piedzīvots. Pie tam imports bijis: 1933. g. — 91,2 milj. ls, 1934. g. — 94,9 milj. ls, 1935. g. — 101,1 milj. ls; e k s p o r t s: 1933. g. — 81,5 milj. ls, 1934. g. — 85,3 milj. ls un 1935. g. — 98,9 milj. ls, pie kam 1935. g. eksporta tirdzniecība attīstījusies labvēlīgāk, jo tā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, vairojusies par 13,6 milj. ls, vai 15,9%. Ja 1934. g. mūsu ārējās tirdzniecības bilance bija par 9,6 milj. ls pasīva, tad 1935. g. pasīvitāte sniedzas vairs tikai līdz 2,3 milj. ls, tā kā šī bilance ir gandrīz jau izlīdzināta.

Par to pašu saimniecisko uzplaukumu liecina skaitļi par noguldījumiem pasta krājkasē, kuŗi janvāŗa mēnesī pieauguši pavisam par 2.534.000 ls, bet noguldītāju skaits audzis par 3000 personām, pie kam noguldījumu kopsumma pasta krājkasē uz 1936. g. 1. februāri sasniedz 51.526.000 ls, bet noguldītāju pavisam ir 96.666. Tāpat audzis tekošu rēķinu skaits un šo tekošo rēķinu kopsumma uz 1. februāri aizsniedz 11.634.000 ls. Tas viss liecina par iedzīvotāju uzticības nostiprināšanos un paļaušanos veselīgai saimnieciskās dzīves attīstībai.

Līdz šim to neievēroja.

Izglītības ministrs prof. A. T e n t e l i s izdevis skolas kārtības noteikumus, kas jāievēro skolotājiem, skolēniem un skolēnu vecākiem vai viņu vietniekiem un noteikumi aptveŗ skolas iekšējo dzīvi, bērnu gaitas mājās un uz ielas.

Līdz šim taisni skolēnu morālai audzināšanai skola pievērsa ļoti maz uzmanības un skolēns bieži vien bija bez padoma vienā vai otrā dzīves gadījumā. Šķiet, skola līdz šim gandrīz nekā nemācīja pat par tādiem liktenīgi svarīgiem jautājumiem, kā bērna attiecībām pret vecākiem, pret draugiem, pret nopelnu bagātiem valsts un tautas darbiniekiem; nav bērniem arī padoma, kad nāk nobrieduma laika komplicētās sajūtas, pārdzīvojumi un problēmas. Jo vecā skola pārlieku bija aizrāvusies politikā un dažādos eksperimentos, pats skolas darbs un bērna dzīvā, augošā dvēsele, kas tikko kā brīnumu sāk apjēgt pasauli un cilvēku dzīvi, šis darbs palika otrā vietā, ja ne vēl tālāk aiz citām lietām. Tāpat bija ar disciplīnu, šo nepieciešamo noteikumu, lai no bērniem izaugtu apzinīgi pilsoņi, kas apjēdz savu rīcību un sāk domāt par šīs rīcības sekām. Tagad, ar šiem jauniem kārtības noteikumiem, ir sperts ievērojams solis uz priekšu.

Skolēniem visur jāuzvedas pieklājīgi, jābūt pašsavaldīgiem, nosvērtiem un jāievēro citas sabiedrisko pienākumu prasības. Viņiem jāsveicina valsts vadītāji, savi skolotāji, pazīstami un savas skolas skolēni. Skolēniem visur jābūt palīdzīgiem un pakalpīgiem pret maziem bērniem un viņu mātēm, sirmgalvjiem un nevarīgiem cilvēkiem. Darbā, sabiedrībā, savstarpējās sarunās jāaizstāv savs un savas skolas gods. Ar šiem noteikumiem ir ierosināta visai svarīgu sociālu tikumu rašanās un augšana, kas atstās augstākā mērā labvēlīgu iespaidu uz skolēnu raksturu un visu nākošo viņu uzvešanos. Skolēni nedrīkst apmeklēt neatļautus izrīkojumus, nedrīkst smēķēt, lietot reibinošus dzērienus un dažādus narkotiskus līdzekļus. Skolā jāierodas noteiktā laikā. Par katru neierašanos un tās iemesliem tūdaļ jāziņo skolas vadībai. Ja mājā lipīga slimība, par to tūdaļ jāziņo skolā. U. t. t., u. t. t. Vecākiem un viņu vietniekiem, bez uzaicinājuma, biežāk jāapmeklē klases audzinātāji un jāpārliecinās par savu bērnu sekmēm un uzvešanos.

Visu šo noteikumu ievērošana lielā mērā pacels skolēnu uzvešanās kvalitāti un labos arī viņu raksturu, kas tālāk labvēlīgi ietekmēs nākošā pilsoņa izaugšanu. Skolēns kļūs vērtīga un svarīga daļa mūsu tautā un tautas dzīve daudz iemantos no skolēnu labo tikumu parādīšanās darbos. Lai šiem kārtības noteikumiem tad vēl seko citi līdzīgi norādījumi par visu, kas var interesēt skolēna dzīvi skolā, mājā, sadzīvē un arī attiecībā uz skolēna paša dvēseles pārdzīvojumiem, uz viņa prasībām un vajadzībām katrā viņa augumā un katrā dzīves situācijā. Vismazāk skolā drīkst valdīt sausi paragrafi, sausi reglamenti un pavēles, tam visam jābūt cieši saskaņotam ar bērna dvēseles un viņa augšanas visai komplicēto likumību. Un skolotājam, lai būtu tas cik grūti, tomēr uz katra soļa jāiespēj pacelties pāri sevim, savām dusmām un kaislībām, savai nevaļai, pat saviem nerviem un gara stāvokļiem. Jo viņš pieder augošam bērnam, kuŗu var ietekmēt katrs skolotāja vārds, žests vai katra viņa rīcība. Labi, ka reiz ieraudzīts arī pats dzīvais bērns, ne tikai programma un priekšraksti, kuŗi dažu labu reizi jāpārbauda un jāgroza, kaut no tā ciestu daža audzināšanas vadītāja vai audzinātāja patmīlība un ērtība. Jo par visu dārgākā manta skolā ir — mūsu nākošie dzīvie pilsoņi, kuŗiem būs jāstājas mūsu vietā darbā. Kādus viņus izaudzināsim, tāds būs viņu darbs.

Lasīšana un mācīšanās ir vislabākā ķīla panākumiem un uz priekšu iešanai visās vietās un lietās

Kārlis Ulmanis

V. Smilga.

Ko domā un dara Latvijas laukos

Visas cēlās domas, skaistie ierosinājumi un lietderīgie pasākumi tikai tad kļūs par reālām lietām un nesīs svētību, kad domas sadzirdēs tautas plašākās aprindas un kad pati tauta it visos savos sabiedriskos slāņos ņems aktīvu dalību Latvijas jaunās dzīves izveidošanā. Parasti mēs ievērojam un apbrīnojam tikai spilgtāki apgaismotās lietas un parādības. Pie tādām būtu jāpieskaita mūsu lielāko pilsētu, it sevišķi Rīgas, dzīve, par kuŗu diendienā stāsta daudzi laikraksti. Provinces dzīve dažkārt paliek it kā ēnām un paviršs vērotājs mēdz teikt — ka tur valdot sekla ikdienība, ar saviem mazievērojamiem un sīciņiem darbiem. Bet tas tā var likties tikai paviršam vērotājam, kas negrib vai arī neprot iedziļināties „sīko darbu" dziļākā būtībā, no kuŗiem, kā no atsevišķiem elementiem, sastādās un izaug „lielās lietas". Mūsu province — lauki, vidējās un mazās pilsētas, kā to redzēsim, dzīvo līdzi laika garam un Vadoņa, vai arī viņu tuvāko palīgu ierosinātos darbus steidz izveidot līdz pilnībai. Ko Latvijas province domājusi un darījusi šī gada janvārī, par to galvenos vilcienos te arī pastāstīsim.

Jaunā gada mantojums.

Pārņemot dzīves vadību „Jaunais" — 1936. gads, kā jau kārtīgs un saprātīgs saimnieks, visupirms sastādījis bilanci tiem darbiem, kādus veicis viņa priekštecis, iepriekšējais 1935. gads. Provinces preses kopējās domas par 1935. g. atstāto mantojumu visu spilgtāk izteica „Limbažu Vēstnesis", rakstīdams:

„Mūsu galvām pāršalkuši pāri svaigi spirdzinoši vēji, kas aizpūtuši sasmakušo gaisu un tā vietā atnesuši jaunu spirgtumu. Pagājušais gads nav latvieti pazudinājis vecāku par gadu, bet gan par vairākiem gadiem jaunāku un dzīvot priecīgāku. Aizejošais gads nav mūsu cerības pievīlis, bet gan tās piepildījis un nostiprinājis jaunā ticībā, jaunās atziņās. Mēs redzam dzīvības atmodu visās nozarēs un atjaunotās Latvijas zelmeni zeļam. Latvietis valsts lietās un savā personīgā dzīvē cēlies un stiprinājies un jaunais — 1936. gads jau trešais atdzimšanas, latviskošanas gads. No vecā gada varam atvadīties kā no laba un pašaizliedzīga drauga un pateikties tam par doto svētību un lielā laikmeta papildināšanu, vairojot un stiprinot mūsu spēkus visam labam. Pēdējos divus gadus uzskatīsim par tādiem, kuŗus paaudžu paaudzes atmiņā paturēs kā svētu mantojumu latviešu tautai no Visuvarenā."

Visās provinces presēs raksturīgs ir arī Jaunā Kurzemnieka" novērtējums:

„Agrāk mums neļāva strādāt — ne jau likums. To liedza nedrošība par darba augļiem un partiju svaidība tautsaimn. jautājumos. Tāpat nekas netika darīts, lai stiprinātu latvisku elementu saimnieciskā uzņēmībā. Agrāk mēs mācījāmies, cik neauglīgas ir ciņas, ja viņas neapgaro ideja; mācījāmies, ka iekšējās politiskās cīņās novājinājas mūsu tauta un bija turpat apdraudēta viņas eksistence. Mums nebija vienojošās idejas. Tagad, kad mērķis ir skaidrs, kad aiz viņa stāv tauta un valsts vadība ar Vadoni priekšgalā, var sākties lielais darba cēliens. Viņam bij jāsākas, jo tikai viņu paveikuši, mēs būsim piepildījuši jaunradīto 15. maijā — formu un paliekošu saturu."

Dzīvība ir modusies it visās nozarēs un visās Latvijas malās mēs tagad sastopam enerģiskus darbiniekus, kas latviešu darbam cenšas piešķirt jaunu saturu un jaunu sparu. 1936. gads kā mantojumu ir saņēmis ne tik vien skaistas un cēlas idejas, bet arī dedzīgākus cīnītājus un labklājīgākus apstākļus ideju realizēšanai. Turpmāk pakavēsimies pie dažiem piemēriem, kas arī provinces dzīvē raksturo jauno laiku atnākšanu.

Pilsētu pašvaldību sasniegumi.

Telpu trūkuma dēļ nespēdami nekavēties pie it visu Latvijas vidējo un mazāko pilsētu jaunākiem sasniegumiem, te pakavēsimies tikai pie dažiem tipiskiem piemēriem.

Mazā Strenču pilsētiņa par saviem sasniegumiem raksta: „Patlaban pilsēta pārdzīvo otru uzplaukšanas periodu. Vēsturiskie maija notikumi strenciešiem atgrieza jaunu darba prieku un enerģiju. Īsā laikā veikti lieli darbi. Patīkama aina vērojama pilsētai blakus esošā purvā, kuŗš vēl pirms pāris gadiem bija necaurejams. Tagad purvs sadalīts „jaunsaimniecībās", pašu spēkiem izdarīta plaša meliorācija un agrāko dūksnāju vietā radušies auglīgi lauki un ziedošas pļavas. Pilsētas gruntsgabalos paceļas jaunas celtnes, kas veidojas ielas kvartālos. Pilsētas valde rosīgi strādā pie pašvaldības īpašumu sakārtošanas. Izremontēta skola, pilsētas valdes ēka un uzceltas jaunas nespējnieku mītnes. Par patīkamu atpūtas vietu izbūvēts un puķēm apstādīts laukums pilsētas valdes nama priekšā. Noplanētas un izbrugētas galvenās satiksmes ielas, savesti kārtībā tilti u. t. t. Apvienotas līdzīgas organizācijas un nederīgās b-bas likvidētas.

Jaunā laika darba rosme visur atstājusi savas pēdas, par ko visvairāk priecājas paši strencieši."

Auces pilsētas galva par 1935. g. sasniegumiem stāsta:

„Auces pilsētas valde 1935. gadā turpināja pārveidot darbu, kāds tika sākts 1934. g. Visus iepriekšējos gadus pilsētu ēku remnotiem bija atvēlētas tikai sīkas summiņas, bet jau 1934. gadā varēja sākt būves un izdarīt remontus. Agrāko 1000 latu vietā varēja izdot 10.000 latu. Tāda pat summa ievesta arī 1936. gada pilsētas budžetā. Skolas ēkas varēja izdarīt lielākus remontus. Iegādāja arī gleznas no Kultūras fonda izstādes un skolas telpas guvušas citu izskatu. 1935. gadā pastiprinātā kārtā varēja bruģēt ielas un ierīkot kanalizācijas. Sevišķi rosīgi turpinājās elektrības uzņēmuma paplašināšana. Līdzīgā kārtā ir saimniekojušas it visas Latvijas pilsētas. Atbrīvotas no politikāņu žņaugiem, pilsētas tagad visu savu vērību piegriež tīri praktisku lietu atrisināšanai un prātīgi saimniekojot tam rod arī līdzekļus. Jaunais gars visai spilgti izpaužas arī 1936. gadam sastādītos pilsētu budžetos, no kuŗiem te patapināsim dažus tipiskus piemērus.

Kuldīgas budžets 186.791 ls (pret 297.115 ls 1935. gadā). Nespējnieku uzturēšanai budžetā paredzēti 37.500 ls. Palielināti izdevumi ielu un laukumu uzturēšanai, atvēlot 6214 ls. Palielināti izdevumi arī parādu dzēšanai. Slokas budžets 114.820 ls (138.780 ls). Sabiedriskai palīdzībai un labierīcībai paredzēti 71.163 ls 80 snt., ielu un dārzu ierīkošanai — 1500 ls un bez tam 4000 ls sabiedriskiem darbiem. Parādu kārtošanai izdevumi palielināti par 80 proc. Gulbenes budžets 97.000 ls (104.500 ls). Izdevumi sabiedriskai palīdzībai un labierīcībai palielināti par 800 ls. Ielu un dārzu uzkopšanai atvēlēti 4700 ls, paredzot līdzekļus arī sporta laukuma izbūvei. Limbažu budžets 90.252 ls (110.894 ls). Palielināti izdevumi pilsētas parādu mazināšanai. Sabiedriskai palīdzībai paredzēti 57.375 ls, ielu uzturēšanai 4000 ls. Aizputes budzets 87.304 ls (119.400 ls). Nākošos gados paredzēts ierīkot kanalizāciju un šogad priekšdarbu veikšanai budžetā uzņemti 1300 ls. Paredzēts izbruģēt vairākas ielas, atvēlot 4091 ls. Parādu segšanai atvēlēti 9986 ls. Madonas budžets 86.655,10 ls. Šogad savedīs kārtībā pilsētas tirgus laukumu, bruģēs ielas un citādi uzkops pilsētu. Šīm vajadzībām paredzēti 9500 ls. Sabiedriskās labierīcības un palīdzības izdevumi sasniedz 57.000 ls. Ķemeru budžets 64.615 ls (66.565 ls). Ielu uzlabošanai un dārzu izdaiļošanai paredzēti 6000 ls. Sabiedriskām labierīcībām budžetā uzņemti 36.367 ls. Ogres budžets 55.526 ls (60.000 ls). Sabiedriskai palīdzībai paredzēti 27.612,30 ls, t. i. puse no budžeta kopsummas.

Līdzīgā kārtā sastādīti ir visu Latvijas pilsētu budžeti. Kā neseno dienu mantojums pilsētu saimnieciskai dzīvei smagi uzgulstas agrāko saimnieku nelietderīgi ietaisītie parādi.

Atzīmēsim janvārī sāktos vai pabeigtos darbus. Jelgava beidzot kļuvusi pie sava ūdens vada. Jelgava nolēmusi šogad pāri Driksai celt 45 m gaŗu dzelzs tiltu. Jēkabpilī vairākas ielas nes nepiemērotus un nelatviskus nosaukumus. Sevišķi daudz krievisku vārdu. Lai to novērstu, pilsētas valde nodomājusi nelatviskos ielu nosaukumus atvietot ar piemērotiem latviskiem vārdiem. Sevišķu vērību piegriezīs vēsturiskiem vārdiem no zenās Zemgales dzīves.

Izbūvējot plašu un modernu dziedniecības ēku pie Kandavas sēravotiem, šovasar Kandavā sagaidāms lielāks peldviesu un vasarnieku pieplūdums. Kā Kurzemes Šveices centrs Kandava jau tagad ieguvusi lielu popularitāti tūristu saimē. Kurorta propagandai un tūrisma jautājuma kārtoša-

nai Kandavas pilsētas valde dibina plašāku kūrorta un tūrisma komisiju. Tā vēl šopavasar Kndavai sarīkos gidu kursus.

Bauskā ieradās Latvijas ūniversitātes prof. Bīlmanis un doc. Skārds, kuŗi uz vietas iepazinās ar kanalizācijas izbūves iespējamībām. Daļu pilsētas kanalizēs vēl šovasar.

Pašvaldību darbu chronikā atzīmējam tikai jaunajam laikam raksturīgākos darbus, kādus ir sākušas arī daudzas citas pilsētas, bet par kuŗiem telpu trūkuma dēļ nevaram rakstīt.

Jāpiemin arī negatīvās parādības. Gandrīz no visām pilsētām pienāk sūdzības, ka nezināmi ļaundari aplauž mežu dienās stādītos kociņus, kuŗu atjaunošana prasa līdzekļus un laiku.

Dobeles pilsētas valde caur savu tiesu pilnvarnieku pieprasīja pilsētas ģimnazijas mācību naudas parādus samaksāt līdz 1935. gada 31. decembrim. Daļa minēto parādnieku uz pieprasījumu nav nemaz reaģējusi, daļa iesniegusi lūgumus par atvieglojumu piešķiršanu, parādus strīpojot vai noteicot daļu nomaksas, bet pārējo daļu no pieprasītās summas samaksājuši. Pilsētas valde nolēma: iesniegt tiesā prasības pret to skolnieku vecākiem vai arī pašiem bij. skolniekiem, kuŗi nav ne iesnieguši lūgumus, ne kaut daļu parāda kārtojuši. Parādu summas ir no 48 ls līdz 960 ls.

Lauku pašvaldības.

Runājot par lauku pašvaldību dzīvi arī varēsim piemēram ņemt tikai dažas raksturīgākās parādības.

Kuldīgas apriņķis līdz šim bija no valsts saimnieciskās un kultūrālās dzīves savrūp stāvošs apgabals, kam ir pašam sava īpatnēja dzīve. Par Kuldīgu tagad to vairs nevar teikt. Sevišķi daudz visam Kuldīgas apriņķim deva jaunais dzelzsceļš. Pateicoties tam, lauksaimniekiem savi ražojumi nav vairs jāvadā līdz vairāk desmit kilometru tālajām stacijām, bet tagad tos var nodot tepat uz vietas sava novada centrā — Kuldīgā. Pateicoties ērtai piegādei pa dzelzsceļu, Kuldīgas apriņķa lauksaimnieki tagad ievērojamā vairumā izmanto lopbarības cukurbiešu atgriezumus, melasi, rausus u. t. t., kas agrāk bija gandrīz nepieietami. Pateicoties tam lauksaimnieka pirktspēja ievērojami uzlabojusies, kas savkārt rada apgrozījumus un rosību pilsētās.

Pašvaldību nodokļu nomaksa stipri uzlabojusies, kas izskaidrojams ne tikai ar to, ka pareizi nostādīta viņu iekasēšana, bet arī tādēļ, ka apzinīgāki kļuvuši paši maksātāji.

Ka dzīve iet uz priekšu, par to liecina arī tas, ka visās apriņķa malās ceļas jaunas sabiedriskas ēkas un skolas.

Kultūrāli sabiedrisko dzīvi apriņķī, vada aizsargu organizācija. Šī darba padziļināšanai aizsargu pulks izstrādājis sevišķu plānu. Sevišķu vērību turpmāk piegriezīs tam, lai izrīkojumu programmai un lugām teātŗa izrādēm būtu audzinoša literāriskā vērtība un tautiski nacionāla nozīme. Ar to cer izskaust lauku publikas baŗošanu ar uzvedumu sēnalām, kas tik bagātīgi notika agrākos gados.

Kuldīgas apriņķis šogad sevišķi bargi cietis no slapjuma, kamdēļ no 13.000 ha apsēšanai paredzēto lauku apsēti tikai 5.000 ha, bet neapsēti palikuši 8.000 ha.

„Bauskas apriņķa pagastu pašvaldības ēku būvēšanā pagājušā gadā sevišķi rosīgas nav bijušas, bet apstākļi tādi, ka no 40 apriņķī esošām skolām 18 atrodās neapmierinošā stāvoklī un tuvākā laikā pagastu pašvaldībām būs jādomā par jaunu ēku celšanu vai esošo pārbūvi. Tāpat jāceļ jauni, vai jāpaplašina pastāvošie pagasta nami un vairākas nespējnieku patversmes.

Ar prieku jākonstatē, ka pagastu pašvaldību amatpersonas svarīgājam būvēšanas jautājumam pieiet ar lielu nopietnību, pirms stājas pie ēku jaunbūves, uzkrāj līdzekļus un būvmateriālus, kas agrāk netika darīts. Ar maz izņēmumiem visas tās pagastu pašvaldības, kuŗām nepieciešamas ēku jaunbūves vai pārbūves, ir šīm vajadzībām nepieciešamos līdzekļus jau lielāko daļu uzkrājušas un noguldījušas drošās kreditiestādēs.

Bijušās apriņķa pārvaldes uzturētai Iecavas slimnīcas turpmākai apsaimniekošanai puse no visiem apriņķa pagastiem nolēmusi nodibināt sadarbes apvienību. Pārējie apriņķa pagasti, kuŗiem slimnieku sūtīšana ārstēšanā uz minēto slimnīcu nav izdevīga, domājams, apvienosies apvienībā ar Bauskas pilsētu un kopīgiem spēkiem ķersies pie jaunas, modernas slimnīcas ēkas jaunbūves.

Arī iedzīvotāji sāk labāk izprast savus pienākumus pret pagastu pašvaldībām un pag. gadā sodīto par pagasta pašvaldību pienākumu nepildīšanu tikpat kā nav.

Viss tas norāda, ka mēs droši ejam pretim jauniem panākumiem un tas arī ir pareizi, jo tagad mums ir krietns valsts saimnieks, kuŗa vadībā mēs droši un bez bailēm varam iet savā ikdienas un valsts darbā — zinādami, ka mūsu darba pūliņi nāks par labu valstij un mums visiem."

Visos apriņķos notiek pagastu atbildīgo darbinieku apspriedes, kuŗās pārrunā par pagastu dzīves ritumu un vajadzībām. Kā piemēram te pievedīsim sanāksmi Ventspilī.

Pašvaldību departamenta vicedirektors G. Caucis sanāksmes dalībniekiem tuvāk paskaidroja par jauno garu, kādam jāvalda pašvaldībās.

Pāri visam — mums jāmācās saprasties. Ir cilvēki, kas naidojas sīkumu dēļ. Kaut pret valsti viņi nebūt nav ļauni, viņi noziedzas pret vienprātību un satīcību, aā tad tomēr pret valsti — pret 15. maija garu un atjaunoto Latviju."

Jāsaprotas ir pagastu pašvaldību vadītājiem un rīkotājiem savā starpā, tāpat:

„Labām attiecībām jāpastāv arī starp pašvaldībām un policiju, kuŗu pagasta valdei daudzkārt jāaicina darbā palīgā, tāpat ar aizsargiem, kas atbalstāmi cik vien iespējams, arī ar naudu. Tālāk, jāsadarbojas ar skolu. Jāgādā, lai būtu labi skolotāji, kas strādā nacionālā garā un ja tādi ir, tad tie visādi atbalstāmi. Beidzot, jāsaprotas ar visiem pagasta iedzīvotājiem. Jānāk pretim ikvienam, kur un cik vien iespējams, un nedrīkst ļaudis sarūgtināt ar kādu netaktisku piezīmi vai rīcību."

Vicedirektors G. Caucis aizrādīja arī uz nevēlamām parādībām tagadējā dzīvē.

„Disciplinai jāizpaužas nevien garīgi, bet arī praktiskās lietās. Tas uzvalks, kas der kūtī, neder kancelejā. Ir mums pagastu nami, pie kuŗiem valda tāda nekārtība un netīrība, ka ja nebūtu izkārtnes, nevarētu zināt, ka tas ir pagasta nams. Divām ēkām — pagasta un skolas namiem jābūt par priekšzīmi visam pagastam daiļumā, kārtībā, disciplinā.

Tālāk, pienprātības jēdzienā ietilpst patiesības mīlestība. Ir mums cilvēki, kas pasākuši rakstīt anonīmas sūdzības. Pa lielākai daļai tās izrādās nepamatotas. Šie anonīmie rakstītāji ir uzticības un tā tad vienprātības ārdītāji, pret kuŗiem mums jāizturas nesaudzīgi.

Pagastu vecākie ziņoja par stāvokli un darbību pagastos. Visos ziņojumos gāja runa par nelabvēlīgiem pērnā gada laika apstākļiem, kādēļ labības un kartupeļu ražas bija vidējas vai zem vidējā un vietām pat pavisam sliktas. Sajūtams arī āboliņa sēklu trūkums, jo pag. gadā nebija āboliņa, ko sēklai atstāt. Ziemāji apsēti vietām tikai par 50%. Bet tāpat izskanēja vienbalsīgs atzinums, ka pagastu amatpersonu starpā valda saskaņa. Arī iedzīvotāju starpā un viņu satiksmē ar pagastu amatpersonām nav novērojami asumi. Uz šīm attiecībām labvēlīgu iespaidu atstāj valdības noteiktā un plānveidīgā darbība.

Ances pagasta vecākais ziņoja: Lauksaimniecība atrodas novārtā. Zemi apstrādā pēc tēvu tēvu metodes, selekcionētu sēklu sēj rets lauksaimnieks. Mākslīgos mēslus pielieto maz. Arī lopkopībai nepiegriež vajadzīgo vērību. Kultivētu pļavu un ganību pagastā nav gandrīz nemaz. Lielākā daļa lauksaimnieku un zvejnieku piegriež galveno vērību izpeļnai meža darbos, atstājot savu īsto arodu novārtā. Pagastā vajadzētu noorganizēt 3—4 paraugsaimniecības. Pagasta ziemeļu daļā dzīvo lībieši. Pašlaik pagastā pie meža darbiem nodarbināti ļoti daudz strādnieku no pilsētas un pat Latgales.

Ka arī uz vājām zemēm var sekmīgi saimniekot, par to ziņoja Ēdoles pagasta vecākais. Zeme pagastā vāja, bet pateicoties zemturu darba mīlestībai un centībai ražas iegūst apmierinošas. Gan pērnā raža slikta, stāvokli uzlaboja lauksaimniecības palīdzības likumi. Lauksaimniekos gara stāvoklis možs. Biedrības, organizācijas un iedzīvotāji iet līdzi jaunajam laikam un cenšas pildīt tā prasības. Vairāk nekā agrāk pagastā plaukst kultūra un izglītība.

Par šiem pretrunīgiem sasniegumiem nav ko brīnīties, jo visa mūsu dzīve vēl pārdzīvo pārkārtošanas periodu un nevisur vēl cilvēki ir modušies jaunam darbam. Viņus modināt ir pašvaldību un sabiedrisko darbinieku pienākums.

Latgale.

Ar lielu sajūsmu Latgale steidz attīstības un saimnieciskā darbā panākt to, ko svešu varu un polītisko juku laikmetā viņa nokavējusi.

„Latgalē pēdējos gados ir novērojama liela tieksme pēc izglītības visos novados. Latgale ir tipiska sīksaimniecību zeme, jo tur lielākais saimniecību skaits (62 proc.) nepārsniedz 10 ha zemes platības, bet 26,15 proc. ar 10 — 20 ha zemes platības. Katrā no šīm mazajām saimniecībām sastopami 8—10 ģimenes locekļi. Latgales mazo saimniecību īpašnieki dzīvo ļoti trūcīgos apstākļos, bet, neraugoties uz to, pēdējā laikā ir novērojama liela centība tikt uz priekšu saimnieciskā ziņā un līdz ar to ir nostiprinājusies arī izglītības nepieciešamības apziņa.

Tagad ikviens Latgales saimnieks cenšas dot saviem bērniem izglītību, lai tie prastu labāk apstrādāt un kopt savu mazo zemes stūrīti, vai arī, lai tos izmācītu kādā noteiktā amatā.

Visi ļoti priecājas, ka nu Latgalē vietu vietām uzceltas vairākas jaunas pamatskolas un pārkārtots skolu tīkls. Pie jaunu skolas namu celšanas visi skolas rajona iedzīvotāji ņem dzīvu dalību, piegādājot būvei vajadzīgos materiālus un izpalīdzot ar darba spēku. Kaut gan vēl daudzas pamatskolas mitinās īrētās telpās, tomēr tās visas ir pārpildītas. Pag. mācības gadā visās Latgales pamatskolās mācījās 77.295 skolēni.

Sevišķi liels skolēnu skaita pieaugums bijis latviešu pamatskolās, kurās pagājušā gadā mācījās 50.314 skolēni. Šinī mācības gadā skolēnu skaits latviešu skolās pavairojies par 10 proc.

Latgalē vērojama cenšanās mācīties valsts valodu, sevišķi skolās. Arī vispārīgā kultūras un sabiedriskā dzīvē valsts valoda ieņem arvien lielāku lomu."

Par pārvērtībām Latgalē raksta „Latgales Vēstn.":

„Interesanti vērot tagad pagastu kultūrālo un saimniecisko dzīvi un salīdzināt, kāda tā bija apmēram divus gadus atpakaļ.

Toreiz pagastos valdīja lielākais neiecietības un nesaprašanās gars. Sevišķi sīvas cīņas norisinājās pagastu padomes sēdēs, kurās bieži vien dažādu politisko partiju pārstāvji piedraudēja viens otram ar fizisku izrēķināšanos. Partiju politika bija pilnos ziedos. Starp citu atzīmējama tāda lieta, ka pagastos pastāvējušas kādas politiskās partijas divas nodaļas. Tāpat drošības ziņā iedzīvotāji bieži vien dabūja ciest no dažādiem huligāniem, zagļiem u. t. t.

Tagad aina krasi mainījusies un iedzīvotāji visā pilnībā izpratuši un apzinās jaunā laika garu un nozīmi.

Pagastos valda vienots sadarbības gars. Ikviens ar dziļu cieņu runā par tagadējo valdību, kuŗa gādājusi un arvien vēl turpina sekmēt kā zemturu, tā strādnieku stāvokļa uzlabošanu.

Uzlabots arī pagastu vašvaldību budžets, pavairojušies ienākumi. Zemturi iekrājušos parādus tagad cenšas nokārtot, kas lielas grūtības nedara, jo vietējo ražojumu cenas ir labas un visi ar tām ir vairāk kā apmierināti.

Arī sabiedriskā un kultūrālā dzīvē pagastos manāms spirgts darba spars. Rosīgi strādā kultūrālās organizācijas, kā aizsargi un mazpulki.

Šinī gadā pagastos paredzēts uzcelt daudzas jaunas gaismas pilis — skolas namus.

Vēl beigās gribu atzīmēt, ka mazinājies arī dzeršanas posts; slepena „stiprā alus" brūvēšana pavisam izskausta."

Sevišķu rosību attīsta Daugavpils latvieši, kuŗu vadībā šī pilsēta īsā laikā krasi pārveidojusies. Par to interesanti stāsta kāds novērotājs:

Kas gan to būtu domājis, ka tik īsā laikā mūsu Latgales lielpilsēta, kur tik daudz sadrostalotu pilsoņu, jau uzrāda ļoti iepriecinošus panākumus.

Rīgas ielu jūs vairs nepazītu! Visur latviski uzraksti, neglītās „kolonādes" noplēstas, nami un veikali uzspodrināti, izkārtnes solīdi pieskaņotas namu fasādēm, veikalos cenas ne vairs rubļos, bet latos, un visos veikalos runā nevainojamu valsts valodu.

Ejot pa Vadoņa ielu, jums izliekas, ka esat Rīgas lepnākā kvartālā, pati iela gludi asfaltēta, platas, ērtas ietnas, un jaunās celtnes ļoti „eiropeiskas".

Nav peļamas arī Lāčplēša, Raiņa, Viestura, Aizsargu, Saules un citas uzspodrinātās ielas. Un kur tad lepnais „promenādes bulvāris" gar lepno Daugavu, kas stiepjas garāks kā Parīzē Elizeja avenijas un bulvari, un še vakaros notiek pastaigāšanās, saskatīšanās un iepazīšanās. — Un lūk, greznais tilts pār Daugavu! Te nu Daugavpils ir krietnu soli priekšā Rīgai — jo šāda tilta Rīgai trūkst!

Agrāk Daugavpils latviešu teātris nīkuļoja, jo nebija ne apmeklētāju, ne arī vadītāji ko varēja darīt, tos katrs partiju „lielmanis" grozīja pēc sava „gudrā prāta", un teātris no visa tā cieta. Tagad, pateicoties jauna laika ieskaņām, teātri vada visas organizācijas, un uzticamas personas un garanti, kas vieno visu šo lielo saimi, ka pat teātra telpas šķiet jau par šauru, un ar šo gadu cels Daugavpilī staltu gaismas pili, pašā pilsētas serdē, kur ar to pacelsies vēl augstāk kultūras līmenis.

Ar laipnu atļauju man bija izdevība iepazīties ar garnizona „pilsētu", cietoksni, kur no gruvežiem māj jauna dzīvība!

Šai jaunā pilsētā jūs variet visu ko atrast, — te katram pulkam ir savs „ekonomiskais veikals" un tie viens ar otru sacenšas, un viens par otru labāks.

Še kaŗa slimnīca, pirtis, klubi, kino (kur divreiz nedēļā maina programmu), foto, tēlefoni, plašs dārzs, un mazi ģimenes dārziņi, — un kur vēl greznais garnizona virsnieku klubs! Radio, spēles u. t. t.

Pat baznīcā draudzīgi satiekas, vienā pašā telpā pie diviem altariem, še luterāņi un pareizticīgie, bet katoļi gan ne visai grib saprasties, un meklē savu dvēseles mieru savos dievnamos.

Tā senā „Dvinska" aizskalota, un uz Daugavas krastiem paceļas lepna, gaiša latviešu pilsēta Daugavpils!"

Draudzīgais aicinājums.

Ar retu sirsnību un pateicību province atzīmēja 28. janvāri, kad pagāja gads, kopš Dr. K. Ulmanis pie tautas griezās ar aicinājumu apdāvināt skolas. „Zemgales Balss" raksta:

„Gadu atpakaļ sākās jauns kultūras strautiņš, kas nemitīgi uz priekšu traukdamies tagad palicis par spēcīgu un dižu kultūras straumi un nes uz priekšu mūžīgās Latvijas vārdu un slavu.

Vadonis to izsaucis un tie simti tūkstoši, kas gada laikā sekojuši Prezidenta draudzīgajam aicinājumam, apliecinājuši viņam savu uzticību un pieņēmuši tā vadību arī sabiedriskās kultūras gaitās.

Kā dziļi kultūrāla personība, kas izpratis garīgās kultūras mūžīgās vērtības un tām pavēris ceļu uz lauku skolu, uz jaunatnes sirdīm, uz vistālākajiem zemes novadiem, Prezidents cēlis vienotāju tiltu starp vecāko un jauno paaudzi, starp pilsētām un laukiem, starp skolotājiem un izglītības alkstošiem, un šo viņa dzīvo darbu pašlaik nemaz visā pilnībā nevar novērtēt. Tas sniedzas pāri mūsu laikam, un apņem nākošās latvju paaudzes."

Līdzīgiem vārdiem draudzīgo aicinājumu novērtē visa Latvijas prese. Lielas vērtības sabiedrība ir uzdāvinājusi skolām, bet vēl vērtīgāka ir tā garīgā atmoda, kas tagad vērojama visos novados. Cilvēki kļūst atsaucīgāki, humānāki un tas mums dod cerības, ka dzīve ar laiku kļūs brīva no ļaunajām parādībām, kas tik bagāti bij uzzēlušas nesenā pagātnē.

Dzīves ēnas puses.

Atzīmējot šos labos darbus, nenoklusēsim arī dzīves ēnas puses.

Elejas Ulpju māju Kr. Svilis braucis mājās no Jelgavas un vedis ragavās melases mucu. Iepretim Vircavas šosejai zirgi sabijās, sāka trakot, apgāza ragavas un apmēram 350 kgr. smagā muca novēlās lejā, ielauza ledu un nogrima ūdenī. Kr. Svilim nebija iespējams mucu dabūt ārā. Tad pienāca kāds jauneklis un stājās pie mucas „izzvejošanas", kas nenācās viegli. Viņš aicināja palīgā dažus ceļa braucējus, bet tie atteicās. Jauneklim tomēr beidzot izdevās mucu dabūt ārā no ūdens un ievelt ragavās. Kad Kr. Svilis gribēja viņam atlīdzināt, viņš atbildēja: „Esmu aizsargs un mans pienākums būt palīdzīgam." Minētais aizsargs ir no Vircavas nodaļas. Kr. Svilis viņam izsaka sirsnīgu pateicību.

Senāk latvietis nekad nepameta otru cilvēku nelaimē un te atstāstītā ceļinieku vienaldzība ir jaunāko laiku netikums, kas visiem līdzekļiem apkaŗojams.

*

Noslēdzot šo ekskursiju pa provinces dzīvi, jāsaka, ka telpas mums atļāva pieskārties tikai dažiem jautājumiem. Dzīve ir gājusi it visās nozarēs uz priekšu un Latvija ar katru mēnesi kļūst gaišāka un labierīcību ziņā bagātāka. Šie sasniegumi tad lai arī atalgo tos sibedriskos un pašvaldību darbiniekus, kas, sadzirdējuši Vadoņa aicinājumu, visus savus spēkus un saprašanu ziedojuši tautas labā.

T. Veicherts

Mēneša apskats

Š. g. 21. janvārī mums draudzīgo un labvēlīgo angļu tautu piemeklēja smags liktenа sitiens ar viņas iemīļotā un dziļi cienītā valdnieka Džordža V. nāvi. Nevien plašā Lielbritānijas imperija skumst par lielo aizgājēju, bet arī visas Anglijai draudzīgās valstis un tautas dāvā vispatiesāko un sirsnīgāko līdzdalību angļu nacionālās sērās un bēdās.

Nelaiķa valdīšanas laiks bija visai grūts un sarežģīts. Pasaules karš, iekšējie politiskie un sociālie samezglojumi, saimnieciskā krize un grūtības, attiecībās ar dominijām un kolonijām — lūk, viss tas prasīja aukstasinību, lielu saprātu un gaišu skatu no tā, kas atradās visas nācijas un plašās imperijas priekšgalā. Un jāsaka, ka aizgājēja valdīšanas posmā Lielbritānijas autoritāte nav zaudējusi savu varas spožumu un oreolu mūsu planētas tuvajos un tālajos kontinentos! Viņas morāliskais un politiskais prestižs visur pieaudzis, kaut arī daudzos iekšimperijas jautājumos Londonai nācies piekāpties dominiju un koloniju priekšā. Bet šī iecietība, šis kompromiss tikai nocietinājis un nostiprinājis Lielbritānijas stāvokli aizjūras zemēs un tautu saimē. Tad, karaļa Džordža laikā, Anglija izkļuvusi no pēckaŗa stindzinošās saimnieciskās un financiālās krizes, tā kā ar pilnu tiesību varam teikt, ka Anglija ir vienīgā no lielvalstīm, kas jau atrodas drošā ceļā uz pilnīgu saimniecisku atžirgumu un atveseļošanos. Kaut gan tur vēl ir liela bezdarbnieku armija, tomēr valdība pratusi novērst visus draudošos sociālos sarežģījumus un, pārkārtojot saimniecisko dzīvi jaunā laika garā un noskaņu virzienā, viņa, domājams, panāks visa angļu saimnieciski-sociālā organisma pilnīgu izārstēšanu un nostabilizēšanu jaunam darba posmam Lielbritānijai par godu un pārējai pasaulei par svētību.

Karaļa Džordža V. valdīšanas laikā dzima neatkarīgā Latvija, un latvju tauta savās brīvības cīņās saņēma neatsveŗamu atbalstu no angļiem. Anglija taču bija vienīgā no lielvalstīm, kas taustāmi un reāli pabalstīja mūsu karotājus viņu vēsturiskajās un varonīgajās cīņās: 1918. g. 11. novembrī viņa atzina Latviju „de facto“, bet 1919. g. oktobra-novembra dienās Lielbritānijas flote palīdzēja satriekt un padzīt no mūsu zemes tos, kas no jauna mēģināja kalt latvju tautai kalpības un verdzības važas. Par šo lielo, draudzīgo atbalstu latvju sirdīs mūžam kvēlos dziļa pateicība angļu tautai un viņas nelaiķa valdniekam. Arī miera laikos mūsu sakari ar Angliju auguši visās dzīves un darba nozarēs, un lai atgādinām, šinī sakarībā, tikai to, ka Lielbritānija ieņem pirmo vietu Latvijas ārējās tirdzniecības apgrozījumos.

Angļi mēdz teikt: „Karalis miris, lai dzīvo karalis!“ Nelaiķa Džordža vietā tronī kāpis viņa vecākais dēls Velsas princis, kas tagad saucās par Eduārdu VIII. Jaunais valdnieks, kas rūdīts dzīvē, plašos un bagātīgos pieredzējumos, uzņem savus augstos pienākumus laikmetā, kas arī ir ļoti nervozs un stipri elektrizēts, jo itaļu-abesiņu strīdus, kas savā kaislību orbītā ierāvis kā Angliju, tā arī Tautu savienības valstis, patreiz dziļi nomāc un indē mūsu kontinenta valšķu dzīvi un attiecības. Vācijas bruņošanās un viņas atausušās koloniālās u. c. prasības savukārt uztrauc prātus un nemierīgas dara sirdis visiem, kas alkst pēc saticības, miera un ražena darba mūsu Eiropā. Anglija, kas pirms pasaules kaŗa centās ieturēt tā sauc. „spīdošās izolācijas“ kursu un līniju, tagad, pie jaunās kaŗa technikas un stratēģijas, vairs nejutas tik neaizskaŗama un droša savās salās, kā pag. gadsimtā, un gribot, negribot ir spiesta ieņemt stāvokli visos mūsu kontinenta dzīves un samezglojumu jautājumos. Arī patreizējie apstākļi angļu dominijās, kolonijās un protektorāta zemēs nav tādi, kas dotu Londonai mieru un neradītu metropolei dibinātas rūpes un bažas par attiecībām ar viņas aizjūras zemēm un tautām. Lūk, kāda īsos un vispārējos vilcienos ir patreizējā ārpolītiskā atmosfēra, kad valdnieka pienākumus uzņem uz saviem pleciem karalis Eduārds VIII.! Jaunā valdnieka līdzšinējā dzīve, raksturs un noskaņas modina visās tautās jo gaišu ticību un paļāvību uz nākotni, jo Lielbritānijas likteņu pavedieni tagad atrodas spraiga, enerģiska vīra rokās, kura simpātijas pret Franciju un Tautu savienību, kā arī vēlēšanās redzēt Angliju dziļākā un plašākā sadarbībā ar kontinenta valstīm — ir visiem jo labi un pārliecinoši zināmas . . .

*

Pēc tam, kad pag. gada beigās Londonā, Parīzē un Ženēvā tika „aprakts un apbedīts“ tā sauc. Lavāla-Hora projekts, kuŗu gribēja likt par pamatu itaļu-abesiņu izlīgumam, Tautu savienībā no jauna pacēlās jautājums par sankciju skrūves stingrāku pievilkšanu un viņas spiediena pastiprināšanu ar naftas eksporta aizliegumu uz Italiju. Bet šinī sakarībā visu skati tagad, pa daļai, vērsti uz aizokeana savienotām valstīm, kas pieder pie lielākām naftas ražotājām un tirgotājām. Ja Eiropas valstis dekretē minētos spaidus, bet amerikāņi turpina izvest naftu uz Italiju, tad, protams, ka šīm sankcijām nav nekādas reālās nozīmes un pie Austrumafrikas kaŗa izbeigšanas tās nekad arī nenovestu. Bet nu izrādās, ka prezidents Ruzvelts iesniedzis parlamentam jeb kongresam pieņemšanai un apstiprināšanai papildinājumus pie tā sauc. neitrālitātes likuma, kas paredz piešķirt prezidentam tiesību noliegt vai ierobežot naftas izvešanu uz kaŗojošām valstīm. Tiesa, savā lielajā un nospiedošajā vairākumā, amerikāņi nevēlas šis vielas absolūtu izvešanas noliegumu, bet ierobežot un nodzīt viņu līdz normālo, miera laiku eksportam. Ja nu šādos apstākļos Tautu savienība sekotu amerikāņiem un dekretētu saviem locekļiem naftas eksporta pilnīgu aizliegumu uz Italiju, tad pēdējai būtu nogriezti un atrauti apm. 80 proc. no viņai nepieciešamiem šis šķidrās degvielas daudzumiem. Tad nu, lūk, Eiropas lielvalšķu turpmākā izturēšanās sankciju jautājumā lielā mērā atkarīga no noskaņām Vašingtonas parlamentā.

Pie visa tā atzīmējams, ka janvāra mēn. laikā atmosfaira un noskaņas, iepretim Austrumafrikas konfliktam, kļuvušas citādas, nekā pag. gada beigās. Šķiet, ka Anglija sākusi izrādīt lielāku iecietību un piekāpību pret Italiju. Angļu sabiedrību arvien stiprāk un nopietnāk nodarbina jautājums par „Strezas vienotās frontes“ atjaunošanu un par Italijas samierināšanu ar Tautu savienību. Lieta tā, ka pēdējā laikā Eiropas politiskajā dzīvē radies stāvoklis, kas spiež lielvalstis no jauna piegriezt vērību kontinenta līdzsvara un viņu tautu attiecību problēmām. Vācija, kas līdz šim klusēja un ieturēja pilnīgi neitrālu līniju itaļu-abesiņu strīdus lietā, sākusi runāt un izrādīt zināmu rosību savu centienu un prasību virzienā.

Pirmkārt, viņas prese un arī daži valdības vīri ceļ dienas kārtībā sāpīgo koloniju jautājumu un prasa atpakaļ pasaules kaŗā zaudētos Vācijas aizjūras novadus. Nav šaubu, ka šinī ziņā vācu pretinzijas draud visvairāk skārt Lielbritāniju, kas mantojusi no agrākās Vācijas kolonijām Afrikā lielāko daļu. Tad vācu laikraksti uzsākuši kampaņu pret Lokarnas līgumu, kas, kā zināms, cenšas garantēt un nodrošināt mieru Reinas krastos. Berlīnes prese aizrāda, ka nesen atpakaļ panāktā vienošanās par kopdarbību starp angļu un franču jūras un citiem militāriem spēkiem neesot domāta vienīgi Tautu savienības pakta 16. panta stiprināšanai, bet vērsta arī pret Vāciju. Šādos apstākļos vāci varot justies brīvi no minētā līguma pienākumiem un likt savām kaŗaspēka daļām ieņemt tās zemes joslas abos Reinupes krastos, kuras Versaļas mierlīgums paredzējis un noteicis par demilitārizētām. Protams, ka uz Lokarno līguma iziršanu nevarētu

Lielbritānijas karalis Džordžs V †.

noraudzīties vienaldzīgi nevien Francija un Beļģija, bet arī Anglija, kuŗas tagadējais minstru prezdents Baldvins pag. gadā taču teicis, ka Lielbritānijas robežas atrodoties pie Reinas.

Šo vācu prasību priekšā angļu sabiedrība ir visai nobažījusies un norūpējusies, un vienīgo līdzekli, kā patreizējos apstākļos viņu pretsvarot, Londona redz Tautu savienībā. Tomēr, lai Ženēvas iestādījums tiešām būtu stiprs un autoritātīvs, tad Tautu savienības saimē jāvalda saskaņai un vienprātībai, kuŗu, diemžēl, tagad ieskrambājis un satricinājis itaļu-abesņu konflikts.

Rast cienīgu samierinājumu ar itaļiem, atjaunot „Strēzas garu“, apvienojot ap Francijas, Anglijas un Italijas kopējo diplomātisko fronti visus Tautu savienības locekļus, nolūkā aizstāvēt Ženēvas paktu un Versaļas mierlīgumu — lūk, kāda pašreiz liekas būt Lielbritānijas politiskā līnija Tautu savienībā. Sakarā ar to angļu politiskās aprindās valda doma, ka nebūtu vēlams vēl vairāk sarūgtināt itaļus pret Tautu savienību un pagaidām vēl atturēties no liktenīgo naftas sankciju dekretēšanas . . .

Šādā noskaņojumā 20. janvārī sanāca Tautu savienības padomes 90. sesija un arī 18 vīru komisija. No viņas gaidīja svarīgus lēmumus Austrumafrikas konflikta lietā, bet valdības krize Francijā un sēru dienas Londonā paralizēja šīs sesijas darbus. Ievērību tomēr pelnīja Dancigas jautājums. Kā zināms, tad Tautu savienības komisārs iesniedzis padomei plašu ziņojumu par nacionālsociālistiskās partijas bīstamo, nosodāmo rīcību Dancigā un par viņas nevēlamo iejaukšanos turienes administrācijā un dzīvē. Angļu ārlietu ministra Idena enerģiskā uzstāšanās tad nu panāca no Dancigas brīvpilsētas valdības solījumu, turpmāk respektēt un ievērot apgabala satversmi un atturēties no visiem soļiem, kuŗus varētu uzlūkot un nosaukt par nekonstitucionāliem. Tā kā Dancigas „naci“, protams, atradās pilnīgā aizrobežas ietekmē un režisūrā, tad Ženēvas nosodošais lēmums bija, tiešā kārtā, tēmēts Vācijai. Acīmredzot, Vācija, bīdamās no nepatikšanām un saspīlējuma ar angļiem, ieteikusi dancigiešiem minēto piekāpību un kompromisu.

Karaļa Džordža V. apbedīšanas dienas Londonā bija izvērtušās par, savā ziņā, Eiropas „diplomātu kongresu“, kur savstarpējās pārrunās un vēlāk arī audiencēs pie karaļa Eduārda VIII. un angļu valdības locekļiem, redzamāko valšķu pārstāvji apspriedušies par patreizējo politisko stāvokli mūsu kontinentā un citur. Cik konkrētas, saistošas un tālejošas bijušas visas šīs saruņas, kuŗas vēlāk turpinātas arī Parīzē, tas viss, protams, vēl atrodas nenoteiktu minējumu un zīlējumu laukā. Nav šaubu, ka viņu degpunktā atradušies temati par Italiju un Vāciju un jautājumi, kas skaŗ tā sauc. kollektīvās drošības politiku . . .

*

Janvāŗa mēn. beigās Francijā krita Lavāla valdība un viņas vietā stājās Albēra Sarō kabinets, kuŗā par ārlietu ministri izraudzīts Flandēns. Šoreiz izrādās, ka parlaments Lavālu nebija gāzis, bet gan lielās, iespaidīgās radikālsociālistu partijas centrālkomiteja.

Jāatzīst, ka ar Lavāla politiku bija apmirināta franču tauta, kas juta savu dzīvi atgriežamies normālu laiku veselīgā ceļā un gaitā: ārējā tirdzniecība manāmi atžirga, noguldījumi bankās pieauga, bet franka vērtība arvien nostiprinājās. Iekšējā politikā Lavāls pieteica kaŗu tā sauc. „tautas frontei“, kuŗā, kā zināms, apvienojušies kreisie radikāļi, sociālisti un pat komūnisti. Arējā politikā azgājušā premjēra veklība panāca itaļu-abesiņu konflikta lokalizēšanu Austrumafrikā, novērsa iespējamos sarežģījumus Eiropā un centās rast samierinājumu starp abiem pretiniekiem. Bet tuvojās parlamenta vēlēšanas, kādēļ „tautas frontes“ lideŗu uzbrukumi arvien vairojās pret Lavālu, kuŗu tie ne-

Lielbritānijas karalis Eduārds VIII.

„Estonia“ teātŗa nams Tallinā.

pag. gada septembrī Roblesa agrārieši atrāva valdībai atbalstu, un Lerù vietu ieņēma bezpartējiskais — Šapaprieta. Pēc mēneša spāņu sabiedrību uztrauca kāds plaša vēriena finansiāls skandāls, kuŗā, izrādās, bija ierauti vairāki radikāļu partijas redzamie darbinieki un līderi. Kāds holandietis, vārdā Strauss, vēlēdamies ierīkot San - Sebastiānas kurortā spēļu kazīno, nav varējis tikt pie koncesijas citādi, kā vienīgi piekukuļojot dažus valdības partiju vīrus. Bet drīz pēc minēto spēļu namu atvēršanas, valdība tos slēdz un Strauss par to „atriebjas“, ziņodams atklātībai, kādus kukuļus katrs politiķis no viņa saņēmis. Šim skandālam sekoja arī citi, kuŗu rezultātā Lerù radikāļi tika smagi kompromitēti un satricināti. Tie aizgāja no valdības un pēc pusotra mēneša krita arī Šapaprietas kabinets, kas radīja nemieru ar savu bargo budžeta ierobežošanas un izdevumu apcirpšanas politiku. Pēc ilgākas krizes, republikas prezidents Alkāla Samora uzdeva darba kabineta sastādīšanu un vadību Vallandaresam un līdz ar to izsludināja parlamentu par atlaistu no 2. janvāŗa. Jaunās vēlēšanas noliktas uz februāŗa vidu, un visa spāņu politiskā dzīve patlaban ierauta šo vēlēšanu aģitācijas cīņā.

vēlējās redzēt valdības priekšgalā tādā laikā, kad notiekas minētā parlamenta maiņa. Beidzot, radikāļu ministri, ar Errio priekšgalā, izstājās no valdības, dodami līdz ar to liktenīgu triecienu visam Lavāla kabinetam.

Sarō valdība nu atrodas radikālsociālistu un „tautas frontes“ partiju stiprā ietekmē, tā kā savās turpmākās darba gaitās viņai nāksies izturēt diezgan sīvu un niknu cīņu ar parlamenta un sabiedrības labā spārna grupām ...

*

Spāņu republika arvien vēl nevar ieiet drošu un stabilu gaitu sliedēs. Nepilnu piecu gadu laikā, kamēr šī republika pastāv, viņa piedzīvojusi 28 valdības maiņas, t. i. Madride pieredzējusi ik pa diviem mēnešiem jaunu ministru kabinetu. Sākumā spāņu režims bija stipri kreiss, draudēdams iestigt komūnismā un anarchismā. Tikai Asanjas stingrā roka paglāba viņu no straujā skrējiena pretim polītiskam bezdibenim un sociālam chaosam. Tomēr arī šis kreiso ļaužu cilvēks un dzejnieks ar laiku iekrita ekstremistu apkampienos un iedzina Spāniju juku un naidu virpulī. Visi tautas un zemniecības veseligie slāņi sacēlās pret baznīcas vajāšanām, klosteŗu laupīšanām u. c. kreiso varas un likumdošanas aktiem. Tad nu 1933. g. novembŗa mēn. parlamenta vēlēšanas deva noteiktu uzvaru labā spārna partijām, tomēr ne tādu skaitlisku lielumu, kā šīs partijas varētu vienas valdīt. Jauno valdību sastādīja radikāļi, t. i. centra līderis Lerù ar labo partiju vadītāja Žila Roblesa atbalstu. Tomēr šis „polītiskās laulības“ izrādījās pārāk trauslas: viņas satricināja sociālistu asiņainie nemieri 1934. g. oktobrī, bet

*

Ziemeļ-Amerikas Savienotās Valstīs prezidenta Ruzvelta jaunās saimnieciskās polītikas galvenie un svarīgākie cietokšņi viens pēc otra draud galīgi padoties tam spiedienam, kuŗu kopš vairākiem gadiem ar niknumu un neatlaidību vērš prezidenta pretinieki un opozicija. Kādus mēnešus sešus atpakaļ maģistrātūra atzina par nelikumīgu tā sauc. „Niru“,

Kauņas skats.

un viņas sarežģīto rūpnieciskās palīdzības un reglamentācijas sistēmu. Līdzīgs liktenis tagad piemeklējis arī Ruzvelta agronomiskās palīdzības un atjaunošanas likumdošanu, tā sauc. „A. A. A. sistēmu“, kas gribēja pacelt amarikāņu zemkopju un farmeru pirktspējas, uzlabot lauksaimniecības ražojumu tirgu, un līdz ar to atdzīvināt amerikāņu rūpniecību un viņu banku darbību. Lai sasniegtu savu mērķi, tad minētā sistēma centās panākt zemes vērtības pavairošanu, aprobežojot sējumu platību un samazinot lauksaimniecisko produkciju. Par dīkā atstāto zemi un par papuvi zemturi tika attiecīgi atlīdzināti ar līdzekļiem un nodevām, kuras valdība ņēma no vidutājiem un no minēto noteikumu pārkāpējiem. Rezultāts nu bija tas, ka amerikāņu lauksaimniecības ražojumu cenas strauji cēlās un, zemkopju pirktspējām pieaugot, manāmi atdzīvojās aizokeāna rūpniecība un mazinājās bezdarbs lielajos fabriku centros. Bet līdz ar to auga un vairojās sūdzības no to ļaužu puses, kuŗus sāpīgi bija skārusi minētā likumdošana. Beidzot, tiesa atzina, ka nodokļus parlaments un valdība drīkst izlietot tikai valsts vajadzībām, bet nevis ražošanas regulēšanai un kādas atsevišķas pilsoņu šķiras vajadzībām.

Šis lakoniskais atzinums devis liktenīgu triecienu Ruzvelda lauksaimniecības politikai, un šī stāvokļa priekšā tagad neviļus paceļas jautājums, kas būs tālāk? Visai spēcīga tautsaimnieciska strāva ieteic pazemināt muitas tarifus un atvieglot Eiropas preču ieplūšanu Amerikā, lai savukārt ārzemes spētu noņemt amerikāņu lauksaimniecības ražojumus. Bet šiem ieteikumiem atkal pretojas aizokeāna rūpnieki, kas arvienu vēl grib turpināt dzīvot un ražot noslēgti no pārējiem kontinentiem.

Varētu domāt, ka aprādītie tiesas lēmumi, kas sagrāvuši Ruzvelta saimniecisko politiku, satricinājuši arī prezidenta personīgās pozicijas un mazinājušās izredzes uz viņa pārvēlēšanu Vašingtonas „Baltajā namā“. Tagad nu izrādās, ka tiesas verdikts dziļi sarūgtinājis kādus 5 miljonus farmeru, kuŗi nākošajās vēlēšanās, bez šaubām, balsos par Ruzveltu, t. i. par to vīru, kas viņiem devis izredzes uz tālāku dzīvi un lielāku labklājību.

T. Veicherts

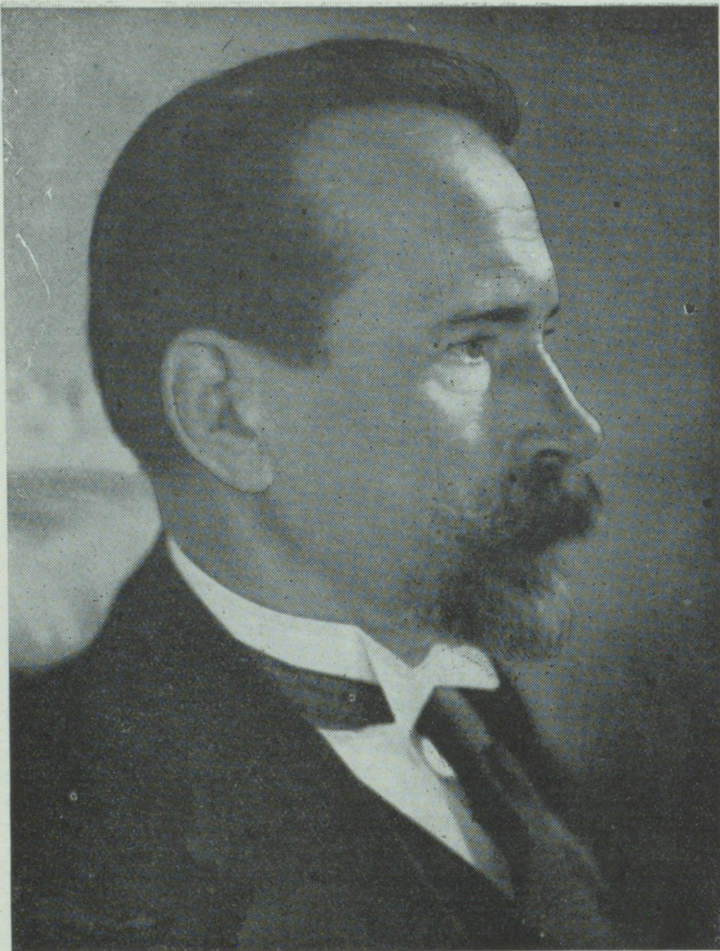
Mūsu kaimiņu jubilejas

Abi mūsu tuvie kaimiņi šī mēneša dienās svin savus valsts svētkus: Lietuva — 16. februārī, bet Igaunija — 24. februārī. Patiesā priekā un dziļās simpatijās pret saviem sabiedrotiem, arī latvju tauta piemin un atzīmē viņu gaišo un lielo svētku dienas. Jo tagad, kur visi trīs kaimiņi saistīti ciešām draudzības un kopdarbības saitēm, vienu prieki ir arī visu pārējo savienības locekļu prieka un līksmes brīži.

No mūsu savienības saimes jaunākiem locekļiem Lietuva, totiesu, ir tā, kas atguvusi savu valsts neatkarību un patstāvību mazliet agrāk kā Igaunija un Latvija. Bet ilgus pēckaŗa gadus lietuvju politiskie un diplomātiskie ceļi gājuši citos virzienos, nekā viņas ziemeļu kaimiņiem. Šim apstāklim bijuši dažādi iemesli, kas pa lielākai daļai meklējami vairāku gadsimtu vēsturē un dzīves gaitās. Lietuvu

Igaunijas valsts vecākais K. Petss.

Igaunijas armijas virspavēlnieks ģenerālis J. Laidoners.

Lietuvas valsts prezidents A. Smetona.

un nesaticības sēklu mūsu vidū, apgrūtināt mūsu tautu tuvināšanās un raženās sabiedrības attīstību. Tādēļ būsim stipri garā un nelokāmi apņēmībā savos centienos uz vienotu, gaišu un labāku nākotni! . .

Ar Igauniju mūs saista ieroču brālība brīvības cīņās, kā arī militārās kopdarbības savienība kopš 1923. g. novembra mēneša. Latvju-igauņu attiecības vienmēr bijušas pilnas sirsnības un draudzīga siltuma, neraugoties uz abu tautu visai krasajām etniskām, valodas, gara u. c. īpatnību atšķirībām. Ar lielu interesi un dziļām simpatijām mēs arvien esam sekojuši un līdzdzīvojuši igauņu tautas un valsts attīstībai viņas neatlaidīgajā ceļā uz pilnīgāku labklājību, gaišāku un laimīgāku sadzīvi. 1934. g. 12. marta pārmaiņas Igaunijas politiskajā dzīvē ievirzījušas mūsu ziemeļu kaimiņus jaunās darba gaitās, kas nesušas spraigu garu viņu saimniecisko, kultūrālo un sabiedrisko gaitu rosībā. Igaunijas valsts likteņi patlaban atrodas valsts vecākā K. Petsa un ģen. Laidonera rūdītās rokās. Viņu cildenā uzņēmība un svētīgais, ierosinošais darbs, kas atbrīvojis mūsu sabiedroto no indīgajām partiju cīņām un īstā laikā paglābis tautu no brāļu kaŗa, panācis un devis polītisku stabilitāti un veselīgu saimniecisku ritmu Igaunijā. Jaunais režīms atradis arī pelnītu novērtējumu un atzinību visplašākos tautas slāņos, kādēļ arī tie, kas pag. gada decembrī gribēja iegrūst Igauniju agrāko dienu partiju naida un cīņu virpulī, cieta pilnīgu neveiksmi un sabruka pret patreizējās iekārtas un arī pašas tautas pretestību.

Visās trijās Baltijas valstīs — Latvijā, Lietuvā un Igaunijā — tagad pastāv autoritāras valdības, kādēļ arī viņu sadarbība pēdējos gados vaiņagota tik ātriem, atzīstamiem panākumiem, jo šai kopdarbībai nekur vairs nestāv ceļā sīkās partiju un grupu iegribas, bet viņu vada un noteic vienīgi valsts un tautas intereses.

Novēlēsim tādēļ abām mūsu kaimiņu tautām viņu valsts un neatkarības goda dienās labklājību un laimīgu nākotni; un cerēsim, ka draudzīgās sadarbības saites, kas mūs savstarpēji tagad vieno, kļūtu jo stiprākas un ciešākas par labu, un par svētību visai Baltijas valšķu un tautu saimei.

no mums atsvešināja, pirmām kārtām, viņas tautas likteņu saistīšana ar Poliju — ar pēdējās slavisko un mistisko garu. Poļu iespaids bija tik liels, ka polonizācija uzsūca sevī prāvāko daļu no lietuvju intelliģences, kas nevien karaļu, bet arī vēlāko laikmetu posmos ieņēma Varšavā augstas vietas un izcilus stāvokļus. Lietuvju tautas un zemniecības gara dzīve no tam cieta ļoti sāpīgā mērā un kārtā un, palikdamas bez balstiem un vadonības, jo viegli pakļāvās poļu muižniecības un garīdzniecības ietekmēm. Otra plaisa, kas attālināja abas tautas vienu no otras, rodama ticības un reliģijas pretējībās. Katolicisms un luterānisms ir tomēr divas dažādas domu un jūtu pasaules, kas veido savrūpēji to tautu dzīvi, kas šīm ticības formām pakļautas vairākus gadsimtus no vietas. Lietuvju misticisms, viņu traukšanās sapnainās tālēs un dziļais romantisms, nereti grūti izprotams latvjiem, kuŗu garam caurausts spēcīgāks reālisms, racionālisms un kriticisms. Tad, rusifikācijas režīms, kas bija daudz bargāks Lietuvā, nekā Latvijā, atturēja mūs no ciešāka kontakta ar lietuvju apgabaliem un apvidiem. Sakarā ar to mēs daudz labāki pazinām igauņu tautu, nekā savus brāļus lietuvjus. Tērbatas ūniversitāte bija vieta, kur daudzas latvju paaudzes guva iespējamību tuvināties un ciešāki iepazīties ar igauņiem, tā kā toreiz slēgtā draudzība dziļi ietekmē arī tagadējās latvju-igauņu attiecības. Pēckaŗa gadi stipri traucēja Latvijas-Lietuvas saprašanos, arī sāpīgais Viļņas jautājums, kas spieda mūsu brāļu tautu meklēt citas polītiskas un kultūrālas orientācijas. Ar laiku visas šīs plaisas, protams, galīgi izzudīs un izlīdzināsies, un jau tagad mēs atrodamies īstajā ceļā uz ciešu, auglīgu sadarbību nevien Latvijas-Lietuvas, bet arī Latvijas-Lietuvas-Igaunijas polītiskās attiecībās. Šķiet, ka mēs visi esam pietiekoši izpratuši pagātnes kļūdas un beidzot arī nākuši pie svētīgās atziņas, ka vienībā slēpjas mūsu spēks! Jo zinām taču, ka mūsu atklātie un slepenie nelabvēļi neko tik sirsnīgi nevēlas un arī nav vēlējušies, kā kaisīt neuzticības

Lietuvas kaŗa ministrs pulkvedis Dirmantas.

P. Rasiņš,
šāvēju vecmeistars.

Vērojumi un iespaidi šaušanas meistarsacīkstēs Romā

Pasaules meistarsacīkstes šaušanā 1935. gadā notika Romā, Farnesinas šaušanas stendā. Tas atrodas brīnišķā mazā ielejā pie Tiberas upes Monte Mario piekājē, netālu no lieliskā Foro Mussolini sporta laukuma un nacionālās fašistu partijas stadiuma. Šaušanas laukums — liels daudzstūris, sastāv no 150 šaušanas stendiem kaŗa ieročiem, 40 — maza kalibra pistolēm un 60 — maza kalibra ložu bisēm, kā arī atsevišķiem speciāliem stendiem automatiskām pistolēm 25 metru attālumā un mazkalibra šautenēm 12 metru attālumā.

Pasaules meistarsacīkstēs šaušanā Romā šoreiz piedalījās pavisam 17 valstis ar 412 dalībniekiem, no kuŗām Somija ar 14 dalībniekiem, Igaunija ar 18, Polija ar 9, Norvēģija ar 10, Holande ar 20, Vācija ar 25, Ungārija ar 34, Austrija ar 7, Čechoslovakija ar 3, Dānija ar 7, Šveice ar 100, Spānija ar 7, Grieķija ar 4, Francija ar 30, Italija ar 100, Zviedrija ar 11 un Anglija ar 12 dalībniekiem.

Mans uzdevums šinīs sacīkstēs bija novērot pasaules labākos šāvējus un piesavināties viņu šaušanas paņēmienus, ar kādiem ieročiem un municiju viņi šauj, ar vārdu sakot, iepazīties visos sīkumos ar šaušanas noteikumiem, lai arī mēs Latvijā varētu piemēroties tiem pasaules mērogā un pienācīgi sagatavoties priekšā stāvošām sacīkstēm, no kuŗām kā vissvarīgākās minamas pasaules olimpiāde Berlīnē šī gadā vasarā un nākošās pasaules meistarsacīkstēs šaušanā 1937. gadā Somijā.

Pasaules meistarsacīkšu programmā šogad bija sekoši 5 ieroču veidi: 1) kaŗavīru šautenes, militārās, 2) kaŗavīru šautenes, uzlabotās, 3) mazkalibra ložu bises, 4) mazkalibra pistoles un 5) automatiskās pistoles.

Sacīkstes notika no plkst. 8 līdz 12, un no 14 līdz 18. Sākums un beigas tika paziņotas ar sirēnu. 15 minūtes pirms beigām deva sevišķu brīdinājuma signālu un šaušana beidzās ļoti precīzi. Ja kāds šāvējs nepaguva izšaut visu sēriju, atlikušos šāvienus aprēķināja par nulli.

Ieeja šaušanas laukumā šāvējiem un skatītājiem bija brīva. Skatītājiem tomēr bija aizliegts šāvējiem rezervētās vietās uzturēties, kā arī aizskārt signālus. Publikas vietas atradās no šāvējiem ne tālāki par diviem metriem.

Vispirms iepazīstināšu Jūs ar pasaules meistarsacīkšu šaušanas noteikumiem.

Visi ieroči, kuŗi paredzēti katrai sacīkšu katēgorijai, tika pielaisti tikai pēc iepriekšējas drošības pārbaudes, katru ieroci rūpīgi apskatīja un ja to atrada kārtībā, tas ir konstatēja, ka ar to nevar notikt nekāds nelaimes gadījums, to apzīmogoja ar plombi un izsniedza atpakaļ. Piedalīties sacīkstēs varēja tikai ar tādiem plombētiem ieročiem.

Punktu signālizēšana notika pēc mūsu pieņemtiem paņēmieniem, tikai ar maz izņēmumiem, tā 9. numuru signālizēja, velkot ar rādītāju vairākas reizes riņķī ap melno ābolu un 10. numuru signālizēja ar speciālu krāsainu rādītāju, velkot no apakšas uz augšu.

Piešaudes mērķi tika atzīmēti ar labi saredzamu melnu svītru mērķa augšējā kreisā stūrī.

Katra valsts katrā šaušanas katēgorijā varēja piedalīties ar pieciem šāvējiem. Līdz ar to bija jābūt diviem valsts pārstāvjiem, kuŗi bija domāti mērķa kontrolēšanai. Tie savus pienākumus pildīja Starptautiskās šaušanas savienības pārstāvja vadībā. Šī pārstāvja spriedumi attiecībā uz šaubīgiem šāvieniem bija neapgāžami. Novērtēšana valsts mērogā notika pēc piecu šāvēju kopēji sasniegtiem punktiem. Pie vienādiem rezultātiem vietas tika noteiktas 1) pēc lielākā šāvienu skaita uz mērķa, 2) pēc lielākā šāvienu skaita uz melnā ābola, 3) pēc lielākā šāvienu skaita uz 10, 9, 8, u. t. t. numura un 4) beidzot, ja rezultāti vēl vienādi, pēc šāviena, kurš vistālāk no pēdējā mērķa viduspunkta. Ja notiek visu trīs stāvokļu pārbaude, tad katra stāvokļa pēdējie mērķi tika pārbaudīti sekošā kārtībā: stāvus, no ceļa un beidzot guļus. Šāviena attālums no viduspunkta tika mērīts ar precizitātes instrūmentu — no šāviena viduspunkta līdz mērķa viduspunktam, ja grupas sasniedza vienādu punktu skaitu, vietas kārtību nosacīja pēc vismazākās diferences, kuŗa izrietēja no pirmā un pēdējā grupas šāvēja rezultāta kopskaita.

Attiecīgie 5 valsts komandas šāvēji tika sacīkšu dienas rītā pieteikti no grupas vadītāja un nevienu šāvēju pēc pirmā šāviena ar citu atvietot nevarēja. Tomēr nelaimes jeb saslimšanas gadījumā, kas tiek konstatēts no dežurējošā ārsta un sacīkšu vadītāja, un šāvēju padara nespējīgu piedalīties sacīkstē, cits no grupas vadītāja nozīmēts vietnieks var iesākto sacīksti turpināt.

Šāvēja apģērbam bija jābūt tādam, ka katra viņa kustība un stāvokļa pareizība varēja tikt kontrolēta, bez kā apgrūtinātu pašu šāvēju.

Pēc katra šāviena šāvienu caurumi bija jāpārlīmē ar caurspīdīgu papīri.

Šaušana no militārās kaŗavīru šautenes.

Šaušana notika ar tās valsts ieroci, kuŗa sarīko pasaules meistarsacīkstes, šinī gadījumā ar Italijas kaŗavīru šauteni, models 1891. kalibrs 6,5 mm., svars bez siksnas 3,8 kg., gaŗums 1,29 m., stobra gaŗums 780 mm., sākuma ātrums 700 m., tāļšāvība 3200 m.

Patronas: svars 22 grami, gaŗums 7,6 mm., lādiņš 2,28 gr. „Solenite" svina lodes, pārvilktas ar jaunsudrabu, lodes svars 10,45 gr., gaŗums 30,5 mm. Mēr-

Ministrs A. Bērziņš un aizsargu priekšnieks plkv.-ltn. K. Prauls 5. R. a. p. fiz. audz. kursu dalībnieku vidū.

ķis: starptautiskais, kas pie mums tiek lietots.

Attālums: 300 metri.

60 šāvieni 3 stāvokļos katrā 20 šāvieni, serijā pa 10 šāvienu.

6 piešaudes katrā stāvoklī.

Novērtējums: pēc katra stāvokļa punktu summas un visu trīs stāvokļu punktu kopsummas.

Šinī ieroču veidā tika izcīnīti sekoši pasaules meistara nosaukumi: 1) valsts komandai, 2) individuāli kopsummā visos stāvokļos, 3) stāvus, 4) no ceļa un 5) guļus.

Šo paredzēto ieroču pārlabošana bija aizliegta. Paredzētās siksnas bija atļautas. Vienas serijas ilgums nedrīkstēja pārsniegt 15 minūtes.

(Turpinājums sekos.)

V. Cers,
sporta masiers.

Pašmasāža

(Sk. 1934. g. „Aizsargu" Nr. 2/3.)

Pašmasāžas dod iespēju pa daļai atvietot īsto masāžu. Jo: 1) pašmasāžu nav iespējams pielietot visam ķermenim, izpaliek mugura, tāpat 2) masējoties ir vajadzīga diezgan liela piepūle, kāpēc nav izslēgta iespējamība, ka sportists, pats masēdamies, pēc masāžas būs vairāk noguris, kā pirms tās.

Tas tomēr nenozīmē, ka pašmasāža būtu galīgi nenozīmīga. Neaizmirsīsim, ka sportista galveno vērību saista rokas, vai kājas, vai arī abas kopā. Šīs ekstrēmitātes mēs ar pašmasāžu varam paši ļoti labi un viegli apstrādāt. Pie tam katrā laikā un vietā pilnīgi bez izdevumiem. Tāpat katra sportista rīta tualetē, viegla pašmasāža, savienota ar rīta vingrošanu, nedrīkstētu izpalikt, un būtu katram tikpat nepieciešama lieta, kā mazgāšanās un zobu tīrīšana.

Ievērojot to, ka lauku sportistam masāža, ar maz izņēmumiem, ir gandrīz nepieejama; pašmasāžai būtu piegriežama sevišķi nopietna vērība.

Šeit tad nu centīšos iepazīstināt, īsumā, galvenos vilcienos, ar pašmasāžas izvešanu praksē.

Ķeroties pie pašmasāžas jāievēro daži nepieciešami noteikumi:

1) Tā ka masēšanās ir diezgan stipri nogurdinošs fizisks darbs, tad, pēc iespējas, jāieņem ērts ķermeņa stāvoklis.

2) Masāžu izvedot, tāpat kā pie vingrošanas, jāpiegriež vērība pareizai elpošanai; masāžas laikā nerunāt (lai lieki nenogurdinātos un darbs neklūtu nevērīgs, aizmirstas, kas izdarīts, kas ne).

3) Apstrādājamā vietā muskuļiem jābūt pilnīgi atbrīvotiem; to panāk, apstrādājot roku vai kāju, to atbalstot un viegli saliecot.

4) Protams, nedrīkst aizmirst arī tīrību (roku un ķermeņa ādai jābūt tīrai un sausai, to prasa ādas higiēna, pretējā gadījumā nav izslēgtas dažādas eksemas).

Labākas slīdēšanas veicināšanai var lietāt talkumu, bet ir labi, ja individs var iztikt bez tā; tas atkarājas no pieraduma un nervozitātes. Nekādā gadījumā nedrīkst masēties: pie drudža (karstuma), iekaisumiem, ievainojumiem un pūžņojošiem izsitumiem, kā arī pie dažādām ādas slimībām: ēdēm, kašķa u. t. l.

Izvedot pašmasāžu, jāievēro masāžas virziens, t. i. no periferijas uz sirdi. Pie kam novirzieni vienmēr tiek izvesti sākot no muskuļa piestiprināšanās vietas — virzienā uz sirdi, izbeidzot tos pie limfu dziedzeriem. Pēdējie atrodas lielāko locītavu iekšpusēs. Tāpat, masējot roku vai kāju, vispirms sākam no elkoņa (ceļa) locītavas, tālāk pāri attiecīgam muskulim un izbeidzam ar novirzienu dziedzeros, pleca (gūžu) locitavā. Tā būtu tā saucamā — atbrīvošana (jo sākot tūlīt no ekstrēmitātu galiem, rastos nevēlams un veltīgs asiņu sablīvējums un seko asinsvadu pārslogojums, kas pie spēcīgas masāžas var izsaukt pat plīsumus).

Pēc tam sākam no pantu locītavas; tad — pirkstgaliem un pēc tam cauri no pirkstgaliem līdz plecam (gūžai). Pie krūtīm masāžas virziens ir, sākot ar krūšu kaulu, ar novirzienu padusē. (Sievietēm krūšu dziedzeri netiek masēti.) Sānus — no bļodas kaula uz padusi. Vēders parasti arī netiek masēts. Bet muguru mēs paši nevaram sasniegt.

Virzieni pie masāžas ir jāievēro tāpēc, ka ar to tiek uzlabota asiņu un limfas cirkulācija, kas savukārt veic pārējo, t. i. muskuļa apgādāšanu ar svaigām asinīm, noguruma vielu aizskalošanu u. t. t. Masāžu izvedam virzienā uz sirdi, bet ne no sirds. Artērijas atrodas dziļi audos pie kaula, bet vēnas guļ seklāki (tuvāki ādai), ar masāžu mēs palīdzam vēnozām asinīm ātrāk atgriezties sirdī („sirdij mazāk jāspiež").

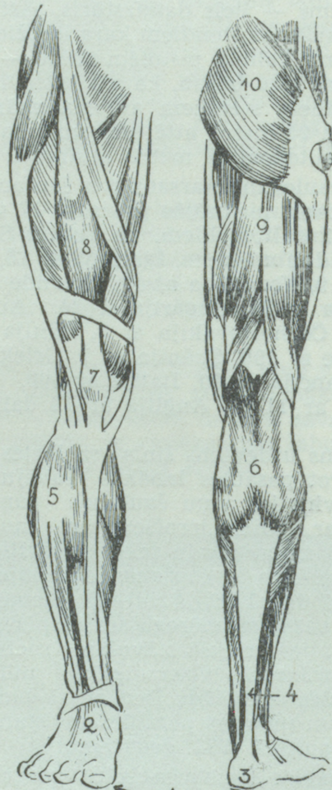
Zīm. 1.

Pašmasāžai ķermeni var iedalīt trīs daļās: rokas, kājas un krūtis.

Rokas sīkāki sadala septiņās grupās: 1) volarā (plauksta), 2) dorzalā (plaukstas mugurpuse), 3) lieceju gr., 4) stiepēju gr., 5) biceps, 6) triceps un 7) deltoidens (pleca muskulis). (Sk. zīm. 1.)

Kāju — sadala desmit grupās: 1) plautarā (pēdas zole), 2) dorsalā (pēdas mugurpuse), 3) kalcaneus (papēdis), 4) „Achillis" cīpsla, 5) dorsalie liecēji, 6) plautārie liecēji, 7) patela (ceļa skriemelis), 8) quadriceps, 9) biceps femoris (mm. semitendinosus un seminem branosus) un 10) gluteus. (Sk. zīm. 2.)

Augšminētās muskuļu grupas masējoties ir stingri jāievēro, un viņu pareiza apstrādāšana un atrašanās vietas zināšana ir visas masāžas atslēga.

Zīm. 2.

Masāžas technika sastāv no pieciem paņēmieniem un dažiem viņu atvasinājumiem, kuŗus tad nu pielietā, stingri ievērojot ķermeņa anatomiskās īpatnības un muskuļu grupas.

Šie pieci paņēmieni ir:

1) efleraža (glaudīšana), 2) frikcija (berzēšana), 3) petrisaža (mīcīšana), 4) tapataments (klapēšana, sišana) un 5) vibrācija (tricināšana, purināšana).

Efleražu izved — stingri piespiestu plaukstu bīdot pāri masējamai vietai. Glaudīšana var tikt pastiprināta, liekot „roku uz roku", masējot, ar saliektu pirkstu virspusi, vai lietojot plaukstas malu. Saprotams jāievēro masāžas virziens. Viegla glaudīšana izsauc pastiprinātu asiņu riņkošanu un limfas cirkulāciju, stipri kairinot nervu galus (ādā). Stiprāka glaudīšana nervus vairs nekairina, bet veicina stiprāku asiņu cirkulāciju muskuļos. Ar efleražu mēs sākam un beidzam katru masāžu, kā arī pielietojam to pēc pārējiem masāžas paņēmieniem.

Frikcijas stiprina locītavu saišķus, padara ādu elastīgāku, kā arī izsauc hiperemiju (asins pieplūšanu). Berzēšanu izved uz krūtīm, plaukstas muguras pusē, virs pantu kauliem, pēdas virspusē; vārdu sakot, visur tur, kur zem ādas tūlīt seko cietie audi (kauli). Frikciju izved ar pirkstu galiem (no 2—5), vai arī ar īkšķi, riņķveidīgi kustinot un bīdot uz priekšu.

Petrisāža spēlē galveno lomu muskuļu kopšanā un noguruma vielu izspiešanā (mīcīšanā). Tāpat, kā pie eflerāžas, arī šeit jāievēro — virziens. Bez tam ievērot, ka noguruma vielas uzkrājas ne tikdaudz pašā muskulī, bet, galvenā kārtā, pie viņa pārejas cīpslā. Techniskā puse mīcīšanai ir diezgan komplicēta, jo jāpiemērojas apstrādājamā muskuļa dabai un vietai.

Pirksti masāžā vajadzīgi tikai muskuļa saņemšanai un saturēšanai, mīcīšanai spiedienu uz satvertiem audiem, izvedot ar visu plaukstu (bet nevis kniebjot ar pirkstiem!). Muskuļiem jābūt pilnīgi atbrīvotiem, citādi iespaids būs niecīgs. (Iesācēji, nepieraduši pie masāžas, pie petrisāžas bieži saspīlē muskuļus, kas ar laiku, pierodot, vairs nav novērojams).

Mīcīšana jāizved bez steigas un pārķeršanas, jo petrisāžas uzdevums ir izsaukt limfas plūšanu muskulī, kāpēc rokai pie mīcīšanas, stingri jāpieklaujas apstrādājamai vietai un jāslīd virzienā no periferijas uz centru. Pie lielu muskuļu grupu mīcīšanas, muskuļi tiek satverti ar abām rokām, pie kam īkšķi atrodas vienā pusē, bet pārējie pirksti otrā. — Ar plaukstas un pirkstu palīdzību aptveŗ visu muskuļu grupu un cenšas atraut no apakšā gulošiem audiem (kauliem). Šinī pat laikā notiek satvertā muskuļa mīcīšana. Roku dilbji tiek virzīti uz augšu, nepārtveŗot pirkstus, bet caur kustību plecu locītavā.

Tur, kur sastopamas divas vairāk vai mazāk spilgti norobežotas muskuļu grupas, mīcīšanu izved simetriski ar abām rokām; pie kam katra roka mīca vienu no šīm muskuļu grupām. Katra roka izpilda ritmisku saspiešanu un izspiešanu satvertā muskuļa vietā. Saspiešanas atslābuma momentā rokas pirksti paslīd nedaudz pretēji masāžas virzienam, lai pie sekojošās saspiešanas virzītos augstāk un augstāk, līdz masējamās muskuļu grupas galam, līdz cīpslas piestiprināšanās vietai pie kaula. Sevišķi jāatceras muskuļu periferais gals un viņa cīpsla (piem.: Achila cīpsla).

Pie dziļākas un pamatīgākas petrisāžas nepieciešams satvert katru atsevišķu muskuli, resp. vairāk izolētu muskuļu grupu. Atsevišķu muskuļu satveršana dažās vietās notiek, galvenā kārtā, pirkstu galiem (piem. deltas muskuli — plecā): īkšķis no vienas puses, rādītājs un vidējais — no otras. (Nekniebt!)

Kaut kas vidējs starp eflerāžu un petrisāžu ir paņēmiens, ko varētu apzīmēt kā „izspaidīšanu". Viena vai abas rokas, nemainot spiedienu, pārvietojas pāri muskuļiem.

Atsevišķus, stipri atdalošos, muskuļus var izmīcīt starp plaukstām, virzot rokas no periferijas uz centru un, izvedot pārmaiņus mīcošu kustību, kustoties perpendikulāri muskuļu šķiedrai. Šo kustību varētu nosaukt par „rullēšanu".

Aprakstītos petrisāžas paņēmienus var pielietot ekstremitātu kompaktiem gaŗiem muskuļiem. Tie muskuļi, kuŗi pārklāti ar fascijām vai ir ļoti īsi un reljefi veidoti, jāapstrādā ar pirkstu galiem: īkšķis no vienas puses, rādītājs un vidējais pirksts no otras puses satveŗ apstrādājamo muskuli. Mīcīšana notiek kā starp pirkstiem, tā arī vītniski piespiežot muskuli cietiem apakšaudiem. Saprotams, kustībai jānotiek muskuļu šķiedru virzienā. Šeit sevišķi no svara atkārtot agrāk teikto: lai rokas kustība notiktu ne pārtveŗot pirkstiem ādu, bet caur kustību plecu locītavā.

Tapotaments pastiprina asins pieplūšanu attiecīgā ķermeņa vietā, izpleš asins vadus, kairina muskuļus, pastiprinot to saraušanās spēju un, pateicoties stipram mēchaniskam kairinājumam, pazemina jušanas nervu kairinātību. Tapotamentu izved, galvenā kārtā pirkstu galiem (plaukstas virsmu) vai arī izplēstiem pirkstu galiem (sānis). Šis ir mīksts un elastīgs klapēšanas veids. Izplestie pirksti sitiena momentā nedaudz tuvojas viens otram, roka lokās elkoņa un pantu locītavās. Klapēšanu var izvest arī ar plaukstu malām — „ciršana".

Pie tapotamenta izvešanas, masējamā vietā muskuļiem jābūt pilnīgi atbrīvotiem. Savelkot muskuļus, sitieni būs sāpīgi un nesasniegs savu fizioloģisko mērķi. Kustībām jāseko ātri vienai pēc otras, pie kam virziens var būt no periferijas uz centru, gan arī otrādi. Netaisīt, izvedot pašmasāžu, krūšu (sevišķi sirds apvidus) un vēdera tapotamentu. Tāpat nepielietot klapēšanu uz nogurušiem muskuļiem.

Vibrācija iedarbojas uzbudinoši uz muskuļu audiem, dod muskuļiem iespēju ātri (spraigi) sarauties, pamazina nervu kairinātību, pamazina pulsa ātrumu un uzlabo asiņu cirkulāciju audos.

Techniski vibrācijas ir grūti izpildāmas, stipri nogurdinošas viņu izvedējam, kāpēc ir ļoti ieteicami mēchaniski vibrātori. Izvedot tricināšanu pašam, pirksti vai arī plauksta stingri piespiežas apstrādājamai vietai, izpildot sīkas ritmiskas tricinošas kustības liekot vibrēt arī masējamās vietas mīkstajiem audiem. Rokas kustības notiek tikai elkona locitavā parallēli masējamai virsmai. Masējošās rokas muskuļi ir toniski saspīlēti un izved nepārtraukti tricinošas kustības.

Daudz vieglāk izvest kompaktu un izspīlētu muskuļu grupu tricināšanu abām rokām. Plaukstām, aptveŗot muskuli no abām pusēm, ar grūdienveidīgām kustībām liek viņam šūpoties no vienas puses uz otru.

SPORTA CHRONIKA

* Laikā no 11.—13. janvārim 7. Valkas aizsargu pulks sarīkoja sporta pulciņu vadītāju kursus.

Kursus ar uzrunu atklāja aizsargu pulka komandieris Briedis, aizrādot uz sporta nozīmi tiklab atsevišķa cilvēka, kā veselas organizācijas dzīvē. Kursos piedalījās sportisti no visām nodaļām, tuvu pie 100 personas. Kā lektori darbojās valsts treners vieglatlētikā - soms Veiko Rinne, fiz. audzināšanas skolotāja Priedīte, pulka fiz. audzināšanas instr. Pubulis, armijas vecmeistars slēpošanā Ķikuts. — Tiesnešu sagatavošanai kursos ieradās aizsargu štāba fiz. audzināšanas instr. Polis. —

* 12. janvārī Dzērbenē notika 10. C. a. p. III btl. slēpošanas sacīkstes. 10 klm. slēpojumā grupām 1. vietu izcīnīja Taurenes nodaļas slēpotāji Jānis Matvejs, Jānis Ozoliņš un Aleksandrs Jansons, veikdami distanci 42 min. 0,3 sek., 2. vietā ar laiku 43 min. 5,2 sek. Dzērbenes nodaļas slēpotāji Hermanis Grīnbergs un Otto Mūrnieks. Individuālā sacensībā 10 klm. 1. vietā Hermanis Grīnbergs — 40 min. 58 sek., 2. vietā Jānis Matvejs — 42 min. 58 sek., 3. vietā Jānis Vaskis — 42 min. 33 sek., 5 klm. slēpojumā 1. vietā Jānis Kauls — 21 min. 35 sek., 2. vietā — Edvards Felcis — 22 min. 54 sek. Uzvarētāji grupu sacensībā saņēma Latv. Sarkanā Krusta Ērgļu nodaļas dāvāto ceļojošo balvu — vairogu. Slikto sniega apstākļu dēļ aizsardžu sacencības nenotika.

* Iekšlietu viceministrs A. Bērziņš ar aizsargu priekšnieku plkv.-ltn. K. Praulu un pulka kom. J. Legzdiņu 20. janvārī apmeklēja 5. Rīgas aizsargu pulka sporta pulciņu vadītāju kursus 8. Rīgas pils. pamatskolas telpās, Aizsargu ielā 24-a. Ministrs noskatījās aizsargu sportistu ķermeņa vingrojumos un, uzrunājot sportistus, starp citu teica:

„Jūs — sportisti esat pulcējušies, lai piedzīvojušāku sportistu vadībā papildinātos savās zināšanās. Tās jūs vedīsiet savām nodaļām. Šādus kursus, cerams, varēs rīkot arī pārējos aizsargu pulkos. Nākošgad visi sportisti pulcēsies lielos kopējos aizsargu sportistu kursos, kas reprezentēs aizsargu sportistu panākumus sabiedrības priekšā".

Ministrs A. Bērziņš kursu dalībniekiem — aizsargiem un kursu vadībai izteica pateicību par pieliktām pūlēm, novēlot panākumus iegūto zināšanu nodošanā pārējiem aizsargiem. Sportistu vārdā ministrim pateicās pulka sporta instruktors Lapiņš.

*Fiziskās audzināšanas kursi 18. Daugavpils aizsargu pulkam notika no 18. — 20. janvārim. Piedalījās 55 aizsargu sportisti no visa pulka. Atklāšanas aktā ieradās pulka komandieris Silavs, kuŗu ar ziņojumu sagaidīja pulka fiziskās audzināšanas instruktors Ķergalis. Kursos kā pasniedzēji darbojās: aizsargu štāba fiziskās audzināšanas instruktors Polis, Priedīte, Rudzītis un Motmillers. 19. janvārī kursantiem tika demonstrēta sporta filma.

Visus uz šo nodaļu attiecošos iesūtījumus (atrisinājumus u. t. t.) lūdzam adresēt K. Bētiņam, Rīgā, Brīvības ielā 49, dz. 4.

Partija Nr. 14.

Spēlēta Anglijā, Hestingsas Ziemassvētku turnīrā, 1935. g. 27. decembrī. Šinī turnīrā pirmo vietu izcīnījis amerikānietis Fains (Fine) ar 7,5 p. Otrā vietā palicis Flōrs ar 6,5, trešā Dr. Tartakovers 6. Baltie: S. Flōrs, melnie: Fains (Fine).

1) d2—d4, e7—e6. 2) c2—c4, Zg8—f6. 3) Zb1—c3, d7—d5. 4) Lc1—g5, Zb8—d7. 5) e2—e3, Lf8—e7. 6) Zg1—f3, 0—0. 7) Dd1—c2, c7—c6. 8) a2—a3, Tf8—e8. 9) Ta1—d1, d5×c4. 10) Lf1×c4, Zf6—d5. 11) Lg5×e7, Dd8×e7. 12) 0—0, Zd5×c3. 13) Dc2×c3, c6—c5[1]). 14) d4—d5, e6×d5. 15) Td1×d5, b7—b6. 16) Tf1—d1, Te8—f8[2]). 17) b2—b4[3]), c5×b4. 18) a3×b4, Zd7—f6. 19) Td5—e5, De7—c7. 20) Zf3—g5, Lc8—b7. 21) Zg5—e6[4]), Dc7—c6[5]). 22) f2—f3, Lb7—a6! 23) Td1—d4![6]), Tf8—c8[7]). 24) Ze6—d8[8]), Dc6—c7! 25) Td4—g4[9]), Dc7×d8. 26) Te5 — g5, Dd8 — d1+. 27) Kg1—f2, Zf6×g4+ 28) Tg5×g4, g7—g6 29) Lc4×f7+, Kg8×f7. 30) Tg4—f4+, Kf7—g8. 31) Dc3—f6, Dd1—d7. Baltie padevās[10]).

Piezīmes.

[1]) Melnie pielieto ļoti smalku stratēģiju, jo izrādās, ka nākošais balto gājiens nebūt nav tik labs, cik vilinoši tas arī neizskatītos.

[2]) Vienīgais gājiens, lai novērstu abus balto draudus — Lb5 un Zg5, ar varbūtējo Z×f7.

[3]) Ne visai labs turpinājums, jo melnie iegūst savā rīcībā atklāto c-līniju.

[4]) Šo interesanto upura piedāvājumu melnie ļoti veikli atspēko.

[5]) 21) . . . f7×e6 acīmredzot nav iespējams, 22) L×e6+ un 22) D×c7 dēļ.

[6]) Draudot Zd8 un pēc tam L×f7+ ar sekojošo D×c6.

[7]) Ar to viss balto uzbrukums jau likvidēts un melnie draud iegūt figūru ar L×c4. Uz 24) b4—b5 La6×b5. 25) T×b5 sekotu vienkārši f7×e6.

[8]) „Wiener Schachzeitung" aizrādījums, itkā baltie ar 24) Te5—g5 būtu uzvarējuši, nav pārliecinošs, jo pēc 24) . . . f7×e6! pievestais turpinājums 25) Td4—g4 tiktu atspēkots ar Kg8—h8! Uz 26) Tg5×g7 sekotu e6—e5! 27) Dc3×e5, La6×c4 un tagad ne 28) T×h7+, K×h7 29) Df5+, Kh8, ne arī 28) De7, Tc7! 29) D×c7, D×c7 30) T×c7, Z×g4 nekādu uzvaru nedod, bet baltajiem jāzaudē.

[9]) Ar šo gājienu baltie draud 26) T×g7+, K×g7 27) Tg5 + Kf8 28) D×f6 ar dažām komplikācijām, bet nākošais melno gājiens visu to novērš.

[10]) Ļoti asa partija. Jāatzīmē, ka Flōrs triju pēdējo gadu turnīros zaudējis (bez šīs partijas) tikai vienu partiju.

Partija Nr. 15.

Tālpartiju mačā, kuru Rīgas Sēnioru klubs izcīna ar Zviedrijas šacha savienības nozīmētiem četriem Stokholmas šachklubiem, lai vispusīgi noskaidrotu latviešu gambita labumu, no piecām partijām divas jau pabeigtas. Viena beigusies neizšķirti, bet otra ar sēnioru kluba uzvaru. Pēdējā ir ļoti interesanta un to šeit pasniedzam mūsu šacha draugiem.

Baltie: šachklubs „Stockholms Schacksällskap", melnie: Rīgas sēnioru kluba spēles komiteja.

1) e2—e4, e7—e5. 2) Zg1—f3, f7—f5[1]). 3) Zf3×e5, Dd8—f6. 4) d2—d4, d7—d6. 5) Ze5—c4, f5×e4. 6) Zc4—e3[2]), Zb8—c6. 7) Ze3—d5[3]), Df6—f7. 8) Zb1—c3[4]), Lc8—e6. 9) Zd5×c7+, Df7×c7. 10) d4—d5, Zg8—f6[5]). 11) d5×e6, d6—d5![6]). 12) Lc1—g5[7]), 0—0—0. 13) Lf1—b5[8]), d5—d4! 14) Lb5×c6, Dc7×c6[9]). 15) Lg5×f6, g7×f6. 16) e6—e7, Lf8×e7. 17) Dd1—g4+, Kc8—b8. 18) Zc3×e4, Le7—b4+[10]). 19) Ke1—d1[11]), Th8—e8! 20) f2—f3[12]), Td8—c8. 21) Ta1—c1, d4—d3! 22) c2—c3, Dc6—a4+. 23) Kd1—d2, Da4×a2. 24) Tc1—b1[13]), Te8—g8. 25) Dg4—f4+, Kb8—a8. 26) g2—g3[14]), Lb4—a3. Baltie padevās.[15])

Piezīmes.

[1]) Šo K. Bētiņa plašāki analizēto turpinājumu, kuru agrāk vispār uzskatīja par ļoti vāju, vispasaules šacha savienība (F. J. D. E.) tagad ierindojuse partiju atklātņu sarakstā zem nosaukuma „latviešu gambits".

[2]) Šo gājienu, kā vienu no visstiprākiem, savā grāmatā „Die Praxis meines Systems", sevišķi ieteic mirušais šacha lielmeistars Ņimcovičs.

[3]) Uz 7) d4—d5 sekotu Zc6—e5 ar labu uzbrukuma stāvokli.

[4]) Ja 8) Lf1—c4, tad Zc6—a5. Vislabākais varbūt būtu 8) c2—c4, Lc8—f5 9) Zb1—c3, 0—0—0 ar dažādām abpusējām iespējamībām.

[5]) Visspēcīgākā atbilde. Melnie atdod bandinieku pret labu uzbrukumu.

[6]) Ar šo, otra bandinieka upura piedāvājumu melnie iegūst spēcīgu figūru spēli, radot stiprus sarežģījumus, kas galu galā noved pie balto sabrukuma.

[7]) 12) Zc3×d5 sekas varēja būt šādas: Dc7—a5+ 13) Zd5—c3, Lf8—b4 un ja tagad 14) Lc1—d2, tad 0—0—0, draudot Td8×d2 15) Dd1×d2, Th8—d8 ar neatvairāmu uzbrukumu. Un tomēr 12) Z×d5 vēl bija vienīgā iespējamība baltajiem partiju turēt. Uz Lf8—b4 viņiem vajadzēja turpināt ar 14) Lf1—e2, Lb4×c3+ 15) b2×c3, Da5×c3+ 16) Lc1—d2, Dc3—e5. Baltie, atdodot atpakaļ abus iegūtos bandiniekus, būtu varējuši spēli izlīdzināt. Pēc teksta gājiena 12) Lc1—g5 viņiem tas vairs nav iespējams.

[8]) Uz 13) Zc3—b5 sekotu Dc7—b6 un d5—d4.

[9]) Nevis 14) . . . d4×c3 15) Lc6—d7+ dēļ.

[10]) Vislabākais. Pēc Dc6×c2 19) 0—0 baltie iegūtu vēl zināmu pretspēli.

[11]) Kaut gan baltajiem palicis par vienu bandinieku vairāk, viņu stāvoklim trūkst iekšēja stipruma. Uz 19) c2—c3 būtu sekojis Th8—e8 20) f2—f3, Lb4×c3+ 21) b2×c3, Dc6×c3+ ar drīzām beigām.

[12]) Ja 20) Ze4—d2, tad Lb4×d2 21) Kd1×d2, d4—d3 22) c2×d3, Dc6—b5 u. t. t.

[13]) Jeb 24) Dg4—f4+, Kb8—a8 25) c3×b4, Da2×b2+ 26) Kd2×d3, Tc8—d8+ 27) Ze4—d6, Db2—e2+ 28) Kd3—d4, Te8—e5 29) Tc1—c8+, Td8×c8 30) Zd6×c8, De2—b2+ 31) Kd4—d3, Db2—b3+ 32) Kd3—d2, Te5—d5+ 33) Kd2—c1, Db3—c3+ 34) Kc1—b1, Td5—d2 u. t. t.

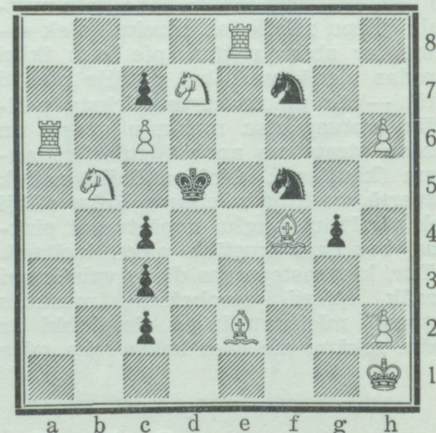
[14]) Jeb 26) c3×b4, Tg8×g2+ ar drīzu matu.

[15]) Pret draudošo L×b2 baltajiem nav vairs glābiņa. Ja par piem. 27) Th1—d1, tad La3×b2 28) Kd2—e1, Lb2—c1! 29) Ze4—d2, Da2×b1! u. t. t.

Īsa, bet kombinācijām bagāta partija.

Uzdevums Nr. 12.

E. Lazdiņa, Rīgā (pirmpublicējums).

Baltie: Kh1; Ta6 un e8; Le2 un f4; Zb5 un d7; Bc6, h2, h6 (10).

Melnie: Kd5; Zf5 un f7; Bc2, c3, c4, c7, g4 (8).

Mats trijos gājienos.

Uzdevums Nr. 13.

C. Mensfilda, Bristolā (reprodukcija).

Baltie: Kh3; Db5; Tc6 un f1; Lb1; Zf3; Bd4, d5, e3 (9 kauliņi).

Melnie: Kf5; Le4 un h2; Za2; Bb2, f6, g6 (7 kauliņi).

Mats divos gājienos.

Sacīkstes.

Cīņa mūsu tālpartiju sacīkšu I grupā sākusies, pagaidām ar 9 spēlētāju piedalīšanos, kas minēti pagājušā šacha nodaļā. Spēles noteikumi dalībniekiem piesūtīti. Grupai var pievienoties vēl 1 spēlētājs.

Igaunijas čempionāta turnīrā pirmo vietu ieguvis ar 8 p. bez zaudējuma P. Šmidts. Lai tiktu pie čempiona titula, viņam vēl jāizcīna mačs uz 7 partijām ar pazīstamo meistaru Kerresu.

HUMORS

Ludvigs Šanteklers

Mūžīgā mīla

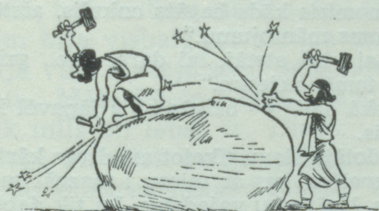
Rīmi ar bildēm iztapsējis E. Rirdāns.

Kopš pasaulē tik ļaudis kustas,
Ap viņiem riņķo mīlas spoks;
Jau ļaudis tad bij viņa varā,
Kad nešalca vēl lauru koks.

Jau akmeņlaikmetā bij ļaudis
Uz mīlēšanos iten kāri,
Jau alās bija atrodami
Daudz laimīgi un tuvi pāri.

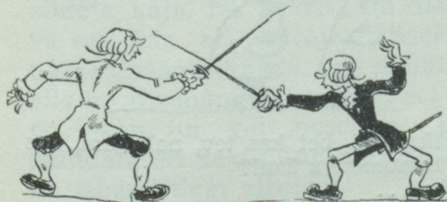
Tie lāču gurnus kāri ēda,
Tad ugunskuriem apkārt lēca —
Lai pasaule dzird dzīru troksni,
Tie kāzu dziesmas skaļi brēca . .

Ik grieķis, kam tik kalts pie rokas,
Ap marmorbluķiem lieliem kalās,
Līdz iemīļotie sieviešteli
Bij izstādīti malu malās.

Bet romiešiem daudz trakāk gāja,
Tiem kāzu dzīrēs komforts bija:
Tiem rožu vijas liecās pāri,
Vīns, ziedi, skūpsti lītin lija . . .

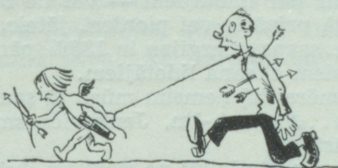

Ak, rokoko, ak, romantika,
Ak, fontani, ak, uzfrizētās dāmas!
Ak, pastorāles graciozās,
Ak, nebeidzamās mīlas drāmas!

Ik laiks nes ģīmi īpatnēju,
Ik laikā mīlas mode mainās,
Tik nekad nezūd mīlētāji,
Kam sirdī kut tik saldas vainas.

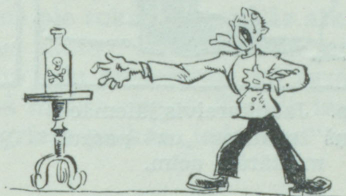
Vai zinātnieks tu, augsti mācīts,
Vai vienkāršs zivju tīklu audējs,
Vai karotājs tu, vai ar' arājs,
Vai gudru pasaul's domu paudējs,

Tu mīlas gūstā tomēr dodies,
Bez mīlas pasaule tev bāla;
Tik tam ir dzīve rožu krāsā,
Kam jāklīst nav bez ideāla.

I vīnietis, kas valsī griežas,
I indietis ar zīda čalmu,
I krievs, kas balalaiku spēlē,
I marokāns, kas audzē palmu,

Pēc visvarenas mīlas tiecas,
Pēc iekārotā tēla veŗas;
Dažs nelaimīgs pat aizās gāžas,
Pie indes nāvīgas dažs ķeras.

Vai eskimoss tu roņu taukos,
Vai spāniets, niknu vēršu dūrējs,
Vai vācietis, anglis—boksa meistars,
Vai klejons, zīlētājs, vai būrējs,

Tu netieci no mīlas vaļā,
Kad sirds kā putniņš būrī dejo,
Pēc mīlestības vien tu slāpsti,
Lai kādā pasaul's malā klejo.

Ačuks

Kontakts ir? — Ir kontakts

Aerodinamiskas bildes zīmējis E. Rirdāns.

Kas 2. februārī tā ap pusdienas laiku brauca ar Bolderājas autobusu uz aerodroma pusi, tas, droši vien, ievēroja, ka vairākums braucēju — formas tērpos un privātos uzvalkos ir ar lidotāju nozīmēm.

Sarunas arī bija savādas.

„Jūs arī uz to pusi?"

„Jā. Gribu apskatīt jaunos KOD. Ir jau klāt visi četri."

„Tāpat es arī . . . Vai ziniet, manas domas tās, ka ar KOD būs pavisam cits kas."

„Ko nu par to runāt! Par KOD var droši teikt: tā ir manta."

Ikdienišķam cilvēkam tāds vārds, kā KOD, bija vesela mīkla. Ko tu vari zināt, kas tas KOD tāds ir!

„Dzi', dzi'," divas tantiņas stūrī klusam sarunājās, „par KODu runā. Tas, laikam, kāds jauns veļas mazgāšanas pulveris."

„Štā būs gan," otra piekrita. „Nu tik labi jaievēro vārds. Kod . . . Kod . . . Rītā tūliņ pat bodniekam jāprasa, lai dod kādas trīs paciņas. Ko var zināt, ka nav labāks par citiem pulveriem."

Ko bodnieks otrā dienā tantiņai atbildēja — tas paliks nezināms.

Pie aerodroma no autobusa izbira turpat vai visi braucēji. Izbira un pa ūdens peļķēm sāka laipot uz aizsargu angāru pusi.

Tur priekšā ļaužu labs birums. Vērīgi visi apskata jaunos KOD. Izrādās — KOD'i ir četras jaunas lidmašīnas, nesen no Liepājas Kaŗa ostas darbnīcas nosūtītas aizsargu - lidotāju rīcībā. Mašīnas tiek apskatītas no visām pusēm. Lietpratēji izmēģina stūres, kontaktus un svaidās, vienkāršam mirstīgam nesaprotamiem vārdiem. Kas nav lietpratējs, tas arī negrib izrādīties muļķis, bet aptausta pamatīgi aparātu, uzsit vienā, otrā vietā ar pirkstu, piebilzdams: „Nekas, takelaža varena. Paskaties, kas par immelmani!" Jāatzīst, ka beidzamais gudrais vārds nolasīts no tabeles, kas pakārta angārā pie sienas.

Kpt.-leitnants Jenkēvics, cilvēks, būtu no sirds paskaidrojis visu ko, bet viņam, vienkārši, maz laika. Tur rīkojumi, te rīkojumi dodami, jauzmana, jāvēro — tas viss aizņem laiku.

Angāros apskatāmas arī divas vecāku gadugājuma aparāti. Ja nav tuvumā kāds no lidotājiem, ziņkārīgie, kas arī par varītēm, gribētu būt lidotāji, briesmīgi lietpratēju acīm apskata katru sīkumu un dedzīgi mētājas rokām, runādami tā, lai no tālienes izliktos, it kā viņiem visa tā aviācijas lieta ir tīrā bērnu spēle.

Jātnieku lauka dienesta apmācība illūstrācijās

9. lapp. Jaunkareivis jāiemāca, lai viņš skatītos uz pasauli militārām acīm.

11. Lai nemaldītos un droši varētu pazīt ceļu, bieži skatīties atpakaļ, ievērot un atminēt priekšmetu kārtību, pretēji gājiena virzienam.

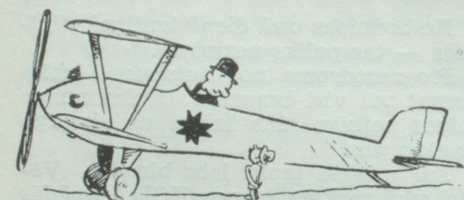

10. lapp. Apmācītam strēlniekam jāprot izvēlēties mērķus un šķirot tos pēc svarīguma.

„Tu redzi, kādi riteņi, ko?"
„Jā, riteņi ir vareni."
„Re, stūri lai var pakustināt."
„Nudien var."
„Un, skaties, spārni arī abi viena garuma."
„Jā — ir gan. Nemaz nav viens garāks par otru."

Beidzot viens no „lietpratējiem" ierāpjas pilota sēdeklī un paskatās pār malu.

„Vai!" viņš saka uz otru. „Kad tu zinātu, cik tu no šejienes mazs izskaties."

„Ej nu!?"
„Jā. Skaidrs kā prusaks."

Ārā pa to laiku buru lidotājiem svētki. Kamēr gaisā nav nevienas motora lidmašīnas, tie var braukt pa gaisu kā pats neguss negesti. Kad motora lidmašīna būs gaisā, tad vairs nav ko runāt; tad taisies labāk kā tiec ar savu paplāti lejā.

Par to tad viņi tagad ņem no sirds. Kad auto uzrauj tādu lidlaivu gaisā — pilots iebrēcas vien. Pēcāk gan viņš taisa lepnus līkumus un rāda visaugstāko pilotāžu zemākajos gaisa slāņos.

„Grāvī! grāvī!" skatītāji iesaucas. „Nupat būs grāvī."

Taču nav viss.

Pats lidotājs par sevi izsakās tā:

„Nu, to jūs nekad negaidat, ka es iebraukšu grāvī. Tad drīzāk sētā vai stabā gan, tikai grāvī nekad nē."

„Bet kāpēc tu tādus līkumus mētāji gaisā?"

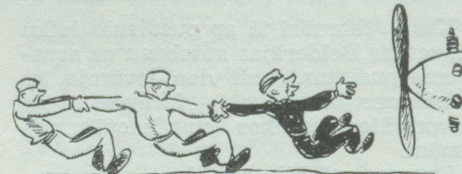
„Es gribēju laist pāri jūrai uz Skandinaviju, taču beidzot apdomājos. Es domāju: svētdienas diena, ko es tur darīšu?"

Vispār par lidotājiem — vai tie būtu aizsargi, privātie vai pionieri, jāteic, ka tie pēc savas enerģijas ir 136% pārāki par visiem okeana lidotājiem.

„Piemēra dēļ ņemsim mūsu tā saukto Pikaru . . ." kapt.-ltn. Jenkevics smaidot stāsta.

Pikars pa to laiku no sirds un dvēseles ņemas ap propelleru.

„Kontakts ir?"
„Ir kontakts."
„Viens, divi un — trīs," Pikaru divi citi dūšīgi zēni palīdz aizraut soļus desmit nost.

Motors noškaudās un . . . vairāk nekā.

„Lai tur vai kas, bet tam propelleram būs griesties!" tāda apņemšanās lasāma Pikara sejā.

„Viens, divi un — trīs!!"

„ . . . ja, tepat Pikars. Viņš būtu jau trīs reizes aizbraucis līdz Marsam un atpakaļ, bet . . ."

„Bet?"

„ . . . nevar pacelties no zemes. Citādi visādi gan viņš ir pati centība: cauru dienu kāpj mašīnā iekšā, kāpj laukā."

„Gan pienāks brīdis, kur viņš spēs pacelties."

„Protams, ka pienāks."

Aparāts dūkdams paceļas no zemes, apsviež slaidu līkumu un nozūd miglā.

„Skaisti strādā motors."

„Jā gan. Un cik viegli mašīna klausa."

„Būs manta."

Lidotāji, kas gaida savu kārtu, jau pēc piecām minūtēm sāk nervozēt.

„Nu, ko viņi tur augšā dara tik ilgi? Brauc veselām stundām. Tā jau citi nemaz netiks pie lidošanas."

Izrādās, ka lidošana te ir sirds lieta. Vasarā bijis pat tā, ka karstākos lidotājus nav varēts dabūt no angāriem prom. Turpat gulējuši, cēlušies, uz ātru roku blakus strautā nomazgājuši mutes un krāmējušies atkal gar aparātiem. Beidzot sākuši šos lūgties: „Mīļie, tak ejiet kādreiz mājās arī".

„Nē. Par to i nerunājiet!"

„Bet kāpēc? Jums, varbūt, mājās kāds mīļš cieminš, vai, atbraucis. Varbūt nomiris kāds bagāts onkulis, atstājis jums mantojumu."

„Lai viņš atstāj, lai dara, ko grib, mēs tomēr neiesim."

Nekā darīt — beigās bijis jāpavēl iet mājās.

Lidotāju slavu tīkojot arī divas kārtīgas meičas, kas ar mieru i mazgāt mašīnas, lāpīt visu vajadzīgo, lai tik dabūtu lidot. Bet, zināms, tas tik ātri nevar iet. Un meičas vēl šobaltdien darot skaidrus kalpones darbus, lai tik reiz kļūtu pilntiesīgas lidotājas.

Lidmašīna nosēžas.

„Kam rinda?"
„Klikmanim."
„Bet kas tur palika mašīnā?"
„Teichmanis."
„Nuja, atkal Teichmanis! Tas nemaz nedomā par ārā kāpšanu. Domā, it kā piesalis mašīnā."

Divi privātie noskatās it bēdīgi. Arī tie būtu labprāt kāpuši mašīnā balasta

vietā — jā, bet kas tev, nabagam, dos ar minumetēju šaut?

Lai . . .

Vismaz tikdaudz tie no aviācijas saprot: kontakts ir? — Ir kontakts . . .

Mašīna aiziet dūkdama. Laba mašīna, var redzēt . . . Par to priecājas arī paši lidotāji.

Nora Martinsone.

Pēcis bēg uz Ameriku

(Beigas.)

„Pirms es savu stāstu turpinu," iebilda tēvocis, „man jums, mīļie bērni, jāsaka, ka es visu to stāstu, lai jūs varētu salīdzināt savas tagadējās skolas, savus skolotājus ar manējiem, jo Pēcis, par kuru stāstu, esmu es pats. Jūsu skolas tagad ir kā īstas gaismas celtnes, skolotāji ir jūsu draugi un labvēļi un tas, ka visas zinības varat mācīties savā mātes valodā, ir atvieglinājums, kuru jūs pat izprast nespējat, jo nesaprotamas un neizjustas jums paliek mācības, kad latviešu bērnam svešās skaņās vajadzēja savu mēli lauzīt un galvā bij jāpatur svešā valodā teikta doma...

Un tā nu gadījās, ka Pēcim skolā gāja kā pa celmiem. Vienīgā mācība, ko pasniedza latviešu valodā, bija ticības mācība, bet šī Pēcim bija visbaigākā stunda un radīja viņa mazajā sirdī lielu sajukumu. Māte Pēcim bija stāstījusi, cik mīļš un labs ir Dievs. Tas sargā un mīlē katru radībiņu. Pat sīkās skudras gaitas Dievam zināmas. Bet spožo, silto sauli, zaļās pļavas un mežus un citus neaprakstāmus jaukumus un brīnumus, Dievs radījis aiz mīlestības uz cilvēkiem. Jo sevišķi mīļi Dievam ir bērni, pie ikviena naktīs nolaižas eņģelis, kas to tumšā naktī sargā un rada jaukus sapņus. Par visu to lielo mīlestību un gādību bērniem tad nu arī jābūt krietniem un godīgiem.

Tā gāja diena pēc dienas, un beidzot pirmais skolas pusgads jau tuvojās beigām, kad Pēcim atgadījās lielāka ķibele. Kā tas lēcās kā ne, reiz vingrošanas stundā Pēcim paslīdēja kāja, tas pakrita un aizrāva sev līdz arī pārējos. Sacēlās neaprakstāma kņada, bet skolotājs zils no dusmām, sakratīja Pēci ne pa jokam un vēl nosodīja „pēc stundām un kaktā, tupus ar ceļiem uz izbārstītiem zirņiem."

Ziemas īsā diena drīz pārgāja pelēkā krēslā, kad visi priekšmeti pieņem citādu izskatu, nekā dienā un kad nogaidošais klusums rada baigu sajūtu. Pēcis tupēja kaktā, plaši ieplēstām acīm. Ceļi tam bija pamiruši, bet galvā negribot radās domas par spokiem. Apkārt nebija nevienas dzīvas dvēseles. Ak, kaut jel kaķis būtu istabā! Pēcim stīvu skatu raugoties uz durvīm, rādījās — nupat durvis vērsies un patiešām — durvis vērās un iekšā iesoļoja kāds garš stāvs, melnos svārkos, garā melnā cepurē un lielu skaitli „5" uz krūtīm. Tas tuvojās Pēcim, iesita knipi pa degunu un ķērcošā balsī sacīja: „Es esmu piecnieks, kuru tev neredzēt liecībā tāpat, kā neredzi savas au-

sis." Tad atkal durvis atsprāga un iekšā iedrāzās pa pusei vīrišķis, pa pusei sievišķis, pieskrēja Pēcim, knaibija to, kur tik piekļuva un trallināja: „Esmu trijnieks, trallalā, sēsties manim mugurā, ja ar mani draugos būsi, nākamā tu klasē kļūsi." Tad par durvju šķirbu ielīda kaut kas pelēks, bezgala skumīgs un izdēdējis. Šis „kaut kas" pielīda Pēcim, apķērās ap kaklu un teica: „Tu tak mani pazīsti — es tavs uzticamais draugs „divnieks" un no tevis es nešķiršos ne un ne". Tad visi šie dzīvi tapušie sekmju apzīmējumi uzsāka virpuļīgu deju, sabruka Pēcim virsū un raustīja to uz visām pusēm. Pēcim likās, ka ik loceklis no viņa ķermeņa atdalās, bet galva top liela un smaga kā miltu maiss, un tad Pēcis vairs neko nesajēdza... Skolas apkalpotājs atrada „pēcstundnieku" izstiepušos uz grīdas, liesmojošiem vaigiem. Kad apkalpotājs taisījās Pēci piecelt, tas sita rokām un spārdījās, kaut ko nesaprotamu murminādams...

Ārsts konstatēja, ka Pēcis smagā formā saslimis ar masalām.

Kad Pēcis atspirga tiktāl, ka jau skraidīja apkārt (tas bija jau stipri uz pavasaŗa pusi), tēvs to atkal paņēma pie rokas un taisījās atkal ceļā uz skolu. Bet nu Pēcis izrādīja tādu pašu pretošanos, kā agrā bērnībā matus cērpot. Tomēr tēvs nepiegrieza puikas „iedomām" vērību

un nodeva atkal Pēci „Pogaiņa" rīcībā. Tad Pēcis nolēma izvest dzīvē to, par ko tik skumjos brīžos bija domājis: viņš nolēma bēgt uz Ameriku. Šī doma viņam radās lasot kādu grāmatu par zēnu, kas Amerikā ar grūtu darbu, bet lielu centību, bija kļuvis liels un ievērojams vīrs. Jāpiemin, ka Pēcis latviešu rakstus lasīt iemācījās pats uz savu roku, bez skolotāja un bez sevišķām pūlēm. Šo domu pārvērst darbos paātrināja vēl liecība, kuru Pēcis saņēma skolas gada beigās un kurā viens aiz otra garā virknē stāvēja skumjie divnieki, kas vēstīja, ka Pēcim jāpaliek uz otru gadu tai pašā klasē, un kuŗi atsvaidzināja Pēča atmiņā baigo pārdzīvojumu klasē krēslas stundā. Ik putns, ik koks, puķes un taurenis likās uzsauca Pēcim: „Tev jābēg, tev jābēg uz Ameriku, draugs!" Pēcis saskaitīja savu naudas krājumiņu — bija apmēram desmit rubļi, tagadējā mūsu naudā ap divdesmit latiem, ievīstīja vecā laikrakstā puskukuli rupjas maizes, uzrakstīja vecākiem zīmīti — „braucu uz Ameriku, kad būšu bagāts, tad braukšu atpakaļ," pie-

stiprināja šo zīmīti dārzā pie lielās liepas, kur tēvs ar māti pēcpusdienā launagoja un agrā rīta stundā devās kājām pa lielo ceļu uz Rīgas pusi. Ceļā panāca paunu žīdu. Tas par desmit kapeikām apņēmās aizvest Pēci līdz Rīgai, kurp arī viņa šeftes to veda un vēl par otrām desmit apsolījās parādīt Daugavas malu, no kurienes visi kuģi ejot uz Ameriku. Par trešām desmit kapeikām žīds pamācīja, lai labāk uz kuģa nebāžoties ļaudīm acīs, bet kaut kur paslēpjoties, jo varot notikt, ka policija to meklēšot. Laimīgi nokļuvis uz kāda kuģa, kurš nu gan neizskatījās sevišķi liels un nezin vai līdz Amerikai nokļūtu, Pēcis tūliņ arī manījās kur nolīst. Tā nu pagadījās noslēpties ogļu glabātuvē. Netīra, tumša un neglīta jau nu šī telpa gan bija, toties Amerika Pēča smadzenēs atmirdzēja vēl gaišāka un vilinošāka.

Žīds nebūtu žīds, ja neizrēķinātu, ka nopelnīs no muižas pārvaldnieka (viņš Pēci tūliņ pazina) 10×10 kapeikas un varbūt vēl vairāk, kad paziņos, ka dēls šmauc uz Ameriku, bet iesēdies kuģī, kas iet tikai līdz Pērnavai — tagadējai Igaunijas pilsētai...

Kas pats nav braucis ar kuģi un pie tam vēl vētras laikā, tam nesaprast to, ko pārdzīvoja nabaga Pēcis tumšā ogļu telpā. Svaidoties no vienas sienas līdz otrai, Pēcis vairs nesajēdza, kur tas atrodas un kas ar viņu notiek. Iekšās viss kustējās un rāvās uz āru. Drošais jūras braucējs bija arī piemirsis, ka cilvēka ķermenis bez ēdiena var ilgāk iztikt, nekā bez dzēriena — maizes kukuli Pēcis nevarēja i uzskatīt, bet toties dzert tam tā gribējās, ka domāja, izdzers jūŗu, kad tiks klāt. Kad slāpes un nelabums sasniedza augstāko pakāpi, Pēcis līda ārā no savas slēptuves.

Pirmais to ieraudzīja kuģa pavārs. Tas domāja redzam netīru pelēku kaķi, jo Pēča izskats, vandoties pa ogļu caurumu, sen vairs nelīdzinājās cilvēkbērnam. Kad nu lietas apstākļi ar kapteini bija noskaidroti, tad kuģa puika ņēma Pēci savā gādībā — vispirms nomazgāja no galvas līdz kājām ar aso kuģa grīdas suku, tad iedeva apvilkt savas jūrnieka izskata drēbes un pēc tam, lai Pēci sasildītu, izaicināja to uz pamatīgu boksu, iznākums — Pēcim zila acs un asiņojošs deguns.

Pērnavas jūrmalā Pēci, kā slavenību, sagaidīja policija, jo tēvs jau bija paspējis sazināties ar attiecīgām iestādēm.

„Nu, bērni, kā domājat, kā viss tas beidzās?" lika mums uzminēt tēvocis. Mēs, saprotams, domājām, ka tas beidzās ar pamatīgu pērienu. „Nē," tēvocis atbildēja, „Pēča tēvs saprata, ka, ja dēls nolēmis atstāt tēva māju, dzimteni un vecākus, tad iemesli, kas to spieduši, ir pārāk svarīgi, lai tos izskaustu ar pērienu.

Pēc apspriedēm ar māti, tēvs Pēci nodeva mācībā pie sava brāļa, mācīta mežkopja. Tur Pēcim sākās jaukas, brīnišķīgas dienas. Kad Pēcis jau bija pieaudzis par Pēteri, tam kaŗa laikā nācās izbraukāt daudz svešas zemes un vietas, bet vienu tas izjuta līdz pašiem sirds dziļumiem: nekur nav tik skaisti un jauki, kā dzimtenē. Un to,bērni, liekat pie sirds," nobeidza tēvocis, „ka mums visiem tagad jāmācās un jāstrādā, lai varētu kalpot savai dzimtenei". Mēs labu brīdi sēdējām klusi, jo klusi un izjutām, cik jauki ir dzīvot pie tēva un mātes, pie mīļiem cilvēkiem un cik skaista ir tā zeme tagad, kur mēs dzīvojam.

L. Š.

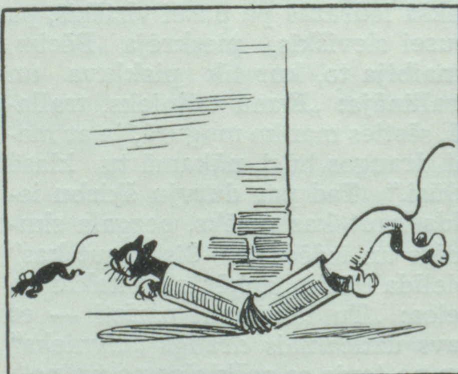
Neizdevīgas medības

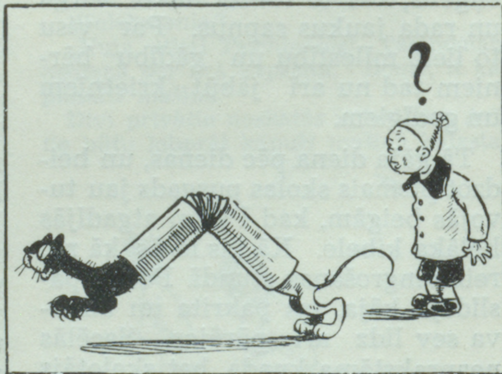
Ņuris varens medinieks,
Pelīti tam gūstīt prieks;
Kur lai pelīte nu mūk? —
Caurulē šī iekšā sprūk.

Duksis redz, ka Ņuris lien
Caurulē, ka nograb vien;
Ņurim medījums jo jauks,
Duksis ar tur talkā trauks.

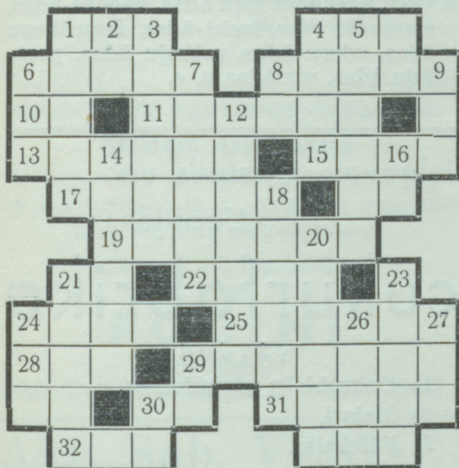
Pelīte drīz cauri šmauc
Caurulei un projam trauc;
Ņuris čakli peli ķeŗ —
Caurule to gūstā tveŗ.

Ņuris, Duksis tā kā sprostā,
Peli gūstot iekrīt postā.
Jānīts prāto: „grūti būs,
Kamēr atbrīvošu jūs."

Atbildīgais redaktors: Kapteinis V. DEGLAVS. Grāmatspiestuves A.-S. «ROTA».
Izdevējs: AIZSARGU ŠTĀBS, «ŽURNĀLS AIZSARGS». Rīgā, Blaumaņa ielā 38-40.

Krustvārdu mīkla № 3

Līmeniski:

1. Audu kārta. 4. Gaŗuma mēra vienība. 6. Vanadziņš. 8. Gaismas pretstats. 10. Pēcraksts. 11. Pilsēta Vācijā. 13. Pasaules daļa. 15. Skats. 17. Pagasts Latvijā. 19. Osta Lietuvā. 21. Inde. 22. Saules dieva dēls — valdnieks. 24. Vīrieša vārds. 25. Nemiers. 28. Atkārtot! 29. Termins mūzikā. 30. Skaņu tonis. 31. Zemes, kas nav savienotas ar cietzemi. 32. Ūdens krātuve.

Stateniski:

1. Meža zvērs. 2. Skaņu tonis. 3. Ievērojama vieta Latgalē. 4. Negaiss. 5. Sievietes vārds. 6. Pilsēta Latvijā. 7. Dārzaugi. 8. Norādāmais vārds. 9. Slēptuve. 12. Nezāle. 14. Populārs klauns. 16. Metalla apzīm. ķīmijā. 18. Uzticības simbols. 20. Toņkārtas. 21. Vidus Grieķijas sastāvdaļa. 23. Sīklopi. 24. Pilsēta Somijā. 26. Pavasaŗa plūdi. 27. Palīgā! 29. un 30. Skaņu tonis.

Krustvārdu mīklas Nr. 2 atrisinājums.

Līmeniski:

3. Etaps. 7. Tango. 9. Orakuls. 13. Lta. 14. Kapsēta. 16. Spole. 18. Na. 19. Es. 20. Eja. 22. Sula. 23. Imatra. 25. Eks. 26. Puds. 28. Erio. 29. Īre. 30. Intresantas. 31. Alida. 32. Maska.

Stateniski:

1. Atoms. 2. Agats. 4. Ar. 5. Pakojums. 6. Skala. 8. Ala. 10. Upe. 11. Ls. 12. Sēnala. 13. La. 15. Taka. 17. Pelikāni. 19. Eskadras. 21. Kurmis. 22. Store. 24. Muita. 25. Emils. 27. Seski. 28. Era.

Plūmes.

— Mans zēns pie jums nopirka 3 kg. plūmes, bet kad es tās mājās pārsvēru, gandrīz 500 gr. iztrūka!

— Hm ,tas ir savādi! Mani svari ir gluži pareizi... Kā būtu, ja jūs pamēģinātu nosvērt savu puiku?

Zvēru dārzā.

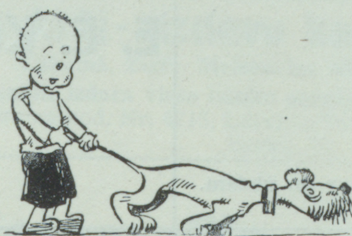
— Kapēc lauvai tik liela galva?
— Tāpēc, Mildiņ, lai viņš nevarētu to izbāst caur restēm.

Divas mātes.

— Jā, vai ziniet, to nu gan es varu teikt — mans mazais dēliņš ir visskaistākais bērns pasaulē! — pirmā māte saka.
— Cik savādi — mans arī! — otrā pārsteigta atbild.

Izteiksmīgi.

Bagāts tēvocis atbild uz sava nabadzīga radnieka — studenta vēstuli.
Viņš raksta: „Klātpielieku lūgtos 10 ls, pie kam daru Tevi uzmanīgu, ka desmit rakstās ar vienu nulli!"

— Pēcīt, kāpēc tu rausti sunīti aiz astes?
— Es tak nemaz neraustu, es tik turu, rausta viņš pats!

Vēlēšanās.

—Mamucīt, ko tu vēlētos savā dzimšanas dienā? — mazais Gunārs, Ivārs un Jānītis jautā mātei.
— Neko vairāk, mīļie, kā trīs rātnus un paklausīgus bērniņus! — māte smaidot atbild.
— Bet, mamucīt, tad tak tev uzreiz būs seši bērni! — mazie pārsteigti atsaucas.

Atlēta dēla priekšrocība.

— Man nav jābaidās mājās pārnest sliktu apliecību, — Tālis lielās. — Mans tēvs ir atlēts!
— Un kas tad par to?
— Viņš ir briesmīgi stiprs un tamdēļ neuzdrošinās mani pērt!

Skolā.

Skolotājs: „Jānīt, nosauc šķidrumu, kas nesasalst!"
Jānītis: „Karsts ūdens, skolotāja kungs!"

Tūrists: „Saki, puisēn vai šinī pilsētā ir kas ievērības cienīgs, ko apskatīt?"

Jēcis: O, ja! Mūsu aptiekņieks māk kustināt ausis un pilsētas galvas ķēkšai ir pamatīga kārpa.

Papildinājums.

Mazais Arnolds uzrakstījis domu rakstu un iedod to tēvam izlasīt. Tēvs lasa:

„Princis iegāja mežā, lai izglābtu princesi no pūķa ķetnām. Princis izrāva zobenu un nākošā mirklī pūķis jau gulēja beigts. Tad princis paņēma princesi uz rokām un iznesa to no meža laukā. Viņi abi kopā aizbrauca pie prinča tēva un karalis tiem sarīkoja lepnas kāzas. Jā, princis tiešām bija drošsirdīgs cilvēks."

„Pēc dažiem gadiem princis noskārta, ka viņš nav apprēcējis princesi, bet pūķi."

Pēdējo teicienu pievienoja Arnolda tēvs.